

Kyrkomötet 2012

Anföranden

Kyrkomötet 2012, anföranden
25–28 september och 19–21 november

Tisdagen den 25 september	18
§ 1 Kyrkomötet öppnas.....	18
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	18
§ 2 Anförande av ärkebiskopen	19
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	19
§ 3 Stefansmedaljen.....	21
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	21
EVA TEILUS REHNfeldt:	21
§ 4 Hälsningsanföranden	21
CIVIL- OCH BOSTADSMINISTER STEFAN ATTEfall:	21
FÖRBUNDSORDFÖRANDE JOHAN BERKMAN, SVENSKA KYRKANS UNGA:	22
§ 5 Inkomna skriftliga hälsningar	23
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	23
§ 6 Parentation.....	24
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	24
§ 12 Fyllnadsval till valberedningen	24
MATS HAGELIN:	24
BRITT LOUISE AGRELL:	24
§ 16 Meddelanden.....	24
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	24
Fredagen den 28 september	25
§ 19 Fyllnadsval till kyrkostyrelsen	25
STAFFAN HOLMGREN:	25
§ 20 Fyllnadsval till Nämnden för utbildning, forskning och kultur.....	25
STAFFAN HOLMGREN:	25
§ 21 Fyllnadsval till Svenska kyrkans överklagandenämnd.....	25
STAFFAN HOLMGREN:	25
§ 22 Fyllnadsval av revisorer.....	25
STAFFAN HOLMGREN:	25
§ 23 Meddelanden och ajournering.....	25
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	25

Måndagen den 19 november	27
§ 27 Meddelanden.....	27
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	27
§ 28 Strukturfrågor	27
TORGNY LARSSON:	27
MARGARETA ANDERSSON:	28
SVEN KRAGH:	28
DANIEL TISELL:	29
SVEN KRAGH (REPLIK):	30
DANIEL TISELL (REPLIK):	30
SVEN KRAGH (REPLIK):	30
TORGNY LARSSON (REPLIK):	31
DANIEL TISELL (REPLIK):	31
TORGNY LARSSON (REPLIK):	31
DANIEL TISELL (REPLIK):	31
IRENE OSKARSSON:	31
ERIC MUHL:	32
LARS-IVAR ERICSON:	33
LENNART SACRÉDEUS:	33
OLLE BURELL:	34
NILS GÅRDER:	35
HANS OLOF ANDRÉN:	35
OLA ISACSSON:	36
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:	36
DAG SANDAHL:	37
OLLE BURELL (REPLIK):	38
DAG SANDAHL (REPLIK):	38
OLLE BURELL (REPLIK):	38
DAG SANDAHL (REPLIK):	39
TORGNY LARSSON (REPLIK):	39
DAG SANDAHL (REPLIK):	39
TORGNY LARSSON (REPLIK):	39
DAG SANDAHL (REPLIK):	39
MARTA AXNER:	39
PER LINDBERG:	40
ERIK SJÖSTRAND:	41
BERTIL OLSSON:	41
CARL-ERIC GABRIELSSON:	42
BERTIL MURRAY:	42
STAFFAN HOLMGREN:	43
HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):	44
STAFFAN HOLMGREN (REPLIK):	45
HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):	45
STAFFAN HOLMGREN (REPLIK):	45
LARS JOHNSSON:	46
OLLE REICHENBERG:	46
BENGT KJELLGREN:	47
KARL-GUNNAR SVENSSON:	48
CHRISTINA BLOMQVIST:	48
MARIANNE KRONBÄCK:	49

DAN SARKAR:	49
TORGNY LARSSON (REPLIK):	50
DAN SARKAR (REPLIK):	50
MAJA BENGTSSON:	50
BERTH LÖNDAHL:	51
KJELL PETERSSON:	51
FREDRIK SIDENVALL:	52
BISKOP RAGNAR PERSENIUS:	52
TOMAS JANSSON:	53
ANDERS ROOS:	53
CHRISTER KAX SUNDBERG:	54
BISKOP EVA BRUNNE:	55
TORGNY LARSSON (REPLIK):	55
CARIN ÅBLAD LUNDSTRÖM:	55
LEIF NORDLANDER:	56
MARGARETA LARSSON:	56
KENT KJELLGREN:	57
CONNY TYRBERG:	57
BRITT LOUISE AGRELL:	58
GUSTAF BENGTSSON:	59
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	59
FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	60
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	60
FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	60
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	60
FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	60
ERIC MUHL (REPLIK):	60
FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	60
ERIC MUHL (REPLIK):	60
FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	60
ANDERS NIHLGÅRD:	61
CLAES BJÖRNDAHL:	61
SOILI BRUNBERG:	62
CHRISTINA ERIKSSON:	62
ULLA RICKARDSSON:	62
BISKOP PER ECKERDAL:	63
TORGNY LARSSON (REPLIK):	63
KARIN LÅNGSTRÖM VINGE:	63
DAG SANDAHL (REPLIK):	64
JOHAN BLIX:	64
HANS ULFVEBRAND:	65
LILIAN NILSSON:	65
MARGARETA CARLENIUS:	66
FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	66
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	66
MATS HAGELIN:	67
CONNY BOLTENSTÅL:	67
ARNOLD BOSTRÖM:	68
ELISABETH HOLMBLAD:	68
DANIEL TISELL:	68
OLLE BURELL:	69

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	70
OLLE BURELL (REPLIK):	70
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	70
BERTH LÖNDAHL:	70
MARTA AXNER:	71
ANDERS ROOS:	71
NILS GÅRDER:	72
ANDERS NIHLGÅRD:	72
BERTIL MURRAY:	73
TORGNY LARSSON (REPLIK):	73
BERTIL MURRAY (REPLIK):	73
LENNART SACRÉDEUS:	74
STAFFAN HOLMGREN:	74
LEIF NORDLANDER:	75
ANDERS ROOS (REPLIK):	75
LEIF NORDLANDER (REPLIK):	75
ANDERS ROOS (REPLIK):	75
LEIF NORDLANDER (REPLIK):	75
DAN SARKAR:	76
HANS OLOF ANDRÉN:	76
BRITT LOUISE AGRELL:	76
TORGNY LARSSON:	77
BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):	77
SUZANNE FREDBORG:	77
§ 29 Ändringar i kyrkoordningen m.m.	78
CONNY TYRBERG:	78
HAKON LÅNGSTRÖM:	78
KARIN LÅNGSTRÖM VINGE:	79
ANDERS ÅKERLUND:	79
NILS GÅRDER:	80
STAFFAN HOLMGREN:	81
§ 30 Domkapitlen och stiftsstyrelserna	81
HÅKAN SUNNLIDEN:	81
MARTA AXNER:	82
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	82
§ 31 Biskopsval	83
PER LINDBERG:	83
CLAES BJÖRNDAHL:	83
§ 32 Nomineringsgrupp eller partigrupp	84
ANN-BRITT ÅSEBOL:	84
§ 34 Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån åren 2013-2015	84
SVEN ESPLUND:	84
ERIK SJÖSTRAND:	85
CARL-ERIC GABRIELSSON:	86
BERTIL MURRAY:	86
CARIN ÅBLAD LUNDSTRÖM:	87
LEVI BERGSTRÖM:	87

BRITT SANDSTRÖM:	88
INGER GUSTAFSSON:	88
LEIF NORDLANDER:	88
HANS OLOF ANDRÉN:	89
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	89
KARIN LÅNGSTRÖM VINGE:	89
SVEN ESPLUND:	90
ERIK SJÖSTRAND:	90
§ 35 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå år 2011.....	90
SVEN ESPLUND:	90
INGRID SMITTSARVE:	91
KARL-GUNNAR SVENSSON:	92
STEN JOHANSSON:	92
INGRID SMITTSARVE:	93
§ 36 Ekumeniken i kyrkoordningen	94
MARGIT BORGSTRÖM:	94
DAG SANDAHL:	94
LENNART SACRÉDEUS:	94
FREDRIK SIDENVALL:	95
ANNA-SARA WALLDÉN:	96
EVA-MARIA MUNCK:	96
BERTH LÖNDAHL:	97
KJELL PETERSSON:	97
AGNETA BRENDT:	97
GUSTAF BENGTTSSON:	98
BISKOP ANTJE JACKELÉN:	98
ANDERS ÅKERLUND:	99
TOMAS JANSSON:	99
HAKON LÅNGSTRÖM:	100
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):	100
BISKOP SVEN-BERNHARD FAST:	101
LENNART SACRÉDEUS:	101
BISKOP ANTJE JACKELÉN (REPLIK):	102
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	102
BISKOP ANTJE JACKELÉN (REPLIK):	102
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	102
HAKON LÅNGSTRÖM (REPLIK):	102
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	103
DAN SARKAR:	103
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	103
ANNA-SARA WALLDÉN:	103
DAG SANDAHL:	104
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):	104
DAG SANDAHL (REPLIK):	104
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):	104
DAG SANDAHL (REPLIK):	104
FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	105
MARGIT BORGSTRÖM:	105

ALVE SVENSSON:	105
BERTIL MURRAY:	105
MARIANNE KRONBÄCK:	105
§ 37 Kairosdokumentet och Israel-Palestinafrågan	106
BIRGIT FRIGGEBO:	106
FREDRIK SIDENVALL:	106
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	106
§ 38 Förföljda kristna	107
EVY ANNÉR:	107
MARGARETA VIKLUND:	107
LENNART SACRÉDEUS:	108
FREDRIK SIDENVALL:	109
BERTIL OLSSON:	110
KENT KJELLGREN:	110
EVA-MARIA MUNCK:	110
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	111
ELISABETH HOLMBLAD:	111
ANKI ERDMANN:	112
MARGARETA VIKLUND:	112
BISKOP RAGNAR PERSENIUS:	112
LENNART SACRÉDEUS:	113
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):	113
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	113
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):	114
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	114
§ 39 Uppföljning av lyssnarkonferensen i Lund 2007	114
TOMAS JANSSON:	114
BERTIL MURRAY:	115
TOMAS JANSSON (REPLIK):	115
BERTIL MURRAY (REPLIK):	116
BISKOP HANS-ERIK NORDIN:	116
BERTIL MURRAY (REPLIK):	116
§ 40 Gömda och glömda flyktingar i Sverige	117
MARIJA KOGLER JOHNSSON:	117
ANKI ERDMANN:	117
HELENA KLAHR FAST:	118
IDA NETZEL:	119
BERTH LÖNDAHL:	120
ANNA LUNDBLAD MÅRTENSSON:	120
EVA-MARIA MUNCK:	121
MARGARETA LARSSON:	121
BISKOP MARTIN MODÉUS:	122
§ 41 Ändrad insamlingsperiod för Svenska kyrkan i utlandet	122
EVA-MARIA MUNCK:	122
HELENA KLAHR FAST:	123
IRENE GUSTAFSSON:	123

§ 42 Utökning av psalmer i psalmboken.....	123
TORBJÖRN ARVIDSSON:	123
BISKOP RAGNAR PERSENIUS:	123
§ 43 Program för ”Kyrkliga handlingar i fokus”	124
OLA ISACSSON:	124
LENNART SACRÉDEUS:	125
TOMAS JANSSON:	125
MARIA LAGERMAN:	126
NILS GÅRDER:	126
OLA ISACSSON (REPLIK):	127
NILS GÅRDER (REPLIK):	127
§ 44 Renässans för trohet och trohetslöften – för barnens trygghet i familjen ...	127
LENNART SACRÉDEUS:	127
ALVE SVENSSON:	128
BERTH LÖNDAHL:	129
BERTIL MURRAY:	129
YLVA WAHLSTRÖM:	130
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:	130
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	130
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):	130
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	131
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):	131
TIMMY LEIJEN:	131
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	132
TIMMY LEIJEN (REPLIK):	132
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	132
TIMMY LEIJEN (REPLIK):	132
JOHAN ÅKESSON:	132
MARGARETA LARSSON:	133
SONJA GRUNSELIUS:	133
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	134
SONJA GRUNSELIUS (REPLIK):	134
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	134
SONJA GRUNSELIUS (REPLIK):	134
BISKOP RAGNAR PERSENIUS:	134
MARTA AXNER:	135
BO HANSON:	135
ALVE SVENSSON:	135
LENNART SACRÉDEUS:	136
MARTA AXNER (REPLIK):	136
§ 45 Ett enklare och mer logiskt kyrkoår	137
ANNA-SARA WALLDÉN:	137
PER INGVARSSON:	137
§ 46 Vägval konfirmation	138
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:	138
OLA ISACSSON:	138

Tisdagen den 20 november	139
§ 47 Meddelanden.....	139
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	139
§ 48 Ordningsfråga	139
BO HANSON:	139
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	139
§ 49 Kairosdokumentet och Israel-Palestinafrågan (forts. från § 37)	140
HAKON LÅNGSTRÖM:	140
DANIEL TISELL:	141
LENNART SACRÉDEUS:	142
HAKON LÅNGSTRÖM (REPLIK):	142
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	142
BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):	143
MARGIT BORGSTRÖM:	143
IRENE OSKARSSON:	144
DAG SANDAHL:	144
FREDRIK SIDENVALL:	145
STAFFAN HOLMGREN:	146
KARL-GUNNAR SVENSSON:	146
SUSANNE LINDBERG ELMGREN:	147
MATS LINDSTRÖM:	148
INGA ALM:	148
ANDERS ÅKERLUND:	149
BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):	149
BISKOP HANS-ERIK NORDIN:	149
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):	150
BISKOP HANS-ERIK NORDIN (REPLIK):	150
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):	150
BISKOP HANS-ERIK NORDIN (REPLIK):	151
ULLA RICKARDSSON:	151
ANNE-CHARLOTTE FRÖBERG:	151
ANDERS NIHLGÅRD:	151
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):	152
ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):	152
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):	153
ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):	153
STAFFAN HOLMGREN:	153
ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):	153
STAFFAN HOLMGREN (REPLIK):	153
ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):	153
BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):	154
TOMAS JANSSON:	154
LEIF NORDLANDER:	154
KATARINA WEDIN:	155
CECILIA BRINCK:	155
TERESIA DERLÉN:	156
BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):	156
TERESIA DERLÉN (REPLIK):	156
HÅKAN SUNNLIDEN:	157

MARGARETA CARLENIUS:	157
LARS STJERNKVIST:	157
CLAES BJÖRNDAHL:	158
MIKAEL MOGREN:	158
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	159
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	159
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):	159
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	160
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):	160
BISKOP ÅKE BONNIER:	160
ARNOLD BOSTRÖM:	160
§ 50 Meddelanden.....	161
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	161
§ 51 Kairosdokumentet och Israel-Palestinafrågan (forts. från § 49)	161
JOHAN ÅKESSON:	161
YLVA WAHLSTRÖM:	162
DANIEL TISELL:	162
BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):	163
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):	163
DANIEL TISELL (REPLIK):	163
FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):	163
DANIEL TISELL (REPLIK):	163
MARGIT BORGSTRÖM:	164
HAKON LÅNGSTRÖM:	164
BISKOP RAGNAR PERSENIUS:	165
BIRGIT FRIGGEBO:	165
BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):	165
BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):	166
BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):	166
SUSANNE LINDBERG ELMGREN:	166
DAG SANDAHL:	167
HAKON LÅNGSTRÖM (REPLIK):	167
DAG SANDAHL (REPLIK):	167
HAKON LÅNGSTRÖM (REPLIK):	167
DAG SANDAHL (REPLIK):	168
DANIEL TISELL (REPLIK):	168
DAG SANDAHL (REPLIK):	168
DANIEL TISELL (REPLIK):	168
LENNART SACRÉDEUS:	168
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):	169
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	169
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):	169
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	169
SUSANNE LINDBERG ELMGREN (REPLIK):	169
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	169
SUSANNE LINDBERG ELMGREN (REPLIK):	170
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	170
DANIEL TISELL (REPLIK):	170
LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	170
DANIEL TISELL (REPLIK):	171

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):	171
STAFFAN HOLMGREN:	171
BISKOP HANS-ERIK NORDIN (REPLIK):	172
STAFFAN HOLMGREN (REPLIK):	172
BISKOP HANS-ERIK NORDIN (REPLIK):	172
MARGARETA CARLENIUS (REPLIK):	172
STAFFAN HOLMGREN (REPLIK):	172
§ 52 Retreat obligatorisk i vigningstjänsten	173
KARL-GUNNAR SVENSSON:	173
MARGARETA CARLENIUS:	173
KARL-GUNNAR SVENSSON (REPLIK):	174
§ 53 Präster och diakoner som inte har kyrklig anställning	174
BISKOP TUULIKKI KOIVUNEN BYLUND:	174
CARIN ÅBLAD LUNDSTRÖM:	174
HÅKAN SUNNLIDEN:	175
BISKOP TUULIKKI KOIVUNEN BYLUND:	175
§ 54 Präster och diakoner som medlare	176
GÖTE KARLSSON:	176
HÅKAN SUNNLIDEN:	176
GÖTE KARLSSON (REPLIK):	176
TORBJÖRN LINDAHL:	177
GÖTE KARLSSON (REPLIK):	177
TORBJÖRN LINDAHL (REPLIK):	177
ÄRKEBISKOP ANDRES WEJRYD:	177
§ 55 Beslut om kyrkotillhörighet för medlem i utlandsförsamling	178
BERTIL OLSSON:	178
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:	178
HANS ULFVEBRAND:	178
ERIK A EGERVÄRN:	179
§ 56 Präster som avsagt sig behörigheten som vigselförrättare.....	179
KARIN LÅNGSTRÖM VINGE:	179
BERTIL OLSSON:	179
TOMAS JANSSON:	179
KARIN LÅNGSTRÖM VINGE (REPLIK):	180
TOMAS JANSSON (REPLIK):	180
KARIN LÅNGSTRÖM VINGE (REPLIK):	180
SVEN KRAGH:	180
KARIN LÅNGSTRÖM VINGE (REPLIK):	181
SVEN KRAGH (REPLIK):	181
KARIN LÅNGSTRÖM VINGE (REPLIK):	181
SVEN KRAGH (REPLIK):	181
TERESIA DERLÉN:	181
SVEN KRAGH (REPLIK):	182
NILS GÅRDER:	182
TOMAS JANSSON:	183
TERESIA DERLÉN (REPLIK):	183
KARIN LÅNGSTRÖM VINGE (REPLIK):	183

§ 57 Läro- och ordningsfrågor	183
HANS OLOF ANDRÉN:	183
DAN SARKAR:	184
HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):	185
DAN SARKAR (REPLIK):	186
HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):	186
DAN SARKAR (REPLIK):	186
BERTIL MURRAY:	186
HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):	186
BERTIL MURRAY (REPLIK):	187
BO HANSON:	187
DAN SARKAR (REPLIK):	187
 § 62 Ersättning för kyrkliga handlingar	 187
MATS JOHANSSON FLYGG:	187
TOMAS JANSSON:	187
STEN ELMBERG:	188
MATS JOHANSSON FLYGG (REPLIK):	189
SVEN KRAGH:	189
VIVIANNE WETTERLING:	190
MATS JOHANSSON FLYGG (REPLIK):	190
 § 63 Kyrkoantikvarisk ersättning	 190
SIGVARD OLSSON:	190
PATRIK EHN:	191
ULLA RICKARDSSON:	191
 § 64 Hållbart skogsbruk	 192
STEN PERSSON:	192
PATRIK EHN:	193
LENNART KJELLIN:	193
JAN FRIHEDEN:	194
STEN PERSSON:	194
JAN FRIHEDEN (REPLIK):	195
STEN PERSSON (REPLIK):	195
JAN FRIHEDEN (REPLIK):	195
IRENE OSKARSSON:	195
 § 65 Om skattebefrielse vid gåvor	 196
BERTIL OLSSON:	196
KJELL PETERSSON:	196
INGRID KARLSSON:	197
KJELL PETERSSON (REPLIK):	197
INGRID KARLSSON (REPLIK):	198
KJELL PETERSSON (REPLIK):	198
 § 66 Arbete mot prostitution och trafficking och stöd till brottsoffer	 198
MARGARETA VIKLUND:	198
MARGARETA ANDERSSON:	199
BRITT LOUISE AGRELL:	199
MARGARETA ANDERSSON (REPLIK):	200
BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):	200

MARGARETA ANDERSSON (REPLIK):	200
BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):	200
BRITT KJELLGREN:	201
MARGARETA VIKLUND (REPLIK):	201
MARIANNE KRONBÄCK:	201
BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):	201
MARIANNE KRONBÄCK (REPLIK):	201
BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):	202
MARIANNE KRONBÄCK (REPLIK):	202
BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):	202
MARGARETA VIKLUND (REPLIK):	202
BRITT-MARIE DANESTIG:	202
BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):	203
BRITT-MARIE DANESTIG (REPLIK):	203
MARGARETA LARSSON:	203
BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):	204
MARGARETA LARSSON (REPLIK):	204
BERTH LÖNDAHL:	204
LEVI BERGSTRÖM:	205
MARGARETA VIKLUND:	205
LEVI BERGSTRÖM (REPLIK):	205
§ 67 Inrättande av stipendier och utbildning i miljökunskap	206
STEN PERSSON:	206
YLVA WAHLSTRÖM:	206
ANN-SOFIE NELSTRAND:	206
YLVA WAHLSTRÖM (REPLIK):	207
ANN-SOFIE NELSTRAND (REPLIK):	207
EVA-MARIA MUNCK:	207
§ 68 Utdelning av Svenska kyrkans kulturstipendier	208
INGER GUSTAFSSON:	208
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	208
ERIKA HEDENSTRÖM:	209
ULRIKA KÄRNBORG:	209
ERIKA HEDENSTRÖM:	209
ULRIKA KÄRNBORG:	209
ERIKA HEDENSTRÖM:	210
ÅSA BERGIUS:	210
TOMAS ISAKSSON	210
ERIKA HEDENSTRÖM:	210
PETER BRUUN:	210
ERIKA HEDENSTRÖM:	210
PETER BRUUN:	210
ERIKA HEDENSTRÖM:	211
TOMAS ISAKSSON:	211
ERIKA HEDENSTRÖM:	211
TERESA GLAD:	211
ERIKA HEDENSTRÖM:	211
TERESA GLAD:	211
ERIKA HEDENSTRÖM:	211
TERESA GLAD:	211

ERIKA HEDENSTRÖM:	211
TERESA GLAD:	211
ERIKA HEDENSTRÖM:	212
HELENA ANDERSSON BROMANDER:	212
ERIKA HEDENSTRÖM:	212
HELENA ANDERSSON BROMANDER:	212
ERIKA HEDENSTRÖM:	212
HELENA ANDERSSON BROMANDER:	212
ERIKA HEDENSTRÖM:	213
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	213
§ 69 Kontakter med dopfaddrar	213
LARS-IVAR ERICSON:	213
MARIANNE KRONBÄCK:	214
§ 70 Säkra mångfalden i våra vigningstjänster	214
CARINA ETANDER RIMBORG:	214
YLVA WAHLSTRÖM:	215
§ 71 Jämställdheten i Svenska kyrkan	215
CARINA ETANDER RIMBORG:	215
IRÉNE PIERAZZI:	215
§ 72 Lokalisering av kyrkliga utbildningar	216
CECILIA BRINCK:	216
BISKOP ANTJE JACKELÉN:	216
PATRIK EHN:	217
BRITT LOUISE AGRELL:	217
CECILIA BRINCK (REPLIK):	218
BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):	218
CECILIA BRINCK (REPLIK):	218
BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):	218
CHRISTINA MELTIN WESTERLUND:	219
IRENE GUSTAFSSON:	219
BERTIL MURRAY:	220
BISKOP ÅKE BONNIER:	220
KRISTINA BACKE:	221
ANNE-CHARLOTTE FRÖBERG:	221
BIRGER WERNERSSON:	221
HELENA KLAHR FAST:	222
NILS GÅRDER:	222
CECILIA BRINCK (REPLIK):	223
NILS GÅRDER (REPLIK):	223
INGRID KARLSSON:	223
HAKON LÅNGSTRÖM:	223
INGER GUSTAFSSON:	224
CHRISTINA HOLMGREN:	225
STAFFAN HOLMGREN:	225
KARIN LÅNGSTRÖM VINGE:	226
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	226
BRITTA BROMAN:	226
TORBJÖRN ARVIDSSON:	227

BERTIL PERSSON:	227
NIKLAS LARSSON:	227
TERESIA DERLÉN:	228
ANN-SOFIE PERSSON:	228
§ 73 Social ekonomi.....	228
MARGARETA ANDERSSON:	228
ANDERS ÅKERLUND:	229
§ 74 Kvalitetsverktyg i konfirmandarbetet.....	230
HANS G ERIKSON:	230
NIKLAS GRAHN:	230
ROLAND JOHANSSON:	231
PER INGVARSSON:	232
NIKLAS GRAHN:	233
HANS G ERIKSON:	233
NIKLAS GRAHN (REPLIK):	233
HANS G ERIKSON (REPLIK):	233
§ 75 Svenska kyrkans konfirmandarbete och undervisning i alla åldrar	234
NIKLAS GRAHN:	234
ANN-SOFIE PERSSON:	235
NIKLAS GRAHN:	235
§ 76 Mission i Sverige	236
ROLAND JOHANSSON:	236
MATS LINDSTRÖM:	236
HÅKAN SUNNLIDEN:	237
ELISABETH HOLMBLAD:	237
LEIF NORDLANDER:	238
BERTH LÖNDAHL:	238
MARIANNE KRONBÄCK:	239
ROLAND JOHANSSON (REPLIK):	239
§ 77 Flerårskonfirmation	240
BENGT A GUSTAVSSON:	240
LARS-IVAR ERICSON:	240
BERTIL MURRAY:	241
BENGT A GUSTAVSSON (REPLIK):	241
BERTIL MURRAY (REPLIK):	241
§ 78 Romerna en del av Sverige och Svenska kyrkan.....	241
ANNA EKSTRÖM:	241
MARIANNE KRONBÄCK:	242
ANKI ERDMANN:	242
ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:	242
§ 79 Ny ersättningsstadga.....	243
MARGARETA ANDERSSON:	243
KARL-GUNNAR SVENSSON:	243
ANNA EKSTRÖM:	244
STAFFAN HOLMGREN:	244

JAN G NILSSON:	244
MARGARETA ANDERSSON (REPLIK):	245
IRENE GUSTAFSSON:	245
GUNNAR BREDIN:	246
MAJA BENGTSSON:	246
CHRISTER KAX SUNDBERG:	247
ANDERS ROOS:	247
PER-OLOF FLODSTRÖM:	247
BERTIL MURRAY:	248
FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	248
BO HANSON:	248
§ 80 Ersätt lag om Svenska kyrkan med ett ömsesidigt avtal, ett konkordat	248
MARIA LAGERMAN:	248
BERTIL OLSSON:	248
§ 81 Svenska kyrkan och Barnkonventionen	249
MICAEL DAHLBERG:	249
ANDERS ROOS:	249
§ 82 Meddelanden.....	250
FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	250
Onsdagen den 21 november	252
§ 118 Hälsning.....	252
BISKOP ESBJÖRN HAGBERG:	252
§ 135 Fyllnadsval till Svenska kyrkans valprovsningsnämnd.....	252
STAFFAN HOLMGREN:	252
§ 136 Fyllnadsval till kyrkostyrelsen	252
STAFFAN HOLMGREN:	252
§ 137 Kyrkomötet avslutas	252
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	252
FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	253
ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:	253

Kyrkomötet 2012**Tisdagen den 25 september****§ 1 Kyrkomötet öppnas**

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Eders majestäter, herr talman, herr landshövding, herr statsråd, ärade gäster, kära biskopar och vänner i kyrkomötet, representanter från massmedia och mina damer och herrar. Jag hälsar er alla mycket varmt välkomna till 2012 års kyrkomöte! Det är mycket glädjande att ni alla har tackat ja till min inbjudan till denna öppningshögtid. Er närvaro betyder mycket för oss i kyrkomötet och för hela Svenska kyrkan.

Årets kyrkomöte blir något annorlunda jämfört med tidigare år. Vi kommer att genomföra mötet med en dags kortare tid. Vi kommer under den andra veckan, beslutsveckan i vecka 47, att börja på måndag morgon med debatterna och avsluta kyrkomötet på onsdagen. Jag hoppas, trots denna minskning i tid, att debatterna ska bli givande och besluten bra för vår kyrka.

Vi har i år fått in förhållandevis få motioner. Det är endast 62 stycken. Vi bör därför kunna klara debatterna och besluten på ett bra sätt, tror och hoppas jag.

Orsakerna till att så få motioner lämnats in kan vara flera. År 2012 är ett mellanår i mandatperioden, och då kanske man inte motionerar så flitigt som det förmodligen blir under nästa år, som är valåret 2013.

Vidare kan ju det stora ärendet, nämligen kyrkostyrelsens skrivelse nummer 5, Strukturfrågor, förväntas ta så lång tid i anspråk och väcka sådant intresse att andra mindre frågor har kommit vid sidan om detta år. Detta är naturligtvis bara mina funderingar, men det kanske ligger något i dem.

Många ute i landet är oroliga för vad som kommer att hända med organisationen i Svenska kyrkan, när kyrkomötets beslut väl är fattat och ska börja tillämpas. Man är rädd för att besluten ska fattas över huvudet på församlingsmedlemmarna och att därmed intresset för att vara aktiv i kyrkan ska minska.

Jag menar att detta är en misstolkning av förslaget. Tanken är ju att den kyrkliga organisationen ska bli tydligare och att församlingen även i framtiden är grunden i den Svenska kyrkan. Utan denna stabila grund tror jag att kyrkan faller. Däremot menar jag att det bör tydliggöras att man i framtiden kan finna olika former av samarbete mellan församlingar eller pastorat utan att det behöver regleras i kyrkoordningen. Ett utökat sådant samarbete kommer förmodligen att bli nödvändigt på många håll inom vår kyrka. Man bör inte vara rädd för att prova olika typer av samarbete för att kunna effektivisera arbetet. På det sättet blir det mera resurser över till församlingarnas grundläggande uppgifter att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission.

Svenska kyrkan och naturligtvis även andra kyrkor behövs och efterfrågas i vårt samhälle. För inte så länge sedan avled en ung man på planen under en fotbollsmatch. I nyhetssändningarna på TV på kvällen meddelades den tragiska händelsen, och man informerade om att jourhavande präst var inkallad för krissamtal. För inte så många år sedan hade detta inte meddelats i nyhetssändningar i TV. Idag är det en naturlig del av vårt samhälle att vid kriser och olyckor av olika slag vända sig till kyrkan. Detta ska vi vara glada och tacksamma för. Det är ett tydligt bevis på att kyrkan och religionen betyder mycket för många människor i vårt land. Människor som kanske i vanliga fall inte visar så stort intresse för kyrkan eller kristendomen. Men när olyckan är framme och något tragiskt inträffar, då behöver vi människor stöd och hjälp på olika sätt, och då vänder sig människor gärna till kyrkan för att få stöd för sin inre människa. Man

vänder sig till Gud för att få stöd och hjälp att orka med fortsättningen. Därför är det viktigt att kyrkan finns över hela landet, och att kyrkan är öppen för alla oavsett hur långt man har kommit i sin kristna tro.

En tänkare har sagt:

Det som skedde igår är passerat. Det kan vi inte göra något åt.

Det som kommer i morgon, vet vi inget om.

Det enda vi kan göra är att leva idag på ett sätt, som vi tror förbereder morgondagen så bra som möjligt.

Må Gud ge oss alla och vår kyrka en positiv framtid.

Med denna bön och förhoppning förklarar jag 2012 års kyrkomöte för öppnat.

§ 2 Anförande av ärkebiskopen

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Eders majestäter, herr talman, herr landshövding, herr minister, herr prorektor, ekumeniska gäster, övriga gäster, kyrkomötets ordförande, ledamöter och biskopar i kyrkomötet, ja, alla, högt däruppe på läktaren, och lågt härnere på golvet!

Traditionell är den som gör som hon eller han alltid har gjort, antingen för att det är lugnast så eller för att medvetet hålla kvar det som varit.

För Svenska kyrkan är traditioner och traditionen viktiga. Det är inte detsamma som traditionell. Tradition är något man tar emot, lever med i samspel med omgivningen och lämnar vidare. Det man tagit emot och det man lämnar vidare ser inte likadant ut, även om rötter och stam är desamma.

Vår stora tradition är naturligtvis Bibeln och framför allt berättelserna om Jesus i den. Bibeln har vi att förhålla oss till. Det kräver arbete. Den är inte entydig. Den är inte skriven för att bokstavsläsas tusentals år efteråt. Vi måste leta efter ärendet och ärendena, och vi måste bestämma oss för huvudsaker och bisaker. Jesus Kristus är för oss skriftens kärna och stjärna. I det nutida arbetet kommer faktiskt gamle Luther till vår hjälp. Det behöver aktualiseras när vi nu förbereder femhundraårsminnet av reformationens början år 1517.

Den svenska bilden av Luther stämmer inte. Det räcker att åka till Danmark för att inse att de tror att en svensk talar om någon annan än Luther, när svensken talar om Luther på axeln, plikt-Luther och tvångs-Luther. De ser mer av tolknings-Luther, frihets-Luther, emancipations-Luther.

Till vår viktiga tradition hör gudstjänstfirandet med en struktur som har rötter ännu djupare ner än vid tiden för Jesu liv genom vårt judiska arv. När den gamla Bibeln läses och den historiskt framvuxna gudstjänsten firas som vi nyss gjorde, så hör och upplever vi budskapet om sammanhang, om att kunna förlåtas och att det går att ge mening åt livet, trots tomhet och tillkortakommanden. Vi möter en Gud som inte ger igen utan som ger ut och rustar oss för att våga göra detsamma. Vi får skäl att för att lita på att Guds kärlek i längden inte kan besegras.

Ur förtröstan på Gud växer förhållningssätt och övertygelser. De växer i den tid och omgivning som vi lever i. Så ska det vara. Traditionen, den mycket gamla, och det vi fått från generationen före oss, ska möta det vi har omkring oss och så blir det en levande tradition, något förändrad, som vi lämnar vidare – där vi kan visa att rötter och stam är desamma!

Sverige förändras. Självklarheter ifrågasätts när alltfler invånare har sin bakgrund i andra kulturer. Rädslor slår till på olika sätt. Myndigheter tar ställning till trosförföljelse utan att känna dramatiken i att vara kristen i en fientlig omgivning. Det är en identitetskris för vårt land, med dess ganska sammanhållna

kultur och sammanhållen religion att möta nya religionsformer, inte minst när den gamla religionen är så inväxt i samhället att den knappast syns.

Det är naturligt för många svenskar att se på religion som en privatsak, inte något som får synliga följder i klädsel, seder, uppträdande, utan något som man har inför Gud i sitt samvete utan att det märks eller krockar med samhället utanför. Fast vi aktiva kristna bryter ju förstås lite grann mot samhällets tradition; vi går ju på gudstjänst också i oträngt mål.

Vi får allt vänja oss vid tanken på att religionsfrihet inte bara är frihet att gå på gudstjänst och i övrigt frihet *från* religion och religiöst motiverade, synliga sedvänjor. Religionsfrihet är frihet *till* religion, gudstjänstfirande och seder. Det hade inte blivit något av den för oss heliga yttrandefriheten om den inte burits fram av religionsfriheten. Den är inte motiverad av nytthet för den styrande makten utan av respekt för Gud själv, som råder också i människors samveten. Gud som vi inte råder över.

För några veckor sedan var många på Världens fest i Malmö. Det händer mycket när förtroendevalda och aktivister kommer samman och tillsammans upplever att vi alla är del av en gemensam rörelse för människor och skapelsen – i Jesu efterföljd. Där fick många av oss också uppleva den gamla lutherska tanken om hur viktigt det också är att samarbeta med alla människor av god vilja, även om deras tro inte är densamma som vår. Vi som tror på Jesus har det gemensamma uppdraget att låta Guds rike mängas in i hela samhällskroppen – som den goda surdegen, den lilla klumpen som syrar hela degen. Då måste degen knådas och då måste vi berätta. Storsamhället gör inte det åt oss. Det är de som upplevt de befriande krafterna och livshjälpen i kristen tro och tradition, som kan tala om den så att någon berörs. Gud behöver bli känd. Gud sänder. Det är Guds mission. I den får vi vara med, och behöver vi vara med, för att själva inse hur viktig tron är också för oss själva. Vi är det genom att stödja andra kyrkor runt om i världen i detta arbete – och genom att själva ta det på allvar i Svenska kyrkan. Kyrkomötets signal förra året om en långsiktig satsning på undervisning och lärande slår nu igenom på flera håll i kyrkostyrelsens prioriteringar och uppdrag till kyrkokansliet. Men allra viktigast är det förstås att den slår igenom i hur vi vågar vara.

Om några veckor, precis före kyrkomötets nästa session, samlas vi till det som kallas *Barn och Unga, Årkebiskopens möte 2012*. Linjen av hållbarhet, delande och sändning fortsätter från Världens fest och även från mitt klimatomöte 2008 – hållbarhet, delande och sändning. Barn och unga har rätt till goda liv. Till goda liv hör både frihet och tillhörighet. Dit hör att få del av traditioner, få hjälp att förhålla sig till traditioner och att kunna påverka traditioner. Vår kyrka kan ge livsmod och framtidstro, det vet vi som är här. Livsmodet sviktar oroande ofta hos unga, det vet vi också.

En frimodigt missionerande kyrka, som inte kränker medmänniskans integritet och rätt till självbestämmande, det är vad vi ska vara. Vi har förutsättningar för det i vårt arv, särskilt när det gäller att inte tränga oss på andra, men sämre när det gäller att våga lyssna och tala personligt.

Vår stora fråga på kyrkomötet intresserar få utanför de aktivas krets. Man ser ju inte omedelbart hur formen påverkar innehållet. *Närhet och samverkan*, strukturutredningens slutbetänkande, har remitterats, processats och nu resulterat i en skrivelse från kyrkostyrelsen. Det finns ovanligt mycket enighet i dessa frågor nu och det är följden av att flera har gjort stora insatser för att hitta bra och hållbara vägar framåt. Många gamla läsningar verkar ha släppt efter ett väl genomfört utredningsarbete. En förutsättning för att kyrkan ska vara viktig är

närhet. Ska vi kunna finnas på nära håll krävs rimliga och rationella lösningar av stödfunktionerna i kyrkan. Jag hade hoppats att vi denna gång även skulle kunna tala om gemensam förvaltning av kyrkobyggnader och kanske även andra hus, men det får anstå några år. Dock vet vi hur avgörande en sådan gemensam förvaltning är för att våra små församlingar och pastorat, framför allt i områden med stora avstånd, ska kunna överleva som självständiga enheter, med närhet.

Jag vill avsluta med att påminna om att det enhetliga Sverige inte var så enhetligt förr heller. Samers rättigheter har inte haft stor plats i svensk juridik och myndighetsutövning. Majoritet förr än rättigheter har vägt tungt i svenskt beslutsfattande. Svenska kyrkan har varit del av detta storsamhälle samtidigt som viktiga samiska röster och krafter bidragit till att svenskkyrkligt och storsamhället inte är identiskt. I Svenska kyrkan finns en levande samisk tradition som vi ska respektera och ge rum för.

§ 3 Stefansmedaljen

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

En av de många som funnits och finns i detta arbete är Eva Teilus Rehnfeldt. Hon kommer nu att tilldelas Stefansmedaljen för sitt långvariga arbete för samisk kultur och gudstjänstliv i Svenska kyrkan, och jag ber dig Eva att komma fram.

Eva Teilus Rehnfeldt representerar många samer och andra kyrkokristna vars trogna arbete i det vanliga och dagliga möjliggör förändring och förnyelse. Eva Teilus Rehnfeldt har möjliggjort många ungdomars och vuxnas delaktighet i samisk kultur och kyrkoliv, bland annat genom sitt betydelsefulla och uthålliga engagemang för det samiska konfirmandarbetet och gudstjänstverkstäderna.

EVA TEILUS REHNFELDT:

Ärkebiskopen och alla deltagare i invigningen av kyrkomötet! Idag är det för mig en stor och ärofylld dag. Jag måste säga att jag blev väldigt överraskad och chockad när jag fick meddelande om att jag skulle infinna mig här i dag för att ta emot Stefansmedaljen. Det här är en ära inte bara för mig utan för hela det samiska folket. Jag är glad att Svenska kyrkan har börjat ta sitt ansvar för minoritetskulturen. Vi arbetar för att göra samiska kulturen levande i kyrkolivet med språket, traditionerna, jojken och utsmyckningen av kyrkorummet. Det är väldigt viktigt för alla att vi har en flerspråkig och mångkulturell kyrka, för det är berikande för det övriga kyrkolivet.

Jag tackar ödmjukast för denna utmärkelse. Tack så hjärtligt!

§ 4 Hälsningsanföranden

CIVIL- OCH BOSTADSMINISTER STEFAN ATTEFALL:

Ers majestäter, herr talman, biskopar, kyrkomötesombud och alla övriga gäster och deltagare! Det är en stor ära för mig att få vara med här i dag och få säga några hälsningsord på ert högtidliga öppnande av kyrkomötet 2012!

Som statsråd så reser man ju runt i landet, och under bara den senaste veckan har jag besökt orter som Pajala, Malmö och Sävsjö. Det som slår en det är ju att stolt över alla byggnader så reser sig alltid i stadssiluetten ett kyrktorn. Kyrkan står verkligen mitt i byn!

Svenska kyrkan är också en unik kyrka i vårt land. I § 2 i Lagen om Svenska kyrkan står det att Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka som bedriver en rikstäckande verksamhet. Det är inte många organisationer som kan visa upp en medlemsnivå på 69 procent av den svenska befolkningen, eller att ni finns på de

allra flesta platser i landet. Ni är också en stor, är den största folkrörelsen. Bland annat kan ni visa upp 99 000 deltagare i era köror under ett år.

Genom er historia, er landsomfattande verksamhet och stora kontaktytor gentemot svenska folket är ni en kyrka som betyder oerhört mycket för enskilda människor men också för hela samhället. Ni en viktig värdeförmedlare, bärare av en lång kulturell och religiös tradition. Den människosyn ni står för och förmedlar är viktig, inte bara för kyrkans aktiva utan för hela det svenska samhället. Det ni har är en stor tillgång, men innebär också ett stort ansvar att förvalta på bästa sätt.

Jag möts ständigt av exempel på det stora sociala engagemang och den omfattande verksamhet som bedrivs inom Svenska kyrkans ram. Vi borde alla lite oftare ta till oss det som står i Matt. 25:40, det som gör den kyrkliga gemenskapen tämligen unik i vårt individualiserade samhälle: "Sannerligen, vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig." Tänk vad viktig kyrkokören i Dorotea kan vara för den enskilda människan. Eller matpaketet som delas ut i Malmö. Eller samtalet som ni erbjuder människor i kris – runt om i hela Sverige.

Vid förra årets öppnande av kyrkomötet sa ärkebiskopen att Svenska kyrkan inte går i någons ledband. Jag utgår från att detta inte bara gällde för 2012 utan också åren framöver.

Svenska staten ska självklart vara religiöst obunden. Men det innebär inte att samhället ska vara sekulärt. Tvärtom! Vi behöver ett samhälle som flödar av religiös aktivitet och mångfald. I ett sådant samhälle spelar Svenska kyrkan en central roll. Sverige behöver fler perspektiv i debatten, och där är Svenska kyrkan en viktig, intressant och stark röst.

Tack för att ni lyssnat och lycka till i ert viktiga arbete under kyrkomötet!

FÖRBUNDSORDFÖRANDE JOHAN BERKMAN, SVENSKA KYRKANS UNGA:

Eders majestäter, herr talman, herr landshövding, herr statsråd, ärade gäster, herr ordförande, biskopar, ledamöter, Säpo, Svenska kyrkans medlemmar och alla unga som är här! Jag heter Johan Berkman och är förbundsordförande för Svenska Kyrkans Unga, Svenska kyrkans barn- och ungdomsorganisation. Det betyder att jag har förmånen att få arbeta med en ung gemenskap av unga människor som vill upptäcka och dela kristen tro.

Förra gången vi hade äran att träffas så här, ni och jag, var vid kyrkomötet 2010. Jag vet inte om ni minns, men jag stod här då med en stoppskylt. Jag tog med en liten miniatyr och använde den som en symbol. Jag pratade om att det var viktigt inför alla beslut att stanna upp, att tänka efter vad det här beslutet betyder för barn och unga, att orientera er genom att prata med barn och unga och slutligen planera för att det ska bli genomfört. Ett annat ord för detta är barnkonsekvensanalys. Därför vill jag passa på att redan nu framföra ett stort tack till ett kommande kyrkomötesbeslut – jag siar lite in i framtiden – och jag citerar en av kyrkostyrelsens skrivelser:

Det införs krav på att barnkonsekvensanalyser ska göras i beredningsskedet av ärenden inför beslut i såväl församlingar, stift som på nationell nivå. Vidare föreslås en bestämmelse om att barnens perspektiv utifrån en barnkonsekvensanalys ska beaktas i församlingsinstruktionens pastorala program.

Sannerligen, jag säger er, att med det här visar Svenska kyrkan verkligen att man sätter barnen i främsta rummet.

I Svenska Kyrkans Unga håller vi just nu på med att fundera över hur vi vill att vår organisation ska fungera demokratiskt. Det påminner lite grann om den här strukturutredningen. Ni har ju valt att kalla er *Närhet och samverkan*. Vårt projekt heter *Ett enat folk på väg*. I detta har det rymts en massa saker, bland annat en stor demokratikonferens i Göteborg. Vi har haft en gedigen remissrunda som fortfarande pågår men framför allt har det varit många spännande diskussioner om vad det innebär att vara öppen och vad det innebär att vara demokratisk. Men nog om organisation och struktur. Det ska ni ju syssla med resen av veckan!

Både Svenska kyrkan och Svenska Kyrkans Unga är så mycket mer än struktur, så mycket mer än stelbenthet. Tillsammans ger vi människor en möjlighet att möta såväl Gud som varandra. Vi gör det förstås på hemmaplan i kyrkan men vi gör det också på bortaplan. Jag tänker särskilt på projektet Kyrka-Fotboll och det nystartade projektet Puls, som syftar till att få ihop det här på något sätt, att mötas mellan församling och det lokala. Just den här gesten känns ganska bekant, eller hur? Det känns ganska naturligt att man ska sammanfläta saker, och jag lovar er att det blir så mycket roligare. Om ni knäpper era händer och så vet ni den här klassiska, när man liksom håller händerna rakt mot varandra istället och så viker man fingrarna inåt och så snurrar man ... Det är några som kan, i alla fall. Då kan ni ju pröva att göra det här med bänkgrannen och jag lovar er att det blir dubbelt så roligt om ni tar varsin hand. Precis så tänker jag att de här samarbetena ska fungera. Det är roligt. Det händer oväntade saker när man samarbetar. Prata gärna med oss i någon av pauserna om det är något ni undrar över, till exempel när det gäller Kyrka-Fotboll eller Pulsprojektet.

Avslutningsvis tänkte jag tipsa om lite läsning. Svenska Kyrkans Unga har sedan några år tillbaka arrangerat något vi kallar för De Ungas Kyrkomöte. Det är ett tillfälle för unga människor att träffas, diskutera, stöta och blöta några av de motioner som har kommit till årets kyrkomöte. I år gjorde vi det med hjälp av Svenska kyrkans videokonferensanläggning, så vi träffades på några olika ställen i landet och konfererade. Jag vill uppmana er att ni tar med er det här arbetet in i utskotten och in i plenum. Och om ni tycker att ni redan har tillräckligt att läsa, så finns alltid någon från Svenska Kyrkans Unga under hela den här sessionen och under nästa session. Hugg tag i oss! Vi vill gärna att tillsammans med er stanna upp, tänka efter, orientera och planera. Med detta säger jag att vi ses utanför utskottsdörrar, vi hörs utanför plenisalen och vi lyfter än så länge barns och ungas perspektiv utanför kyrkoordningen.

Tack, och lycka till!

§ 5 Inkomna skriftliga hälsningar

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Kyrkomötet har fått en skriftlig hälsning från EFS, årskonferensen den 17–20 maj 2012 i Uppsala, undertecknad av Anna Thorén, ordförande, och Stefan Holmström, missionsföreståndare.

Från Gemensam Framtids första årskonferens den 9 maj 2012 i Linköping undertecknad av Ann-Sofie Lasell, Anders Marklund och Lasse Svensson.

Från Ekumeniska Centret i Alvik som uttrycker djupt tack för samarbete och möten under året som gått och samtidigt blickar framåt mot det som väntar undertecknad av Bo Forsberg, Diakonia

Eva Christina Nilsson, Svenska Missionsrådet

Suzanne Jenner, Kyrkornas EU-kontor

Sofia Walan, Kristna Fredsrörelsen

Marianne Andréas, Sveriges Frikyrkosamråd

Karin Wiborn, Sveriges Kristna Råd

Annika Damirjian, Sveriges Ekumeniska Kvinnoråd.

§ 6 Parentation

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Susann Torgerson avled den 18 april 2012. Susann var en mycket aktiv människa, som genom åren hade mängder av förtroendeuppdrag. Hon var en mycket erfaren kyrkopolitiker som kom in i kyrkomötet 1992. Susann fanns med på samtliga nivåer inom Svenska kyrkan och var mycket engagerad i de uppgifter hon åtog sig. Susann hade också det enligt min åsikt finaste uppdraget inom vår kyrka, nämligen att vara kyrkvärd i sin hemförsamling. Vi hedrar Susann Torgersons minne med en tyst minut.

§ 12 Fyllnadsval till valberedningen

MATS HAGELIN:

Herr ordförande! Jag föreslår Ann-Britt Åsebol, Västerås stift.

BRITT LOUISE AGRELL:

Jag hade hoppats att någon annan skulle föreslå det här men vi har ett fyllnadsval till valberedningen och det gäller mig själv. Jag föreslår att Britt Louise Agrell, Uppsala stift, ingår i valberedningen.

§ 16 Meddelanden

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Namnskylden ska bäras fullt synlig under hela veckan. Den ger bland annat inträde till plenisalen. Det finns en pärm i mötesbyrån med inkomna brev till kyrkomötet med de hälsningar som finns. Titta gärna i den vid tillfälle. Ekumenikutskottet kallas till sammanträde kl 18 idag. Övriga utskott kallas till sammanträde 20 minuter efter plenums slut. Kyrkomötet ajourneras.

Kyrkomötet 2012

Fredagen den 28 september

§ 19 Fyllnadsval till kyrkostyrelsen

STAFFAN HOLMGREN:

Det gäller först ersättare för Mats Green (M) och där föreslås Helena Nordvall (M), Luleå stift, som går in som förste ersättare på den plats som Mats Green hade.

Det andra gäller ersättare för Bertil Olsson (KR), som har avsagt sig sitt uppdrag, och förslaget är Karl-Gunnar Svensson (KR), Göteborgs stift.

§ 20 Fyllnadsval till Nämnden för utbildning, forskning och kultur

STAFFAN HOLMGREN:

Det gäller ersättare för Erik Aurelius, som har avsagt sig uppdraget, och ordinarie är biskop Tuulikki Koivunen Bylund i förslaget och ersättare för henne biskop Per Eckerdal.

§ 21 Fyllnadsval till Svenska kyrkans överklagandenämnd

STAFFAN HOLMGREN:

Det är Catharina Månsson som har avsagt sig sitt uppdrag som ledamot av nämnden, och det är en plats som kräver jur.kand.-examen eller juristexamen. Valberedningen föreslår att nuvarande förste ersättare för Catharina Månsson, Torgny Werger, blir ny ledamot, och till ny förste ersättare föreslås Eric Bylander som är docent i processrätt här i Uppsala.

§ 22 Fyllnadsval av revisorer

STAFFAN HOLMGREN:

Två revisorer har avsagt sig sina uppdrag. För Christer Molin föreslås Ulla Dahlberg, Västerås stift, och istället för Ingemar Karlén föreslås Ingemar Åhs, Lunds stift.

§ 23 Meddelanden och ajournering

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Fyllnadsval som vice ordförande i Valprövningsnämnden kommer att förrättas under den andra sessionen.

Ett pressmeddelande kommer att läggas ut på Svenska kyrkans webbplats senare i dag och där kommer en kort information att lämnas om förslaget till beslut i strukturfrågorna, som är den fråga som pressen har varit mest intresserad av. Det blir en kort information om vad utskottet har sagt.

Jag tackar er alla för det arbete som skett under den här veckan. En del har slitit hårt medan andra har haft det lindrigare. Arbetet har flutit på bra och i god stämning och det tycker jag är positivt. Vi träffas igen måndag den 19 november kl 9.

Avslutningsvis en kort bön:

Gode Gud, vi tackar dig för det arbete som nedlagts under den här veckan och att stämningen har varit bra. Vi ber dig se till att de här besluten som vi kommer att fatta under nästa session kommer att gynna vår Svenska kyrka och därmed hela den kristna kyrkan i världen. Samtidigt ber vi om hjälp så att vi kommer hem

Fredagen den 28 september 2012

Anföranden

bra från det här kyrkomötet, att resan fungerar, och så hoppas vi att vi alla träffas igen i november. Amen.

Därmed ajourneras kyrkomötet.

Kyrkomötet 2012**Måndagen den 19 november****§ 27 Meddelanden**

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Det gäller regler och talartider för debatten. De beslutade vi vid förra mötet och de gäller. Blankett för begäran om ordet, instämmande, reservationer är delade i facken. Ni finner fler exempel här framme i brevkorgarna på podiet. Dubbla talarlistor kommer att användas så att alla får sitt första talartillfälle innan någon får sitt andra. Det hade vi förra året och det fungerade ju ganska bra. Först har man ett anförande och vill man ha ett till får man vänta till dess alla haft sitt första anförande i förhandsbokningarna. När ni går upp i debatten är det viktigt att ni inleder ert anförande med att lägga ett förslag till beslut och vi vill ha in det skriftligt så att vi ser vad ni har tänkt.

Till Organisationsutskottets betänkande 2012:2 har i facken delats ett rättelseblad med några justeringar och förtydliganden. Organisationsutskottet har haft ett extra sammanträde igår som jag har godkänt. Egentligen ska kyrkomötet besluta om det, men eftersom vi i så fall hade förskjutit ärendet i tid tog jag ett ordförande-beslut att de fick sammanträda. Jag hoppas att ni accepterar det.

I Ekumenikutskottets betänkande 2012:4 finns ett skrivfel utskottets förslag till beslut punkt 4, där det ska stå "att kyrkomötet beslutar att uppdra åt kyrkostyrelsen att göra ...".

Det finns ytterligare en redaktionell ändring. I Ekumenikutskottets betänkande 2012:5 finns ett skrivfel under rubriken Beslutande, där det ska stå att Eva-Maria Munck var ordförande under den punkten och inte Britas Lennart Eriksson.

Den som följer debatten på webben kan lätt klicka sig vidare till betänkandet och därmed vidare till motioner och skrivelser. På så sätt har man tillgång till hela ärendet därhemma om man så vill. I facken har det delats ut information om specialvisning för kyrkomötet om konstillationen *Glänta* i domkyrkan. Det är på måndag och tisdag kl. 13.10–13.50.

§ 28 Strukturfrågor

TORGNÝ LARSSON:

Herr ordförande! Nyårshelgen 1961–62 var det många prästfamiljer som flyttade i vårt land. Det var den tidens stora strukturreform. Men det var inte första gången, första gången var redan på digerdödens tid då biskoparna ville skapa bärkraftiga enheter.

År 2000 gavs stiftsstyrelserna en central roll i det framtida reformarbetet. Det är ju så att kyrkans organisation ständigt måste förnyas och anpassades till verkligheten och resurserna användas så effektivt som möjligt och därför behövs i dag större administrativa enheter. Samtidigt måste kyrkan finnas nära människorna. Det förslag kyrkomötet nu har att ta ställning till innebär ett försök att stoppa församlingsdöden. Förslaget innebär hänsyn till de lokala förutsättningarna. Församlingsråden kan få olika mycket att besluta om. Förutom det som framgår av kyrkoordningen och församlingsinstruktionen kan kyrkoråden i pastoratet delegera ytterligare befogenheter till församlingsråden. Samtidigt innebär det ett försök till förenkling av kyrkans organisation. Församling, pastorat, samfällighet, kyrkoråd, kyrkonämnd, kyrkofullmäktige, samfälliga kyrkofullmäktige, pastoratsnämnd, valnämnd, tillsättningsnämnd, indelningsdelegerade och indelningsdelegerades arbetsutskott är begrepp som inte alla har klart för sig och förstår fulla innebörden av det. I utskottet finns två reservationer, dels om hur församlingsråden ska utses,

dels om den speciella situationen i Göteborg, landets största samfällighet. Förslaget innebär att församlingsråden utses så att säga uppifrån av pastoratet genom kyrkofullmäktige. Eftersom det har funnits ett starkt önskemål om ett enda lokalt val så föreslår utskottet i likhet med utredningen och kyrkostyrelsen att det direkta valet blir till pastoratets högsta beslutande organ, kyrkofullmäktige, som har att besluta om ekonomi, fastigheter och personal. Vi menar att detta en rimlig ordning, samtidigt är det naturligtvis ett problem – hur ska man kunna utse församlingsråden? Det är då viktigt att kyrkofullmäktige är lyhört mot den lokala opinionen och den kan ju komma till uttryck i församlingsmöten men också på annat sätt.

Då det gäller Göteborg har det funnits en samfällighet sedan 1883. Jag har som präst och förtroendevald sedan 1970 kunnat se hur väl den fungerar. Genom samfälligheten samordnas många behov i storstaden – sjukhuskyrkan, studentarbetet, familjerådgivningen, det finskspråkiga arbetet, begravningsverksamheten, personalvård och fastighetsskötsel är exempel på det. samtidigt får vi inte glömma att Göteborg, mer än de flesta städer, har varit och är en segregerad stad. Det är därför oerhört viktigt att solidariteten behålls i Göteborg och att det därför också blir en enhetlig nivå. Det är alltså mot den bakgrunden man ska förstå Daniel Tisells reservation. Jag kan för min del dela hans grundläggande värdering om att det vore olyckligt att slå sönder samfälligheten, men detta önskemål kan tillgodoses genom att bilda ett enda pastorat. Styrning och ledning måste hållas ihop, och all verksamhet ska ju ytterst ledas av en kyrkoherde. Det är stiftsstyrelsen som beslutar om det. Utskottet föreslår att vi förlänger respittiden i Göteborg från två till fyra år, för det behövs tid för eftertanke och för att nå fram till en samsyn i Göteborg. Kyrkomötet behöver därför hjälpa till genom att förlänga respittiden från två till fyra år.

Herr ordförande, jag yrkar bifall till utskottet, avslag på reservationerna och motionerna.

MARGARETA ANDERSSON:

Ordförande! Mitt anförande kommer inte att handla om det här betänkandet i sak utan om hur Kyrkorättsutskottet har valt att hantera det. Det papper vi har fått i våra fack handlar ju om ganska marginella rättelser och förtydliganden. Det är inga sakförändringar som har skett i det här sammanträdet i Organisationsutskottet. Vår sekreterare Bengt Stigner och jag har samrått och även talat med sekretariatet för Organisationsutskottet och kommit fram till att vi anser att Kyrkorättsutskottet inte behöver ha något sammanträde. Skulle det visade sig nödvändigt av någon anledning, är vi beredda att väldigt snabbt sammankalla ett sammanträde i Kyrkorättsutskottet. Som det ser ut i dag tyckte vi inte att det var nödvändigt. Jag har då som ordförande fattat det beslutet.

SVEN KRAGH:

Herr ordförande! Jag vill först yrka bifall till utskottets hemställan i alla delar.

Det är en förunderlig resa vi har gjort inom Svenska kyrkan under ett antal år. När det började sa man ungefär så här: Det finns ingen anledning att göra förändringar här hos oss och ingen annanstans heller. När samtalet sedan hade fortgått en stund sa man att det måste förändras men inte hos oss. Sedan fortsatte diskussionen och har lett till att de allra flesta runt om i landet har förstått att det måste ske förändringar. Med den bakgrunden kan man nog förstå att procentsatserna när det gällde svaren i både frågan om det första betänkandet, som var ett diskussionsbetänkande från utredningen, och också det avgörande har fått

höga procentsatser. Det finns några ställen där det är så, men på de flesta ställena är det ändå att se det på det viset.

Ibland har man blivit förundrad när man kommit ut, i alla fall jag som centerpartist, och tänkt att nu ska de upptäcka att det har skett stora förändringar. Nej, så här har vi alltid samverkat i pastoratet, säger man då, om det där som församlingen egentligen skulle bestämma själv om. Det kan göra att orden, som vi sa att det ser så olika ut, verkligen gäller ända ner till den lägsta nivån.

Jag vill också framhålla det som Läronämnden har skrivit i sitt första betänkande, att det som är församlingens kärnpunkt, gudstjänstlivet, är församlingen fortfarande subjekt i. Och för det andra också att det behövs en reflexion kring församlingsbegreppet, och det vill jag understryka alldeles speciellt.

Jag vill återkomma till det som utskottets ordförande talade om, den göteborgska situationen och kanske de flerpastoratssamfälligheter som på olika sätt har sett att det kommer att förändras för dem. Det som är utgångspunkten är ju att man i flerpastoratssamfälligheter faktiskt inte har den teologiska grund av samverkan mellan ansvarslinjerna i Svenska kyrkan och det är grunden för att dessa samfälligheter på olika sätt måste lämna in nu.

DANIEL TISELL:

Vi har fått höra att det här är en stor reform som kommer att innebära mycket positivt, och det tror jag också, för mindre församlingar, medelstora församlingar, medelstora kommuner. Kanske också för en del större kommuner. Jag tror också att det finns ställen där det här förslaget, om det röstas igenom, kan få mycket negativa konsekvenser. Och Göteborg är ett sådant ställe och det är därför som jag har skrivit min reservation. Och Torgny, det var nästan så att du talade för den ett tag, så jag blev orolig.

När en kyrkokommitté 1983 lade fram sitt betänkande Församling i framtiden fick den tredje strukturmodellen absolut minst stöd. Den gick ut på att man skulle se samman kyrkokommun med borgerlig kommun. När jag läste en artikel för snart två år sedan av en högt uppsatt kyrkostyrelseledamot som pratade om kommunvisade pastorat, så reagerade jag och tänkte, kommer detta verkligen att bli verklighet. Nu ser jag i dag att det här synsättet att kyrkan och kommunen ska sammanfalla har slagit igenom fullständigt i kyrkomötet. Det verkar vara så. Jag säger inte att det måste vara negativt. Det kan finnas många bra ställen där det kan bli bra när kommunen och pastoratet är detsamma, men det kanske inte alltid måste vara så. Min fråga är ju förstås, finns det inte en gräns för hur stort ett pastorat lämpligen bör bli. Vi pratar om Malmö pastorat, Göteborgs pastorat. Jag utgår också ifrån att det i framtiden kommer att bli Stockholms pastorat. Är det bra? Vill vi ha de här stora pastoraten? Det är en sak om man har ett pastorat i Tidaholm som det är nu, eller Skellefteå, Linköping, Norrköping, men finns det inte en smärigräns? När har man ett strukturrationalistiskt perspektiv på en organisation så har man slagit igenom utredningen så löser man allting med lite enkla delegationer. Men jag menar att det finns andra perspektiv på ledarskap och organisation som är väldigt viktig och som man inte har tagit fasta på, och då blir situationen något mer problematisk. Min vädjan till kyrkomötet är att faktiskt ta hänsyn till den konkreta verkligheten att inte bara tänka på en princip, den här principen som nyss nämndes av Torgny Larsson att man ska ha resursfördelning på samma ställe som ... ja, det som är principen i alla fall med ett stort pastorat. När Sven Kragh säger att det inte finns någon teologisk grund för samfälligheter så vill jag att han utvecklar det. Samfälligheten är ju till för att serva församlingarna och man kan väl säga att den teologiska grunden handlar om samverkan.

Något mer är ju liksom inte aktuellt, eftersom det är i församlingarna som verksamheten ska ske, det är där den teologiska reflexionen ska fördjupa sig.

Varför ska man göra ett undantag för Göteborg? Ett pastorat med 900 anställda, med 300 000 tillhöriga, med en halv miljon invånare, med 30-40 församlingar, vars instruktioner och delegationer ska göras, jag tror att detta blir för stort. samtidigt tror jag att dela upp samfälligheten, att dra isär är väldigt komplicerat. Jag hoppas att vi kan få det belyst i dag av folk som har varit med i strukturutredningen, folk som sitter i kyrkostyrelsen, som är ansvariga för att det här förslaget läggs fram. Är detta verkligen en bra modell? Nej, inte för Göteborg, och då räcker det inte med att man ger ett eller två år i respit och jag tycker att man ska ge Göteborg ett permanent undantag så att man hinner med den utveckling som går mot större pastorat. Vill man riva upp samfälligheten i framtiden så kan man göra det. Då vet man vad som gäller på begravningsidan. Det är för mycket viktig verksamhet som står på spel i Göteborg, och jag har inte fått något riktigt bra svar eller argument, och det kan jag förstå. Om man inte bor i Göteborg så är det ju väldigt svårt att förstå, men jag inte fått något riktigt bra argument för att man antingen ska bryta upp eller ha kvar.

Jag yrkar på ett permanent undantag och jag vill då också utmana utskottet till att förklara varför man inte ska kunna göra ett undantag. Varför ska man låta en princip styra och inte verkligheten?

SVEN KRAGH (REPLIK):

Herr ordförande! Jag hänvisade förut till den grundläggande principen, att samfälligheterna är till för att få folk att samverka och att administrativt hantera ett antal frågor. När man har fått se hur samfälligheterna – inte i den situation som vi hade förut, när ekonomin växte och det var möjligt att bejaka väldigt mycket av de önskemål som fanns – när ekonomin istället minskar då är det svårt att hålla isär detta med service och den direkta verksamheten. Det är svårt att göra de prioriteringarna när man inte får gå in i den här verkligheten och det har flera av de här flerpastoratssamfälligheterna gjort. Jag förstår att de har gjort det, annars blir det inte rättvist i pastorat och samfällighet.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Det är klart att det alltid är svårare att spara men det gäller ju även ett större pastorat. Utifrån dig låter det som att du tror att det nödvändigtvis måste bli mer effektivt med pastorat, att det skulle bli enklare att spara. Det betyder inte att det inte finns en teologisk reflexion i församlingarna och även på samfälliga kyrko-fullmäktigenivå hur man funderar. Det är ju ramanslag man ger. Det är klart att då får man ju krympa sin kostym som alla andra. Det måste man ju kunna göra utan att man beskriver något slags teologisk grund. Hur ska den teologiska grunden se ut för ett pastorat, anser du då? Är det en pastoral enhet? Blir inte det ganska toppstyrt?

SVEN KRAGH (REPLIK):

Det är så att det förslag som ligger, innebär en samverkan och ett samtal, och det har behövts redan tidigare. Där det inte har fungerat, kommer det inte heller att fungera i framtiden om man inte kan samtala med varandra. När det gäller den här grundläggande frågan, nämligen service i samfälligheten gentemot verksamheten i pastoraten, tycker jag att min bild från ett antal resor i landet faktiskt är så, att ska man vara rättvis så måste man också kunna hålla i hela resursfördelningen.

TORGNY LARSSON (REPLIK):

När det gäller Daniels fråga så har vi det så på alla plan – präst och förtroendevalda, ärkebiskop och kyrkostyrelse, biskop och stiftsstyrelse, församling och kyrkoherde eller ersättare för denne, och förtroendevalda. Det är alltså den dubbla ansvarslinjen, en gammal etablerad ordning i Svenska kyrkan och den har inte fungerat riktigt bra i flerpastoratssamfälligheter. Då har man försökt att reparera det genom att man på en viss tid tillsätter någon av kyrkoherdarna, men denne är ju inte kyrkoherde över hela pastoratet. Det är alltså det som är den principiella grunden.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Jag är medveten om detta och det är därför man har haft två kyrkoherdar i kyrkonämnden i Göteborg, men det är liksom grundtanken med en samfällighet att den ska inte lägga sig i församlingarna. Man behöver alltså inte ha någon pastoral styrning på hur växeln tar emot samtal eller hur man gör i sitt IT-stöd, utan det är ju till för att stödja församlingarna. Hur ska en kyrkoherde, en biträdande kyrkoherde förmodligen eftersom man har en domprost, kunna ta ställning och styra i ett så stort pastorat som Göteborg? Det är ju inte säkert att det blir så mycket rimligare, det blir bra, men jag tror faktiskt inte det.

TORGNY LARSSON (REPLIK):

Det sista du sa var ett dåligt argument, när man säger att något är för stort. Jag brukar säga att då skulle ju inte chefen för Volvo eller något annat stort företag kunna leda ett företag. Det handlar ju om hur man organiserar verksamheten. Om det gäller en större samfällighet som Göteborg kan man väl ha biträdande kyrkoherdar. Det går att lösa på olika sätt.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Här lyser det strukturrationalistiska perspektivet fram väldigt tydligt. Det går att lösa med lite delegationer och en biträdande, men det kommer att bli ganska knepigt. Vem är det som fattar besluten? Det kommer ju att finnas flera mellan-nivåer med kyrkoherdar som inte har någon förankring i församlingarna utan som finns på en mellannivå. Jag är inte säker på att det blir särskilt lyckat. Det är ju så att besluten tenderar till att tränga upp och är man kyrkoherde så är man ytterst ansvarig. Du kan inte delegera bort allting. Jag tror att det här kommer att leda till sämre arbetsmiljö, toppstyrning och en massa olika problem. Det ser bra ut i teorin, man kan rita linjer, men i verkligheten så är det mycket komplicerat. Det är väldigt stor skillnad på Volvo och ett kyrkligt pastorat anser jag. Det är ju bara att se på de stora organisationerna och vilka problem man har, ta sjukvård, regionvård man har slagit ihop.

IRENE OSKARSSON:

Herr ordförande! Det känns väldigt roligt att få stå här i dag. Fantastiskt att Svenska kyrkan med mycket vanda, mycket engagemang vågar ta steg framåt. Jag har följt en annan utredning som arbetar med struktur av Svea rike och den har gått i stå för länge sedan. Jag kunde inte låta bli att dra den parallellen och kände en stor förmån att som ny i det här sammanhanget ha fått sitta i Organisationsutskottet. Men man är ju inte alltid helt nöjd, det är inte jag och det är inte Kristdemokraterna i Svenska kyrkan eller Kristdemokrater för levande församling, som vi numera ska lära oss att säga, heller. Och det ser ni i det särskilda yttrande som finns i kyrkostyrelsens skrivelse och som finns i något förkortad form från

mig i betänkandet. Det jag har sett i detta sammanhang som gör att det inte finns någon reservation från oss, det är vikten av att i sådana här stora förändringar ska man vara med och påverka så mycket som möjligt så långt in som möjligt tills målsnöret går, och det tycker vi att vi har gjort. Det finns ett par saker som jag vill lyfta fram därför att församlingen är den grundläggande strukturen. Beroende på vad vi har för referenser med oss så kan jag konstatera att vi kommer nog i min hembygd att ha kvar fem församlingar ett tag till nu. Hade detta inte kommit till så hade det blivit en församling av de fem, och det har jag ivrat för länge. Nu kan jag börja resonera på ett annat sätt därför att jag kan se att det här är oerhört centralt för oss som har förtroendeuppdrag på lokal regional nivå inom Svenska kyrkan att faktiskt se till att församlingarna nu blir det pulserande livgivande organ för kyrkan där de som väljs i förtroende får lägga kraft och energi på att som Torgny Larsson sa här när vi möttes på vägen in, se till att det kommer folk till gudstjänsten, till livet i församlingen. Det tror jag är oerhört viktigt och då är det oerhört centralt att man som fullmäktig i den nya organisationen tydligt tar till sig att det har markerats att det är en skyldighet och att det ska ha stor betydelse vad församlingarna säger på de typer av församlingsråd, hearings, hur man nu väljer att lägga upp det. Det tycker jag också är oerhört spännande att vi kan få göra på olika sätt beroende på den lilla församlingen med tre-, fyra- eller femhundra medlemmar eller den med tretusen eller den med betydligt fler. Det måste få finnas fler modeller, det är väldigt intressant. Jag vill också poängtera en sak – det är också viktigt det som står på sida 26 i betänkandet om fullmäktiges storlek. Det kommer nog att följas av en diskussion men det är viktigt för mindre nomineringsgrupper att få plats i fullmäktige också.

Bifall till utskottets förslag.

ERIC MUHL:

Herr ordförande, kyrkomötesledamöter! Det finns fyra perspektiv på en organisation som man gärna kan orientera sig kring. Det handlar om struktur, det handlar om de människor som fungerar i organisationen, det handlar om utrymmet för positionering för olika grupper och det handlar om symbolperspektiv. Frågan är vad det är man betonar på bekostnad av andra delar. Vi diskuterar strukturen här väldigt noga och det har kommit fram ett väldigt bra förslag. Göteborgs kyrkliga samfällighet som vi har fått följa i Göteborgs stift under lång tid den diskussionen är i full gång. Det som jag funderar kring är detta med att spela ut lokalnivån mot en mer övergripande hållning. I och med att organisationsfrågorna eller indelningsfrågorna har varit aktuella under mer än en tioårsperiod på olika sätt, är det viktigt att Göteborgs kyrkliga samfällighet på något vis får arbetsro eller att Svenska kyrkan i Göteborg får arbetsro. Kyrkomötet behöver alltså ta ställning till det ena eller det andra. Den förlängda tidsfristen på fyra år, som utskottet föreslår, skulle förstärka den osäkerhet om hur framtiden skulle bli och skulle då kunna leda till att ledarskapet utarmas och att initiativförmågan minskar på församlingsnivå. Därför är det viktigt att man bestämmer sig från kyrkomötets sida att man får någonting att förhålla sig till. Det vore därför bra att få ett beslut åt det ena eller andra hållet. Från min sida skulle det kunna innebära att samfälligheten får finnas kvar och att man har ett permanent undantag. Om kyrkomötet beslutar att införa de här principerna, som jag tycker är bra, tror jag inte att man ska förlänga tidsfristen. Därför skulle jag vilja lämna ett yrkande om att bifalla kyrkostyrelsens förslag att Göteborgs kyrkliga samfällighet får finnas kvar till den 31 december 2015 under förutsättning att man här beslutar att genomföra

organisationsförändringarna. Gör man inte det, så yrkar jag på att samfälligheten får finnas kvar.

Symbolperspektivet är ju en fråga som vi faktiskt håller på med och som vi hamnar i. Det nämndes alldeles nyss i bänkarna om det handlar om Göteborg eller vem det handlar om.

Jag tror att vi ska ta och fundera på vad vår uppgift är och det är att främja livskraftiga pastorala enheter.

LARS-IVAR ERICSON:

Herr ordförande! Psalm 288:3 "Ge oss din blick för dolda möjligheter. Ge fantasi att finna nya medel." Det är en psalm som jag tycker passerar in nu när vi står inför strukturförändringar. Det är inget lätt område. Känslorna svallar och många engagerar sig, men det finns säkert dolda möjligheter i det som vi ska besluta om här på kyrkomötet.

I detta anförande nöjer jag mig med att beröra en del av förslaget och då avser jag församlingsråden för där finns det möjligheter. Jag måste erkänna att jag från början var tveksam till att kyrkofullmäktige skulle utse församlingsrådet, men nu har jag stora förhoppningar till församlingsmötet eller det öppna nomineringsmötet där församlingens röstberättigade medlemmar kan föreslå namn. Vänner i kyrkomötet, det här påminner om en sammankomst som några av oss har varit med om. Minns ni kyrkostämman? Jag var en av dem som försökte lyfta fram kyrkostämman som något positivt att bevara, och nu blir församlingsmötet ett liknande forum där det finns tillfälle att nominera personer samtidigt som man kan ventilerar viktiga. De församlingsmötena kombineras lämpligen med ett gudstjänsttillfälle, och jag ser framtidsfrågor framför mig pastoratets kyrkofullmäktige som tar sitt uppdrag på allvar och besöker församlingen för att lyssna in och träffa kandidater till församlingsrådet. För egen del ser jag fram emot att få kandidera till församlingsrådet på min hemort.

Jag vill avsluta detta anförande med att citera några ord från en deltagare vid ett framtidsseminarium anordnat av Lunds stift. Så här säger kyrkoherde Eric Ericson:

För att kyrkan ska finna sitt esse krävs att hon ägnar energi åt att på den plats hon finns vara närvarande i människors liv, att hon kan vila i sin historia utan att bli fångad i den, att hon vågar pröva det som varit och lämnar det som hindrat henne att möta människors behov. Det som ska utgöra essensen i framtiden det måste vara innehållet i församlingens återgivande av evangeliet i nutida miljö.

Bifall till utskottets förslag.

LENNART SACRÉDEUS:

Herr ordförande, kyrkomötesombud! Kristdemokrater för en levande kyrka har vid olika tillfällen fört fram både kritiska och alternativa synpunkter på den utredning *Närhet och samverkan* som vi nu har ytterst att ta ställning till. Vi har sett att det är viktigt att delta i diskussionen både i olika remissorgan och i kyrkostyrelsen för att påverka skrivelsens utformning. Därigenom har vi tillsammans med andra lyckats åstadkomma förändringar av utredningens förslag, som vi menar, till det bättre på ett antal punkter utan att för den skull vara helt uttillfredsställda med slutresultatet. Men att fatta beslut är också det möjligas konst och att försöka nå så långt som möjligt. Framför allt så säkerställer vi att församlingarnas medlemmar ges möjlighet att bli delaktiga vid tillsättningen av församlingsråden. Vi vill framföra våra principiella ståndpunkter i några punkter.

För det första: Församlingen som kyrkans grundläggande enhet. Församlingen bör fortsatt vara kyrkans grundläggande enhet, inte pastoratet som skrivelsen föreslår. Vad är en församling om den inte regelbundet firar gudstjänst och har ansvar för församlingens grundläggande uppgifter? Enligt skrivelsen är pastoratet en samverkansform mellan församlingarna i pastoratet men i verkligheten övertar pastoratet församlingens uppgifter och kan delegera till församlingsrådet att besluta i vissa frågor. Under överläggningarna har det gång på gång påpekats att nu blir pastoratet i praktiken det lokala pastoraliska området. Vad är då en församling som ingår i ett pastorat?

För det andra: Val till församling bör ske genom direkta val. Om församlingen är något mer än ett distrikt i ett pastorat bör församlingen själv få välja sin styrelse, församlingsrådet. Skrivelsen från kyrkostyrelsen har dock markerat församlingens roll tydligare än utredningen genom föreskrifter att ett församlingsmöte eller annat öppet nomineringsmöte, i praktiken kyrkostämmans återkomst, ska föregå kyrkofullmäktiges val av församlingsråd. Vår målsättning är att även församlingsrådet bör väljas i allmänna val men dit var det inte möjligt att nå i en bred uppgörelse.

För det tredje: Församlingen ska ha kvar de fyra grundläggande uppgifterna enligt kyrkoordningen. Kyrkoordningens definition av församlingens grundläggande uppgift bör alltså ligga kvar på församlingsnivå. Varje församling bör själv kunna avgöra om man i vissa uppgifter samverkar med andra församlingar inom pastoratet, till exempel i konfirmandarbetet. Församlingsråden bör även ges en tydligare roll i utarbetande av församlingsinstruktionen även om den är gemensam för hela pastoratet.

OLLE BURELL:

Herr ordförande! Vi har anledning att känna stor tacksamhet över att få samlas i domkyrkan till morgonmässade, att få samlas här i aulan för att debattera och fatta beslut i frågor som är väldigt viktiga för Svenska kyrkans framtid.

På bordet har vi i dag ett mycket väl genomarbetat förslag. Det tog sin grund i demokratiutredningens slutsatser att vi var tvungna att göra någonting åt Svenska kyrkans struktur på lokal nivå, en motion som ledde till en utredning som har letts av Lars Johnsson. Utan honom hade det här inte kommit till stånd skulle jag vilja påstå. Jag vill be att få yrka bifall till det förslag som utskottet lägger fram med ytterligare finjusteringar av grundprinciper som har vunnit mycket starkt bifall i den remissomgång som har genomförts i vår kyrka. Den förenkling och den förstärkning som det här förslaget innebär är väldigt viktigt att få till stånd för att Svenska kyrkan ska kunna möta utmaningar, utmaningar från framtiden som utredningen valde att kalla det. Vi är många som har varit bedrövade över den utveckling som vi har sett de senaste 10–12 åren sedan relationsändringen trädde i kraft, den församlingsdöd som har svept över Sverige. Utskottets ordförande har framhållit att det här förslaget kan stoppa församlingsdöden, eller till och med sockenslakten om man skulle uttrycka sig lite halvulgärt. Men det är faktiskt det som har hänt att sockennamn efter sockennamn, församlingsgräns efter församlingsgräns har suddats ut från Sveriges karta. På de här större enheterna har vi skrivit dit nya namn som ofta har saknat historisk förankring och folklig förankring. Nu slutar vi att mixtra med Sveriges karta och med den gamla sockenstrukturen utifrån våra misslyckanden eller ibland lyckosamma försök att få ordning på vår verksamhet på den allra lägsta, den mest lokala nivån. Vi får en struktur som passerar små församlingar och stora församlingar, och det här kommer att stoppa församlingsdöden. Det kommer också att öka kreativiteten. Vi

kan lägga de här tio åren av sorg och besvikelser bakom oss, för det är klart att det är en sorg när en församling försvinner. Istället ger vi möjlighet för gamla församlingar att återuppstå och kanske helt nya församlingar att bildas. Det är därför som jag och socialdemokraterna med glädje yrkar bifall till utskottets förslag.

NILS GÅRDER:

Herr ordförande, kyrkomötesledamöter och övriga! Under den senaste tiden har jag, liksom ni andra också, läst många kritiska artiklar i inte minst Kyrkans Tidning angående den här föreslagna strukturreformen. Det märkliga är att jag ofta har känt att jag har delat de kritiska författarnas grundläggande hållning, nämligen att de vill stärka församlingarnas ställning och är oroliga för en utveckling mot större enheter. Men jag har kommit till en motsatt slutsats än de kritiska skribenterna. Jag tror att detta förslag just kan vitalisera församlingarna och ge församlingarna en ny och viktig uppgift. Som senaste talare framhöll så har vi under de sista årtiondena sett ett mycket stort antal församlingar försvinna och sammanläggas med andra. En orsak till det har varit de nuvarande reglerna att i princip varje församling ensam ska bedriva en komplett verksamhet, och det visar sig inte möjligt. De nya reglerna däremot ger ju möjlighet för församlingarna att specialisera sig och inom ramen för pastoratet tillgodose en helhet, men att var och en har sin tyngdpunkt. Jag tror att det är den stora fördelen. Det viktiga är att pastoratets kyrkoråd har en medveten missionsstrategi för det pastoratet och som kan omfatta en helhetssyn på vad som kan sägas vara en naturlig demografisk enhet och att man sedan anförtror församlingarna att genomföra det som kyrkorådet anser ska ske. Det är församlingarna som är verksamma och jag tycker att kyrkoordningsförslaget till ny lydelse i 2 kap. 5 § och jag läser texten som ni alla känner: *Flera församlingar kan samverka i ett pastorat*. Den meningen är välformulerad. Ordet *församlingar* är subjekt i meningen och det är de som är aktörerna. Nyckeln till att denna reform ska lyckas är att kyrkorådet anförtror församlingsråden uppgiften att genomföra arbetet, att ge dem ett förtroende, att ge dem de nödvändiga resurserna och på det sättet kan också arbetet vara gudstjänstanknutet, vilket är själva nyckeln i det kyrkliga arbetet. Vi kan åter se församlingar som består av en gudstjänstgemenskap som har anförtratts en uppgift och det tror jag är den stora vinsten med detta förslag.

Jag ber att få återkomma i ett andra anförande, herr ordförande.

HANS OLOF ANDRÉN:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Att utforma en organisation på lokal nivå, alltså för församlingar och pastorat, är ingen enkel uppgift. Det finns många motstridiga krav som ska tas hänsyn till, och vi valde i strukturutredningen att prioritera några saker.

För det första: Enkelhet. Organisationen måste vara någorlunda enkel att begripa och så är det faktiskt inte idag. Vår ambition var att samma organisation skulle kunna fungera på ställen med väldigt olika förutsättningar – i glesbygd och i storstad, i slättbygd med många mycket små församlingar och i stora distriktsindelade förortsförsamlingar, i bruksorter och i småstäder. Det ser så olika ut.

För det andra: Flexibilitet. Organisationen måste också vara flexibel eftersom det ser så olika ut. Man får alltså bestämma en hel del själv, till exempel hur stora eller små uppgifter som församlingsråden ska ha, hur pastoratet ska vara indelat i församlingar. Domkapitlet bedömer om organisationen blir pastoralt rimlig genom att godkänna eller underkänna församlingsinstruktionen utifrån sin

lokalkännedom. En del inom kyrkan blir då nervösa. De vill hellre ha exakta regler i kyrkoordningen än domkapitlets bedömning. Men vi tror inte att regler kan fånga in församlingarnas oerhört olika villkor. Pastoral bedömning, inte kyrkoordningsreglering, det är vår modell. Vi vill ha en sammanhållen organisation. Vi behöver hålla samman kyrkans grundläggande uppgifter med resurser och förvaltning. Idén att en kyrkonämnd bara ska syssla med pengar, personal, byggnader och kyrkogårdar och inte lägga sig i innehållsfrågorna har kanske aldrig fungerat särskilt bra och nu går det definitivt inte längre. Självklart gör kyrkonämnden pastorala överväganden när det fördelar resurser, men enligt kyrkoordningen ligger det pastorala ansvaret enbart på kyrkoråd och kyrkoherde. Ett pastorat är enligt gällande doktrin förvånansvärt nog inte ett pastoralt område. Vi tror att man måste hålla ihop det pastorala och förvaltningen – eller det andliga och världsliga för att uttrycka det på ett annat sätt. Ett pastorat behöver både en pastoral ledning, dvs. en kyrkoherde, och en pastoral styrning, dvs. ett kyrkoråd istället för dagens kyrkonämnd för att markera det nya uppdraget. Det måste också vara möjligt att vara kyrkan på orten även där orten är så stor att det finns flera pastorat. Idag framträder kyrkan på alla större orter utom i Stockholm som Svenska kyrkan i Uppsala eller i Lund eller i Umeå osv. och det finns många verksamheter som bedrivs gemensamt på orten. Alla städer som i dag är flerpastoratssamfälligheter är också uppenbarligen pastorala områden. Hur ska vi ordna pastoral ledning och styrning i dessa? i dag saknas ju bådadera. Vår lösning är att göra om dessa stora samfälligheter till pastorat. Därigenom kan de fortsätta sitt betydelsefulla gemensamma arbete utan någon stor omorganisation.

Herr ordförande, bifall till utskottets hemställan.

OLA ISACSSON:

Herr ordförande, ledamöter i kyrkomötet! Jag börjar med mitt yrkande. Jag yrkar bifall till motion 2012:61, som handlar om huvudgudstjänster i pastorat. Motionen går ut på att behålla gudstjänstkriteriet i kyrkoordningen också när det gäller församlingar, inte bara när det gäller pastorat.

Gudstjänstlivet intar en särställning i församlingslivet. Församlingsrådets enda självskrivna uppgift är sådant som handlar om gudstjänstlivet. Därför menar jag också att det är rimligt att kyrkoordningen på den punkten reglerar vad som ska gälla för en församling, nämligen för att vara en församling så ska man fira huvudgudstjänst varje söndag. Jag vet att det finns undantag, och jag menar att det är undantagen som domkapitlet ska behandla. Undantaget ska inte göras till regel som nu har skett. I det förslag som ligger, som när en församling ingår i ett pastorat, så beslutar domkapitlet genom församlingsinstruktionen till skillnad från det som är enförsamlingspastorat. Där ska huvudgudstjänst firas varje söndag. samma regel, oavsett om man ingår i pastorat eller om man är enförsamlingspastorat, det är motionens poäng.

Alltså, bifall till motion 2012:61.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! Jesus gav inga anvisningar för hur kyrkan skulle organiseras strukturellt. Det får vi arbeta med och det gör vi hela tiden, men nu är det också tid att fatta beslut för hela Svenska kyrkan.

Aldrig har väl den nuvarande organisationen med olika lokala nivåer varit så populär som den verkar vara precis just nu. Men vi som sitter här vet att det har varit många motioner och utredningar kring detta för att budgetansvar och verksamhetsansvar ska följas åt. Kyrkans Tidning, ni som inte verkar tycka att det

har utretts tillräckligt, jag läste er ledare och jag la lite böcker på köksvågen – det blev 2,5 kilo. Till er andra som är kritiska, bland annat de tre samfälligheter som skrivit brev till oss kyrkomötesledamöter, detta är inget beslut som fattas lättvindligt. Detta har utretts noga och flera nomineringsgrupper står bakom detta förslag. Samtidigt så kan bara ni lokalt veta vilka lösningar som är bäst för er utifrån de förutsättningar som ges här. Jag tror på er förmåga att blicka framåt och hitta nya vägar. Därför ger vi heller inga anvisningar om hur stort ett pastorat ska vara eller att alla nuvarande samfälligheter skulle ombildas till ett enda pastorat. Det valet ligger faktiskt hos er. Tyvärr kan inget beslut som vi fattar bli överväldigande positivt för alla, men jag tror att den här organisationsförändringen kan hjälpa kyrkan in i framtiden så att fler får möta levande församlingar med Jesus i centrum.

Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

DAG SANDAHL:

Herr ordförande! Torgny Larsson sa det. Församlingsdöden har pågått, och Olle Burell upprepade det. Det är bra att det sägs. Vad vi nu sysslar med är en reträtt och ingenting annat. Det behöver inte försvaras med argument som närmast låter som telefonförsäljning. Vi är på reträtt. Det vi nu gör var för 30 eller 40 år sedan otänkbart. Det som hände efter 2000 ville ingen. Den som gått en högre militär skola vet att reträtten är den svåraste militära operationen. Jag hänvisar till von Clausewitz *Vom Kriege* och den sista grafen där som är legendarisk – när dör soldaterna i Napoleons krig mot Moskva? De dör under återtåget, därför att livet saknar mening och där är vårt dilemma just nu. Vi gör en reform som ingen köper, ingen ute i lokalkyrkan. Man skrattar, hänskrattar åt det hela, som i Växjö stift när informationsdagen fick temat Äntligen närhet och samverkan, och i stiftsstyrelsen avslöjades att det var en ren blodig ironi, Äntligen närhet och samverkan. En organisation som har hamnat där är illa ute. Det begrep jag när jag läste Mats Alvessons bok *Tomhetens triumf*. Han går igenom hur organisationsförändringar går till. De är grandiosa, men de är kulisser och de uttrycker organisatoriskt självbedrägeri. Man skriver instruktioner och arbetar stenhårt med dem, men om någon får för sig att de ska följas så har han eller hon missuppfattat saken. De ska bara skrivas, sedan är saken klar. Man delar ut nya titlar till varandra och stärker titelinnehavet med löner för de högre cheferna för att visade hur viktigt det här är. Jag påstår att vi är där. Jag påstår att *Tomhetens triumf* är boken som handlar om våra organisationsförändringar i Svenska kyrkan.

Då kan man kanske tycka att jag verkar uppgiven och det är jag väl och skrev alltså motion 2012:45 tillsammans med Kjell Petersson. Nog måste man kunna fylla det, som uppfattas som meningslöst, med viss mening, med innehåll så att vi inte bara hamnar i strukturarbete de närmaste åren utan satsar framåt med församlingsplanteringar, funderar över det vitala församlingslivet både på landsbygden och i tätorterna, städerna och storstäderna, och hur man muntrar sina kyrkoarbetare och inspirerar lekfolket till ansvarstagande och där man tänker sig att starta på nytt i en massa områden. Det vi gör principiellt med den nya ordningen är ju att vi förvandlar kyrka, lokalkyrka, till mission. Lokalkyrkan bärs av befolkningen nerifrån. Så har vi röstat tidigare. Där är vi inte längre. Vi är tillbaka i missionsläget där kyrkan kommer från en nivå uppifrån ner i det lokala, och sedan kan det gruppera sig efter hand när folk fattar vad det går ut på. Då undrar jag bara om den sortens präster finns kvar som vill bygga nerifrån, för makabert nog håller vi på att få den struktur som jag skickades ut i som mycket ung präst. Alltså, inte med hjälp av strukturen utan under strukturen fick vi börja

fira gudstjänst i en källare och bygga församling på det viset. En församling som blev en församling i kyrkorättslig mening också med kyrkoråd och allt det andra. Nu backar vi tillbaka igen. Det går att leva som kyrka så, men då måste man kanske ha läst Per Olof Sjögrens bok som i original hette *Att bygga inifrån* och ha en pastoral vision för ett kyrkligt arbete. Är vi verkligen där nu eller håller vi oss med ett antal uttjänta kyrkoarbetare som undrar vart det här ska ta vägen och det är de andra som fattar strategibesluten om strukturer. Men det som finns som innehåll pratar ingen om.

Jag tyckte att utskottet förfor ovilligt med vår motion 2012:45 och argumenterade inte ett ögonblick emot den och säga att det ska kanske ske någon annan gång någon annanstans. Det tycker jag är ett väldigt svagt motiv för att avfärda en begåvad motion.

Bifall till motion 2012:45 för att rädda vad som räddas kan i alla fall.

OLLE BURELL (REPLIK):

Herr ordförande! Dag Sandahl talar om reträtt. Det är möjligt att det handlar om att vi förstår att vi blir attackerade av en verklighet som gör att vi är tvungna att reflektera, men det är reflexion jag skulle vilja påstå kännetecknar det här förslaget. Kanske till och med säga att jag är en offensiv framåt att ta kyrkan i en tid då det inte finns lika många som är intresserade av de saker som handlar om ekonomi och administration utan som är just intresserade av kyrkans inre liv. Vi som var med här fredag-lördag på ärkebiskopens möte om Barn och unga tror jag reflekterade över att det är en väldig skillnad på den atmosfären och den ingången mot vad det ibland är här. Den stora utmaningen för Svenska kyrkan skulle jag vilja påstå är det generationsskifte som vi står inför, och då tror jag att pastorat med församlingsråd är en väldigt bra lösning.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Herr ordförande! Olle Burell argumenterar nu som om han hade läst Alvessons bok *Tomhetens triumf*, för det är precis så man ska säga när en organisation är riktigt, riktigt illa ute. Få saker skrämmer mig så mycket som oförmågan att förstå att vi har inte ett gudstjänstfirande folk som kan ta ansvar för det här, och det beror på att vi sedan femtio år tillbaka inte har bibringat svenska folket någon information om vad kristen tro handlar om, alltså grundfrågorna är något helt annorlunda. Efter en kort scen i serien Solsidan, som talade om utträde ur Svenska kyrkan, så ökade utträdena. Så svag är numera kyrkotillhörigheten. Där har ni problemet.

OLLE BURELL (REPLIK):

Herr ordförande! Det handlar inte om att stå här och säga rätt saker. Det handlar om att visa ledarskap. Vi som är ledamöter här, vi 251 och alla våra biskopar har ett ansvar att inte bara måla upp allt elände som vi kan se framför oss. Vi har ett ansvar för att faktiskt möta framtiden med förslag som kan förbättra Svenska kyrkans möjligheter att gå starkt framåt i Sveriges land. Vår vision är naturligtvis att det ska komma fler medlemmar in i vår kyrka och då tror vi att strukturutredningen har en möjlighet att på många håll i landet samla sina krafter på pastoratsnivå för att man ska kunna få ett levande församlingsliv på många fler ställen än i dag.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Herr ordförande! I Alvessons bok är just det här talet, han säger att ledarskap med fast ord, också är en viktig komponent. Man låtsades leda, men vad som finns att leda det tar man aldrig riktigt reda på.

TORGNY LARSSON (REPLIK):

Visst behövs det en Dag Sandahls pastorala visioner, men det finns begränsningar för vad kyrkomötet kan besluta om. Det förslag som gäller avser att skapa förutsättningar för att kunna skapa levande församlingar. Det behövs inte minst, som Irene Oskarsson nämnde, att stärka gudstjänstens ställning och jag vet att det finns flera biskopar som nu är på gång. Men då det gäller att stärka församlingens ställning, och jag ser både Thomas Söderberg, Ragnar Persenius och Britt Louise Agrell och hör deras röster från slutet av 1990-talet då de talade om att stärka församlingens ställning, det var mycket då som vi i utredningssammanhang funderade över. Hur skulle man göra det? Jag måste erkänna att jag då inte skulle kunna tro att det skulle leda till tusen församlingars död. Man måste därför också vara lite självkritisk och ta nya tag och se hur man i framtiden kan arbeta.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Herr ordförande! Visar man ledarskap så är framtiden det som är just nu och inte någonstans framöver. Vi föreslog att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ett arbete om konstruktiva pastorala strukturer för Svenska kyrkan. Det kan man göra med en utredning och man kan göra på tusen andra sätt, men sätt nu igång arbetet om konstruktiva pastorala strukturer, det var ju förslaget i motionen. Det kan man inte göra om fjorton dagar eller möjligtvis om fjorton dagar, men säger man att man i en okänd framtid ska jobba med det här, då har man skapat mental utmattning i våra led. Reträtten betyder att man måste motivera alla förbanden att dra sig tillbaka och förklara varför. Det är därför som reträtten är den svåraste militära operationen.

TORGNY LARSSON (REPLIK):

Man kan ju kalla det här för vad man vill, men verkligheten är ju sådan att det behövs en organisatorisk översyn. Ett litet exempel: 20 personer kan sköta all lönehantering för alla kyrkans anställda, och man skulle kunna exemplifiera på många olika sätt. Det gäller alltså att använda resurserna på så bra sätt som möjligt. Biskoparna och stiftens har ett stort ansvar i det här sammanhanget. Förslaget som gäller nu är nu så långt som kyrkomötet i dagens läge kan komma.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Herr ordförande! Jag blir närmast rörd. Jag försöker tala om innehållsfrågor, konstruktiva pastorala strukturer och så dyker ordföranden i utskottet upp och börjar tala om lönehanteringsfrågorna. Vi står rätt långt ifrån varandra, tycks det, men egentligen tror jag att Torgny Larsson och jag är precis lika bekymrade över vad som hänt i Svenska kyrkan. Det är därför jag inte riktigt fattar varför inte utskottet kunnat besvara sig med att i alla fall tala om varför det är fel på vår motion 2012:45, och det gör inte utskottet nu heller. Om det inte är något fel på vår motion, då kanske det här arbetet skulle initieras kunde man tänka sig.

MARTA AXNER:

Ordförande och kyrkomötesvänner! På 1990-talet i min ungdom hände det många gånger att jag firade middagsbön i Enhetens kapell på stiftsgården i Rättvik, och

där, som jag antar att man gör på alla stiftsgårdar, bad vi för stiftets församlingar, en varje dag. Det var en särskild formulering som har fastnat hos mig. För varje dag bad vi för verksamheten och de anställda och medlemmarna men också om Guds rike befästande och utbredande i varje församling. Vi bad för Guds rikes befästande och utbredande i Mockfjärd, Yttermalung eller i Västerås domkyrka. Den här formuleringen har funnits med mig när vi har jobbat med de här frågorna, inte minst i Organisationsutskottet. Det är just det här som det är en så större frihet till i den nya modellen. Vi kommer på varje plats behöva fundera på hur vi är kyrka, hur vi verkar för Guds rikes befästande och utbredande på just den platsen oavsett om det är en större ort eller om det är landsbygd. Förutsättningarna är väldigt olika men med en flexibel modell som ger stor frihet. Det tycker jag är det tydligaste, att det blir en stor frihet att lokalt bestämma hur vi ska ha det. Det har sagts en hel del om problemen med samfälligheter och de känner jag väl igen från min verksamhet här i Uppsala. Det är en stor fördel att det nu ges möjlighet att ta pastorala och strategiska beslut för gemensam verksamhet på en ort samtidigt som det också ges en större frihet. Det har talats om återuppståndna församlingar, kanske kan vi också få nya församlingar. De som varit distrikt eller stadsdel kanske kan få egen församling. Viss verksamhet kan kretsa runt den lokala kyrkan medan annan verksamhet kan ske mer strategiskt över ett större område. Jag tror att vi också måste se de här visionerna om hur det här kan bli. Det är en sorts naturlighet när man gör en regeländring som blir en sort avreglering att man bara ser de regler som finns kvar och inte det som försvinner. Om man bara läser kyrkoordningen rakt av ser det ut som att allt kommer att bestämmas på pastoratsnivå. I verkligheten kommer det inte att bli så, tror jag, utan tvärtom ger det här möjlighet för helt nya former. Vi måste se de här positiva möjligheterna också. Det kommer naturligtvis att bli ett stort ansvar för oss som är förtroendevalda lokalt. Det är ju inte så att när vi fattar beslut i morgon är den här processen slut, utan det här ju ett steg på vägen. Sedan måste vi alla som har uppdrag lokalt åka hem och fundera på vad som vi redan har börjat, men också fullfölja. Hur kan vi verka för Guds rikes befästande och utbredande på just vår ort?

Bifall till utskottets förslag.

PER LINDBERG:

Ordförande, ledamöter! Det är en spännande dag. Det är dags att slänga ut rädlorna och se möjligheterna. Jag tror och hoppas att detta är dagen när vi hejdade församlingsdöden. Jag tror också att detta är dagen när vi ger förutsättningar för en offensiv. Församlingarna får stora möjligheter med mindre detaljregleringar, en enklare organisation, effektivare administration vilket rimligen skapar resurser för församlingsverksamheten. En församling firar gudstjänst, har ett invigt kyrkorum och personer som är beredda att ta ansvar. Det här ger möjligheter att bevara och även återskapa mindre församlingar. För att vara en livaktig församling behöver man inte vara många till antalet. Församlingen är ju den grundläggande enheten och det är naturligtvis så att det naturliga hade varit att man då väljer sin egen styrelse. Men detta sa ju kyrkomötet nej till bara för några år sedan. I det här förslaget har vi nu former för församlingsmöte. De är inte detaljbestämda och här vill jag uppmana nu till att utveckla den lokala demokratin. Det måste inte vara ett möte. Förbered församlingsmötet, ha diskussioner vid kyrkkaffe, i olika verksamheter, sätt igång nomineringsprocessen. Om det är stora församlingar så är det också uppenbart så att många möten krävs för att man ska kunna få till den här lokala demokratin. Församlingsrådet, minst fyra personer, men det kan också vara sex, åtta, tio, tolv personer allt efter behov. Det

blir lättare att rekrytera, det blir lättare att genomföra fyllnadsväl. En viktig uppgift i församlingsrådet blir att jobba med församlingsinstruktionen, tror jag. Gör arbetet med församlingsinstruktionen till en återkommande och regelbunden aktivitet. Vad vill vi åstadkomma? Hur når vi dit? Utvärdera regelbundet. Här finns stora möjligheter. Tack.

ERIK SJÖSTRAND:

Ordförande och vänner i kyrkomötet! Jag vill börja med att yrka bifall utskottets förslag.

Om de här frågorna kan man tänka mycket. Allt har inte blivit som jag ville eller tyckte från början, men som helhet tycker jag ändå att förslaget går i rätt riktning. Därför fokuserar jag på det positiva i förslaget, kanske kan man säga det vackra i förslaget om man vågar sig på det. Förslaget ger utrymme för stor lokal variation som både Martha och Per och många andra innan mig har sagt. Pastoratet får större inflytande över den lokala indelningen. Församlingsrådets sammansättning och storlek kan variera. Man får mer flexibla mandatperioder, en fråga som jag tror är viktig inte minst för att det då är möjligt för många unga människor att under en kortare tid de bor i församlingen kan vara med och ta ansvar. Församlingsråden kan få ett mer långtgående och omfattande ansvarsområde där det är lämpligt, men också ett mindre ansvarsområde på de platser där man finner det lämpligt. Den stora flexibiliteten kräver dock att vi uppträder juste mot varandra. Vi kan inte ha både hängslen och livrem för alla tänkbara situationer som kan uppstå. Pastoratens fullmäktige och kyrkoråd måste vara beredda att delegera beslutanderätt och makt till församlingsråden på de platser där det finns aktiva församlingsråd som vill ta ansvar för sin församling. Församlingsmedlemmarna måste lita på att de företrädare som de har valt till sitt fullmäktige ser till församlingens bästa. Den stora flexibiliteten kommer också att kräva kreativitet. Kyrkoordningen ger oss nu miniminivå i en rad frågor men utöver det så är vi väldigt fria. Vi är nog inte så vana vid det. Här måste vi alla inte minst vi här i kyrkomötet hjälpas åt att se möjligheterna. Jag tror att det är viktigt att församlingsmedlemmarna får en verklig reell möjlighet att påverka församlingsrådets sammansättning. Jag tror att legitimiteten i det här förslaget till stor del hänger på det. De nomineringsmöten som kyrkostyrelsen föreslår är ett steg för att möjliggöra detta, men det kommer inte att gå av sig själv. Det kommer att krävas en hel del arbete. Det här förslaget löser verkligen inte allt. Vi har väldigt många utmaningar framför oss. Jag tror att det är ett steg på vägen som ger oss möjligheter att på ett bättre sätt anta de utmaningar som ligger framför oss.

BERTIL OLSSON:

Herr ordförande, kyrkomötesledamöter, biskopar och åhörare! Det här förslaget har diskuterats mycket och det finns många olika tankar och funderingar kring hur det ska fungera. Närhet och samverkan var namnet på utredningen och då kan man tänka sig att närheten är församlingen, och församlingar som är små kan då samverka. Konstruktionen har mer och mer blivit att det är pastoratet som är enheten och församlingarna blir någonting som distrikt. Riskerna finns. Det här handlar om klokhet ute i församlingarna.

Vi Kristdemokrater för en levande kyrka hade velat ha mer betoning av församlingen i sammanhanget. Den grundläggande uppgiften borde ha legat på församlingen, och sedan skulle man från församlingen kunnat säga att det här klarar vi inte själva, det gör vi tillsammans församlingarna i pastoratet. Det innebär också att gudstjänstkravet borde legat kvar på församlingarna. Alltså, tala

om församlingsdöd därför att man i många av de tidiga församlingar som nu inte finns som församlingar längre inte firar regelbunden gudstjänst. Vad är en församling som inte firar gudstjänst, det kan man verkligen fundera över. Att stoppa bara för att få behålla ett sockennamn är historiskt, det är inte framtiden. Det är ju att gå baklänges och hör hemma hos hembygdsföreningar och inte församlingar. Och där vi lägger makt uppå nu att alla fullmäktige, församlingar och kyrkoråd verkligen ser till att församlingarna blir levande. Det ligger makt uppå att domkapitlen i sina församlingsinstruktioner ser till att det också firas regelbunden gudstjänst i församlingarna, för går den ned på en miniminivå så kan man fundera över vad en församling är i framtiden. Här gäller också då församlingsmötena när man ska få aktiva församlingsråd som är engagerade. Här gäller för de nyvalda fullmäktige att omgående när man blivit vald samlas för att välja en valberedning som ser till att det blir de här församlingsmötena, att det samspelet sker så att det verkligen blir församlingarnas styrelse. Här får vi be och arbeta för att det här fungerar. Tack för ordet!

CARL-ERIC GABRIELSSON:

Ordförande och ledamöter! För min del är det en glädje att få vara med och besluta om den här förändringen. För mig har det varit en sorg under många år och se hur det har gått illa med våra församlingar ute i glesbygden, som jag kommer från. Massvis av församlingar har lagts ner eller sammanlagts eller tappat mycket av sin verksamhet. Kontakten med föreningsliv, med hembygdsföreningar osv. har tunnats ut. Det behövs en ändring och det är det som vi kan hoppas på nu. Kravet på huvudgudstjänst har ju också inneburit att de gudstjänster som vi har är just huvudgudstjänster. Gudstjänstförnyelsen är ju inte möjlig eftersom man inte har mer än en gudstjänst varje söndag. Nu kan man istället ha en huvudgudstjänst i hela pastoratet och sedan ha musikgudstjänster, temagudstjänster och annat i församlingarna och låta ett nytt friskare gudstjänstliv växa till. Det har nog varit så att vi säkert har tappat en hel del på rekryteringen också. Jag kommer från en församling där vi har haft kyrkostämman ända till förra valet, och det är ju ett betydligt enklare sätt att rekrytera folk till kyrkoråd, att värva folk och delta i kyrkostämman – och så blir man vald på kyrkostämman. Jag sörjer därför inte den här förändringen att det inte blir ett val med valsedlar i församlingsvalet utan ersätts med det här mötet, som man kanske också kan kalla kyrkostämma. Jag skulle gärna se att det kom tillbaka, men det är egentligen ingen skillnad. Det är ju egentligen då vi rekryterar folk till den kyrkliga verksamheten och de förtroendevalda i pastoratet. Det är ju i församlingarna, genom rekrytering från kyrkokörer och andra grupper som är verksamma i församlingen, vi rekryterar in dem i kyrkorådet som nu blir församlingsråd och sedan vidare in i pastoratet. Jag tror att vi har väldigt goda möjligheter att fortsätta den rekryteringen genom det nya förslaget. Vi behöver inte tro att detta blir någon förändring.

Jag yrkar alltså bifall till förslaget.

BERTIL MURRAY:

Ordförande, biskopar, ledamöter och åhörare i Svenska kyrkans församlingar! Jag yrkar bifall till motion 2012:16.

Varför inte låta EU utse Sveriges riksdag? I dag är det förvirrande för människor med de många valen. Valdeltagandet är ju faktiskt alldeles för lågt i EU-valet och samordningen mellan nivåerna i Bryssel och Stockholm är dålig. Genom ett enda val, det till EU, så skulle tydligheten och engagemanget bli mycket större. Vi skulle kunna möta framtiden på ett annat sätt. Givetvis skulle Sverige kunna ha

ett nomineringsmöte som Bryssel kan följa om de har lust med det om bara nomineringsmötena i de olika länderna föreslår kandidater som hyfsat följer majoritetslinjen i Bryssel. Upphör då inte Sverige att vara en nation under sådana omständigheter? Nej, inte alls om man får tänka som strukturutredningen *Närhet och samverkan*. Det är bara att omdefiniera lite grann vad som är förutsättningarna för en nation så är saken löst.

Ledamöter i kyrkomötet, ni företrädare i de stora partierna och grupperna som drivit fram beslutsunderlaget till i dag ni far grundligt vilse. Man får inte leka med ord och med människor på det sätt som ni gör. En församling konstitueras av att människor församlas, firar gudstjänst söndag efter söndag, vecka efter vecka, år efter år, och en församling har rätt att utse sina egna företrädare. Det är en förnedrande idé att församlingen inte själv skulle vara kapabel att utse vem som företräder dem. Nu säger någon, att vi kommer att ha obligatoriska församlingsmöten, det är så som förslaget ser ut. Grattis till en skendemokratisk ordning! Som en företrädare för en av de största nomineringsgrupperna yttrade: Givetvis kommer vi aldrig att utse någon som inte står nära det som vi som majoritet i pastoratet vill ha. Nej, ledamöter och åhörare, detta är ur demokratisk synvinkel ett uselt förslag. Det fråntar församlingen den urgamla rätten att själv besluta om sina företrädare. Detta hade gått att lösa på annat sätt. Den här förändringen handlar i botten om en helt annan fråga – om makt. Genom centrala kyrkofullmäktige oftast ett i varje stad, så ser det ut att bli, kan de stora partierna och grupperna behålla makten. De har svårt att hitta tillräckligt med kandidater att fylla alla listor, som det ser ut i dag. Hellre då minska antalet poster att välja till än att riskera att engagerade människor med annan bakgrund och andra visioner ska få plats i församlingens beslutsorgan. Så krass är verkligheten! Kom ihåg det, alla ni som ska rösta om tio månader. Det finns många som talar så välvilligt om demokrati och som samtidigt är beredda till vilka krumbukter som helst för att få behålla makten. Nå, Svenska kyrkan är inte värre än många andra. Mönstren känns igen från så många sammanhang runt om på jorden, men det är inget roligt sällskap. Det finns några små grupper kvar som är beredda att kämpa för församlingarnas rätt att utse sina företrädare. Vi är inte de enda, men vi är en av dem, Frimodig kyrka. Vi har i dag tretton ledamöter av 251 i kyrkomötet, det vänder inga beslut. Nästa val ska vi bli fler, om fler tror på lokal demokrati och självbestämmande.

Jag yrkar alltså bifall till motion 2012:16 som innebär att kyrkomötet beslutar uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till reglering i kyrkoordningen som innebär att från och med kyrkovalet 2017 återinföra ordningen med direktval i församlingen.

STAFFAN HOLMGREN:

Ordförande! Det är nu ungefär tio år sedan jag började motionera om förenklingar i kyrkoordningen och det var ganska trögt. Det vet ju alla som motionerade i kyrkomötet att man får vara beredd på att det tar oerhört lång tid innan det tränger igenom det man vill säga. Det positiva jag vill säga om strukturutredningen och förslaget som ligger är att man faktiskt har anammat den här tanken på att det går att förenkla, det går att lita på att människor klarar av att fatta beslut utan att allting är reglerat i kyrkoordningen. Det är det positiva. Men vad vore jag om jag inte också var kritisk.

Man har inte förstått vitsen med samfällighet, man tror att det bara är ett elände. Visst har det varit missförhållanden på några håll, och utifrån det har man dragit slutsatsen att samfälligheterna måste upphöra. Jag vill bara visade på hur en samfällighet står i överensstämmelse med de ledord som utredningen tog, nämligen

Närhet och samverkan. I en samfällighet finns församlingen kvar, pastoratet finns kvar och man har direktval till det lokala kyrkorådet. Kyrkorådet bestämmer självt om inriktningen av verksamheten, man fastställer församlingsinstruktionen och man utser dessutom sin egen kyrkoherde. Allt är ju helt så som strukturutredningen tycker att det ska vara, enligt närhetsprincipen. Det som finns centralt, är att man fastställer de ekonomiska ramarna, men alla prioriteringar görs lokalt av kyrkorådet. Detta har uppenbarligen inte strukturutredningen förstått.

Det andra ledordet är samverkan. Samverkan är ju det som samfälligheten bygger på, nämligen att man i ekonomisk-administrativa frågor och kyrkogårdsfrågor samverkar över gränserna. Utredningen vill ha det i framtiden också, men man vill slänga ut det som finns, av ett enda skäl som jag ser det, nämligen att det inte är en samordnad pastoral ledning av samfällighet och församling. Det är ju så att den pastorala ledningen sköts i församlingen, det gör inte samfälligheten. Man fördelar resurserna, och jag hävdar fortfarande att det inte är en pastoral angelägenhet. Men skulle man vilja ändra på detta, skulle det ju varit möjligt att i kyrkoordningen skriva in att den som är förvaltningschef i samfälligheten ska vara prästvigd om man nu tror att kyrkonämndens beslut och fullmäktiges beslut skulle bli så mycket mer annorlunda om man hade den organisationen.

I motion 2012:42 har jag försökt att skriva samfällighetens svanesång för att visa på hur bra den organisationen har varit och, som några andra har framhållit, så har den fungerat väldigt bra i Göteborgs kyrkliga samfällighet. Jag talar inte i egen sak, eftersom jag numera är pensionär och inte ens bor i Göteborg. Samfälligheten har fungerat bra ur många synvinklar och många kyrkoherdar tycker att samfälligheten är bra. Därför tycker jag att den skulle få finnas kvar, och att utredningen inte skulle vara så rigid på den punkten att man drivs helt och hållet av principen. Nu säger visserligen Hans Olof Andrén, som var ledamot av utredningen, att det blir ingen skillnad. Samfälligheten kan bli ett pastorat och så har man löst den frågan. Men det har man ju inte som jag har visat, därför att närhetsprincipen försvinner då när man tar bort samfälligheten och gör det hela till ett pastorat.

Jag yrkar bifall till reservation 2 i Organisationsutskottets betänkande av Daniel Tisell.

Jag trodde ett tag, när jag hörde Torgny Larsson tala, att han skulle komma fram till det för han har ju faktiskt insett hur bra det är med samfällighet och särskilt i Göteborg. Det var liksom bara de där orden ”jag yrkar bifall till reservationen” som saknades i Torgny anförande. Jag vill framhålla att det var solidaritetsskäl som gjorde att Göteborgs kyrkliga samfällighet blev en samfällighet redan 1883 när de territoriella församlingarna bildades, och samma struktur finns kvar idag. Samma behov finns som fanns då. Jag är väldigt glad över att utskottet förlänger respittiden till fyra år. Det möjliggör för stiftsstyrelsen att inte fatta förhastade beslut och splittra samfälligheten innan man vet om det kommer exempelvis partiella samfälligheter som möjliggör att man kan samordna begravningsfrågorna även i framtiden. Jag tror att vi kan vara ganska hoppfulla på den punkten. Jag vill inte säga vilket som är det bästa i dag, om det är ett pastorat eller flera pastorat, men jag tror att man behöver den respittiden.

Därför yrkar jag med glädje bifall till punkt 19 i utskottets hemställan.

HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Herr ordförande! Självklart instämmer jag i Staffan Holmgrens lovtal över den kyrkliga samfälligheten i Göteborg. Den har fungerat väl och det är angeläget att det samarbete som finns fortsätter. Det är dock skillnad på hur det såg ut för 100

år sedan när den kom till och varje församling bara arbetade inom sitt eget område och så som det ser ut i dag med alla dessa gemensamma angelägenheter som vi har, allt det gemensamma arbetet. I dag är vi kyrkan i Göteborg, kyrkan på orten. Vi är inte bara de olika församlingarna, och då måste man ha ledning och styrning för det arbetet som görs gemensamt. Om man vill framträda som kyrkan på en ort måste man också se orten som ett pastoralt område, och då måste vi ha en pastoral styrning och en pastoral ledning. Det enklaste sättet att åstadkomma det, eller som vi i alla fall har kunnat komma på i utredningen, är att automatiskt göra om flerpastoratssamfälligheterna till pastorat. Vi tror att den modellen kommer att fungera. Skillnaden är inte så stor som man kanske i förstone vill tro.

Ordförande, bifall till utskottets hemställan.

STAFFAN HOLMGREN (REPLIK):

Jag kan hålla med om mycket av det som Hans Olof säger, men det viktigaste är att närhetsprincipen inte fullt ut får leva om man gör det till ett pastorat. Det här med församlingsmöte, några har talat så väl om detta, men jag vill hålla med Bertil Murray och tror inte ett dyft på det. Det blir liksom bara på papperet. De grupper som kommer att finnas i kyrkofullmäktige vill naturligtvis ha sina mandat utfördelade också i respektive kyrkoråd. Jag tror inte ett dyft på att man kommer att bry sig om vad det här församlingsmötet säger. Om det är någon som kommer ihåg hur kyrkostämmorna fungerade på den tiden de fanns, så fungerade de ju inte det minsta ur demokratisk synvinkel. Det var några stycken som samlades, och det var uppgjort på förhand vem som skulle väljas, så något större folkligt engagemang i kyrkostämman tror jag inte på. Det kommer att bli fullmäktige som bestämmer hur församlingsråden ska se ut efter den mandatfördelning som blir enligt gängse demokratisk princip. Man tappar alltså direktvalet.

HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Jag erkänner villigt att det är en svaghet i förslaget med den lokala förankringen. Det beror på att vi försökte göra det enklare, vi försökte hålla oss till ett val på lokal nivå. Hade vi inte haft de två valen på de högre nivåerna, hade det kanske varit lättare att acceptera två val på lokal nivå, men nu blev det inte så. Vi har i alla fall i POSK försökt att driva den här frågan med ett obligatoriskt församlingsmöte för att i alla fall ha någon form av lokalt inflytande på detta. Jag tror att om man hanterar detta bra så kommer det nog att kunna fungera. Går inte detta, visar det sig att det blir toppstyrt, då får vi väl återkomma och justera det. Då kanske vi ändå måste acceptera två val på lokal nivå, men jag tycker ändå att det är värt att pröva detta. Jag tycker att det är viktigt med det här församlingsmötet eller kyrkostämman, som en del har kallat det för, för det har varit en jättefråga i POSK att driva detta.

STAFFAN HOLMGREN (REPLIK):

Det här lilla meningsutbytet visar väl på att det finns en brist i de kyrkliga utredningarna i Svenska kyrkan. De har nämligen som huvudprincip att alltid bli eniga i sitt betänkande. Jag tror att det är en väldigt stor brist att man inte får till stånd en ordentlig diskussion redan när utredningen läggs, att det kommer en och annan reservation som talar om att det finns andra lösningar och så får man en bred diskussion från början. Vi kan ju se på debattinläggen i Kyrkans Tidning att nu först börjar en del vakna till liv, och det beror ju på att frågorna inte har väckts ordentligt i utredningen utan man har kompromissat ihop sig för att det ska se

väldigt bra ut. Jag tror inte att kompromisser alltid är bästa lösningen utan man visar att här finns andra tankar. Redan nu börjar Hans Olof Andrén säga att vi kanske måste ompröva detta efter ett tag. Det hade ju varit intressant att ha fört den här tydliga dialogen, för nu säger alla att vi är så nöjda för alla är eniga. Det är inte alltid bra, enighet är inte alltid bra.

LARS JOHNSON:

Ordförande, ledamöter av kyrkomötet, åhörare och biskopar! Kyrkomötet beslutade år 2007 att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning med syfte att förenkla och förtydliga kyrkans lokala nivå, pastoralt, administrativt och ekonomiskt. Under de här fem åren som har gått, trots allt vad Staffan Holmgren säger, har ett omfattande utredningsarbete bedrivits. Vi har haft ett rådslag där alla i Svenska kyrkan har haft möjlighet att vara med. Vi har haft ett omfattande remissarbete. Kyrkostyrelsen har arbetat med den här frågan ingående. Jag tror att vi sällan har haft en fråga som har varit så möjlig att få vara med och diskutera i Svenska kyrkan som den här strukturfrågan. Likafullt är det ju som biskop Martin Modéus säger, det här är ju bara en del av kyrkans verksamhet, det är systemvärden. Livsvärden berör vi ju egentligen inte i detta.

Jag skulle bara vilja lyfta fram några frågor, några punkter i det som utredningen har sysslat med och det som ligger i förslaget. Församlingen är den grundläggande enheten och det är ju det som vi försöker åstadkomma. Vi försöker göra det så bra som möjligt, att hitta organisatoriska möjligheter för församlingen att verka och utföra sin grundläggande uppgift. Det finns ingen annan vilja, ingen annan ambition än att församlingen ska göra det. Vi behöver förenkla vårt regelverk på den lokala nivån. Den stora utmaningen det blir, tror jag, för församlingar och pastorat att nu ta vara på de möjligheter som det här ger, de möjligheter att anpassade Svenska kyrkan på den lokala nivån så att man så gott som möjlighet och så bra som möjligt är Svenska kyrkan lokalt. Jag tror att det är det allra viktigaste. Det finns säkert frågor som vi behöver diskutera vidare. Vi behöver uppmuntra varandra, hitta goda lösningar, hitta goda möjligheter till det här. En annan grundläggande tanke är naturligtvis att vi måste hålla ihop verksamhet och resurser, ansvar för verksamhet och resurser, och då har det här förslaget som nu ligger blivit det som kyrkostyrelsen har kunnat komma fram till.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

OLLE REICHENBERG:

Ordförande, kyrkomötesledamöter! Det torde finnas få kyrkomötesärenden genom åren som blivit så väl genomgångna och bearbetade som det som nu är resultatet av strukturutredningen. Utredningen tillkom efter ett beslut av 2007 års kyrkomöte och våren 2008 fastställdes direktiv och utredningen har därefter rullat. Utredningen har varit föremål för en bred remiss och jag kan konstatera att stödet för de förslag som utredningen lyfter fram har visat sig vara starkt. Men, som alltid när det gäller organisationsförändringar, så finns också kritiska röster och vi är säkert många härinne som de senaste veckorna har fått ta emot en del brev i frågan. Organisationsutskottet har tagit hänsyn till vissa av de synpunkter som framförts och det gäller då den speciella situationen i Göteborgs kyrkliga samfällighet, där utskottet föreslår kyrkomötet att medge att samfälligheten får finnas kvar t.o.m. den 31 december 2017. I och med denna utsträckta tid menar vi i utskottet att förutsättningarna för en lyckosam omorganisation också i Göteborg bör vara goda. Det bör vidare understrykas att kyrkostyrelsen beslutat utreda olika samverkansmöjligheter inom begravningsverksamheten och förslag kommer att

läggas fram för nästa års kyrkomöte. Jag menar att strukturutredningen lyckats väl med sin ambition att skapa en så enkel och flexibel lokal struktur som möjligt. Förslagen ger möjlighet för församlingar och pastorat att finna egna lokala lösningar enligt de egna förutsättningarna och jag vill därför i huvudsak yrka bifall till utskottets förslag.

Jag har dock faktiskt ett förslag till ändring och det gäller förslaget till en kyrkoordningsändring i utskottets betänkande på sidan 26, Antalet ledamöter och ersättare i kyrkofullmäktige. Det har nämligen visat sig att i princip ingen i den moderata nomineringsgruppen uppmärksammat att här föreslås förändringar och sannolikt kanske det kan gälla också för andra ledamöter av kyrkomötet. Om förslaget skulle gå igenom på den här punkten, skulle det nämligen innebära att en del större församlingar behöver utöka sina kyrkofullmäktigeförsamlingar ganska kraftigt. Vi vet ju att redan i dag kan det vara svårt att få ihop erforderligt antal fullmäktigeledamöter och den här ändringen lär knappast underlätta. Jag yrkar därför att vi låter kyrkoordningens regler om antal ledamöter och ersättare i kyrkofullmäktige så som de står i dag vara oförändrade och i övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

För ordningens skull, herr ordförande, ska jag läsa upp den text jag vill ha införd och den handlar om kyrkoordningens 3 kap. 5 §. Jag föreslår att det istället ska stå:

Kyrkofullmäktige fastställer antalet ledamöter och ersättare i fullmäktige.

Antalet ledamöter ska bestämmas till ett udda tal och till minst

- 15 i församlingar med högst 5 000 röstberättigade,
- 19 i församlingar med över 5 000 till och med 10 000 röstberättigade,
- 25 i församlingar med över 10 000 röstberättigade.

I övrigt enligt förslaget.

BENGT KJELLGREN:

Ordförande, ledamöter och biskopar! Det vi talar när det gäller strukturfrågorna är ju egentligen förvaltarens roll, och i den här utredningen ska ju fokus vara närhet och samverkan. Jag väljer att titta lite på samverkan först. Jag kommer från en samfällighet som har fungerat väl, Halmstads kyrkliga samfällighet, med två församlingar ganska segregerade till öster och väster om Nissan i Halmstad. Vi har haft samfälligheten i drygt femtio år. Vi såg det här som negativt när det kom och i vårt remissvar, som ni kan ta del av, avstyrktes förslaget. Vi har dock tänkt om när vi har tittat på det. Det blir inga större förändringar för oss, som en del talare sagt förut, vi byter namn på samfälligheten till pastorat. Kyrkonämnden blir kyrkoråd och kyrkoråden blir församlingsråd. Det vi tänker på i dag när vi tittar på utredningen är ju hur vi ska organisera oss i framtiden och vi har börjat en diskussion för att se om vi kanske ska ha en församling eller behålla två församlingar eller kanske dela upp i ännu fler församlingar. Utredningen har alltså ställt nya frågor.

Och då går vi över i närhet. Hur vill vi ha det organiserat i en framtid? Det finns en diskussion i Halmstad om att istället kanske ha Svenska kyrkan i Halmstad. Det kanske också är organisatoriskt bra men det finns inget underlag för det i dag, det finns församlingar som inte vill det, men det finns en möjlighet i framtiden.

Nog om Halmstad. Det är också viktigt att man utreder andra samarbetsformer, framför allt inom begravningsidan, och att kyrkostyrelsen nu har tillsatt den utredningen och vi får se framtiden an. Jag har också ett förflutet i Göteborg och jag vet att Göteborgs kyrkliga samfällighet har fungerat väl. Det är klokt att

utskottet har beslutat om att ge Göteborg ytterligare fyra år att utreda det här i lugn och ro.

Till slut, jag delar inte riktigt de tidigare talarnas oro för att man inte kan organisera sig på lokal nivå genom att ha församlingsmöten där man ska utse representanter. Vi måste ju utgå ifrån att vi är goda och vill väl för Svenska kyrkan, och i den andan borde det här fungera. Gör det inte det, så får vi säkert ta ett omtag i framtiden.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och yrkar bifall till Olle Reichenbergs förslag om ändringarna (3 kap. 5 §), för jag tänker på de små församlingarna som kommer att få utse ännu fler representanter men där man i dag kanske redan har väldigt svårt att finna representanter.

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Ordförande, ledamöter!

Jag kommer att bifalla reservation 2, som jag ska prata om. Jag tycker att man kan göra ett undantag som reservationen handlar om. Det handlar om att göra ett undantag för Göteborgs kyrkliga samfällighet. Vi är flera i gruppen som är beredda att stödja det, för vi tycker att vi skulle kunna låta kyrkostyrelsen få avgöra den frågan. Visar det sig att det inte är ok att låta samfällighetsmodellen fortsätta när det gäller Göteborgs kyrkliga samfällighet som ett undantag, då får man fatta ett annat beslut. Vi tycker framför allt att det är storleken på samfälligheten och den historia som finns bakom som utgör skälet till att vi skulle kunna göra det här undantaget.

För övrigt yrkar jag avslag på Olle Reichenbergs tilläggsyrkande.

CHRISTINA BLOMQVIST:

Tack, ordförande! Biskopar, ledamöter! Jag yrkar bifall till motion 2012:47.

Kyrkostyrelsens förslag innebär att församlingarna delas in i två helt olika grupper, dels de församlingar som utgör ett eget pastorat och som skulle få ett fortsatt självbestämmande, dels de församlingar som ingår i ett pastorat tillsammans med andra församlingar som skulle mista nästan allt sitt självbestämmande. Dessa församlingar skulle få behålla sitt namn på papperet men i princip reduceras till distrikt i pastoraten. De stora pastoraten blir en toppstyrd kanslikyrka utan stöd från folket. Ur ett organisatoriskt perspektiv kan det aldrig vara rätt att det bara finns en enda modell för hur den lokala organisationen ska se ut. Det måste få vara skillnad på den lilla enheten med 10 000 eller ännu färre personer, och den stora enheten med 100 000 eller mångfalt fler. Det måste finnas en möjlighet att anpassade den lokala organisationen till förutsättningarna. Tre exempel. Göteborg har nämnts tidigare, nästan 290 000 medlemmar. Norrköping 75 000 medlemmar, Huddinge 55 000 medlemmar. Här finns i dag väl fungerande samfälligheter och församlingar som leds av en kyrkoherde med förtroendevalda ledamöter i kyrkoråd, vilka har lokal kännedom och är valda av församlingen. Varje församling har sin egen församlingsinstruktion, som är anpassad till den egna församlingen. Samverkan sker i samfälligheterna som hanterar gemensamma frågor, där begravningsverksamheten kanske är den viktigaste som märks utåt. Vi har skapat närhet i församlingen och samverkan i samfälligheten. Vi har en och samma kyrko- och begravningsavgift inom kommunen. Förslaget från kyrkostyrelsen kommer att slå sönder detta. En toppstyrd kanslikyrka främjar inte kyrkans grundläggande uppdrag. En centraliserad kyrka gör inte att engagemanget ökar. Människor vill ha närhet. Jag är djupt oroad och jag är inte ensam om det. Församlingarna är grunden i Svenska kyrkan. Kyrkan byggs av levande stenar och lokalt engagerade

församlingsbor. Det är där vi kan hitta kyrkans verkliga styrka. Låt de flerförsamlingspastorat som finns den 1 januari 2014 få finnas kvar.

Jag yrkar bifall till motion 2012:47.

MARIANNE KRONBÄCK:

Ordförande, kyrkomötesdeltagare, press och åhörare! Jag yrkar bifall till mitt tilläggsyrkande och jag läser upp tilläggsyrkandet:

att de flerpastoratssamfälligheter som så beslutar kvarstår fram till och med den 31 december 2017 och att kyrkostyrelsen får utfärda bestämmelser gällande Göteborgs kyrkliga samfällighet och Löftadalens kyrkliga samfällighet.

En grundfråga: Varför finns det inte möjlighet till frivillighet att få finnas kvar där det fungerar? Det upplevs som ovanifrånperspektiv. I Löftadalens kyrkliga samfällighet, som är en liten samfällighet, fungerar det mycket väl och församlingarna har lite olika sätt att fungera på, vilket är en rikedom. Den pastorala angelägenheten sköts i församlingarna. Nu förstår samfälligheten dock att kyrkomötet kommer att besluta att den ska upphöra, men den har inte förståelse för att det ska gå så rasande fort. Det som vår dåvarande ledamot i kyrkostyrelsen Bertil Olsson har arbetat för och fått med i förslaget, dvs. nomineringsmöten, är en liten men viktig framgång, det vill jag framhålla. Församlingarna behöver nu ivra för att göra goda delegationsordningar. Det är ett stort uppdrag.

Jag yrkar alltså bifall till mitt tilläggsyrkande.

DAN SARKAR:

Ordförande, kyrkomöte! Det är alltid lättare att kritisera än att konstruera, det är alltid lättare att recensera än att författa. Det är alltid lättare att vara negativ än att vara positiv, och det är alltid lättare att vara i opposition än att ha makten. Därför var det viktigt för oss i Frimodig kyrka att försöka arbeta med att försöka hitta det positiva och formulera det positiva alternativet eller alternativen till strukturutredningen.

I utskottet har man behandlat min motion 2012:44 om att fortsätta utredningen om vård och underhåll av kyrkobyggnader. Man avslår den, men man gör det för att inte det här förslaget ska ligga till grund för utredningens förslag. Man säger dock samtidigt att man är positiv till det här och att det ska finnas med i utredningen. Man har alltså behandlat min motion väldigt välvilligt, och jag blev förvånad och oerhört glad, och jag tackar och bugar för detta. Så här, kära kyrkomöte, får ni gärna behandla alla mina motioner.

Men när detta är sagt så måste jag ändå konstatera att det positiva som vi kan få fram i strukturutredningen inte överväger det negativa. Strukturutredningen var nödvändig. Den hanterar 200 års urbanisering och den gör det grundligt, men inte tillräckligt grundligt och inte tillräckligt bra. Jag ska ge två exempel, dels blev alltså kyrkoherden i de här gigantiska storpastoraten herde inte för tusentals får och inte för tiotusentals får utan för hundratusentals får. Vilka möjligheter finns det då för en herde att ha kontakt med och lära känna sin hjord? Det här är inte visionärt, man bygger inte församlingar genom att skapa de här stora avstånden.

För det andra har det hittills varit så att församlingarna har varit den grundläggande primära enheten i Svenska kyrkan. Församlingarna ansvarar för gudstjänst, undervisning, diakoni och mission. Församlingarna skriver sin församlingsinstruktion, församlingarna delegerar ansvaret för ekonomi, och vad man nu vill samverka i, till pastorat eller vad man beslutar att samverka i. Församlingarna äger rätt att utse sina företrädare, församlingarna är den primära enheten. Nu vänder

man på allt det här. Nu kommer det att bli så att pastoratet kommer att delegera viss rätt till församlingarna. Till allt annat än till namnet så upphör alltså församlingarna, när de ingår i ett pastorat, att vara primära enheter i Svenska kyrkan. Svenska kyrkan kommer från och med nu att framträda som församlingar och pastorat. Mina vänner, detta är lagstridigt. Det strider mot lagen om Svenska kyrkan och den trodde jag aldrig att jag skulle stå här och försvara, eftersom jag vill ha en kyrka som är helt frikopplad från staten.

TORGNY LARSSON (REPLIK):

Fru ordförande! Kyrkoherden ska lära känna alla församlingsbor. Det fungerar inte så i dag. Här finns en ledamot som jag känner och som är kyrkoherde med femton komministrar. Jag var själv i den församlingen för några år sedan som vikarie. Det är redan så i de stora församlingarna. Det finns inte en chans för en kyrkoherde att lära känna varenda person.

DAN SARKAR (REPLIK):

Nej, just det, och det är därför som det inte har gått så bra för Svenska kyrkan. Vi har pratat här, jag är glad för det här krismedvetandet som vi nu ser. Det är första gången jag har hört det nämnas här i kyrkomötet. Det är kris, det är församlingsdöd och rätt sätt är inte att göra det ännu större, ännu mer opersonligt. Vi måste gå åt andra hållet.

MAJA BENGTTSSON:

Kyrkomöte! Jag yrkar bifall till motion 2012:16. I strukturutredningen står det att ett organ som utses genom direkta val får ett starkt eget mandat och att det behöver vara så om valet ska vara meningsfullt. Detta menar jag är ett rimligt resonemang. När strukturutredningen sedan drar slutsatsen att församlingsrådet är därför inte ska väljas direkt eftersom det inte behöver något starkt mandat för att fullgöra de uppgifter som ligger på dess nivå, håller jag inte med längre. Jag menar tvärtom att församlingsrådet verkligen behöver ett riktigt starkt mandat för att kunna företräda församlingen i alla de former av samråd, med kyrkoråd och fullmäktige som strukturutredningen talar om och att det därför måste väljas direkt. Detta rimmar också väl med Läronämndens konstaterande i sitt yttrande att församlingen är den grundläggande enheten i Svenska kyrkan. Läronämnden skriver vidare att det primärt är på församlingsnivå som kyrkan blir synlig. Jag delar den uppfattningen och menar att man genom att låta det direkta valet handla om församlingsrådet gör det relevant för vanliga människor i församlingen. En vanlig församlingsbo utan kyrkopolitiskt engagemang har ingen aning om vad kyrkofullmäktige är för något. Varför ska han eller hon intressera sig för ett val till den nivån? Handlar det däremot om ett val till församlingsrådet blir det begripligt, eftersom församlingen som sagt är den nivån där kyrkan blir synlig på ett tydligt sätt. Kyrkostyrelsen avfärdar snabbt direkt val till församlingsnivån med att det i så fall skulle bli två direkta val på lokal nivå och därmed ingen förenkling jämfört med nuvarande system. Jag undrar varför man inte har undersökt och försökt hitta modeller med direkt val till församlingsrådet och indirekta val till högre nivåer. En sådan modell, menar jag, vore att föredra av tidigare nämnda skäl och dessutom vore det bättre ur demokratisynpunkt eftersom församlingen, den grundläggande enheten i kyrkan, då får ett avgörande inflytande när det gäller valet av sina företrädare. Precis som Organisationsutskottet menar jag att det är viktigt att säkerställa ett sådant inflytande. Jag tror dock inte att betänkandets modell med icke bindande nomineringsmöten är tillräcklig. Det

säkerställer på inget sätt att församlingens vilja tillgodoses. Tvärtom. Makten finns hos kyrkofullmäktige, ett organ som i många pastorat kan komma att bestå av en majoritet från en av församlingarna. I betänkandet förutsätts att nomineringarna tillmäts stor betydelse utan att det finns något som helst krav på att följa församlingens vilja. Nej, låt församlingsrådet bli direktvalt och ge det därmed det starka mandat som församlingen har rätt till så som varandes den grundläggande enheten i Svenska kyrkan.

BERTH LÖNDAHL:

Fru ordförande! Redan Leo Tolstoj noterade i *Krig och fred*, apropå omorganisation av den ryska krigsmakten i Napoleonkrigen, att när man omorganiserar är man mer upptagen av de frågor som den nya organisationen löser än de frågor som den gamla organisationen löste men som den nya skapar. Det är precis det som händer med strukturutredningen just nu. Man är upptagen av att lösa frågorna av pastoral ledning och dess förhållande till den ekonomiska styrningen till exempel i dagens samfälligheter. Man är upptagen av att lösa frågan av att det finns färre som kan nomineras som förtroendevalda vid valen i de olika partigrupperna. Man är upptagen av den ekonomiska styrningen, och man ser inte att samtidigt så skapar man andra och nya och påtagliga problem. Just de problem som gång på gång varnas för här inne i denna sal, nämligen att de små enheterna, församlingarna, berövas sin beslutsrätt, berövas rätten att välja sina egna förtroendevalda, berövas rätten att utse sin egen kyrkoherde, berövas rätten att styra över den lokala verksamheten – det flyttas någon annanstans i de stora samfälligheterna. Inte ens är det en garanti för att församlingsdöden upphör, för i en samfällighet som i dagens Malmö gör strukturutredningen utrymme för att det som är dagens Malmö med sexton pastorat och en samfällighet blir ett pastorat och sex församlingar. Mina begränsade matematiska kunskaper säger mig dock att det är tio färre församlingar i Sveriges näst största samfällighet. Ett syfte med strukturutredningen har varit att man ska förenkla, men jag ser det som ett osedvanligt krångligt sätt att förenkla någonting. Man har kallat strukturutredningen Närhet och samverkan samtidigt som det är så att distansen ökar mellan beslutsfattare och den egentliga verksamheten, mellan kyrkoherden och den lokala nivån. Man kallar det för samverkan, men samverkan i allt normalt språkbruk betyder att självständiga enheter beslutar att samverka i en större enhet. Här är det tvärtom, självständigheten upphör. Sådant är Orwellskt nyspråk, missbruket av språkets grunder.

Därför yrkar jag avslag på utskottets förslag och att vi ska avslå strukturfrågorna samt att återremittera ärendet för ytterligare utredning av pastorala, ekonomiska och arbetsmiljömässiga konsekvenser.

KJELL PETERSSON:

Ordförande, kyrkomötesledamöter, biskopar, åhörare! Mitt yrkande är bifall till motion 2012:21. I motionen yrkas att kyrkomötet beslutar att partiella samfälligheter ska vara en möjlig samverkansform också i framtiden.

Utskottet föreslår avslag med motiveringen att partiella samfälligheter är i strid med ambitionen om en lokal och flexibel struktur. Denna ambition låter man inte gå fullt ut därför att man samtidigt säger att när det gäller begravningsverksamheten då ska vi fortsätta att utreda. Det ligger i förlängningen av resonemanget som förs att där kommer det partiella samfälligheter. Dessutom har vi en partiell samfällighet på Gotland som gäller Gotlands kyrkor. Tanken bakom motion 2012:21 är möjligheten att bilda partiella samfälligheter, att den inte bara ska gälla begravnings-

ningsverksamhet och kyrkorna på Gotland utan att den ska vara generell. Det jag i praktiken tänker mig är att det kan finnas lokala behov när det gäller kyrkobyggnaderna, därför att där är ett stort olöst problem om hur vi ska hantera detta. Jag förstår alltså inte varför utskottet vill begränsade samverkansmöjligheterna när man samtidigt talar så mycket om att man lokalt ska finna olika vägar framåt.

Alltså, bifall till motion 2012:21 som innebär att kyrkomötet uppdrar åt kyrkostyrelsen att till kommande kyrkomöte återkomma med förslag om regler för partiella samfälligheter, alltså inte bara begravningsverksamheten.

FREDRIK SIDENVALL:

Sväll härligt, sköna segel, sväll i vindens dust

Flyg fram med fröjd mot vågens fjäll i stundens högsta lust!

Till havs, till storms ...

Jag avstår medvetet med hänsyn till högtalarsystemet att sjunga de här kända orden från hymnen, fru ordförande. De skulle kunna fungera som en metafor för kyrkans skepp, där seglen är ett stycke struktur. Men ett stycke struktur som vid stiltje eller motvind riskerar att trassla in sig i tackel och tåg. Man sätter inte segel vid stiltje.

Lars Johnsson nämnde de två principerna om struktur och liv, och man kan också organisationsmässigt ha den analysen att en organisation består av struktur och kultur. Dessa två sidor av en organisations liv kan inte leva isolerade från varandra, det strukturella är beroende av det kulturella, av livet i organisationen. För att genomföra en större strukturreform behöver man ha på sin monitor indikationer på att det är förlig vind i sikte, för vinden, livet, ger struktur åt strukturen. Förr ärkebiskopen KG Hammar talade härifrån varnande om en situation där kyrkan präglades av *sola structura*, strukturen allena. Vi har att återvända till de principer som vi känner i vår kyrkotradition som skriften allena, nåden allena, tron allena, Kristus allena. Därifrån utgår en förlig vind, och när den vinden blåser då fungerar kyrkan väl med skiftande strukturer och organisatoriska former, för det är inte det som är huvudfrågan. Om stora omorganisationer ska göras då behövs det rörelseenergi framåt, det behövs förlig vind. Jag är inte beredd att stödja den här skrivelsen från kyrkostyrelsen förrän någon kan övertyga mig om att det finns tydliga indikationer, att det finns förlig vind i sikte.

Nu vill jag dock yrka bifall till motionerna 2012:16 och 2012:45 och så önskar jag att bli övertygad om att det finns förlig vind på gång för vår kyrka.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS:

Ordförande, ledamöter, biskopar! En förenklad lokal organisation i Svenska kyrkan behövs för att hålla strategiskt samman verksamhet, organisation och ekonomi. Samverkan, samarbete och arbetsmiljö kan förbättras och förändringar lättare genomföras, men lokala lösningar och beslut måste till. Hur resultatet blir i de nya stora pastoraten är beroende av hur ledningsfunktionerna utformas och delegationerna till församlingsråden görs. Jag tror att det är viktigt att se att Organisationsutskottets förslag avser en första etapp i ett fortsatt utvecklingsarbete för verksamheten och organisationen i församlingarna och pastoraten. Ett sådant arbete behövs på bred front. Stiften har här en roll också.

Det är teologiskt viktigt att vi håller fast vid grundtanken att det är församlingarna som har huvudansvaret för den grundläggande uppgiften i gudstjänst, undervisning, diakoni och mission. Det är i församlingarna som en gemenskap församlas när evangeliet delas i ord och handling. Ett pastorat får ett övergripande ansvar för församlingarnas grundläggande uppgift kopplat till ekonomi, personal

och fastigheter. I församlingsinstruktionen bör, som strukturutredningen framhöll, framgå fördelningen av ansvar mellan pastorat och församlingar när det gäller den grundläggande uppgiften. Avgörande för framtiden blir att församlingslivet fungerar, och det bygger på att församlingsledningen fungerar, att människor tar ansvar och att det finns en lokal samhörighet och levande gemenskap.

En annan viktig framtidsfråga för en episkopal kyrka är att utveckla samspelet mellan stiftet, pastoraten och församlingarna. Det är bra att kontrakten ska utredas men jag vill framföra att det också behövs en analys av hur vi ska få en fungerande tillsynsfunktion med den förändrade lokala organisationen. En grundtanke i förändringen är ju att hålla samman demokratisk organisation och den ledning som utförs i kyrkans vinningstjänst. Med större pastorat får vissa komminister en församlingsledande roll medan andra blir assisterande präster. Det skulle vara bra med en utredning av den prästerliga befattningsstrukturen som jag tror både går att förenkla och förtydliga. Tydlighet i roller och ansvar är bra för församlingsverksamheten och för samarbetet mellan de som ska ta ansvar.

TOMAS JANSSON:

Ordförande, ledamöter! Den föreslagna reformen av kyrkans struktur är en viktig reform, och jag yrkar bifall till utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen men vill också yrka bifall till motion 2012:36.

Strukturreformens nödvändighet framstår tydligt när vi tittar på den församlingsdöd som pågår i mycket snabb takt i vår kyrka med förlorade rötter i kyrkans historia som följd. Sedan millennieskiftet, alltså på bara en kort tid, har över en tredjedel av kyrkans församlingar försvunnit, och det ser ut som om den processen är på väg att fortgå. Vi behöver därför besluta om denna strukturreform nu. Vi har inte råd att skjuta upp ett beslut i frågan för att få göra en förändring om fyra år istället, för då hinner denna församlingsdöd fortsätta att fortgå. Jag kan bara ta ett exempel: Vi läste i Kyrkans Tidning alldeles nyss om hur man i Västerås stad funderar i denna fråga. Man kommer nu att bilda ett stort pastorat i och med denna reform, men det kommer ändå att finnas sju församlingar i Västerås och det är man väldigt glad över. Om strukturreformen inte skulle genomföras, planerar man i Västerås efter modellen ”ett pastorat – en församling”, och det ser man som ett betydligt sämre alternativ. Det ser på likartat sätt ut på väldigt många håll i vårt land; gör vi inte denna reform nu så kommer antalet församlingar att fortsätta att vara i fritt fall.

Men allt är inte löst och frid och fröjd bara för att vi tar den här reformen. Det finns fortfarande frågor som återstår att ta i, och till de frågorna hör begravningsverksamheten, där vi står inför att vi behöver mer samverkan, inte mindre samverkan. Vi måste fundera över formerna för den samverkan, och därför är det riktigt som i motion 2012:36 att kyrkostyrelsen bör få ett mandat att se över former för samverkan i begravningsverksamheten. Motion 2012:36 föreslår ett fritt mandat för kyrkostyrelsen att reflektera över och föreslå förändringar i denna fråga.

Jag yrkar därför bifall till motion 2012:36 och bifall till utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen.

ANDERS ROOS:

Ordförande, vänner i kyrkomötet! Jag har under tjugo år jobbat i en av de allra största församlingarna i Svenska kyrkan. Vi skulle kunna dela upp den här församlingen i fyra till fem olika församlingar, och de skulle ändå var för sig vara stora eller medelstora församlingar i Svenska kyrkan. Det är ett spännande, utvecklande och utmanande arbete som jag har fått vara med om att leda. Visst

har vi under åren stött på problem. Det är inte alla dagar som vi jublar över hur vi har det. Men om jag ser tillbaka på de här tjugo åren framstår de som de mest rika, mest roliga och mest spännande åren i hela mitt yrkesverksamma liv. Av psykosociala arbetsmiljöundersökningar, som vi har gjort genom åren, framgår det tydligt att det inte bara är jag som trivs och upplever stimulans i arbetet. Av antalet människor i gudstjänster och verksamhet att döma, är det inte bara jag som har funnit hem och församling att leva i och vilja vara kvar i. Och några problem med att hitta villiga förtroendevalda har vi inte. Vad är orsakerna till att det känns bra? Två vågskålar som ska vara i jämvikt eller två lampställd som ska lysa lika klart?

Organisation. Vi vågar vara tydliga i organisationen. Det är många som är delaktiga i liv och beslut. Tydlig och ordentlig fördelning av arbetet. Det finns ingen organisation som överlever om inte sådant finns, men det sker inte av sig själv. Det krävs god vilja, mod och tydliga visioner och mål om hur vi vill ha det. Ett gott samarbete mellan anställda och förtroendevalda och ideella medarbetare och många andra, där var och en bidrar med sig själv och vet vad man ska göra. Klarhet i de olika roller som måste finnas bidrar till att samverkan blir god och som vill mer. Vi har vågat prova, vi har vågat tänja, vi har vågat förändra.

Den andra vågskålen, andlighet. Vi vågar andlighet och fromhet av olika slag. Ett liv i en församling föds inte av sig själv, ständigt måste vi söka ett liv där Guds ande får rum och då inte bara i ett garderobsutrymme utan en plats i högsätet. Vi har vågat söka, vi har vågat pröva, vi har vågat följa, vågat vara lyhörda och vågat lyda vägvisning. Vi vågar vara tydliga med vår vilja att leva inför Guds ansikte och i olika slag av gudstjänster, sjunga lovsång.

Jag återkommer med ett andra anförande.

CHRISTER KAX SUNDBERG:

Fru ordförande, ledamöter, åhörare! Jag talar i denna situation med mycket tankar bakåt till vår FiSK, Susann Torgerson, som har varit drivande i just de här frågorna genom åren. Hon har varit en väldigt drivande person i just Organisationsutskottet och suttit med i utredningar. Det är tre händelser i mitt liv de senaste månaderna som har fått mig att fundera över hur världen ser ut när det gäller kyrkans organisation. Häromveckan besökte personer från kyrkokansliet min hemförsamling Eskilstuna och pratade om målkapital. Då sa man att kyrkan har ungefär 20 000 anställda och 20 000 tak att ta hand om, lika många anställda som tak, alltså byggnader. Det är i sig ett stort problem, men på vilket sätt? Hur ska små församlingar kunna överleva om man inte hittar nya organisationsformer, är min reflexion. Det andra var när jag besökte mina föräldrars grav ute på landet, där jag är uppvuxen, och tittade då i kyrkliga tillkännagivanden på församlingshemmets dörr. Där stod det att gudstjänster sker i den kyrkan utav fyra, men i min hemkyrka där det var gudstjänster varje söndag var det gudstjänster två gånger under hela hösten och två gånger fram till påsk ungefär. Hur ska små församlingar överleva? Det tredje är möjligheten för församlingsråden, som vi har diskuterat hemma i vår församling som är en stor församling i Eskilstuna. Hur får vi en levande organisation ute i distrikten i församlingen med 38 000 kyrkotillhöriga. Hur får vi en levande organisation där?

Världen ser väldigt olika ut i vårt rike. Vi har södra Lappland contra till exempel Bräkne-Hoby i Blekinge, Västermalms eventuella församling i Stockholm contra Göteborgs kyrkliga samfällighet. Hur ska vi kunna organisera någonting som passerar alla dessa vida och olika möjligheter? Inom FiSK har vi en vacker logotyp och jag citerar ur utredningen Läronämndens yttrande:

Församlingen [...] Här samlas människor kring ordet och sakramenten. Det är primärt i församlingen som kyrkan blir synlig. I vår kyrkotradition möts ämbetslinjen och former för lokalt självstyre.

Jag anser att församlingsråden har möjlighet att bli den levande församlingen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag och yrkar också på ett ändringsyrkande på sid 18 (rad 8):

Begravningsutredningen [...] ska vara färdig därefter kan kyrkostyrelsen efter en remissbehandling återkomma i frågan ...

Jag yrkar på att ordet *kan* byts ut mot ordet *ska*, en väldigt liten men viktig förändring.

BISKOP EVA BRUNNE:

Utredningen är välgjord och välförankrad. Nu är det fortsatt närhet och samverkan som gäller. Vi fortsätter att bygga församling i strukturer som förändras i större eller mindre mån. Förändringar sker i en reformatorisk kyrka. Det är liksom den reformatoriska kyrkans signum, och så får vi mer tid och kraft och energi över att göra det som är vårt uppdrag – fira gudstjänst, undervisa, bedriva diakoni och mission. Och när beslut är taget får vi förhoppningsvis också mer tid över att tala om Jesus, vår grundläggning. När beslut är fattat kommer nästa skede och nya frågor som kräver sin bearbetning och kanske också utredning. Min kollega Ragnar Persenius har redan varit inne något i det. En av dem är ledarförsörjning. Hur klarar vi en framtida ledarförsörjning och utveckling i större pastorat? Vilka vill och kan vara ledare i det nya? Hur utbildar vi och stödjer dem? För att vara kyrkoherde i det nya är något annat och nytt. I det nya kommer vi också att behöva ledare i pastoraten som inte är kyrkoherdar, men ledare som får ett större uppdrag och ansvar. Hur rustar vi och stödjer dem? Olika riktningar, inriktningar i ämbetslinjen behöver reflekteras och utredas. Det är vår nästa fråga som behöver bearbetning. Jag vet att jag inte har någon möjlighet att yrka något men jag vill betona vårt ansvar, allas vårt ansvar, för att stödja ledare i vår kyrka.

TORGNÝ LARSSON (REPLIK):

Fru ordförande! Det är naturligtvis bara att självklart säga ja och amen till det som Eva Brunne har sagt, men jag gjorde en liten erinring. Ursäkta att jag nu låter som en gammal man som talar om hur det var förr i tiden. Jag gjorde tidigare en liten hänvisning till 1990-talet innan kyrka-stat-ordningen kom. Vi sa då att det var skönt att det här blir färdigt, då kan vi ägna oss åt verksamhetsfrågor. Jag är bara så rädd att man om 10–15 år på nytt står här och diskuterar organisationsfrågor. I och för sig är det kanske nödvändigt i någon form, men det måste också nu bli en startpunkt till förnyelsen i församlingarna och där har inte minst biskoparna en oerhört viktig roll.

CARIN ÅBLAD LUNDSTRÖM:

Ordförande, kolleger i kyrkomötet, biskopar, åhörare! Ungefär 70 procent av Sveriges befolkning tillhör Svenska kyrkan. 70 procent av medlemmarna, om jag har uppfattat statistiken rätt, går inte i söndagens huvudgudstjänst eller deltar i församlingens verksamhet. Många deltar ändå på sitt sätt och det kan vi inte styra, utan bara glädjas. Vi i kyrkomötet behöver fatta beslut som medför att så många som möjligt av medlemmarna är delaktiga i församlingen och i beslutsprocesserna på den viktigaste nivån, församlingsnivån. Att rekrytera ur den exklusiva grupp som firar huvudgudstjänst eller som är aktiv i församlingsverk-

samheten anser jag är för begränsande. Ett sätt att öka delaktigheten i församlingen är att ha direkta val till församlingsråden dit alla medlemmar kallas som är röstberättigade. Strukturutredningen, så som den ser ut i förslaget, medför indirekta val till församlingsråden och därmed är det en förändrad kyrkosyn, från en inklusiv till en exklusiv. Det är en allvarlig förändring, och den medför också två kyrkosyner in i vår kyrka, två olika kyrkosyner, en exklusiv på församlingsnivån och en inklusiv på de andra nivåerna.

Anders Nihlgårds motion 2012:52, som jag yrkar bifall till, handlar om detta med direkta val och med förändrad kyrkosyn. Öppen kyrka har inte deltagit i utredningsarbetet och motionen understryker betydelsen av direkta val till basnivån och motionen understryker också förändring av kyrkosyn. Jag reserverade mig i Organisationsutskottet till det förslag som gällde avslag på Anders Nihlgårds motion.

Jag vill verka för att så många som möjligt av Svenska kyrkans medlemmar deltar i beslutsprocessen och deltar i församlingsråden genom direkta val. Alla medlemmar i en inklusiv församlingssyn kallas till val med direkta val på basnivån i församlingsråden. Det kan leda till en särskild kallelse i det allmänna prästadömet.

Jag yrkar bifall till Anders Nihlgårds motion 2012:52 och avslag på utskottets förslag.

LEIF NORDLANDER:

Ordförande, ledamöter, biskopar, åhörare här och via webben! Mitt yrkande är avslag på Organisationsutskottets betänkande 2012:2.

Låt mig ta en bild från verkligheten. Jag är kyrkoherde i Skara stifts, störst till antalet kyrkor och tidigare församlingar, största pastorat med 24 kyrkor i pastoratet. I dag är det sex församlingar. Vi har bidragit till församlingsdöden genom att många av de här tidigare församlingarna nu är borta. Vi har dock kunnat arbeta under åren på ett sådant sätt att vi ser att verksamheten har fått lugn och ro, har kunnat börja utvecklas på nytt i den organisation som nu är. Att då åter ändra så att dessa sex församlingar nu bara ska få utse ett församlingsråd och i indirekta val, det kan inte jag tolka på något annat sätt än att det är ett underskott i den demokratiska processen. När vi behandlade detta på kyrkofullmäktige den 8 november ställde sig samtliga, oavsett partitillhörighet, upp och sa: "Leif, se till att föra vår röst i kyrkomötet. Vi vill inte detta. Vi vill själva utse våra ledamöter i församlingsråden." Därför yrkar jag på avslag.

Det finns i utredningen ingen ordentlig analys av konsekvenserna för den demokratiska processen. Det finns inte heller någon teologisk reflexion, det står till och med i förordet att man medvetet avstått från det. Man skapar ett demokratiskt underskott. Jag beklagar det. En av ledamöterna ropade till mig: "Förstår de inte att folk kommer att rösta med fötterna och gå ur kyrkan när vi inte själva får vara med och bestämma." Tyvärr tror jag att den ledamoten har rätt.

Nu kommer jag i dag på Elisabetsdagen, Johannes döparens mors dag, att vara som en ropandes röst i öknen, men det måste i alla fall bli sagt och sen får vi jobba efter förutsättningarna av ett demokratiskt fattat beslut.

MARGARETA LARSSON:

Tack, ordförande! Ledamöter, biskopar! Jag vill börja med att yrka återremiss på strukturutredningen även om jag kan förstå varför man vill driva igenom den.

Jag har ett ständigt sviktande medlemstapp och fortgår den här utvecklingen i den takt den gör nu kommer det här att bli väldiga ekonomiska problem framöver och därtill minskar också vår förmåga till att vårda och förvalta vårt kristna kulturarv. Att effektivisera och se över kostymen är därför i sig inte feltänkt, men jag har väldigt svårt att tro att en modell ska passa alla och att omställningen ska ske på så kort tid. Visionen att man på det här viset ska kunna effektivisera och bygga bort konflikter utifrån en tydligare ansvarsroll, kan bli en risk för att det blir kontraproduktivt genom att man på kort tid tvingar strukturer att gå åt samma håll. Det kan ju vara så att en ändrad struktur kan medföra att det kan bli konsekvenser av en ändring som man måste ta itu med i sig. Det här kan göra att en sådan här omvandling, strukturuomvandling, på vissa ställen kan ta längre tid än kanske vissa kan få uppskov till. Samtidigt som man nu anpassar kostymen efter dagens mått, saknar jag också i den här utredningen en analys för hur vi på sikt kan vända utvecklingen. Det är ju så att oavsett vilken modell vi än har så ska vi ju inte glömma att det är människan bakom verksamheterna som bär upp en organisation och lyfter den. Personligen är jag av den övertygelsen att en levande församling är närområden som bygger framtiden i en större organisation och jag tycker mig få stöd i den tesen i Matt. 25 som tar upp liknelsen med det lilla senapskornet som är så anspråkslöst och trots detta har en sådan växtkraft som över-skuggar alla andra örter och så till den grad att fåglar kan bygga bo under dess grenars skugga. Den här bilden talar till mig om att ska kyrkan överleva så måste vi bygga en typ av folkhemsrörelse underifrån. Församlingar som kan överleva måste därför få stöd och krishantering. Jag vill bara tillägga att Svenska kyrkan har mycket gratis. Vi har i dagsläget sex miljoner medlemmar det är betydligt fler än vad LO har. Vi ska se optimistiskt på det här. Jag yrkar återremiss.

KENT KJELLGREN:

Fru ordförande, ledamöter, åhörare! Först vill jag yrka på återremiss. Förslaget innebär att en nära tusenårig svensk tradition av sockensjälvstyre upphör. En risk, som jag ser och det allvarliga i den, är att kyrkan tappar en del av förankringen i folket. Vi motsätter oss starkt strukturutredningens vilja till centralisering och stordrift. Det minskar som vi menar det centrala i Svenska kyrkan, att församlingsbornas engagemang och delaktighet i sin kyrka. Låt församlingsborna själva bestämma över hur man vill sin lokala organisation, och de församlingar som är positiva till förändringar genomför den. Men de som inte vill mista sitt självstyre får leva kvar i den nuvarande organisationen om den fungerar bra och är ekonomiskt stabil. Förslaget är odemokratiskt.

Jag yrkar återigen på återremiss.

CONNY TYRBERG:

Fru ordförande, ledamöter! Organisationsutskottets ordförande Torgny Larsson och Sven Kragh från utredningen har inledningsvis idag för några timmar sedan redovisat de bärande motiven för bifall till utskottets förslag.

Jag vill ta det här tillfället i akt att lyfta frågan om församlingsråd och den lokala nivån lite extra. Ett pastorat kan ju bestå av en församling men också av flera församlingar, vilket väl kommer att vara det vanligaste. På församlingsnivån eller kanske sockennivån kan man utse ett råd, ett församlingsråd, och det tror jag är viktigt att vi stannar vid liksom andra talare har gjort. Rådet utses av kyrkofullmäktige efter förslag som tagits fram på den lokala nivån. Det lokala mötet, nomineringsmötet eller kyrkstämman i församlingen/socknen, kan även liknas vid en kyrkstämman. Det viktiga är att den lokala nivån tar möjligheten att

föra fram sina förslag på kandidater och även senare vad man vill och kan göra på den lokala nivån. Det är också så att kyrkofullmäktige vid utformandet av församlingsinstruktionen behöver så stort svängrum, delegation, som möjligt till församlingsrådet. Bland annat tror jag att det är viktigt att rådet själv får utse sin ledning i form av ordförande och vice ordförande. Bäst hade det säkert varit om även församlingsrådet hade kunnat utses lokalt genom val. Nu är inte förslaget sådant. Jag tror att det är viktigt och att det räcker med ett lokalt val för att det inte ska bli för splittrat. Jag ser dock att förslaget ger stora möjligheter att göra valet lokalt med ett aktivt nomineringsförfarande och att den lokala nivån själv utser presidiet samt att en församlingsinstruktion utformas så att den ger konkreta och viktiga uppgifter till församlingsrådet. Förslaget med en stark lokal förankring kan stoppa församlingsdöden och göra så att Svenska kyrkan kan leva vidare som den folkkyrka den ska vara.

Bifall till utskottet.

BRITT LOUISE AGRELL:

Fru ordförande, ledamöter och biskopar! Redan när strukturutredningen kom med sitt betänkande Närhet och samverkan, sa många i vår kyrka samverkan ja visst, men blir det verkligen närhet? Man tänkte särskilt på de stora pastorat som vi nu ser växa fram av gamla samfälligheter. Många känner stor oro för att det blir en centralistisk styrning och istället för närhet väldigt långt till beslutsfattandet med ett enda kyrkoråd i toppen som sitter på makten.

När kyrkostyrelsen arbetade med den här skrivelsen till kyrkomötet var vi, som ni redan har hört, flera som ville öka församlingsrådets ansvar, och som ni vet blev resultatet att församlingarna som ingår i ett pastorat ska nominera ledamöter till församlingsråden. Så långt kunde vi komma med de här församlingsmötena. En annan viktig fråga som åstadkoms under den tiden var att kyrkorådet ska samarbeta med församlingsråden när man bereder församlingsinstruktionen. Många av oss som till en början var skeptiska och oroliga har gjort en resa och försöker tänka som strukturutredningen att den här nya organisationen kan bli en möjlighet istället för risker och som man brukar säga att glaset är halvtomt istället för halvtomt. Till sist beror det ju ändå på de förtroendevalda att genomföra omfattande delegationer till församlingsråd i församlingar som ingår i pastorat. Det är ju allas vårt ansvar.

Genom mitt arbete i begravningsrådet har jag träffat många begravningshuvudmän. I de här mötena och i remissvaren har det särskilt framhållits hur viktigt det är att det finns särskilda samverkansformer för begravningsverksamheten. Kyrkostyrelsen har slutligen bestämt att genomföra en utredning med ett öppet mandat att kunna återkomma med ett förslag till kyrkomötet 2013. Det är bra men inte tillräckligt bra, för det innebär att ansvaret för begravningsverksamheten blir styrande för lokala enheters beslut om vilken struktur man ska ha. En samfällighet blir ett pastorat på grund av begravningsverksamheten eftersom man inte vet om det kommer att finnas någon samverkansform när man är tvungen att besluta om den lokala strukturen nu före årsskiftet. Det är inte rimligt, och det är också tvärt emot Svenska kyrkans uppfattning i tidigare diskussioner med staten i olika begravningsfrågor där man tydligt har framhållit att ansvaret för begravningsverksamheten inte får styra hur vi organiserar oss. Nu har Organisationsutskottet skrivit att kyrkostyrelsen *kan* återkomma till 2013 års kyrkomöte med förslag och därför har man föreslagit avslag på motion 2012:36. Men det är inte vad det handlar om och jag har förstått när jag har lyssnat här att man i Organisationsutskottet tror att det i och med den skrivningen är klart att det

kommer ett förslag om en samverkansform, men så är det alltså inte. Vi behöver veta nu om det blir något förslag. Hur det ska se ut, det får vi utreda, men vi behöver veta. Om det hade stått *ska* istället för *kan* då hade det varit ok, då hade vi vetat nu att det kommer ett förslag till samverkansform. Vi vet inte hur den ser ut men det kommer ett förslag, men det vet vi inte med det här förslaget från Organisationsutskottet som ju faktiskt är helt i enlighet med hur kyrkostyrelsen uttalade sig.

Jag yrkar därför bifall till motion 2012:36. Om ni läser den så ser ni att den binder inte upp vilken samverkansform vi ska ha utan bara att det ska finnas en samverkansform för begravningsverksamheten. Det är det som är så viktigt för att vi ska vara säkra på att hur det än gör och hur vi än organiserar oss nu här fram till årsskiftet så kommer det alltid att finnas någon samverkansform för begravningsverksamheten, så vi behöver inte använda det som skäl till hur vi organiserar oss.

Jag yrkar bifall till motion 2012:36.

GUSTAF BENGTTSSON:

Fru ordförande, vänner i kyrkomötet! Den föreslagna strukturen lyckas lösa många problem men samtidigt skapar den en massa oro och osäkerhet. Den förenklar förtroendemannaorganisationen, skapar större tydlighet kring pastoralt ansvar, tror jag. I bästa fall kan den också innebära att det blir en renässans för kopplingen mellan den gudstjänstfirande gemenskapen och församlingsbegreppet. Genom att minska kraven på vad det innebär att vara församling kanske man kan låta gamla församlingar återuppstå, vi kan skapa nya församlingar där så krävs. Men, och det här är ett viktigt men, det krävs faktiskt att dessa nya församlingar inte bara blir pappersprodukter. Nomineringsvalen måste hållas och de måste följas av pastoratsfullmäktige för att församlingsråden ska få legitimitet i de församlingar de ska styra. Församlingsråden måste ha ett starkt förtroende i församlingen och de ska ha den sammansättning som församlingen har, inte som pastoratet har, annars kommer det inte att fungera. Den andra punkten är att församlingsråden måste också ge en massa delegationer, alltså de måste i någon mån ges de delegationer man vill ha så långt det nu är möjligt annars kommer inte det heller att fungera. Man måste verkligen få ett stort inflytande över både verksamhet och gudstjänstliv, inte bara över gudstjänstlivet. Man måste få inflytande över den personal som ska jobba inom församlingen. Det här är någonting som åligger oss som sitter här och våra kolleger i nomineringsgrupperna runt om i landet att ge detta ansvar, att se till att nomineringsmötenas resultat följs, att de hålls på ett bra sätt som verkligen ger många möjligheter till att yttra sig. På bästa sätt kan det här bli en väldigt bra förändring men om inte vi, som sitter här, tar vårt ansvar så kommer det att bli en riktigt dålig förändring.

Jag har alltså inget yrkande men däremot har jag en stark uppmaning att vi verkligen ska jobba med detta, ge stora delegationer till församlingsråden, se till att nomineringsmötenas resultat följs. Herrens frid, vänner! Tack för ordet!

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Fru ordförande! Jag talar för kyrkostyrelsen och kommer så här långt ner därför att det har varit så hemskt många som anmälde sig före mig. Så det syns att vi vill prata om den här frågan, men jag pratar gärna för kyrkostyrelsen i den här frågan därför att kyrkostyrelsen har en sådan bred enighet. Det är inte utifrån ett maktperspektiv utan jag tror det är verkligen ett uttryck för att vi vet att kyrkan tar gestalt när den finns nära. Vi måste hitta samverkansformer som tar kyrkans

liv och församlingslivet på allvar där man håller samman perspektiven. Det har varit intressant att lyssna till diskussionen. Den har bekräftat det jag har trott, nämligen att såväl utredningen som kyrkostyrelsen har vänt på stenarna. Det ni här har sagt är allt sådant som har varit uppe i samtalen och det har varit ett ovanligt väl förankrat utredningsarbete med omfattande överläggningar och förankringar och att man har funderat på hur ska vi kunna se vad som är viktigare och mindre viktigt och jämkas samman. Det gör tänker jag att det förslag som kom från utredningen och det förslag som sedan kyrkostyrelsen avgav efter remissomgången blev så pass lika. Det har väl också gjort att det förslag som gavs från kyrkostyrelsen och som sedan utskottet ger hit till kyrkomötet är också så pass lika. Den stora skillnaden mellan kyrkostyrelsens förslag och utskottet är ju egentligen två eller fyra år i Göteborg. För mig, och jag tror för oss i kyrkostyrelsen, så är det viktigt att signalera det här är nu ett definitivt beslut. Vi ska ha det organiserat så här med en pastoral ledning och flerpastoratssamfälligheterna ska upphöra. Sedan kan man väl leva med om det är två år eller fyra år, men vi ska känna att beslutet det ska inte svaja efter att det har tagits här. Det har yrkats bifall tidigare till kyrkostyrelsens förslag, det behöver inte jag göra, jag kan bara säga att jag är glad över att det finns en sådan bred enighet faktiskt i de grundläggande frågorna och att arbetet har genomförts på ett gott sätt.

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Ärkebiskopen, ingen har yrkat bifall till kyrkostyrelsens förslag, däremot till utskottets förslag, eftersom det finns en nyansskillnad där så är det viktigt att vi vet.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Jo, det finns ett bifallsyrkande från Eric Muhl.

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Nej, det var ett tilläggsyrkande med ytterligare en formulering

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Ok, men då kan jag väl yrka bifall till kyrkostyrelsens förslag och så kan ni rösta som ni vill.

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Så! Vad bra! Tack för det!

ERIC MUHL (REPLIK):

Mitt yrkande var att bifalla kyrkostyrelsens förslag om att Göteborgs kyrkliga samfällighet upphör den 31 december 2015.

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Jag har inte sett det skriftligt. Jag uppfattade att det också var ett tillägg till det.

ERIC MUHL (REPLIK):

Nej, jag lämnade aldrig in det.

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Tack! Det är då det yrkandet som finns från två håll. Tack för klargörandet.

ANDERS NIHLGÅRD:

Ordförande, ledamöter, biskopar och övriga! Min motion 2012:52 vill att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till reglering i kyrkoordningen som innebär att det är församlingens medlemmar som väljer församlingsråd.

Kyrkoordningen fastslår att församlingen är Svenska kyrkans grundläggande enhet. Centralt i en församling är en gudstjänstfirande gemenskap kring ett kyrkoråd utsett av medlemmarna i kyrkliga val och en kyrkoherde. Nu står kyrkomötet inför att besluta att flera av dessa kriterier upphävs. Kyrkomötet har faktiskt fortfarande möjlighet att justera det liggande förslaget. Är det moget att tillmötesgå demokratiska behov i teologiska termer, det allmänna prästadömet, eller är så många bundna vid liggande förslag att man inte kan rösta för det man kanske egentligen inser är det bästa för kyrkan? Det verkar från många röster från både POSK och Frimodig kyrka och Sverigedemokraterna, som vi annars inte har så mycket gemensamt med, som om detta är så stor enighet som man pratar om. Frågan gäller ju lokal demokrati och utrymme för lekmannadeltagande och lekmannaansvar. Det är inte frågan om själens frälsning, men det är en ödesfråga för kyrkan att flytta det lokala församlingsansvaret till större enheter där den enskilda lilla församlingen kan få väldigt lite att säga till om beträffande sin egen inriktning.

Vi klagar ofta över det dåliga deltagandet i kyrkovalen. Tror någon verkligen att det blir bättre om man berövar kyrkomedlemmarna möjlighet i det val som närmast angår dem och där de bäst känner till kandidaterna? Det finns goda skäl att anta att intresset blir avsevärt mindre. Måtte kyrkomötesledamöterna inse sitt ansvar när det faktiskt gäller en radikal förändring av kyrkosyn och kyrkoordning. Beröva inte kyrkans grundläggande enhet sin betydelse med demokratiskt valt kyrkoråd och inflytande över inriktningen av sitt arbete. Med hänsyn till såväl teologi som kyrkosyn och demokrati bör förslaget justeras.

Därför yrkar jag enligt min motion 2012:52 och yrkar avslag på utskottets förslag.

CLAES BJÖRNDAHL:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Först yrkar jag bifall till motion 2012:52. Jag tycker att den s.k. strukturutredningen i huvudsak är bra och jag känner att, inte minst i ett sådant sammanhang där jag lever och verkar i Skara stift med många små enheter och en mycket decentraliserad struktur, kan det finnas mycket bra i den här utredningen. Men, även solen har sina fläckar, så ock den här utredningen. Det handlar om det som många har berört, nämligen församlingsråden. Jag menar att det är väldigt viktigt att man har direktval till församlingsråden. Jag tycker att det är ett mycket svagt argument att säga att det skulle bli för krångligt med ytterligare ett lokalt val. Det har gått förut, så varför skulle inte det gå även i framtiden. Allvarligare tycker jag dock är den föreslagna ordningen om vilka som kan väljas till församlingsråd, dvs. att folk från hela pastoratet kan väljas till församlingsråd, även där man inte bor. Det tycker jag är en uppluckring eller man öppnar åtminstone dörren på glänt till en uppluckring av det geografiska församlingsbegreppet i och med det. Det har ju funnits sådana förslag i kyrkomötet flera gånger, och de har man än så länge avslagit. Det kan ju hända att det kommer en dag när man bestämmer sig för att vi ska förändra det geografiska församlingsbegreppet, det är ju möjligt, men jag hoppas att den dagen inte kommer. Om man någon gång gör det, tycker jag att man ska göra det tydligt och klart och inte smyga in det i en utredning som jag anser att man gör här. Jag tycker att man med

förslaget, att man avsett var man bor i pastoratet kan väljas in i vilket församlingsråd som helst, öppnar dörren på glänt till en annan syn på församlingen än den vi har i Svenska kyrkan nu, och det tycker jag inte vore bra.

Bifall till motion 2012:52.

SOILI BRUNBERG:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag tänkte på en annan typ av samarbete. Jag vill ge litet ord för svenska folkkyrkans styvbarn, alltså nationella minoriteter. I den här samlingen är ni säkert vana vid att jag lyfter de frågorna, som inte nämns i strukturutredningen över huvud taget. För en tid sedan fanns på remiss En flerspråkig kyrka och hur man skulle kunna implementera de frågorna, och det är ju verkligen en fråga för samarbete mellan församlingar och pastoratsnivå.

Därför yrkar jag återremiss för att involvera även de frågorna. Det finns ju många andra frågor som vi har lyssnat till här och som man kanske behöver tänka om ett varv till. Det som jag yrkar angående nationella minoriteter lyder som följer:

Att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag om nationella minoriteters språkliga rättigheter och behov enligt utredningen En flerspråkig kyrka.

CHRISTINA ERIKSSON:

Ordförande, ledamöter! Jag kommer att yrka bifall till utskottets förslag och särskilt avseende de fyra åren. Man bör göra saker i rätt ordning, först utreda vad som går att förändra och sedan besluta om hur ekonomisk solidaritet, rationell organisation, lokal demokrati och pastoral ledning ska organiseras med stöd i kyrkoordningen. Den föreslagna vägen att först avskaffa flerpastoratssamfälligheterna och sedan hoppas på att allt ska lösa sig, kan visa sig vara mycket kostsam, ja rent ut sagt kapitalförstörelse vad gäller situationen i Göteborg. Den föreslagna respiten på fyra år kan just ge möjlighet att åstadkomma en konstruktion som bevarar det värdefulla i såväl den existerande samfälligheten som i det som strukturutredningen vill uppnå. Argumenten att det måste se likadant ut på lokal nivå i hela landet kan ju låta enkelt och bra, men själva strukturutredningen har ju två förslag med en smutt genial konstruktion att det kan finnas församlingar och så kan det finnas församlingar i pastorat. Alltså, för att uppnå likhet måste man inte alltid göra lika, utan man kan behöva göra olika. Vad gäller frågan om pastoral ledning skulle den behöva analyseras ytterligare vad den innebär. Ett pastorat eller flera pastorat, ja det avgörs av stiftsstyrelsen i Göteborg. Jag är av den meningen att vi till varje pris måste bevara ett pastorat i Göteborg. Det kommer att medföra förluster för Göteborgs stad vad gäller lokal demokrati men det skulle vara en ännu värre förlust att tappa solidariteten och montera ned den ypperliga serviceorganisation som vi har i dag i Göteborg.

Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

ULLA RICKARDSSON:

Ordförande, biskopar och andra! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag förutom den del om förlängningstiden för Göteborgs kyrkliga samfällighet, där jag instämmer i kyrkostyrelsens yttrande och Eric Muhls yrkande.

Jag skulle vilja ta upp till diskussion frågan om pastoraten. Det är ju stiftens uppdrag att se till att det finns pastoratsgränser som gör det möjligt att verka som kyrka och församling. Det handlar om förkunnelse och för det krävs en organisation som gör det möjligt. Jag vill höja ett varningens finger för en övertro på

alltför mycket storskalighet och stordrift i den frågan. Vi är kyrka med den närhet som krävs. Vi ska ha en demokratiskt styrd kyrka där också närhet är viktig. Vi kan aldrig ha de anställdas kyrka. Vi ska ha en kyrka där ledarskapet som kyrkoherde ska vara möjligt att utöva, och vi ska ha en ekonomi som också gör det möjligt. För att detta ska fungera så måste vi verkligen fundera och penetrera hur vi gör det bäst. Det finns då en stor fara i att stiftet börjar tänka på reformer, där kommuner och större blir förebilder och så får vi onödigt stora pastorat. Kyrkostyrelsen sa bestämt nej till kommunvisa strukturer när begravningsutredningen lade förslaget, som någon redan har nämnt. Jag vill därför föra in det här i debatten, jag vet ju att det är många stiftsstyrelseledamöter som också är kyrkomötesledamöter, att verkligen fundera över pastoratens storlek.

BISKOP PER ECKERDAL:

Ordförande! Som biskop i Göteborg vill jag säga att jag tycker att det är ett väl genomtänkt förslag som för det första kyrkostyrelsen lade, men jag kan också vara med på utskottets förslag.

Det är mycket som har kretsat kring Göteborg i den här diskussionen. Min mening är att det är viktigt att hålla isär kyrkomötets uppgift och vad som ska lösas i Göteborgs stift. Jag kan inte se, även om det finns speciella förutsättningar inte minst genom Göteborgs kyrkliga samfällighets storlek, att det principiellt sett skulle finnas några annorlunda förutsättningar för att lösa situationen i Göteborg än när det gäller andra flerpastoratssamfälligheter.

Jag vill också passa på och säga att det ibland kommer fram i Svenska kyrkans diskussioner en trötthet när det gäller strukturer, och också den gamle mannens reflexioner. Alltså, form och innehåll hänger alltid ihop. Vi måste klara av att också i Svenska kyrkan föra diskussioner och ta beslut om våra strukturer och se att det finns en direkt koppling för vad vi skapar för förutsättningar för oss att fullgöra det som i sista hand är församlingarnas grundläggande uppgift. Jag menar att det här förslaget ger sammantaget för Svenska kyrkan goda förutsättningar för att driva vårt arbete vidare. Vad sedan gäller Göteborg, det är en sak som Göteborgs stiftsstyrelse måste få ta ansvar för. Lite förvånad är jag över att det då och då har verkat som om vi befann oss i Göteborgs stiftsstyrelse.

TORGNY LARSSON (REPLIK):

Ordförande! Jag håller naturligtvis med biskop Eckerdal om att det har kretsat mycket kring Göteborg. När vi i utskottet diskuterade detta var det en ledamot som sa, ju längre bort man kommer från Göteborg desto mera svårförståeligt är det. Jag har lett lite åt det här, en klok iakttagelse i och för sig. Jag vill bara säga till Per Eckerdal att jag i mitt första anförande sa att det är stiftsstyrelsens sak att fatta beslut om indelningen. Vad vi i utskottet föreslog var ju att skapa förutsättningar, som skulle kunna skapa lite mer tid just för den specifika situationen i Göteborg, och det är ju en helt annan sak. I mitt anförande sa jag att det var med anledning av reservationen av Daniel Tisell, och det är brukligt att man som ordförande och föredragande för utskottet diskuterar reservationerna. Det var alltså bakgrunden.

KARIN LÅNGSTRÖM VINGE:

Ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! Bifall till utskottets hemställan! Förslaget är bra och flexibelt försett med en lägstanivå så att man lokalt ska kunna komma fram till vad som är en lämplig lösning. Det är klart, Dag Sandahl, att förutsättningarna för Svenska kyrkan har förändrats, det är inte som på 50-talet.

Människor flyttar från landsbygdsförsamlingarna. Invandringen ger en mångfald av nya kristna kulturer och andra religioner. Människor engagerar sig i kyrkan därför att de vill, inte för att det förväntas av dem av det omgivande samhället. Kalla det reträtt eller kalla det omvärldsanalys eller reality check. Jag vill också med enfaset uttrycka min irritation när man i pastorala sammanhang skiljer mellan s.k. kyrkligt och s.k. världsligt. Styrning och ledning gäller hela verksamheten. Det handlar om att skapa strukturer för ett levande församlingsliv och då är det inte viktigt hur stödfunktionerna lön, ekonomi osv. sköts. Håll samman perspektiven. Skräckexemplet är när kyrkoherdar lämnar sin kyrkoherdetjänst för att de vill syssla med prästerliga uppgifter som om det inte vore en prästerlig uppgift att även ta ansvar för stödfunktionerna. Vi behöver faktiskt lägga mer resurser just nu på de gemensamma systemen, men det får vi anledning att återkomma till. Jag ser med tillförsikt på kyrkans framtid och det här förslaget bidrar till det. Det innebär inte att vi inte ska se problemen. Det innebär att vi gör någonting åt problemen. Vad som sedan är problem eller inte lär vi ju inte komma till någon konsensus om. Men närvaro och öppenhet och hopp som Svenska kyrkans kärnord kräver en del kreativitet och tankeverksamhet och lokalt ansvarstagande bland annat om konstruktiva pastorala strukturer. Konstaterar slutligen, ordförande, att årets arbetsgivare blev Täby som väl är den största församlingen på tal om konstruktiva pastorala enheter.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Fru ordförande! Svenska kyrkan och Sverige ser annorlunda ut än på 50-talet, det är ju sant. Men nog handlar det om reträtter gång på gång. Vi hamnade utanför hela undervisningssystemet där vår dopundervisning var skolans kristendomsundervisning som eroderade med ett beslut 1962. Det blir femtio år om jag räknat rätt. Då är det nästan två generationer som inte fått baskunskapen och vi har inte kunnat ersätta det. Det betyder att vi har inget folk framöver. Man kan säga att vi har så fantastiska församlingar, typ Täby, jag vet inte vad de har för kyrkogångssiffror där men de kan vara bra arbetsgivare, men vi ser ju gång på gång att vi har inte nog med folk för hela vår väldiga beslutsapparat och vi har inte nog med folk i våra gudstjänster och det talar ingen om. Det tycker jag är lite lätt besvärande. Det här är ett illusionsspel. Nionde armén fanns inte heller i Berlin, som ni minns.

JOHAN BLIX:

Fru ordförande! Det var någon som sa att inte kan väl en kyrkoherde i en stor församling med tiotusentals medlemmar känna alla sina får. Nej, det kan man ju inte som kyrkoherde göra. Jag har glädjen att ha 44 500 kyrkotillhöriga i min församling. Jag känner dem inte men nu var ju huvudpoängen i Johannesevangeliet på herdens söndag att fåren kunde känna till herden, och det är lättare att ordna till om man orkar det. Det är inte bara ett skämt utan det är ett allvar i detta. Det handlar ju om att förstå att förkunnelsen är en viktig del av ledarskapet. För övrigt är det naturligtvis lättare att kunna skilja på styrning och ledning i en större organisation och på att kunna ha spetskompetens i olika områden som miljö eller personalledning osv.

Jag tänkte tala om de här församlingsråden, för vi har haft sådana i över 20 år i min församling och de väljs in direkt och det är ingen som har gnällt på det. Det är inte så stor kö på de jobben, men det finns tillräckligt många som är intresserade och skulle det bli en liten kö så väljer vi in dem också, så blir de lite fler. Det finns väl de som har velat ändra på det, men i över 20 år har vi haft det här systemet med indirekta val till församlingsråden och det fungerar, tycker jag,

alldeles utmärkt. Ingen har i alla fall kommit på något bättre ännu. En sak som man däremot måste reflektera vidare över är det som Eva Brunne tog upp om ledarna för de här lokala församlingarna och råden som hör till, hur den organisationen ska se ut, det har man ju inte riktigt löst än.

Bifall till utskottets förslag. Det finns också en smärtgräns för hur stort ett pastorat bör vara förstås. Hela Sverige kan ju inte vara ett pastorat med ärkebiskopen som kyrkoherde. Det finns alltså en smärtgräns, men det hade man ju hoppats att det skulle lösa sig under resans gång.

HANS ULFVEBRAND:

Ordförande! Bifall till utskottets förslag med Olle Reichenbergs tilläggsyrkande när det gäller antal ledamöter i kyrkofullmäktige.

Krismedvetande har vi hört att vi behöver ha, och det behöver vi ha varje dag i kyrkan. Vi lever just nu i vaksamhetens och väntas vecka. Men vi behöver också ett självförtroende med stor ödmjukhet. Vi tror väl att vi som kyrka har någonting att bidra med i människors liv och i samhällslivet. Enighet i det nödvändiga, det var väl Augustinus det. Ekonomiska bärkraftiga enheter över tid är enighet i det nödvändiga. Administration på lätta fötter för själva grunduppgiftens skull och stor frihet i det pastoralala. Det var utredningens tanke och som är utredningens tanke, stor frihet i det pastoralala. Om det till exempel i en innerstadsförsamling, där jag är, finns ett engagemang i en speciell fråga och motsvarande engagemang i en förortsförsamling eller i en skärgårdsförsamling, så kan man samarbeta i denna fråga oavsett var man bor. Inga beslut i kyrkomötet blir konkreta i en enda församling utan personlig och gemensam bön. Gemensam disciplin, det betyder ju att vara lärjunge, gemensam observans, gemensamma tankar och gemensam handling i varje församling om och om och om igen.

Chef, ledare och medarbetare har ett gemensamt ansvar, fast olika funktioner. Jag tror att det just nu är viktigt med chefskap och ledarskap, men det är minst lika viktigt vad en medarbetare har för ansvar i det gemensamma. Det är en mycket viktig fråga på de flesta arbetsplatser i dag, inte bara i kyrkan. Församlingarna är den viktigaste enheten, ja så är det, det är riktigt, men alla våra kyrkliga miljöer oavsett nivå behöver ha egen olja till sina facklor för att samspelet ska kunna fungera i hela kyrkan.

LILIAN NILSSON:

Jag börjar med att ge ett litet kort vittnesbörd. När jag klev in i stiftstinget i början på 70-talet gjorde jag ett väldigt frimodigt inlägg. Redan då tyckte jag att Svenska kyrkans organisation var väldigt toppstyrd. Jag tänkte att om kyrkoherden och alla präster verkligen skulle få vara ute bland folken, att vi som kyrka skulle leva nära varandra i omsorg om varandra, om evangeliet, det som är kyrkans centrum.

Nu har det gått drygt 40 år och när jag har tagit del av den här utredningen tycker jag att det tog lite tid men jag är på väg att få lite bönesvar just när det gäller det. Det här handlar ju just om att vi kan göra struktur, administration, organisation och förenkla den, men det absolut viktigaste och det är den grundläggande nivån. Vi har hört många fina inlägg om rädslan att den kommer att få stryka på foten. När jag har läst det här, när vi har samtalat, måste det här också kunna få vara ett redskap om vi som förtroendevalda tar det fulla ansvaret. Det är vårt uppdrag att inte se bara till vårt eget, församling och pastorat. Vi måste se helheten. I min egen lilla församling där de som har varit väldigt engagerade

ideellt och i frivillighet ser det här med rädsla: Var kommer vi att få vara med och påverka? Kommer vi att få ge våra förslag när besluten ska fattas där?

Jag stöder det förslag som ligger, men det vilar väldigt mycket på oss som förtroendevalda. Må Gud hjälpa oss!

MARGARETA CARLENIUS:

Ordförande, kyrkomötesledamöter, åhörare, biskopar! Det har varit en fantastisk resa att sitta med i strukturutredningen, att tillsammans arbeta med stora knepiga frågor och vända på varenda sten vi har sett utefter vägen, och sedan kommit fram till ett så här enigt förslag. Det är en stor glädje.

Ur ett kyrkoherdeperspektiv ser jag det som att vi har lyckats väldigt bra med våra förslag om att ta det pastorala ansvaret både på styrning och ledningsfunktionerna, att se över ett större ekonomiskt ansvar som församlingen kan ha som gör att församlingen får en större frihet genom att ingå i pastoratet, att administrativt fungera smidigare och att vi där också kan skapa högre utbildningskvaliteter för de som är anställda. I och med att församlingen ingår i ett pastorat kan man också ha olika spetskompetenser. Man behöver inte ha konfirmandundervisning i varje församling, man kan ha det i den församling där konfirmanderna finns och där man har en bra ledning på konfirmandsidan. Man kan inrikta en annan församling på diakonin, men man gör de grundläggande uppgifterna i pastoratet. Den ekonomiska solidariteten blir större. Några har under debattens gång funderat över att de inte är beredda på det här. Vi är inte färdiga, vi har inte kommit så här långt och man är orolig för öppenheten i förslaget. Ja, det är dags att vi ser att vi också är myndiga förtroendevalda, att vi får ta egna ansvar, att vi inte detaljstyr utan att vi är myndiga. Rädslan för det nya, att vi också har det som uppdrag att bereda vägen för det nya, det är våra uppdrag som förtroendevalda från kyrkomötet och till stift och församlingar. Vi ökar demokratin och vi får många fler som har möjlighet att engagera för styrningen i församlingarna, antingen det är en liten församling eller en stor församling.

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Jag vill göra två av förslagsställarna uppmärksamma på att vad gäller Christer Kax Sundbergs förslag så uppfattar vi att det gäller formulering i motivskrivning i utskottsbetänkandet och det är inte sådant som kyrkomötet brukar ta ställning till. Vad gäller yrkandet om bifall till kyrkostyrelsens förslag gör kyrkans chefsjurist oss uppmärksamma på att här föreligger fler skillnader mellan kyrkostyrelsens förslag och utskottets förslag än årtalet när det gäller Göteborg. Det är bland annat de förändringar som finns presenterade i det extra papper som i dag är lagt till kyrkomötet från organisationsutskottet.

Kan kyrkomötet ajournera sitt arbete till kl 14? Finner att vi beslutar så.

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Kyrkomötet återupptar förhandlingarna. Jag vill säga två saker innan vi börjar debatten igen. Några har frågat när vi tar middagspaus idag och det gör vi kl 18–19. Under förmiddagens debatt har det yrkats återremiss från några håll. Begreppet ”återremiss” finns inte i kyrkomötets arbetsordning. Alla ärenden som har kommit till kyrkomötets bord ska avgöras under årets kyrkomöte. Det innebär att om det är något man inte är nöjd med så kan man yrka avslag på den punkten och eventuellt också kombinera det med ett uppdrag till kyrkostyrelsen att återkomma till nästa år med ett nytt förslag. Det kan gälla delar av förslaget eller hela

förslaget, men återremiss kan vi inte ta upp. Ni som har yrkat återremiss uppmanas att ändra den formuleringen och lämna in ett nytt yrkande. Förstår ni vad jag menar? Alltså, ni kan yrka avslag på en enskild punkt och begära att kyrkostyrelsen återkommer med en annan formulering eller annat förslag nästa år eller hela förslaget får utgå och den får återkomma nästa år. Återremiss tar vi alltså inte upp i yrkandet.

MATS HAGELIN:

Ordförande, ledamöter och biskopar! Jag vill börja med att yrka bifall till Organisationsutskottets betänkande. "Närhet och samverkan", så heter strukturutredningens betänkande. Närhet till människorna i den gudstjänstfirande församlingen lokalt och ett i övrigt vitalt församlingsarbete. Samverkan i övergripande frågor rörande till exempel ekonomi och administration, men med pastoral ledning. "Närhet och samverkan" skulle vi också kunna dagens betänkande som nu föreligger från Organisationsutskottet och som vi nu har att ta ställning till. Vi har redan hört många tidigare talare som talat om den långa väg som föregått dagens betänkande, och dagens långa debatt vittnar också om att strukturfrågorna är viktiga i vår kyrka. Nu har vi möjlighet att fatta ett beslut som gör att vi fortsatt kan forma vår kyrka till levande församlingar och pastorat. Jag vill särskilt fästa ledamöternas uppmärksamhet på sid 11 längst ned i betänkandet och längst upp på sid 12, där utskottet skriver: "Kyrkostyrelsen uttalar att strukturutredningens ambition har varit att skapa en så enkel och flexibel lokal struktur som möjligt. Förslagen har därför, enligt kyrkostyrelsen, som utgångspunkt att inte mer än nödvändigt ska regleras. Man menar att det ska lämnas öppet för församlingar och pastorat att finna lokala lösningar utifrån de förutsättningar som råder. Detta i sin tur grundar sig på övertygelsen om att de som vill samverka inom ett visst område är bäst skickade att bedöma vad som i ett enskilt fall är den lämpligaste samverkansformen." Jag vill därför särskilt fästa ledamöternas uppmärksamhet på just dessa ord "inte mer än nödvändigt ska regleras" och "en så enkel och flexibel lokal struktur som möjligt".

Alltså bifall till utskottets förslag. Jag vill också fästa er uppmärksamhet på det av Olle Reichenberg framlagda yrkandet.

CONNY BOLTENSTÅL:

Ordförande, biskopar, ledamöter, åhörare! Jag yrkar att kyrkomötet beslutar att övergångsbestämmelserna till kyrkoordningen ska medge att även Huddinge kyrkliga samfällighet får finnas kvar fram till den 31 december 2017.

Huddinge kyrkliga samfällighet är en flerpastoratssamfällighet i Stockholms stift som består av fyra pastorat och fyra församlingar med sammanlagt 54 000 kyrkotillhöriga. I sina remissvar om strukturutredningen var samtliga remissinstanser i Huddinge kyrkliga samfällighet starkt kritiska till förslaget i utredningen. Att redan den 1 januari 2014 slå samman våra samfälligheters fyra pastorat skulle bli synnerligt svårt och saknar helt lokalt stöd. Vi menar att inte bara Göteborg utan även Huddinge kyrkliga samfällighet har starkt behov av att beviljas förlängd övergångstid. Vi är visserligen mindre än Göteborg men behovet av en förlängd övergångstid finns ändå hos oss. Samfällighetens gränser överensstämmer med Huddinge kommun, och inom kommunen finns i dag över 100 000 invånare. Dessa fyra extra år kommer väsentligt att underlätta för de fyra pastoraten att antingen finna goda former för ett samgående eller finna nya vägar för fortsatt existens som fyra självständiga pastorat.

ARNOLD BOSTRÖM:

Ordförande, ledamöter! Jag tänker inte upprepa vad som tidigare har sagts här i debatten, men jag ser tyvärr inga dispensmöjligheter i utskottets betänkande, bortsett från Göteborg, och därför vill jag yrka avslag på förslaget. Dessutom tycker jag att det är synd att man inte har tagit större hänsyn till de olika motionerna i sitt förslag.

Jag ska nöja mig med att yrka bifall till motion 2012:47 angående samfälligheter och bifall till motion 2012:52 val av församlingsråd.

ELISABETH HOLMBLAD:

Ordförande, biskopar, ledamöter och åhörare både här och via webben! En sak som jag har saknat när jag har försökt att läsa den här är en ekonomisk analys, alltså en konsekvensanalys av hur det skulle påverka oss ekonomiskt. Det känns som om det är den bakomliggande tanken att nu ska vi tänka på hur vi spenderar våra pengar, men jag ser ingen riktigt ordentlig analys av det. Vi har pratat en del om de pastoraliska konsekvenserna som kan bli och bristen på analys där, men vi har ingen analys av hur det här påverkar barn och ungdomar, vilket vi kommer att prata mer om senare på det här kyrkomötet. Det är konstigt att man har haft så här mycket tid på sig och ändå inte lyckats skriva ner vad man har för tankar om vad det blir för konsekvenser. Jag anser inte att vi kan anta något som vi inte har funderat på och vad det egentligen betyder. Om jag ska gissa på vilka konsekvenser som rör ekonomin, så tänker jag att, slår man samman så kostar det mindre. Det blir lite mindre arvode för att vi pratar om att det blir färre förtroendevalda, och det är bra. Men med större församlingar riskerar vi väl att få fler mellanchefer? Jag vet inte hur ni har sett mellanchefer men ofta så tycker jag att det verkar som att de mest tar pengar, och då sparar man inget på det. Det är klart att folk gör nytta, men att organisatoriskt så ifrågasätter jag om man faktiskt tjänar något på det.

Jag anser att vi inte kan anta det här och yrkar avslag på hela förslaget.

DANIEL TISELL:

Jag vill yrka bifall på min reservation bara för att förtydliga att jag självklart anser att det är Göteborgs stiftsstyrelse som ska bestämma hur framtiden ska se ut. Jag vill bara förtydliga det, men det är ju ingen motsättning till att bejaka min reservation på att ge Göteborg ett undantag. Det är ju klart att man kan komma fram till att man upphäver samfälligheten där om det är det bästa. I reservationen har jag försökt förklara att det är mängden och kombinationen av många faktorer som gör Göteborg unikt. Malmö samfällighet och pastorat blir väldigt stort i framtiden men där har man ingen domprost och ingen icketerritoriell församling. I Västerås finns det en domprost som i Uppsala, men där är man icke lika stora. Det är den här kombinationen som gör att jag tycker att det ska finnas en generositet mot Göteborg att tackla sina problem med framtiden. Det är självklart att det kommer att gå bra i Västerås med sina 10–11 församlingar. Jag noterade att i Malmö kommer man att gå från 16 till 6 församlingar, vilket för mig låter som församlingsdöd. Samtidigt kan inte jag stå upp och kritisera detta för jag har ingen aning om hur man tänker i Malmö. Jag hoppas att man i Göteborg kommer att ha många församlingar i framtiden och att de kommer att växa och leva oavsett vilken modell som man väljer. Jag är glad att jag inte sitter i den här stiftsstyrelsen. Jag bara bor i Göteborg för jag hade inte kunnat bestämma vilket av det. Det är en rävsax, pest eller kolera, så upplever många det i Göteborg. De allra flesta vill ha samfälligheten kvar. Jag tror att utvecklar man den, så är det

mot större pastorat, 6–10 pastorat, för att få en bättre pastoral ledning men kunna ha kvar viktig verksamhet som är pastoralt viktig, som man inte kan ha, man kanske delar upp pastoraten.

Min bakgrund är att jag har jobbat i sjukhuskyrkan i Göteborg och även i Guldhedskyrkan där man samlar handikappverksamhet. Tack vare utjämnings-systemet får man 2,5 tjänst för att bedriva handikappverksamhet med Guldkören. Denna riskerar att raderas om man delar upp pastoratet, för man kommer inte ha råd att ha den kvar i samma omfattning. Att man har haft så starka sjukhuskyrkor i Göteborg till skillnad från övriga delar i landet har ju berott också på utjämningsystemet, att det finns folk som jobbar på en barncanceravdelning och möter folk i akuta lägen. Detta riskerar också att gå om intet. Men alternativet då? Ett så stort pastorat, lika stort som Karlstads stift, som Skara stift. Nej, det låter inte heller bra i mina öron. Jag är glad att jag slipper besluta om detta. Jag tror att Christina och Per säkert kommer att fatta goda beslut. De verkar inte vara överens, men det blir väl den där utslagsrösten då som ska avgöra det, men det blir ingen samlad röst i Göteborg.

Våga gå på min reservation! Den kommer inte att skada något övrigt pastorat i Svenska kyrkan.

OLLE BURELL:

Herr ordförande! Jag är också övertygad om att Göteborg kommer att hitta en lösning som är bra för alla kyrkotillhöriga i stiftet och i Göteborgs kommun. Över huvud taget ska vi här försöka se möjligheterna, som jag återkommer till för att säga. Berth Löndahl tog upp en fråga som handlade om att det här skulle leda till att inflytandet flyttas från församlingarna till någon annanstans. Då måste vi ändå påminna oss om en sak, vi ska ju bära tillbaka det här beslutet till våra församlingar och pastorat. Vad händer med inflytandet i de tusen församlingar som har försvunnit? Det har ju fullkomligt upphört. Hela den här strukturutredningen handlar alltså om att stoppa församlingsdöden, så att församlingar ska kunna behålla ett inflytande. Om vi inte gör någonting, kommer ännu fler församlingar att helt upphöra.

Det har här också talats om direktval till församlingsråden, om det skulle vara en bra idé? Nej, det skulle det inte vara. Det skulle strida helt emot den bärande tanken i det här strukturförslaget, nämligen att hålla samman ansvar för ekonomi och verksamhet. I ett pastorat blir det kyrkofullmäktige och kyrkorådet som har ansvaret för att få ihop uttaget av kyrkoavgift med den kostnadssida som man kan ha råd med, och utifrån de lokala förhållandena går det att delegera mer eller mindre pengar och inflytande över dem till församlingsråden. Det här kommer alldeles säkert att se väldigt olika ut på olika håll i landet. Också inom ett pastorat kan det vara så att det finns en stor församling som kan få ihop ett stort församlingsråd med kanske 9 + 9 som idag, där någon kan ta ansvar för mycket kring personal och mycket pengar också, medan en annan liten församling som också ska få leva kvar i det här pastoratet faktiskt inte vill bära ett större ansvar än det som föreskrivs i kyrkoordningen, ett miniförsamlingsråd med 4 + 1. Det är ju också så att alla som bor i pastoratet har ett gemensamt ansvar för allt som händer i alla församlingar. Det är därför som det blir en församlingsinstruktion som är gemensam för hela pastoratet. Det är därför som det finns den här friheten att utforma delegationsordningar utifrån lokala förhållanden och det är också därför som vi gör det möjligt att i ett församlingsråd välja in personer som bor någon annanstans i pastoratet. Jag vill också nämna att det här är för socialdemokraternas del en omprövning av en tidigare ståndpunkt, och det är också vårt

bidrag till att kunna hitta en kompromiss. Vi tror nämligen att det här var en av de svåra sakerna att lösa upp, och skälet till att det återkom så många motioner om friare församlingstillhörighet. Vi hoppas att även den frågan i och med det här är löst.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Det är ingen tvekan om att förslaget innehåller väldiga möjligheter. Problemet är att man inte har byggt skydd mot de risker det innehåller. Många här har talat om förslagets möjligheter, men man har också anat rakt igenom att det finns också omöjligheter i förslaget, alltså risker. De här riskerna är just att församlingar upphör i sin självständighet. Det du talar om att många församlingar har försvunnit och vad som hände med deras självständighet, jag tycker att du har en poäng i det. Det är jätteviktigt, men fortsatt inte på den linjen som jag tycker att förslaget ger utrymme för.

OLLE BURELL (REPLIK):

Ordförande! Den största risken i alla organisationer är ju vi enskilda individer. Det är ofta den mänskliga faktorn som ställer till det. Ingen kyrkoordning i världen kan försäkra oss mot alla misstag som skulle kunna göras. Här gäller det att vi försöker att tillsammans utifrån bästa förmåga hitta bra lösningar stift för stift, pastorat för pastorat och församling för församling. Därför tror jag också att en sådan här lång debatt kan vara väldigt viktig så att vi verkligen ska ta till oss de här argumenten och se både möjligheter och hot, styrkor och svagheter.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Tack för det! Det är precis som du säger, att det är den mänskliga faktorn. Just därför måste man tänka efter hur skapar vi miljöer där den mänskliga faktorn inte får ett så fritt spelrum som den får nu mot de risker och faror som finns i det här förslaget.

BERTH LÖNDAHL:

Svenska kyrkan fungerar framför allt lokalt. I motsats till ska vi säga den kommunala verksamheten, i motsats till försäkringskassa och banker, är vårt primära möte med människor inte i form av att vi representerar funktioner, utan vi representerar personer. Det är enskilda ansikten man ska möta, att de ansikten man möter vare sig det är förtroendevalda, en kyrkoherde eller anställda så ska det vara ansikten som finns lokalt närvarande och representerar inte bara en församling utan också Kristi kyrkas Herre. Denna lokala närvaro är en av Svenska kyrkans stora viktiga arv som vi inte får låta gå förlorad när så mycket annat har flyttat från den lokala miljön i det svenska sammanhanget. Därför är det viktigt, det jag sa innan, med myndiga församlingar, med kontinuitet när det gäller de förtroendevalda, med kontinuitet när det gäller förtroendevaldas ansikten och personer direkt i närmiljön och att det inte finns möjlighet till att skapa en personalkarusell där personal blir omflyttningsbar. I det ögonblicket kommer församlingarna och pastoraten att förlora medlemmar. En av vår viktigaste del i vårt kapital i Sverige som kyrka är just att, jag skulle våga påstå nämligen, väldigt många av Svenska kyrkans medlemmar har relation till de som är aktiva i en församling. Flytta därför inte besluten allt längre bort, det kommer att leda till medlemsras. Ingemar L Scott har i en artikel visat på att där sammanläggningar har skett, där har det fått som konsekvens att antalet deltagare i främst huvudgudstjänster, men också i det samlade gudstjänstlivet, har minskat. Där samman-

läggningar har skett har det minskat med upp till 20 procent under några få år jämfört med motsvarande storlekar eller motsvarande omgivande församlingar. Jag tror också att den här utredningen har möjligheter, men man måste skapa skydd mot de risker som finns. Här har varken gjorts varken konsekvensanalys när det gäller pastorala konsekvenser, ekonomiska konsekvenser eller arbetsmiljömässiga konsekvenser. Sådant måste vara elementärt. Om en avsikt är att skapa ekonomiskt bärkraftiga enheter men man har inte visat på att ekonomin blir bättre eller hur det sker. Då är det någonting som brister.

Jag har redan yrkat avslag på hela utredningen.

MARTA AXNER:

Kyrkomötesvänner! Mycket av det jag hade tänkt säga sa nyss Olle Burell, och jag ska inte upprepa allt det han har sagt. Jag vill bara inskräpa att det finns inte bara en stor frihet i förslaget utan det är också bra med direkta val till pastoratsnivån, som Olle tog upp. De här direkta valen till pastoratsnivån är förutsättningen för hela den här friheten. Om man har reglerade direkta val på församlingsnivå så faller ju hela modellen med sammanhållet ansvar, och även möjlighet till friare valbarhet och en friare möjlighet att organisera sig på pastoratsnivå och dela in sig i församlingar osv. Det är inte något som har kompromissats bort eller bara lagts till av någon sorts allmän centraliseringsiver, utan det är en av grundbultarna i själva modellen. Som jag sa i mitt förra inlägg vilar det nu ett stort ansvar på oss när vi kommer hem, att organisera oss väl men också i väldigt hög grad att inför valet nominera kandidater från alla delar av det som nu blir pastorat, alltså från alla församlingar, kanske även på distrikts- eller sockennivå. Och när det sedan väljs både församlingsråd och kyrkoråd se till att det inte blir några få från innerstan eller motsvarande som tar allt ansvar. Man måste se till att det blir en bred förankring, och att man i församlingsråden lyssnar på församlingmötena men också att se till att det finns en god koppling till fullmäktige osv. Det här kommer inte att ske automatiskt. Det är ett arbete som vi får fortsätta att göra tillsammans.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

ANDERS ROOS:

Herr ordförande! I mitt förra anförande pratade jag om struktur och andlighet. Nu ska jag prata om andar. I Sollentuna finns 65 000 människor. Ungefär 40 000 tillhör Svenska kyrkan. Jag känner inte alla, men jag tror att de flesta känner igen mig och där är Johan (Blix) och jag i samma båt ungefär. Så här blir det. Det gäller att ta vara på de mötena som man har, att göra de verkliga och göra innehåll i dem. För att leva och arbeta i ett stort pastorat, i en stor församling, är ibland ett vågspel för det är så mycket som kan gå fel. Men det kan det göra i en liten församling också. Då gäller det att inte gripas och behärskas av räddhågens ande. Hade vi gripits och behärskats av den räddhågens ande i Sollentuna hade vi inte varit där vi är i dag, det är jag alldeles övertygad om. Men det tycks mig som om mycket i samtalen om strukturer präglas av just räddhågens ande, och detta är inte Guds ande. Istället tror jag att det gäller att våga vila i och drivas av frimodighetens ande och det är Guds ande. Men det tycks mig som om några sitt namn till trots har mist just den anden. Det ser väldigt olika ut i Svenska kyrkan och jag kan ana, se och förstå den oro som finns när man ska göra något nytt. Men oro behöver inte förvandlas till rädsla. I församlingen hemma har vi försökt sträva efter att skapa pastorala strukturer så nära den gudstjänstfirande församlingen som möjligt. Det är där som arbetet sker, det är där som livet är. Det

vi försöker och kan göra gemensamt, gör vi gemensamt men diktat uppifrån försöker vi låta bli. Lösningen heter fördelning av arbete och ansvar, delegation till anställda, ideella medarbetare och till blandade grupper. Det är inte alltid som kyrkoherden och kyrkorådet har rätt. I en organisation behöver vi ha frimodighetens ande, inte räddhågens ande, för då kan man leva ett församlingsliv som är livgivande även i stora strukturer. Då föds och utvecklas glädjen och lovsången och det vore väl bra om det svepte en livgivande påskvind genom hela Svenska kyrkan.

NILS GÅRDER:

Herr ordförande! Dagens diskussion har, tycker jag, med rätta satt fokus på en del i ändringsförslaget som är viktig, nämligen församlingarnas rätt att utse församlingsråd. Det var en av de brister som enligt min uppfattning fanns i utredningsförslaget och som inte var acceptabelt, och därför har jag och många andra i POSK-gruppen varit angelägna om att stärka församlingarnas inflytande över valet av församlingsråd. Det var därför med glädje vi konstaterade att vi kunde få en majoritet för den uppfattningen i kyrkostyrelsen. Jag tycker att uttrycket, som kommit fram i förslaget 3 kap. 23 § att man ska säkerställa församlingens inflytande är viktigt att uppmärksamma. Det innebär att förutsatt att det finns en levande församling med ett engagemang och där man har vid ett nomineringsmöte framfört förslag så ska också kyrkofullmäktige ta hänsyn till detta när kyrkofullmäktige väljer församlingsråd. Det är att säkerställa församlingens inflytande. Om kyrkofullmäktige inte skulle respektera detta och ta hänsyn till nomineringsmötet, då instämmer jag i kritiker här som ifrågasätter systemet och då måste ärendet komma tillbaka till kyrkostyrelsen. Men som jag ser det är detta ett tydligt steg framåt i förhållande till utredningsförslaget och det ger förutsättningar för ett inflytande. Det kan liknas vid den situation som gällde i flerpastorats-samfälligheterna före reformerna 1980 när man hade kyrkstämmor i respektive församling. Avslutningsvis, herr ordförande, med tanke på vår främste frälsnings-soldat, om det uttrycket tillåts för Dag Sandahl, jag förstår detta med reträttens svårigheter. Jag skulle dock vilja säga att beskrivningen inte är fullständig. Det som behövs i en situation när man har gjort stora förluster, och det är sant som Dag säger, är vad man brukar kalla en omgruppering, att anpassa sig efter förhållandena för att fortsatt kunna bjuda motstånd och arbeta framåt. Reträtten är svår. Man kan också citera filosofen von Wright som säger att styra i nerförs-backe tillhör de svåraste uppgifterna för personer med politiskt ledaransvar. Men det är det vi måste göra och på ett klokt sätt. Och på de resterande femton sekunderna kan jag säga till sjömanspastorn Sidenvall att när vinden är svag ska man skota löst, inte stramt.

ANDERS NIHLGÅRD:

Kära vänner! Det verkar ju som om det var en rätt stor minoritet för att problemet med utskottets förslag och kyrkostyrelsens förslag, är det här med den enskilda församlingens styrelse, hur den ska väljas. Jag vill tala om en stor enighet så skulle den ju lätt kunna uppkomma genom att vi beslutar att det är den enskilda församlingen som ska välja församlingsstyrelse. Det kan inte kosta så många kronor. Finns det inte tillräckligt med ledamöter för ett församlingsråd då finns det ju inte tillräckligt många som firar gudstjänster heller och då kan det ju inte vara en församling. Det är ju bara en sådan liten ändring som behöver göras, så det hoppas jag att vi gör.

BERTIL MURRAY:

Ordförande, biskopar, ledamöter! Jag yrkar avslag på utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen enligt bilaga 1 A och jag yrkar att kyrkostyrelsen återkommer med ett nytt förslag till reglering av strukturfrågorna. Den s.k. strukturutredningen säger på sid 235 längst ned, om någon missat det, "att det finns mycket som talar för att församlingen ska vara den enda reglerade lokala nivån". Ett ögonblick av pastoral reflexion. Varför kör man inte vidare på det spåret? Jo, säger man på sid 236, rad 8: "Resultatet skulle bli att en fortsatt omfattande församlingsreglering skulle ske." Har ni hört argumenten upprepas under överläggningen i dag samtidigt som samma personer och nomineringsgrupper bestämmer om den ena sammanläggningen efter den andra. Hindrar då utskottets förslag att nedgången fortsätter? Nej, Malmö kommer att minska från 16 till 6 församlingar i samband med att strukturutredningens förslag går igenom. Även om dagens församlingar behålls, berövas de på identitet, innehåll och inflytande. En liten grupp av kyrkopolitiker ska styra hela Uppsala. En annan grupp ska styra hela Gävle, en tredje grupp hela Örebro osv. Är det någon som på fullt allvar tror att det leder till att kyrkan växer, vitaliseras, får mer engagemang för de utsatta, mer värme, mer ekonomisk generositet? Dess värre är det som vi nu bevittnar en nedmontering av engagemang, lokala initiativ och kraft. Vi står inför oerhörda utmaningar med sjunkande medlemstal och vikande ekonomi. Hade det då gått att möta dessa utmaningar på ett annat sätt? Ja, självklart, med bevarat inflytande och självständighet för den lokala församlingen om man bara ville, men majoriteten ville inte. Vad hjälper det då att man med kraftfulla röster talar om den demokratiska folkkyrkan? Man vill absolut inte, inte på några som helst omständigheter, låta den lokala församlingen självständigt utse sina företrädare. Jo, man ska lyssna till församlingsmöten men det ska vägas mot andra frågor, hur fullmäktige ser på det. Det fanns andra röster i kyrkostyrelsen men också de som tänkte annorlunda vek sig. Kampen för demokrati i församlingen har förändrats, majoriteten har svikit. Notera i morgon hur de olika grupperna kommer att rösta i den här frågan.

Avslag på utskottets förslag till förändringar.

TORGNÝ LARSSON (REPLIK):

Ordförande! Jag vill bara helt kort till Bertil Murray säga att det här förslaget innebär förutsättningar för att kunna stoppa församlingsdöden. Jag tror tvärtom, att det kan skapa bättre möjligheter. Låt mig bara ge en liten bild från den lilla församlingen Klövedal på Tjörn, som ingår i en samfällighet med fyra församlingar, där jag är ersättare. Vad talade vi om vid senaste tillfället? Det var om Guds bilden i en halvtimme, det var om hur vi ska få arbeta med frivilliga krafter och sedan så handlade det om vem som ska ordna med kyrkkaffet på 1 söndagen i advent. Jag tycker att det här var en väldigt fin bild för hur församlingsråd skulle kunna arbeta i framtiden, ett exempel på att ingenting är för litet, ingenting är för stort. Förslaget innebär goda förutsättningar att kunna förbättra församlingsarbetet samtidigt som man slipper att sköta de tunga frågorna om personal, ekonomi och annat.

BERTIL MURRAY (REPLIK):

Resultatet kan bli som du säger och kommer säkert att bli så på sina ställen. Samtidigt har vi hört under debatten att det här också skulle kunna säkra att sockennamnen består osv. Frågan i sista änden är – kommer vi att ha kvar ett skal utan innehåll? När man berövar församlingen rätten att utse sina företrädare och

när man på andra sätt förändrar bilden av vad en församling är, då hjälper det kanske ändå inte att ett antal församlingar består.

LENNART SACRÉDEUS:

Ordförande, kyrkomötesombud! I mitt första inlägg för Kristdemokrater för en levande kyrka tog jag upp frågeställningen, som vi har aktualiserat efter bästa förmåga i kyrkostyrelsen, vad en församling är och vad församlingen blir om den inte regelbundet firar gudstjänst i ett läge när det beslut vi är på väg att fatta i praktiken innebär att pastoratet övertar församlingens pastoral uppgifter. Utifrån det så kan man inte komma ifrån att Ola Isacssons från POSK motion 2012:61 är väldigt relevant och befogad.

Jag yrkar därför bifall till motion 2012:61 från Ola Isacsson för gudstjänstlivet, för församlingens fortsatta roll och att församlingen är den grundläggande enheten för gudstjänstlivet, att vi med det här beslutet inte får en inriktning som leder ytterligare avveckling av gudstjänstlivet.

Det har också här talats om kyrkstämman, ett ord som i vissas mun och i vissas ögon är lätt förhatligt. Jag får säga det en gång till utan att det uppstår kväljningar bland en del ledamöter här, kyrkstämman, för det är i praktiken det som församlingsmötet innebär. Det sades bland annat från en talare här att kyrkstämman eller församlingsmötet inte får leda till att den "exklusiva gruppen av gudstjänstfirande" tar över utan att den bredare gruppen i församlingen är med och styr. Till både gudstjänster, kyrkstämman eller om det kommer att heta församlingsmötet eller församlingsstämma är ju alla välkomna. Jag tycker att vi ska vara varsamma i språkbruket att inte kalla den tappra skara, för den är alltmer tapper och på många håll allt mindre, som firar gudstjänst, församlingens kärna i gudstjänstlivet, för exklusiv och exklusiv i nedlåtande mening. Man kan inte inbjuda församlingsborna till en gudstjänst för att säga att nu blir ni välkomna till en exklusiv skara, och nåde om ni skulle vara så aktiva att ni går på kyrkstämman och fattar beslut där. Det här med "vi och dom" är ett väldigt effektivt sätt att skapa bekymmer i Svenska kyrkan. Alla är välkomna till den framtida kyrkstämman även den s.k. exklusiva grupp som tålmodigt och tappert firar gudstjänst därför att de inte kan någonting annat och känner behov därav.

Bifall till motion 2012:61.

STAFFAN HOLMGREN:

Ordförande! Jag vill ta upp motion 2012:41 om partiella samfälligheter, som flera har talat om. Motionen hade till syfte att försäkra att kyrkostyrelsen verkligen lägger fram ett förslag av samverkansfunktioner. Nu är den här utredningen tillsatt, och jag har goda förhoppningar om att utredaren kommer att lägga förslag om partiella samfälligheter. Jag hoppas också att kyrkostyrelsen följer ett sådant förslag, vilket var tanken med punkt 1 i motionen att kyrkomötet skulle kunna fatta ett principbeslut om det nu. Nu säger Kyrkorättsutskottet att det inte är möjligt att göra och det får man finna sig i. Punkt 2 i motionen var att man skulle ge kyrkostyrelsen i uppdrag att till nästa kyrkomöte framlägga förslag om detta. Det finns ingen anledning att i dagsläget yrka bifall till den punkten. Däremot så kan jag tänka mig att bifalla Britt Louise Agrells motion 2012:36, som är något bredare i sin utformning men ändå tydlig med att ge ett uppdrag till kyrkostyrelsen.

Jag yrkar bifall till motion 2012:36.

Med anledning av vad biskop Per Eckerdal sa måste jag säga ett par ord till om Göteborg. Jag lovade Hakon Långström att jag skulle nämna ordet Göteborg

minst en gång till, och nu har jag gjort detta. Jag vill påtala att i den gamla församlingsstyrelselagen, som jag tror fanns till 1991, var det så att Göteborgs kyrkliga samfällighet hade en exklusivitet genom att riksdagen hade beslutat att skriva in i lagen att Göteborg var en samfällighet. De som funderar på om det är omöjligt att ha ett undantag för Göteborg, är det i så fall en gammal god tradition som gällde i över hundra år. Jag vill försäkra biskop Eckerdal om att jag tror inte att det är någon här som tar miste på kyrkomötet och stiftsstyrelsen i Göteborg, åtminstone gör inte vi det som är från Göteborg. Det är nog så att kyrkomötet är överställt stiftsstyrelsen genom att vi reglerar de övergripande frågorna och möjliggör att samfällighet får finnas eller inte finnas. Jag vill skicka med den hälsningen till biskopen att han tar med sig den här diskussionen som finns här i dag och inte hitta på några tokerier när det gäller beslut som berör Göteborgs kyrkliga samfällighet.

LEIF NORDLANDER:

Ordförande, biskopar, ledamöter, åhörare när och fjärran! Jag yrkar till motionerna 2012:16, 2012:12 och 2012:45 av Bertil Murray, Kjell Petersson och Dag Sandahl samt att utöka respittiden för genomförande generellt och inte bara för Göteborgs kyrkliga samfällighet även om vi har vältalare för den. Om nu Anders Roos tror att vi i Frimodig kyrka saknar frimodighetens ande har han anammat räddhågens ande, så skulle jag snarare tro att det är en hel del som saknar urskiljandets gåva den som bland annat uppträder i nyspråkiga dimridåer och makfullkomlighet. Det är det allvarliga. Vi måste ta oron ute i landet på allvar. Direktval till församlingarna är ett uttryck för det, en önskan, en vilja att själva besluta. Låt pastorat och församlingar själva besluta sedan om partiella samfälligheter samt att initiera ett arbete om konstruktiva pastorala strukturer för Svenska kyrkan från kyrkostyrelsens sida. Församlingen är platsen där Guds ord förkunnas och sakramenten rätt förvaltas. Det är konstituerande för församlingen och för kyrkan. Den grundläggande enheten är församlingen och därför är det av vikt att församlingen också har ett eget mandat direkt från församlingsborna. Församlingarna är mogna och myndiga ansvarstagande enheter och människor som också ska ha sitt eget självbestämmande. Det som Organisationsutskottets betänkande gör är att ta ifrån självbestämmandet och det är det allvarliga. Det finns många goda sidor i detta men tar man bort grundbulten så rasar alltihop.

ANDERS ROOS (REPLIK):

Oro och räddhågens ande är inte samma sak, men känner mer av räddhågens ande än av oron.

LEIF NORDLANDER (REPLIK):

Då vill jag bara försäkra broder Roos att jag har varken räddhåga eller oro. Tas nu det här beslutet då kommer vi att arbeta med frimodighet i Frimodig kyrka för att vi ska bli dubbelt så många i detta sammanhang.

ANDERS ROOS (REPLIK):

Det vore bättre om ni arbetade med frimodighet i församlingarna.

LEIF NORDLANDER (REPLIK):

Ja, då får du fråga min biskop hur det står till i Vara pastorat och jag tror inte att han har mycket att invända.

DAN SARKAR:

Jag är lite nyfiken. I kyrkostyrelsen är beredd att ta sådana initiativ som krävs för att det ska bli en revision av Lagen om Svenska kyrkan så att den överensstämmer med den nya strukturen, nämligen att Svenska kyrkan framträder som församlingar eller pastorat och stift?

HANS OLOF ANDRÉN:

Herr ordförande! Strukturutredningen är nu vid en lång resas slutpunkt. Jag var handelsresande i strukturutredningen under förra året och har faktiskt hållit föredrag om utredningens förslag så sent som för två veckor sedan vid Svenska kyrkans fastighetsdagar. Reaktionerna var på de flesta håll mycket positiva, och remissvaren överväldigande positiva på de allra flesta områden. Kyrkostyrelsen har gett oss en skrivelse som i allt väsentligt följer våra förslag, och nu är Organisationsutskottet också i allt väsentligt positiv till utredningsförslagen. Så visst är jag väldigt glad över uppslutningen kring våra förslag även om jag inser att det finns väldigt mycket kvar att göra, för det är nu det börjar. Vi har ett gigantiskt informationsarbete framför oss att berätta om hur det blev och vad man måste göra lokalt. Lyckligtvis är det inte så jättestora förändringar för de flesta, men på sina håll blir det nog en hel del arbete ändå innan allt är på plats.

När jag har varit ute och pratat om strukturutredningen har jag sammanfattat med vad jag kallar förslagets tre grundbultar. Det första är Styra och leda. Vi måste ha pastoral styrning, dvs. kyrkoråd eller församlingsråd, och pastoral ledning, dvs. kyrkoherde eller annan arbetsledande präst på alla nivåer i vår organisation. Det har vi inte i dag i samfälligheterna. Pastoraten saknar pastoral styrning, och flerpastoratsamfälligheterna saknar både ledning och styrning.

För det andra, Andligt och världsligt. Vi måste föra samman ansvaret för det pastorala och för förvaltning, ekonomi, personal, byggnader och kyrkogårdar. Det gör vi inte i dag.

För det tredje, Närhet och samverkan. Vi måste kunna skapa och bevara församlingsgemenskaper kring gudstjänsten, kring kyrkan och församlingshemmet utan att tynga gemenskapen med någon större administration samtidigt som vi måste ha en effektiv och bärkraftig samverkan inom pastoratet. Det är vi inte så bra på i dag heller.

En sista reflexion. Vi kan ha världens bästa organisation och vara andligen stendöda. Vi kan ha en helt omöjlig organisation som fylls med ett intensivt andligt liv. Det är viktigt med organisation, men det finns det som är viktigare i församling och kyrka. Väckelse låter sig inte organiseras fram, anden blåser som den vill, det är vårt grundläggande arbetsvillkor. Vi kan ställa oss till förfogande för den Heliga andens verkan, men vi kan inte styra över den.

Herr ordförande, bifall till utskottets hemställan.

BRITT LOUISE AGRELL:

Ordförande! Med hänvisning till vad Hans Olof sa tycker jag att vi ska be om Helig ande i det här.

Jag vill först bara säga att vi var flera i kyrkostyrelsen som ville stärka församlingsrådets möjligheter att ta ansvar. Jag är glad att vi tillsammans fick till stånd det som Nils Gårder sa, nämligen att säkerställa församlingsrådets inflytande i förhållande till strukturutredningens förslag. I dag har det bara handlat i princip om den förändring som blev att församlingsmötet skulle nominera ledamöter till församlingsråden. En annan viktig del som också förändrades var ju att det blev ett större inflytande för församlingsråden när det gäller församlings-

instruktionen. Där ska kyrkoråd och församlingsråd samarbeta för att bereda församlingsinstruktionen, och det vet vi att den är det viktiga styrinstrumentet som vi har att använda oss av. Därför är det utomordentligt viktigt att församlingen i pastoratet har ett inflytande, och vi hoppas verkligen att det ska fungera på ett bra sätt.

Till sist vill jag än en gång yrka bifall till motion 2012:36 som alltså säkerställer att kyrkostyrelsen återkommer med ett förslag till samverkansform för begravningsverksamheten till nästa års kyrkomöte. Vilken samverkansform det blir, det får utredningen utvisa, men det viktiga är att vi vet att det kommer ett förslag från kyrkostyrelsen som kan besluta om detta, en samverkansform för begravningsverksamheten på 2013 års kyrkomöte.

TORGNY LARSSON:

Ordförande! Jag ska inte göra något försök att sammanfatta debatten. Efter många och kloka inlägg yrkar jag bifall till utskottet, dess hemställan i dess helhet. Det innebär på en punkt ändring av kyrkostyrelsens förslag. Det innebär också avslag på reservationerna, avslag på motionerna. Jag yrkar också avslag på tilläggsyrkandet som har framlagts av Olle Reichenberg, möjligen av flera. Jag menar att sådana här saker måste beredas innan de plötsligt i dag kan komma till uttryck. Jag vill bara lägga till angående motion 2012:36 om begravningsverksamheten som Britt Louise Agrell har talat för, att förslaget i dess helhet innebär ett försök till förenkling, och jag är själv väldigt skeptisk till att skapa partiella samfälligheter. Det handlar också om, som flera har sagt, styrning och ledning, som ska utgöra ett naturligt utflöde av församlingarnas verksamhet även om begravningsverksamheten samtidigt är en samhällelig uppgift och kyrkan gör det på samhällets uppdrag.

Bifall till utskottet.

BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):

Jag har inte sagt att det måste bli partiell samfällighet. Jag har sagt att det måste bli en samverkansform och sedan får den här utredningen som kyrkostyrelsen redan har tillsatt utvisa vilken samverkansform som är den lämpliga.

SUZANNE FREDBORG:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag begärde ordet med anledning av att jag vill instämma i det av Olle Reichenberg framställda tilläggsyrkandet. Jag vill också koppla till Olle Burells anförande där han nämnde de här möjligheterna att man kan anpassa. Det finns en stor samstämmighet kring Organisationsutskottets förslag till nya strukturer i Svenska kyrkan. Det finns en liten passus som man tydligen har förbisett, och det är 3 kap. § 5, andra avdelningen, där det finns en god tanke att man har tagit modellen från samfälligheter tidigare och har krympt antalet i förhållande till det som gällde för samfälligheter. Men man har inte diskuterat det här i utskottet. Det finns inte motiverat någonstans varför man har gjort den här förändringen, och man har inte haft med det i remissbehandlingen. Jag har talat med folk från flera nomineringsgrupper och man har förbisett att det här för församlingar betyder en utökning. När vi nu är så sams om att man ska försöka anpassa och göra det möjligt att ändå hitta lokala strukturer som fungerar, så vill jag bara vädja till kyrkomötets ledamöter att kunna tänka sig den möjlighet som anges med Olle Reichenbergs tilläggsyrkande, för man kan ju ha hur många som helst men att man går tillbaka till den skrivning som finns nu i § 5

med de lägre beloppen. Det står ju ”minst” där också. Alla de som vill ha fler har fulla möjligheter men man måste inte gå upp i antal.

Jag yrkar bifall och instämmer i Olle Reichenbergs tilläggsyrkande och i övrigt till utskottets yrkande.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 86.

§ 29 Ändringar i kyrkoordningen m.m.

CONNY TYRBERG:

Herr ordförande, ledamöter, biskopar! Först yrkar jag bifall till utskottets förslag i dess helhet. Detta är en skrivelse från kyrkostyrelsen med ett antal olika förslag till förändringar i kyrkoordningen föranlett av olika uppdrag. Redan 2009 uppdrog kyrkomötet till kyrkostyrelsen att komma med förslag till skrivningar och arbetssätt som gör att barnkonventionens regelverk får större genomslag i beslutsfattandet och verksamheten inom Svenska kyrkan. Nu finns det ett förslag från kyrkostyrelsen till ändringar i kyrkoordningen som utskottet ställer sig bakom rörande denna fråga. Det innebär att regler för att det ska göras konsekvensanalyser i samband med beredning av olika förslag på de olika nivåerna i Svenska kyrkan ska göras. Utskottet ställer sig också bakom kyrkostyrelsens förslag till hur utlandskyrkan två ledamöter i kyrkomötet ska utses genom indirekta val. Detsamma gäller också kyrkostyrelsens förslag där tider preciseras för hur namnändringar ska hanteras.

En fråga som har diskuterats länge är hur snabbt genomslaget av kyrkovalet ska ske på valet av de centrala funktionerna typ kyrkostyrelse. I det här förslaget till ändringar av kyrkoordningen finns ett nytt förslag från kyrkostyrelsen, som utskottet ställer sig bakom, där ett valsammanträde ska hållas samma år som valet har hållits. Det innebär att genomslaget kan ske tidigare. Kyrkostyrelsen har också föreslagit att kvarvarande nämnder på central nivå, Nämnden för internationell mission och Nämnden för utbildning, forskning och kultur ska ersättas med råd av skäl som närmare finns beskrivet i skrivelsen. Utskottet ställer sig bakom förslaget men vill samtidigt särskilt stryka under att vi förutsätter att kyrkostyrelsen tar hänsyn till behovet av kontinuitet i arbetet i samband med övergången till råd eller andra styrorgan och det gäller inte minst reformen av den kyrkliga utbildningen.

Bifall till utskottet.

HAKON LÅNGSTRÖM:

Herr ordförande! Jag har inget yrkande men jag vill säga några ord om detta med avskaffande av nämnder. Det kommer en bit in i kyrkostyrelsens skrivelse och det kommer ganska lakoniskt. Det finns som jag kan se en enda motivering, revisorerna har klagat. Jag vill särskilt nämna den nämnd som heter Nämnden för utbildning, forskning och kultur. Det är en ny nämnd, den är inne på sin andra mandatperiod. Då kan man kanske tycka att det vore skäl att göra en utvärdering av hur den nämnden har fungerat. Vi som sitter i den tycker att den har fungerat bra. Vi har arbetat fram under en viss tidspress den stora utbildningsreformen och kunnat göra det i fullständig enighet. Det har också varit täta överläggningar mellan arbetsutskottet i kyrkostyrelsen och nämndens arbetsutskott, men inte ett enda ord har nämnts av kyrkostyrelsens ledamöter om en tänkbar nedläggning av nämnden i förtid så att säga, för det är ju det som föreslås. Det saknas konsekvensanalys och det tycker jag är allvarligt. Jag tycker att vi ska försöka ha det inför sådana här viktiga och stora beslut. En konsekvens skulle i värsta fall kunna

bli att utbildningsreformen försenas allvarligt. Det är tänkt att det nya utbildningsinstitutet ska starta sin verksamhet i augusti 2014, och då hade nämnden planerat rätt mycket arbete under 2014 inför starten. Men om nu nämnden enligt förslaget läggs ned den 31 december 2013 blir det ett problem. Det står ingenting om att inrätta råd istället. Jag jämför lite grann med hur det var när SKUT-nämnden lades ned. Då stod det väldigt tydligt i förslaget om ett råd och det finns ju också inskrivet regler för det i kyrkoordningen. Nu har vi väl fått det intrycket att det kommer att ersättas av ett råd. Sondering under sommaren har visat mig att det nog finns en stark majoritet för att det här ska gå igenom, och det är därför jag inte har något yrkande utan istället en vädjan om att hitta en bra lösning på det som utskottet skriver, nämligen att värna om kontinuiteten. Det står på ett annat ställe att det är kyrkostyrelsen obetaget att inrätta råd och kommittéer osv. och att då göra det i god tid så att kontinuiteten säkras.

KARIN LÅNGSTRÖM VINGE:

Ordförande, åhörare, biskopar m.fl.! Bifall till utskottets förslag. Jag vill framföra Runar Patrikssons och mitt varma tack till kyrkostyrelsen för hur vår motion om barnkonsekvensanalys har utvecklats. Särskilt glad också för den handbok för barnkonsekvensanalys som nu föreligger. Jag tror att det här kommer att bli oerhört bra. Naturligtvis krävs det ansvarstagande och kreativitet också här. Jag noterar att det inte finns något förslag när det gäller barnkonsekvensanalys inför beslut i kyrkomötet. Där kanske man får anledning att återkomma, men det hindrar ju inte att man ändå kan tänka barnkonsekvensanalys inför beslut i kyrkomötet.

ANDERS ÅKERLUND:

Ordförande, biskopar, ledamöter, åhörare! Jag vill yttra mig lite omkring avskaffande av nämnderna och det förslag som finns. Det berör ju också det internationella arbetet. Det är fascinerande med den långa resa som frivilligarbetet och folkrörelseperspektivet har gjort genom hundra år och mera fram till den här punkten som nu håller på att ske med verksamheten på det här sättet. SKM, Missionsstyrelsen, Lutherhjälpen och Kyrkohjälpen har steg för steg gått i den här riktningen och nu sätter vi ned foten på ett tydligt sätt som innebär att de internationella frågorna och arbetet blir en integrerad del av vår kyrka, mitt i styrelsen och inte vid sidan av. Jag tror att det här är ett naturligt steg men jag tror också att det är ett steg som gör mig lite orolig, dels för att det här en ofantligt stor verksamhet som också ska hantera av en kyrkostyrelse som redan nu är ganska arbetsbelastad. Hur ska man klara kompetensen, ha tid och ork att kunna vara en viktig styrelse i relation till ett mycket kompetent och duktigt kansli som jobbar och lägger fram våra förslag. Hur ska man få balans med folkrörelseperspektivet? Det vill jag slå ett slag för redan nu i den här processen. Vi har haft företrädare för ombudsrorelsen som har varit med vid varje nämndsammanträde. Det har varit väldigt viktigt att försöka få ihop kyrkans olika delar, som ibland kan vara väldigt spretiga, och som också har gjort viktiga bidrag till våra samtal. Jag tror att man ska släpa med sig det konceptet även in i råden i framtiden. Den som inte har upplevt den här folkrörelsen har inte varit i Malmö till exempel och sett fantastisk verksamhet och manifestation.

Jag också en till undran. Kyrkan ska gärna vara en spegel och återspegla samhällslivet och samtiden, kanske också riksdagsarbete, partiarbeten och annat, men vara mycket mer än en spegel. Vi måste också i fortsättningen vara en

profetisk röst och ett salt i världen i samarbete med våra partners över den världsvida kyrkan.

Jag har följt det här arbetet sedan 1983 och jag vet hur stort det här är. Jag önskar de som ska arbeta med det här lycka till och med tvekan men förväntan yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

NILS GÅRDER:

Ordförande, ledamöter! Jag talar för kyrkostyrelsen. Det är en glädje för kyrkostyrelsen att kunna lägga fram det förslag till barnkonsekvensanalysregler som ni fått som en del i kyrkostyrelsens skrivelse och som blivit en del i detta betänkande.

Det är riktigt som Karin Långström Vinge nyss sagt att initiativet till detta är inte ursprungligen styrelsens utan en motion till kyrkomötet. Man kanske kan rent av föra det tillbaka till kyrkomötet 1999, då Catarina Agrell m.fl. föreslog en motion som sedan tillstyrktes av Kulturutskottet, Kyrkolagsutskottet och kyrkostyrelsen att i vår inledningstext till första avdelningen föra in texten ”i kristen tro intar barnen en särställning och det behöver därför särskilt uppmärksammas i Svenska kyrkans verksamhet”.

År 2009 lades fram två motioner, dels den av Karin Långström Vinge och Runar Patriksson, dels en annan motion av Gunnel Lagerkvist, Ingrid Smittsarve och Gerd Johansson, som också ansåg att man borde föra detta ett steg vidare.

Nu är det med glädje som det finns ett förslag. Metoden är som ni har sett att man i allt beredningsarbete på lokal nivå, i stiftet och också i kyrkostyrelsen ska göra en barnkonsekvensanalys. Det är viktigt att påminna sig om vad Kyrkorättsutskottet skriver nämligen att om man försummar detta kan ens beslut förklaras ogiltigt. Detta är, om jag får säga, ett synnerligt verksamt beslut som inte ska glömmas. I själva uttrycket i sådan beredning ska ingå en analys av vilka konsekvenser ett beslut får för barn, måste tolkas i perspektivet av FN:s barnkonvention, som framför allt sammanfattat tar upp barnens intressen eller rättigheter i fyra punkter: Barns lika rätt, Skyldigheten att beakta barnets bästa, Barnets rätt till liv och utveckling och Barnets rätt att säga sin mening och få den respekterad. Vidare finns det som ni känner till i barnkonventionen ytterligare ett antal väl formulerade rättigheter som barn har. Jag vill framhålla att denna analys måste göras på stort allvar och kan leda till att konsekvensen faktiskt blir annat än man hade trott när man började analysen och som verkligen kan komma att påverka resultatet. Jag vill inte ge något exempel men det kan kanske rent av leda till helt oväntade konsekvenser i arbetet. För att möjliggöra eller underlätta detta arbete, för att undvika att det ska ske misstag, har kyrkostyrelsen utarbetat en handbok. Under förutsättning att kyrkomötet bifaller förslaget kommer den att delas ut till samtliga ledamöter när beslutet är taget.

Jag som kommer från Lund skulle också vilja nämna något med anledning av remissyttrandena, där Lunds stift bland annat framhöll att det är viktigt att barnkonsekvensanalys inte blir ett sidoperspektiv utan blir en sak mitt i huvudfåran, ”main streaming” kanske det ska kallas, alltså att barnkonsekvensanalys blir en del i det löpande vanliga arbetet. Det är ju på det sättet som frågan kan komma i rätt fokus. Lunds stift hade också föreslagit att det skulle införas särskilda bestämmelser i kyrkoordningen för att revisorerna skulle granska att barnkonsekvensanalys görs. Kyrkostyrelsen uppfattning är dock att en sådan kontroll kan revisorerna göra redan grundad på de bestämmelser som finns. Övriga punkter i betänkandet hinner jag inte gå in på närmare. Vissa är ganska självklara. Vi får ett förslag till reglering av val från utlandsförsamlingarna som jag tycker verkar praktiskt bra och rimligt till sin omfattning när det gäller kostnader m.m. även om

jag vet att kyrkostyrelsen förväntar sig att vi ska komma tillbaka. När det gäller avskaffandet av nämnder, som naturligtvis kan diskuteras länge, vill jag bara påpeka att det är ett led i en lång process. De oberoende organ på riksnivå som började inrättas redan under förra århundradet eller rent av på 1800-talet fördes samman till SFRV, och man kan säga att den processen slutförs nu när allt läggs in i Svenska kyrkan på nationell nivå på ett enhetligt sätt.

STAFFAN HOLMGREN:

Ordförande! På sid. 36 i betänkandet finns Kyrkorättsutskottets yttrande nr 6, som har ett förslag på tillägg i 52 kap. 1 §, som lyder: "Uppdraget för de tidigare valda revisorerna avser dock verksamheten för hela mandatperioden." Om man tittar i Organisationsutskottets förslag finns inte den skrivningen med och jag har frågat sekreteraren i dag om det finns något skäl till att man inte har gått på Kyrkorättsutskottets uppfattning eller förslag, och det finns det inte. Det är en lapsus i utskottet och därför vill jag yrka på att den meningen kommer in som sista mening i 52 kap. 1 §, alltså "Uppdraget för de tidigare valda revisorerna avser dock verksamheten för hela mandatperioden".

När det gäller avskaffandet av nämnder åberopas revisorerna. Det är riktigt att revisorerna har haft synpunkter på förhållandet mellan kyrkostyrelsen och nämnderna. Jag tror personligen att man har gjort det något mer komplicerat än vad som är nödvändigt. Nämnderna var ju i och för sig valda av kyrkomötet men det var ju helt klart att kyrkostyrelsen är det enda organ som står direkt under kyrkomötet och har ansvar för hela verksamheten. Nu tror jag personligen att det här blir mycket bättre när kyrkostyrelsen också formellt sett har ansvaret och utser råd eller utskott. Då blir det nog klarare i direktiven från kyrkostyrelsen till de här råden och man slipper den här kompetensdiskussionen, som revisorerna har tagit upp i olika sammanhang.

Jag yrkar med glädje bifall till avskaffandet av nämnder.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 85.

§ 30 Domkapitlen och stiftsstyrelserna

HÅKAN SUNNLIDEN:

Ordförande, biskopar, ledamöter och övriga åhörare! Jag yrkar bifall till motion 2012:26 punkt 3. Jag har förstått att tiden inte är mogen för att avskaffa domkapitlen eller att ens reformera dem. Därför vill jag vända på ordningen så att punkt 3 blir den som jag vill lyfta fram. Det innebär att kyrkomötet beslutar att kyrkostyrelsen snarast tillsätter en arbetsgrupp som förbereder och förbättrar processerna i domkapitlen. Jag har en god förhoppning om att kyrkomötet är villigt att ta ett sådant beslut. I betänkandet står det att läsa att det inte finns några generella problem med rättssäkerheten i domkapitlen, det är så att säga huvudargumentet. I motionen visade jag på fem generella problem, dvs. allmän-giltiga problem, och de är hämtade från den utredning som jur. dr Kerstin Berglund gjorde på ärkebiskopens uppdrag. De handlade endast om misstänkta sexuella övergrepp, men flertalet av de ärenden som behandlas i domkapitlet är av annan art. Jag tror inte betydelsen av en rättssäker process för en kyrka som vilar på öppenhet och demokrati nog kan överskattas. Det handlar inte enbart om individ-ärenden utan det här är en fråga för Svenska kyrkan i sin helhet. Processerna i domkapitlet ska vara tydliga, de ska vara väl dokumenterade för den som vill följa dem, till exempel massmedia, så att man kan följa vad som har skett i domkapitlen. Som det är nu saknar domkapitlen en gemensam arbetsordning, vilket i sig

ger utrymme inte bara för olika behandling utan också för ren godtycklighet. Processerna innefattar muntliga inslag, vilket betyder att det är näst intill omöjligt att följa vad som har hänt. När delar av dokumentationen varit muntlig och det brister i redovisningen, då blir processen otydlig och resultatet svårbegripligt. Kerstin Berglund skriver och jag citerar:

Likaså visade det sig näst intill omöjligt att säga något principiellt om själva processen i domkapitlen. I de flesta fall fanns det ingen möjlighet att utläsa under vilka premisser som utredning, förhör osv. hade genomförts eller om man över huvud taget valt att göra någonting när misstanke uppkommit.

Hon har dessutom svårt för att finna kriterier, de kriterier som domkapitlen använder sig av för att avgöra vad som exempelvis är ”rätt levnadssätt” eller vad som ”anses skada det anseende en präst bör ha”. Visst kan det sägas att det finns generella problem med domkapitlens sätt att hantera tillsynsärenden. Den här bristen på tydlighet och transparens medför att det också blir svårt att bedöma jäv eller retroaktiv tillämpning. Vidare kan man fråga efter den etiska grund som processen vilar på. Har naturrätten spelat ut sin roll och rättspositivismen tagit över? Är det den kollektiva ansatsen som gäller när någon förklaras för illojal och den individuella ansatsen som gäller när någon har uppträtt olämpligt? Om en rätt gäller när vi prästvigs och en annan några år senare, då föreligger en betydande rättsosäkerhet och den är generell. Rättsosäkerheten blir därför inte mindre. När Överklagandenämnden konstaterar att vid tolkning av tillämpning av kyrkoordningens bestämmelser bör de principer gälla som är vedertagna för samhällets rättsordning i övrigt. Men den principen gällde tydligen inte till exempel när jag kom överens med Kammarkollegiet om att inte inneha deras vigselförordnande. Då var det plötsligt en annan princip som gällde, principen om lojalitet mot Svenska kyrkan. Jag skulle kunna ge flera exempel på rättsosäkerhet. Om kyrkomötet avser att följa samhällets rättsordning är det av vikt att göra troligt att man är villig att utreda och förbättra processen i domkapitlet. Därför borde snarast tillsättas en arbetsgrupp som utreder processerna i domkapitlen.

MARTA AXNER:

Ordförande, biskopar, ledamöter, åhörare! Jag talar för utskottet. Utskottet i det här fallet är Organisationsutskottet eftersom huvudförslaget i den här motion 2012:26 är frågan om vilka uppgifter som ska ligga på domkapitel respektive stiftsstyrelser. Det här är en motion som ligger i gränslandet, och punkt 3 och det som nu är yrkandet ligger snarare inom Tillsyns- och uppdragsutskottets kompetensområde. Jag ska inte uttala mig i detalj om den delen, eftersom Organisationsutskottet lade den huvudsakliga diskussionen om uppgiften för de här olika organen. Vi har också tagit in ett yttrande från Tillsyns- och uppdragsutskottet och Läronämnden, som säger att det inte går att ha ett gemensamt domkapitel eftersom det är en grunddel av den episkopala strukturen att det finns ett domkapitel för varje biskop. Som framkom i förra yttrandet menar vi att på det hela taget fungerar det väl och ur organisatorisk synvinkel har vi inte tyckt att det finns någon anledning och tvärtom att det skulle skapa en del problem att avskaffa domkapitlen.

Organisationsutskottet yrkar avslag på motion 2012:26 i dess helhet.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Jag vill yrka bifall på utskottets förslag. Jag tror att vi ska tänka ett halvt varv här. Om vi är oroliga för rättspositivism och att majoriteten styr utslagen i sådana här

frågor, då ska vi verkligen inse att det är en fördel att inte bara ha stiftsstyrelser utan också domkapitel. Om man ska ha möjlighet till en överprövning kan det vara väldigt viktigt att vi har tretton domkapitel och en Överklagandenämnd.

Vi har haft tolv år med vår kyrkoordning, och det börjar tydliggöras praxis på många områden. Det är inte så att det är godtycke. Domkapitlen vet vad Överklagandenämnden har tagit för ställning. Vi som kyrkomöte bör inte besluta om arbetsordningar för domkapitlen. Det vore också att låta majoritetsstyret slå igenom i rättsfrågor. Däremot har vi ett ansvar att se till att samarbetet fungerar mellan domkapitlen, erfarenhetsutbyte, metodutveckling. Det har varit mycket sådant under de år som har gått, och på de senaste åren har det intensifierats. Det gör att jag, som är mån om en oberoende och transparent rättstillämpning, menar att det system vi har är betryggande men måste hela tiden skötas.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 87.

§ 31 Biskopsval

PER LINDBERG:

Herr ordförande, ledamöter! Jag talar för utskottet och yrkar bifall till Organisationsutskottets förslag. Formerna för själva biskopsvalet är ju i huvudsak oförändrade sedan 2000. Den enda stora förändringen har varit att diakonerna har fått rösträtt. Det är ett direkt avgörande val och vi har två valomgångar när det behövs och det är väl så att den andra valomgången är särskilt viktig för den som väljs till biskop, att det finns en tydlig majoritet bakom valet. Biskopsval utreddes senast av demokratiutredningen och där fann man vid sin genomlysning att det i huvudsak fungerade väl. Det fanns inga skäl för genomgripande förändringar och kyrkomötet 2009 fattade då beslutet som föreslog att diakonerna skulle ha rösträtt, samma som präster. Senast 2010 var frågan om biskopsval uppe. Då hade vi ett beslut som petade lite i detaljer, vi förändrade röstlängder och överklagandetider. Men det var samma budskap där, biskopsval fungerar väl. Motion 2012:39, som vi diskuterar i betänkandet, tar fasta på kostnad och arbetstid, men det som driver kostnad och arbetstid är ju i huvudsak nomineringsval och traditionen med hearingar. Nu är det så att de här är inte reglerade i kyrkoordningen, hur det här ska utformas. Det är fritt fram för stiftet att själva avgöra hur formerna ska se ut. Att praxis ändå har blivit som det har blivit bekräftar egentligen bara att de fyller sitt syfte. Vid nomineringsval är det lämpligt att alla röstberättigade träffas och får gemensamt lyssna på presentationer och ta ställning. Hearingar har fått oerhört stor betydelse när man som röstberättigad ska ta slutlig ställning. Det är alltså fritt fram för stiftet att utforma sina arbetsformer för det här utifrån sin lokala struktur. Det krav som kyrkoordningen ställer är alltså att det sker på ett betryggande sätt, nomineringsvalet. Här krävs alltså inga kyrkoordningsändringar, det är fritt fram att skaffa sig nya och enklare arbetsformer om man så önskar.

Bifall till utskottets förslag.

CLAES BJÖRNDAHL:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Först vill jag tacka utskottet för den behandling som ni har gjort av vår motion 2012:39. Det känns nästan som att det var så nära man kunde komma ett bifall utan att få ett bifall. Det var en ytterst positiv skrivning och jag är glad över att ni tycks dela våra synpunkter. Anledningen till att vi skrev den här motionen var just det att vi har fått ganska många kommentarer och reaktioner från olika människor på hur biskopsvalen går till och att de

är ganska stora företeelser och naturligtvis kostar mycket pengar. Det är ju ett dilemma. Å ena sidan behöver vi naturligtvis tillgodose demokratin men samtidigt är det ju ytterst våra kyrkotillhörigas pengar det handlar om. Det handlar också om att vara varsam med dem. Jag är glad över det som utskottet har uttalat och kanske kunde man få rikta en försiktig uppmaning till de stift som kommer att ha biskopsval de kommande åren att ha vad utskottet har skrivit i åtanke att försöka vara lite försiktiga med kostnaderna för biskopsvalen. Tack för en välvillig behandling! Jag har inget yrkande.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 88.

§ 32 Nomineringsgrupp eller partigrupp

ANN-BRITT ÅSEBOL:

Ordförande, ledamöter, biskopar, åhörare! Jag talar för utskottet och yrkar därmed bifall till utskottets förslag och avslag på motion 2012:50 om att ersätta begreppet nomineringsgrupp med partigrupp. Det här var ett förslag som vi hade år 2000 när vi skilde kyrkan från staten. Vi hette partigrupp och vi sa att i den nya kyrkoordningen som då kom till skulle ha ett nytt fräscht begrepp för partigrupp i kyrkan. Begreppet nomineringsgrupp har kommit att bli allmänt vedertaget bland oss kyrkopolitiker. Utskottet har ändå en viss förståelse för motionärens synpunkter men menar att begreppet nomineringsgrupp är så vedertaget i Svenska kyrkan att vi inte vill gå tillbaka och säga att vi vill ha begreppet partigrupp. En partigrupp är ju vanligtvis associerad med en eller flera politiska partier, och ska vi nu vara en kyrka fri från staten och inte vara anpassad till Sveriges riksdag så tycker vi att begreppet nomineringsgrupp väl passar in i kyrkoordningen.

Utskottet säger därmed nej till motion 2012:50 om att ersätta det här begreppet. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 89.

§ 34 Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån åren 2013-2015

SVEN ESPLUND:

Ordförande, biskopar, ledamöter och åhörare! Jag talar för utskottet och yrkar bifall till Budgetutskottets förslag. Utskottets förslag skiljer sig från kyrkostyrelsens förslag avseende planeringsramarna för 2014 och 2015 som i utskottets förslag är 100 miljoner kronor högre vardera åren beroende på att riktade församlingsbidrag avsatts 2014 och 2015 att användas till åtgärder som leder till ökad samverkan mellan församlingar i syfte att uppnå bestående förändringar och verksamhetseffektivisering. Utskottet har även i år en samsyn med kyrkostyrelsen i de stora frågorna om verksamhetsinriktning och ekonomiska ramar. Utskottet är mycket positivt inställd till den samverkan som nu pågår inom Svenska kyrkan i syfte att uppnå bestående förändringar och verksamhetseffektivisering. Det är utskottets uppfattning att tidigare beslut om riktat församlingsbidrag för 2011 och 2012 har varit en viktig faktor för att få till stånd denna samverkan. Behovet av omställning och effektivisering är fortfarande stort och vi bedömer att det kommer att behöva pågå under flera år till framtid. Därför välkomna utskottet att kyrkostyrelsen i sitt förslag till kostnadsram för 2013 avsatt ytterligare 100 miljoner kronor i riktat församlingsbidrag. Det är ännu lite tidigt att utvärdera effekten av det riktade församlingsbidraget, men till nästa års beslut om ekonomiska ramar förväntar sig Budgetutskottet att kyrkostyrelsen redovisar ett tydligt underlag om hur den ser på en eventuell förlängning eller förändring av det

riktade församlingsbidraget och hur den nationella nivån kan svara upp mot den efterfrågan som skapas. I väntan på ett sådant underlag föreslår Budgetutskottet att 100 miljoner kronor avsätts i planeringsramarna för 2014 och 2015. Mot bakgrund av det sagda ställer sig Budgetutskottet bakom kyrkostyrelsens förslag till inriktning för verksamheten för nationell nivå för 2013-2015 men föreslår en vidgad planeringsram med 100 miljoner kronor för vardera 2014 och 2015. Utskottet föreslår även att motionerna 2012:30 punkt 1 och 2012:30 punkt 2 samt 2012:59 punkt 1 och 2012:50 punkt 2 avslås. Den första motionen 2012:30 så var den uppe med i huvudsak samma inriktning föregående år och utskottet står kvar vid den uppfattning vi hade redan förra året och noterar att ekonomiskt stöd och stöd för att till exempel genomföra teologiska utbildningar och fortbildningsinsatser för ledare och medarbetare i kyrkan redan är en del av den ordinarie verksamheten och uppgår årligen till drygt 4 miljoner kronor av stödet för utbildning och fortbildning till drygt 19 miljoner kronor. Därutöver anslås cirka 170 miljoner kronor till särskilda insatser som kyrkorna arbetar med kring utveckling, bistånd, diakoni, hälsovård, utbildning och mänskliga rättigheter m.m. När det gäller den andra motionen 2012:59 Strategi för Svenska kyrkans undervisning i alla åldrar ser vi att det i kyrkostyrelsens skrivelse framgår att forskningen i huvudsak kommer att inriktas på tre områden, Kyrkans identiteter, Religionsmöte och Religionsdidaktik. Kyrkostyrelsen har alltså inte uttryckligen uteslutit någon annan forskning och motionären föreslår att forskningens huvudsakliga inriktning kompletteras med ett fjärde område, Religionsbeteendevetenskap. I likhet med Kyrkolivsutskottet är Budgetutskottet inte främmande för att forskning på nationell nivå kan omfatta sådan forskning som motionären föreslår. Man anser att den ryms inom givna ramar.

ERIK SJÖSTRAND:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag vill börja med att yrka bifall reservationen av Jösta Claesson m.fl. Reservationens förslag som går i linje med kyrkostyrelsens förslag innebär att vi i dag inte utlovar 100 miljoner kronor ytterligare i riktat församlingsbidrag vardera för åren 2014 och 2015. Riktat församlingsbidrag som vi här har pratat om många gånger har så vitt jag kan bedöma bidragit till en positiv utveckling kring samverkan kring framför allt administrativa stödsystem. Om detta är vi i utskottet överens. Kyrkostyrelsen har också beslutat att pengarna kan fortsatt rekvireras under ett par år för att det arbete som har kommit igång men som ännu inte har kunnat få kostnaderna täckta ska kunna få detta. Pengar finns fortfarande och kan rekvireras framöver. Utskottet skriver att det ännu är för tidigt att utvärdera effekten av det riktade församlingsbidraget men att till nästa års beslut om ekonomiska ramar förväntar sig Budgetutskottet att kyrkostyrelsen redovisar ett tydligt underlag om hur man ser på en eventuell förlängning. Det underlaget har vi inte i dag. Frågorna hopar sig. Behövs det över huvud taget ytterligare ekonomiska resurser? Hur mycket extra pengar behövs? Till vad behövs pengarna? På vilka nivåer behövs resurserna? Det är obesvarade frågor, frågor som vi i dag inte har något svar på. Det är också frågor som jag skulle behöva ha besvarade eller önska ha besvarade för att kunna fatta ett klokt beslut i den här frågan om att avsätta 200 miljoner kronor extra. Låt oss därför göra saker i rätt ordning. Ta fram underlagen först och besluta sedan om den ekonomiska tilldelningen om det behövs. Låt kyrkostyrelsen göra en ordentlig beredning av frågan om det finns fortsatt behov av ekonomiskt stöd för de här frågorna som inte ryms inom den ordinarie ramen. Låt kyrkostyrelsen då återkomma till kyrkomötet.

Bifall till reservationen.

CARL-ERIC GABRIELSSON:

Ordförande, ledamöter! Det har funnits en stor uppslutning kring det här förslaget till budget och verksamhet och ekonomi för de kommande åren. Jag ska ägna mig lite åt riktat församlingsbidrag. Förslaget är 100 miljoner kronor och jag välkomnar det. Jag har sett exempel på hur bra det fungerar ute i pastoraten. Eftersom jag kommer från ett litet pastorat är vi beroende av stöttning och information och om goda idéer och utbildning osv. Detta är bra om det fortsätter. Därför har jag också ställt mig bakom det här förslaget att förlänga detta med ytterligare 100 miljoner kronor två år framåt. Det är ju upptaget i ramarna och jag är medveten om att det behövs en utvärdering i avvaktan på det beslutet. Men jag ser ju behovet i de små pastoraten framför allt och väljer vi nu den här linjen att som strukturutredningens förslag innebär att ha kvar de små pastoraten, de små församlingarna osv. då behöver vi också titta på administrationen. Det finns en hel del att göra, samordning, gemensamma idéer osv. Jag ser alltså fram emot att detta kommer att fortsätta.

Det andra förslaget jag vill lyfta upp är det här med kyrkoantikvarisk ersättning. Det är ju så att det finns ett stort behov av underhåll och renovering av alla våra kyrkor och vi har många. På en hel del ställen är vi få kyrkotillhöriga som ska bära den bördan av ett stort underhåll. Det är inte alltid säkert att den kyrkoantikvariska ersättningen kommer upp i de procentsatser så att det egna pastoratet kan bära den egna andelen av kostnaderna. Jag vill för min del uppmana och hoppas att kyrkostyrelsen fortsätter det arbetet med att ge ut anvisningar och ta diskussion om att kunna höja anslaget till de ekonomiskt svaga pastoraten så vi inte tappar det stora ansvaret vi har för våra kyrkobyggnader, och att det också sker en framförhållning som är lite större. Det har skett en förbättring, det är helt klart. Jag önskar bara att det blir en fortsatt förbättring och jag yrkar bifall till förslaget.

BERTIL MURRAY:

Ordförande och alla närvarande! Jag yrkar bifall till motion 2012:30 punkt 1 och 2 och det är vad det här anförandet handlar om. Nu hoppar vi väldigt mellan ärendena här men det får bli så. Ett par av oss motionärer 2011 inlämnade en motion med rubriken En utjämning ska ske, där vi föreslog att en del av den nationella nivån överskott skulle ges till andra kyrkor. Utskottet avvisade motionen den gången med motiveringen, att Budgetutskottet kände sympati för motionärernas intention att stödja systerkyrkor i en svår situation men motsätter sig en ordning som skulle innebära att göra dem beroende av den nationella nivån årliga ekonomiska resultat. Eftersom utskottet uttryckte sympati för själva frågan men invände mot formen för den, har vi återkommit i år med en ny motion där vi har tagit lärdom av utskottets synpunkter på formen för den. Istället för att ta och ge årliga bidrag menar vi att man skulle bygga upp en solidaritetsfond ur vilken Svenska kyrkan skulle ge bidrag. Budgetutskottet upprepar i sin motivering nu precis samma motivering som förra året. Man säger att man motsätter sig en ordning som skulle innebära att ekonomiskt utsatta kyrkor blir beroende av Svenska kyrkans årliga resultat. Det är lite synd att man inte har tänkt ett steg till, därför att en fond är precis det omvända, det leder till att man inte är beroende av varje års utfall utan man bygger upp någonting på sikt. Även om det här avslås igen i år, vilket är sannolikt, tycker jag att den frågan ska hållas levande. Vi har från Uppsala stift tolv års erfarenhet av att bygga upp en solidaritetsfond på det sättet, och det handlar om den s.k. Zimbabwefonden. Jag är fullständigt övertygad om att man skulle kunna tänka i likartade banor också på nationell nivå

och i synnerhet på det sättet ta vara på de år som vi genererar ett stort överskott och kunna sätta det i ett stöd också till andra kyrkor. Jag tror att det finns anledning att återkomma i den här frågan.

CARIN ÅBLAD LUNDSTRÖM:

Ordförande, kolleger i kyrkomötet, biskopar, åhörare! Jag vill tacka Budgetutskottet för den välvilliga beredningen av motion 2012:59 och kransen. I motionen föreslår jag religionspsykologisk eller religionsbeteendevetenskaplig forskning som ett komplement till de av kyrkostyrelsen angivna forskningsperspektiven. Jag föreslår religionsbeteendevetenskaplig forskning eftersom att särskilt religionspsykologin studerar individers religiösa erfarenheter. Det är viktigt för den tid som agerar i nu. Jag föreslår också i motionen att vi ska använda en modell, en framgångsrik metod för trosupplärning som är från den Norska kyrkan. Min motion handlar om att lära av Norska kyrkans modell. Min motion handlar inte om att kopiera Norska kyrkans modell för ett trosupplärningsprogram. Jag vill framhålla det vetenskapliga perspektivet för att säkerställa och utveckla programmet för lärande. Man har visat i den Norska kyrkans modell att just det där att ha en försöksfas, sedan en evalueringsfas och därefter projektets genomförande som en av framgångsfaktorerna. Jag vill alltså förtydliga att trosupplärningsprogrammet inte är ett vaccin för att rädda den tappade generation som vi tidigare hörde antydningar om eller konstateranden om. Jag tror inte heller att trosupplärningsprogrammet går att kopiera rakt av men jag tror att trosupplärningsprogrammets modell är en väldigt klok väg att följa. Jag menar att Svenska kyrkan kan utveckla den modellen genom att sedan se hur det föll ut i Norska kyrkan och jämföra med Svenska kyrkan. Med min motion pekar jag på det som vetenskapligt belagts i Norska kyrkan och det som betraktas som en framgångsfaktor, det är att ha en försöksfas, en evalueringsfas och sedan en projektfas. Om vi skulle fatta ett sådant beslut menar jag att vi också tillför en ny fas, en jämförandefas, där vi kan ställa våra resultat bredvid Norska kyrkans och utvecklas vidare gemensamt från det.

Jag yrkar bifall till motion 2012:59 i båda punkterna.

LEVI BERGSTRÖM:

Ordförande! Som talesperson för kyrkostyrelsen vill jag rikta ett tack till Budgetutskottet för betänkandet och den samstämmighet den har med kyrkostyrelsens skrivelse och de positiva synpunkterna på kyrkostyrelsens olika förslag och intentioner. Men på en punkt avviker Budgetutskottet från kyrkostyrelsen och det rör inte budgeten för 2013 utan för 2014 och 2015. Som ni hörde Erik Sjöstrand så avsätter Budgetutskottet 100 miljoner kronor respektive år för 2014 och 2015 ett eventuell riktat församlingsbidrag. Jag upprepar inte Erik Sjöstrands motivering om utvärdering innan man lägger till ett sådant anslag. Alla som sitter här vet hur snabbt de ekonomiska förutsättningarna kan ändras. Det är svårt att förutsäga hur läget är 2014 och ännu svårare året efter. Hur länge består nuläget på arbetsmarknaden? En till synes så liten detalj som ett samtal i en populär tv-serie bidrar till ett märkbart medlemstapp i Svenska kyrkan, när man talar om hur man lätt kan få lite mindre utgifter. Vad kommer den nya strukturen att innebära på lokal nivå ur ekonomisk synvinkel, om vi beslutar enligt Organisationsutskottets förslag om strukturutredningen? Är det bättre eller sämre att nationell nivå bekostar stora delar av gemensamma system? Jag menar att det är bäst att hålla frågan öppen om ett riktat församlingsbidrag till i juni nästa år, då kyrkostyrelsen ska lämna ett förslag för 2014 och 2015. Då har vi kanske ett något bättre underlag och det är lättare att lägga till ett anslag än att ta bort. Om ett eventuellt riktat församlings-

bidrag är församlingarna lika osäkra och ur planeringssynpunkt är det förkastligt. Jag yrkar bifall till reservationen som överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag vad avser kyrkostyrelsens skrivelse om verksamhet och planering.

BRITT SANDSTRÖM:

Ordförande, presidium, ledamöter, biskopar! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation i Budgetutskottet och det innebär bifall till kyrkostyrelsens förslag när det gäller planeringsramarna för åren 2014 och 2015.

I utskottet har vi uppfattat att det riktade församlingsbidraget hittills har varit av godo för både samverkan och för nödvändiga effektiviseringar. Därför bifaller vi utskottets förslag till ram för 2013 så att de projekt som har startat också får möjlighet att fullföljas. När det gäller planeringsramarna för 2014 och 2015 så saknar vi dess värre, precis som Levi Bergström och Erik Sjöstrand tidigare har framhållit, beslutsunderlag. Vi saknar beslutsunderlag i form av en tydlig analys av såväl behov framåt som ekonomiskt utrymme, och att mot bakgrund av detta låsa fast ytterligare totalt 200 miljoner kronor i riktat församlingsbidrag anser vi vara för tidigt.

I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

INGER GUSTAFSSON:

Ordförande, biskopar, ledamöter och några åhörare! Jag vill inledningsvis också yrka bifall till Budgetutskottets förslag till beslut och jag gör det på samtliga punkter. Jag vill instämma i utskottets ordförande Sven Esplunds skrivning om varför vi vill fatta de beslut som vi föreslår. Det är inte minst de punkterna som de senaste talarna har diskuterat, det är alltså planeringsramarna för 2014 och 2015, så vi tyckte att det var viktigt att vi redan nu anger en färdriktning, att vi talar om för stiftet och församlingarna att det behövs riktade församlingsbidrag, vi behöver fortsätta på den inslagna vägen. Det är viktigt att vi kommer igång, att vi är smörjmedel till församlingarna att gå in i de gemensamma systemen, om de heter GIP eller GAS eller någon annan bokstavskombination som vi kommer att uppfinna i framtiden. I min framtidsbild av Svenska kyrkan har vi många, många levande församlingar men vi har ett mycket litet antal gemensamma administrativa system.

För att den bilden ska kunna förverkligas är det viktigt med riktade församlingsbidrag och jag tillstyrker samtliga utskottets förslag.

LEIF NORDLANDER:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Tack för en relativt positiv behandling av motion 2012:30 som jag yrkar bifall till. Även denna gång, som det sas i utskottet, med krans. Skillnaden mellan denna motion och föregående års motion är att den här mer generell. Problemet är att verkligheten ser annorlunda ut i vår värld, och därför är det viktigt att kransen inte blir till begravning utan en segerkrans för våra systerkyrkor.

En bild ur verkligheten – jag mötte för en tid sedan biskopen i sydöstra stiftet i Sydafrika. Hans längtan var att få viga ytterligare femtio präster för att församlingarna behöver det, men han har varken pengar till att betala de präster han redan har och ännu mindre att rekrytera fler. Då kan man fråga sig, här diskuterar vi att 2014 och 2015 avsätta ytterligare 200 miljoner kronor till något som vi inte riktigt vet. Då funderar jag, var är generositeten i världens rikaste kyrka, som ärkebiskop Wejryd sa vid öppningsceremonin för en dryg månad sedan? Samma situation gäller till stor del för vår systerkyrka i Tanzania. En solidaritetsfond

skulle kunna vara betydelsefull för framtiden. Tänk om de här 200 miljonerna kronor istället skulle avsättas dit till välsignelse för Guds rike i världen, till dessa stifts och församlingars välsignelse för framtiden. Motionen om hur vi tar vara på enskilda initiativ, som jag tidigare hade och som också blev avslagen med krans, har uppstått på tredje dagen och jag hoppas att denna motion kan få röna samma öde.

HANS OLOF ANDRÉN:

Herr ordförande! Jag vill yrka bifall till reservationen i det här ärendet. Utskottet skriver ju att det är för tidigt att utvärdera effekterna av det riktade församlingsbidraget men man förväntar sig att kyrkostyrelsen redovisar ett tydligt underlag om hur man ser på en eventuell förlängning av det riktade församlingsbidraget. Med detta som bas föreslår man då 100 miljoner kronor i planeringsram för 2014 och 2015. Det här är väldigt konstigt. Läger man en sådan planeringsram så skapar man naturligtvis en förväntan. Det blir ju väldigt svårt att nästa år backa om utvärderingen visar att det här inte är rätt väg att gå. Ingrid Gustafsson har ju precis bekräftat detta från talarstolen. Det är precis så man ska uppfatta det, att det här är den vägen som vi kommer att gå. Det är oansvarigt att bolla med så stora belopp som 100 miljoner kronor utan något som helst underlag. Tidigare har vi gjort smärtsamma besparingar, till exempel av kansliorganisationen, för att spara betydligt mindre än 100 miljoner kronor. Så här lättsinnigt ska inte kyrkomötet gå till väga när det beslutar om planeringsramar.

Bifall till reservationen.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Herr ordförande! Jag vill också yrka bifall till Jösta Claesons reservation som också underskrevs av folk från POSK och Frimodig kyrka. Jag tror att vi ska påminna oss om den grundläggande idén när vi har byggt upp vår organisation, att ansvar och ekonomi ska vara oberoende mellan de olika nivåerna. Just därför att Svenska kyrkan framträder som stift och församlingar är det viktigt att stift och församlingar har sina egna ekonomier, att man inte bygger ett system där man får igenom saker genom att skicka bidrag, att vi inte binder upp oss i ett sådant sammanhang. Nu har det funnits goda skäl för det här riktade församlingsbidraget för att få till stånd administrativa system, men vi måste nu utvärdera och vi måste se vilka behov som finns framöver. Det är lätt att göra sig populär genom att dela ut godis, men vi vinner respekt som kyrkomöte om vi fattar beslut på sakliga grunder. Även om vi har ett buffertkapital så är det ju så med den kossan att man inte kan både mjölka och slakta den – man måste välja.

KARIN LÅNGSTRÖM VINGE:

Ordförande med flera! Jag ansluter mig till Sven Esplund och Inger Gustafsson och yrkar bifall till utskottets förslag med särskild glädje över det riktade församlingsbidraget för ökad samverkan 2014 och 2015. Jag är till vardags präst i Svenska kyrkan i Skövde och vi är med i alla de här olika förkortningarna och jag trasslar dagligen i kyrknätets olika för- och nackdelar och vet ungefär hur man kan tänka sig. Vi behöver den här administrativa samverkan för att kunna frigöra resurser, bland annat för barn- och ungdomsarbetet, och här kommer ju barnkonsekvensanalys in i det hela. Det skulle vara bra att redan nu veta att det här fortsätter, för jag tror inte att vi ute i landet skulle syssla med GIP, GAS och GTP om inte det riktade församlingsbidraget fanns.

SVEN ESPLUND:

Jag börjar med motion 2012:30 om bidrag till våra systerkyrkor. Ni har lagt en motion två år i rad och fått avslag. Varför krångla till det genom att ta vägen över fonder? Arbeta istället för att det arbetas in i budgeten, så höjs nivån där, och man slipper administrera och krångla med detta. Vi får se vad som händer nästa år.

När det gäller riktade församlingsbidrag för 2014 och 2015 är det planeringsram vi talar om. En planeringsram innebär att man har rådrum över detta. Man kan alltså fortsätta enligt den linjen nästa år eller man kan avstå beroende på hur läget har utvecklats. Det är ju också så att även om vi anslår 100 miljoner kronor för 2013 innebär inte det att de här pengarna går ut in blanco till verksamhet på lokal nivå. Det riktade församlingsbidraget är ju uppbyggt på det här projekthanteringssystemet. Inte en krona betalas ut utan att man tydligt visar till vad man ska använda pengarna, hur man går till väga och hur man följer upp detta. Nu har vi lagt en räls. Nästa steg är att det ska vara vagnar på rälsen, det ska vara innehåll i vagnarna och det ska bli ett resultat. Jag talade tidigare om att vi inte hade kunnat göra den slutliga utvärderingen. Nej, det är inte så lätt att veta fulla effekten av trafiken på de här vägarna som byggs upp, möjlighet till samverkan genom det system vi har.

Det låter i vissa anföranden som om det egentligen vore ganska meningslöst att göra treårsbudgetar, som det här kyrkomötet har bestämt att vi ska göra, för det är ju så osäkert. Ja, det är osäkert, men en budget är en budget och den förändras efter de förutsättningar som finns från tid till annan. Det vet våra kyrkoråd ute i landet att ändras förhållandena är det inget fel att säga, ok, nu är läget annorlunda och vi minskar bidraget och vi drar in det osv. Jag tror inte att vi blir bidragsberoende, ärkebiskopen, jag tror att vi kan hantera den här situationen. Framför allt, ärade kyrkomöte, se inte de här pengarna som en kostnad, att vi lämnar ifrån oss pengar rakt ut i fria luften. Det är en investering i framtiden som ger återbäring.

ERIK SJÖSTRAND:

Ordförande! 300 miljoner kronor har vi avsatt till det här, det måste vi komma ihåg. Det är inte bara de 100 miljoner kronor som nu kommer för 2013 utan 200 miljoner kronor till samma frågor tidigare. I min värld och i kyrkans värld är det mycket pengar, och jag tycker att vi måste ta reda på ordentligt vad som har hänt med de där pengarna. Var behövs det nu pengar? Ingen har sagt att vi ska sluta med den administrativa samverkan bara för att ett riktat församlingsbidrag i framtiden kanske inte kommer att betalas ut. Idén är, som Karin Långström Vinge sa, att vi ger resurser för det övriga församlingsarbetet, men vi vet inte om vi gör det. Det har vi inte tagit reda på. Det är mycket resurser som ska frigöras innan den halva miljard som nu kyrkomötet pratar om kan tecknas in, kan hämtas tillbaka. Vi måste veta vad som ytterligare behövs och vad det kostar och vem ska betala.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 134.

§ 35 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå år 2011

SVEN ESPLUND:

Jag talar även här för Budgetutskottet och jag yrkar bifall till utskottets förslag. Utskottet föreslår att kyrkomötet beslutar att fastställa årsredovisningen och koncernredovisningen för Svenska kyrkans nationella nivå för 2011. Kyrkomötet beslutade att bevilja kyrkostyrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret

2011. Som tidigare ger årsredovisningen en tydlig bild av verksamhetens resultat och ställning samtidigt som den visar på verksamhetens komplexitet och rikedom. Ni känner igen formuleringarna från tidigare år. Utskottet ser särskilt positivt på att kyrkostyrelsen har fortsatt sitt arbete med att genom bilaga 1 utveckla redovisningen av hur verksamhets- och ekonomiutfall relaterar till tidigare års kyrkomötesbeslut. Utskottet ser fram emot en fortsatt utveckling av det arbetet och vi ser med tillfredsställelse på revisorernas arbete och noterar särskilt att de ser över hur kyrkostyrelsen följer upp delegationsbeslut, redovisning av stiftelser och SIDA-bidrag samt hur mål uppfylls. Till kommande årsredovisningar efterlyser utskottet information om hur kyrkostyrelsen arbetar med riskhantering i verksamheten. Den riskhantering som nu redovisas rör endast finansförvaltningen och det är enligt utskottets mening inte tillräckligt. Slutligen noterar Budgetutskottet att inget av de övriga utskotten har haft några invändningar mot återkopplingen gällande de tidigare kyrkomötesärendena som kyrkostyrelsen anser slutbehandlade.

Däremot poängterar Gudstjänstutskottet att kyrkomötets skrivelse 2009:5 Öppet nattvardsbord för de odöpta visserligen är slutbehandlad men att frågan lever och behöver vara föremål för samtal och motser med anledning av kyrkomötets skrivelse 2011:20 Svenska kyrkan i utlandets struktur och delaktighet resultatet av kyrkostyrelsens behandling vad gäller rättssäkra direkta val till en utlandskrets i kyrkomötet.

INGRID SMITTSARVE:

Ordförande, ledamöter, biskopar och övriga åhörare! Jag talar för kyrkostyrelsen och jag börjar med att yrka bifall till Budgetutskottets förslag. Kyrkostyrelsen har lämnat en årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå som vanligt i form av en tilltalande och vacker skrift både på svenska och engelska. Den handlar om samverkan, fakta om Svenska kyrkan, ekonomi och förvaltningsberättelse och den vittnar om en väldigt bred verksamhet. Vi har också ett grönt bokslut som detta år är integrerat i årsredovisningen. I bilaga 1 lämnar kyrkostyrelsen en fyllig information om ekonomi och verksamhet. Bilaga 2 har fyra delar och där kan man läsa om ytterligare ärenden som kyrkostyrelsen har behandlat, bland annat en kort redogörelse för användningen av det riktade församlingsbidraget som har varit på tal här i budgeten. Kyrkomötet har också fått en bilaga 3 som redogör för de nya grundutbildningarna och det är en utförlig redogörelse för beslutet om grundutbildningar. Kyrkostyrelsens arbetsutskott har kontinuerligt haft möten med arbetsutskotten i Nämnden för forskning, utbildning och kultur, och vi har haft möjlighet att diskutera och följa processen fram till beslut. Hela kyrkostyrelsen har också vid något tillfälle träffat Nämnden.

Jag vill kommentera två noteringar i utskottsbetänkandet. Det ena gäller rekryteringsprocessen som har dragit ut på tiden, och det är naturligtvis inte bra med så många vakanser som vi har haft på bland annat chefsnivå. Det är inte alltid helt enkelt att få tag i rätt personer. Jag kan säga att arbetsutskottet har följt processen och, vad det gäller tillsättning av avdelningschefer, i nära samarbete med generalsekreteraren. Kyrkostyrelsen har en viss kontroll på hur läget är där. Utskottet nämner också riskhantering och att kyrkostyrelsen redovisar endast finansförvaltningens riskhantering. Jag menar då att kyrkostyrelsen genom statistik och forskning följer utvecklingen inom Svenska kyrkan och omvärlden. Kyrkostyrelsen har också regelbundet återkommande kontakter med biskopar och med stift, dels på tjänstemannanivå, dels på förtroendemannanivå för att diskutera och ha dialog angående olika frågeställningar. Vi har haft ärkebiskopens

möte om Barn och unga i fredags och lördags, och det ser jag som ett bra exempel på att arbete mot risken att tappa den generationen. Arbetet med projektet Undervisning för alla åldrar kan vara ett sätt att fånga upp och stärka många människor. Vi redovisar inte sådana arbeten som riskhantering men de kan förebygga risker för Svenska kyrkan, såsom till exempel kunskapsbrister och medlemstapp.

Bifall till utskottets yrkande.

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Ordförande, ledamöter! Jag tänkte lägga en liten positiv touch på det här med årsredovisningen för den är lika bra som den brukar vara. I år är det extra fint med fakta för Svenska kyrkan som kommer fram så tydligt. Det är så lätt att vi glömmer bort det positiva i Svenska kyrkan när vi pratar om strukturer, kyrkoordning, ekonomi och medlemmar. Vi får inte glömma bort alla de härliga människor vi har i Svenska kyrkan och som vi möter. All den underbara verksamhet vi har som är väldigt omfattande och berör väldigt många människor. Dessutom har vi det bästa budskapet av alla att ge, om att Gud sände sin son Jesus Kristus till oss på jorden och Han är den som ger livet mening, innehåll och fortsättning. Jag menar att vi också behöver tala om det här positiva och det är just det som årsredovisningen gör. Man lockar inte bin med ättika utan med honung och jag tycker att den här är som honung. Det får vi inte heller glömma bort. Jag menar att det också måste sägas här på kyrkomötet. I år ger årsredovisningen inte bara en bra och tydlig bild av vad Svenska kyrkan är. Ärkebiskopen skriver i årsredovisningen om att Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka och demokratisk kyrka. Nu står det visserligen bara folkkyrka en gång i kyrkoordningen och demokratisk fyra gånger, men det spelar ingen roll. I Lagen om Svenska kyrkan står det i 2 § att Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka som i samverkan med en demokratisk organisation och kyrkans ämbete bedriver en rikstäckande verksamhet. Och det låter väl bra. Det är ju så vi är. Och vi ser det här tydligt i representationen i kyrkomötet. Vi är många nomineringsgrupper med olika syn på vad det är att vara nomineringsgrupp i Svenska kyrkan. Vi har också olika syn i vissa teologiska frågor, men jag uppfattar att det är väl så en demokratisk folkkyrka ska se ut. Jag uppfattar också att i år ger vår årsredovisning den här positiva bilden av vår Svenska kyrka som vi också behöver höra, lite honung i debatten.

Tack, ordförande, för ordet och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

STEN JOHANSSON:

Ordförande, biskopar, mötesdeltagare och åhörare! Vi behandlar just nu årsredovisningen och den bygger mycket på kyrkostyrelsens skrivelse 2012:2. Jag vill göra några små reflexioner. När vi behandlade motionen förra året om Svenska psalmboken på internet, så var vi eniga om det. Jag har bara en liten påminnelse om att vi påskyndar det arbetet. Det är ju genomförandet som räknas. Går man till sidan 44 i kyrkostyrelsens skrivelse finner vi svar på olika motioner och bland annat Skydd för barn och ungdomar i kyrkans verksamhet. Den fick ett positivt bemötande förra året, men kyrkostyrelsen anser då att motionen var slutbehandlad. Vi har hört motionen av Håkan Sunnliden om den här utredningen som har gjorts på ärkebiskopens inrådan att under åren 2000–2011 så har domkapitlet behandlat 69 ärenden om disciplinåtgärder vid sexuella övergrepp.

Utdrag ur belastningsregistret är en liten åtgärd vid anställning inom Svenska kyrkan men som kanske får en oerhört stor betydelse för fortsatt förtroende för kyrkans arbete. Det är nästan som en bönhörelse. Vi hörde Beatrice Ask i veckan

och hon talade just om detta och den 15 november har det kommit ett pressmeddelande om detta och där skrivs: Bakgrunden till promemorian är Europaparlamentets råds direktiv om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi. Detta är i syfte att skapa minimiregler om brottsrekvisit och påföljder när det gäller sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi. Det syftar också till att stärka åtgärderna för att förebygga sådana brott och förbättra skyddet för brottsoffer. Ett viktigt inslag är möjligheten att hindra personer som dömts för brott att arbeta med barn och möjligheten för arbetsgivare att vid rekrytering till sådan yrkesverksamhet eller organiserad friverksamhet som innefattar nära kontakt med barn att bli informerade om fällande domar för brott som omfattas av direktivet. Med de nu föreslagna ändringarna bedöms Sverige leva upp till vad direktivet kräver. De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 december 2013.

Jag har ingen yrkanderätt i detta ärende men jag hemställer att kyrkostyrelsen tar upp den här motionen igen och arbetar vidare med den.

INGRID SMITTSARVE:

Det står också i den här skriften på sid 44 att kyrkostyrelsen i sitt yttrande har ställt sig positiv till den utvidgningen och att vi fortsätter att bevaka frågan. Vi har alltså haft uppe och diskuterat frågan och när kyrkostyrelsen i våras diskuterade frågan om utdrag ur belastningsregistret skulle krävas i större omfattning än vad som har gällt hittills. Då pågick en statlig utredning, den som du redogjorde för här. Den skulle titta på frågan om även ideella organisation och trossamfund skulle få en laglig rätt att begära sådana utdrag. I det läget ansåg kyrkostyrelsen att det fanns skäl att avvakta utredningen och det fanns flera skäl till det. En kontroll av uppgifter i belastningsregistret ger i sig inga garantier vare sig för att en person är lämplig eller olämplig för en viss anställning. Registerkontroller kan aldrig ersätta andra åtgärder för att förebygga övergrepp. I många fall är det de som begår övergrepp ostraffade sedan tidigare och har då alltså inte upptäckts även om en kontroll av belastningsregistret hade gjorts. Det har också diskuterats om det hade varit förenligt med syftet med belastningsregistret att arbetsgivare använder sig av den enskildes möjlighet att få ut uppgifter om sig själv för att på så vis få del av sekretessbelagd information. Det handlar trots allt om en mycket integritetskänslig information, något som också har framförts av den statliga integritetsutredningen. Den kritik som har funnits mot ett ökande bruk av registerutdrag har också lyft fram att det blir allt svårare för tidigare dömda att få arbete och det också bostad efter att ha avtjänat straff. Detta kan i sin tur leda till återfall i brott. Sammantaget ansåg kyrkostyrelsen att det av dessa skäl var lämpligt att en avvägning mellan de olika intressena fick avgöras av lagstiftaren. Nu har utredningen kommit med sitt förslag och bland annat innehåller den ett förslag till en ny lag om registerkontroll av personer som arbetar med barn. Enligt den föreslagna lagen ska den som rekryterar personer till anställning eller uppdrag som innebär direkt och regelbunden kontakt med barn få rätt att begära utdrag ur belastningsregistret. På så sätt kommer även anställda och ideella medarbetare i kyrkan att omfattas om kyrkans arbetsgivare väljer att utnyttja den rätten. Lagen träder i kraft den 1 december 2013.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 91.

§ 36 Ekumeniken i kyrkoordningen

MARGIT BORGSTRÖM:

Herr ordförande! Jag vill börja med att be om Guds kraft och välsignelse över Gunnar Sibbmark. Jag hade inte hört någonting om att du hade varit sjuk och jag vill fortsätta att be för dig på ett annat sätt kanske.

Jag vill yrka bifall till den reservation som vi har gjort i Kristdemokrater för en levande kyrka i bilaga 1. I inledningsraderna till avd. 14 står det "samt att söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett religiös tradition". Jag anser att de där orden är alldeles fel att använda i ett dokument som Svenska kyrkan har. Vi ska vara en brobyggare för de kristna sammanhang som vi har i vårt eget land. Det här kan tolkas på vilket sätt som helst till vilket religiöst sammanhang som helst. Religiösa rörelser finns över hela världen och man lägger in olika aspekter på sin religiösa tro. Vi har ju i Sverige ansetts som ett kristet land men nu anses vi som ett av världens mest sekulariserade länder och då är det viktigt att vi verkligen står upp för den kristna tron och den kristna gemenskapen. Vi ska istället vända oss mycket tydligt i ett ekumeniskt samarbete och åt de kristna grupper som finns i vårt land. Vi har de och vi jobbar redan ekumeniskt men bör utveckla det och utveckla samarbetet med de människor som säger "jag tror på Gud Fader allsmäktig", som säger "jag tror Jesus Kristus, hans enfödde son" och de som säger "jag tror på den Helige Ande". Det är det vi ska följa efter och gå efter för att få en god gemenskap, för att få väckelse i vårt land. Det tror jag alla ledamöter som sitter här att vi längtar efter att kyrkorna ska bli fulla av människor som vill prisa Gud och vara tillsammans i glädje och tro inför vår Skapare och Frälsare. Låt oss arbeta för ett stort ekumeniskt arbete där våra vackra kyrkor får vara den plats där vi får samlas till ekumeniska möten i gemenskap och glädje.

Jag yrkar bifall till min reservation 1.

DAG SANDAHL:

Herr ordförande! Jag är formalist i dag. Jag tror inte att inledningstexten någonsin har varit föremål för kyrkomötets avgörande. Det var i alla fall inte så när kyrkoordningen antogs i sin helhet. Då stod inledningstexterna alldeles för sig själva och skulle inte ärendebehandlas, sakbehandlas. Det som nu händer om vi sakbehandlar en inledningstext som man tänkt som en konsumentupplysning betyder ju att det är fritt fram att motionera på varje text i kyrkoordningen. Jag tror inte att vi har gjort detta någonsin, och det öppnar många möjligheter för den som vill in och peta i texter, och den skaran brukar vara rätt ansenlig i det här sammanhanget. Det finns något slags lite nonchalant hållning till inledningstexterna. Det här är konsumentupplysning som förklarar vad som faktiskt står i texten men det är inte stora programförklaringar som Svenska kyrkan står för. Jag är lite olycklig om vi inte kan upprätthålla rågången mellan det som är kyrkoordningstext och det som är inledningstext. Jag föreslog när vi satt i ledningsgruppen för kyrkoordningen att man skulle göra en pocketbok med inledningstexterna och diskutera dem som studiematerial för att det skulle vara klart att det här inte var kyrkoordningstexter. Men det tyckte alla var onödigt, så nu står de där och skulle betraktas som preliminära konsumentupplysningstexter och får nu en annan tyngd. Jag har inget yrkande men jag är lite olycklig över den här utvecklingen och jag skulle egentligen vilja att man juridiskt fick ett besked om vad som gäller.

LENNART SACRÉDEUS:

Fru ordförande, kyrkomötesombud! Det ekumeniken i kyrkoordningen berör är gränsdragningen för vad som är ekumenik och vad som handlar om religionsteo-

logi. Från Läronämndens sida uttalar man sig om att ekumeniken i vidare mening också har att göra i vidare mening med människor av olika religiös identitet eller något i den riktningen. Det här är för oss Kristdemokrater för en levande kyrka svårt att förstå, hur ekumeniken som har att göra med våra relationer till andra kristna människor och framför allt kristna samfund, Missionskyrkan, Baptistkyrkan, katoliker och ortodoxa, Pingströrelsen vad det än handlar om samtidigt också skulle ha att göra med som ekumenik våra relationer med människor av en annan religiös identitet utöver kristendomen dvs. att våra relationer med muslimer har med ekumenik att göra, våra relationer med buddhister, mormoner, judar är en del av ekumeniken.

Här tycker jag det behövs ett klarläggande från utskottet och Läronämnden hur den här formuleringen ska förstås. Vi kan inte läsa in någonting annat än att man har vidgat ekumenikbegreppet så att det handlar om kristna, Svenska kyrkans relationer i största allmänhet med människor av vilken religiös tro det än må vara, alltså utöver kristendomen också. Vi menar att det är viktigt att ha en distinktion men att ekumeniken berör relationerna med andra kyrkor och samfund men religionsteologin berör våra relationer med andra troende av annan religiös tillhörighet utanför kristendomen, judar, muslimer, buddhister, hinduer osv. Vi i vår nomineringsgrupp tycker att det är rätt så märkligt att den här glidningen har kommit till stånd. Vi vill ha en skrivning där man stryker de sista tre orden i formuleringen och slutar med ordet människa, så att man inte får den här glidningen att av "annan religiös identitet" kan tolkas som om det är utanför den kristna sfären. Vi har alltså ingenting emot relationen med människor av annan tro utanför kristendomen men vi ska inte kalla det ekumenik. Det ska vi kalla för religionsteologi och vi ska inte göra en otydlighet mellan de här två begreppen och låta dem glida samman i en enda röra.

Därmed bifall till att stryka de sista tre orden och punkt efter ordet människa.

FREDRIK SIDENVALL:

Fru ordförande! Människor i allmänhet skär inte i så tunna skivor utan man bildar sig en uppfattning om det som uppfattas alltmer avvikande att vara religiös och så buntas vi ihop vi som betraktas som religiösa. Jag tycker inte att vi utifrån vår egen tro ska liksom finna oss riktigt i det betraktelsesättet. Det finns en fast och god grund för att se att det finns särskilda band, en särskild samhörighet mellan de som är döpta i den Treenige Gudens namn och bekänner Jesus Kristus som Guds Son, vår Frälsare. Därutöver ser jag inte att det finns något slags mellangrupp att vi skulle tillhöra en särskild gemenskap av religiösa människor som skulle vara mer kvalificerad än gemenskapen med alla människor oavsett om de har en religiös tro eller inte. Den kristna tron är ju i förhållande till de allra flesta gudomar ateistisk, alltså vi förnekar ju de flesta av idéhistoriens kanske miljontals gudomar. Vi bekänner en enda Gud, den Treenige Guden, Fader Son och Helig Ande och därmed ser jag inte att det finns en anledning att allra minst i den här texten som handlar om ekumenik utveckla tankarna om relationen till människor av andra religioner. Jag skulle också vilja utifrån den reservation som Margit Borgströms namn står under påminna om det särskilda ekumeniska bidrag som Svenska kyrkan kunnat ge i åtminstone hundra år utifrån vår rätt så unika ställning att ha en evangelisk-luthersk bekännelse och en episkopal struktur. Strikt kyrkorättsligt behövs ju inte det här nya kapitlet om ekumenik utan vi får uppfatta det som att det har en semantisk betydelse, en förnyad förpliktelse till ekumenik. Därför tycker jag att det finns goda skäl att i inledningstexten också på något sätt påminna om vår episkopala struktur.

Med detta yrkar jag bifall till den av Margit Borgström inlämnade reservationen.

ANNA-SARA WALLDÉN:

Ordförande, vänner i kyrkomötet! Ekumenik är någonting fantastiskt. Jesus själv ber att vi ska vara ett i honom. Jag ber om att alla ska bli ett, att liksom du Fader är i mig och jag i dig också de ska vara i oss. Då ska världen tro på att du har sänt mig.

Att sträva efter enhet mellan kristna är alltså en trovärdighetsfråga för kyrkan och därför är det viktigt att ekumeniken lyfts fram i kyrkoordningen. Kyrkostyrelsen har gjort ett gott arbete med att ta fram ett förslag. Men det är också viktigt att vara tydlig med vad ekumenik är och inte är, av respekt för alla inblandade parter. Därför menar jag att det är olyckligt att utskottet har lagt in några meningar som till viss del handlar om ekumenik och till viss del handlar om relationer mellan olika religioner eller religiösa uppfattningar, det som vi brukar kalla religionsdialog. Jag menar att man blandar äpplen och päron, och att det här citatet inte hör hemma i inledningstexten. Ni hittar citatet kursiverat på sidan 5 i betänkandet och det har citerats här tidigare också. Den föreslagna avdelningens paragrafer behandlar bara ekumeniska relationer mellan kristna kyrkor och samfund och därför menar jag att inledningstexten också ska göra det. Ekumenik är dessutom ett vedertaget begrepp som handlar om kristna samfund och inte om alla relationer mellan religioner. Jag slog upp ordet i Svenska Akademiens ordlista, som ändå måste anses ha en del att säga i ämnet, och där står det: Ekumenik, arbete för enhet och samförstånd inom den kristna kyrkan. Jag menar att det inte är upp till oss att ändra det begreppet. Av respekt för alla parter, både andra kristna kyrkor och andra religioners traditioner, menar jag att det är viktigt att vi inte blandar ihop ekumenik och religionsdialog. Vill man resonera om religionsdialog tycker jag att man bör göra det någon annanstans än just här. Jag föreslår också att det ska tillkomma ett kapitel i kyrkoordningen om just religionsdialog, för det verkar finnas ett behov av att få uttrycka sig kring det också, men inte här.

Jag yrkar bifall till reservation 1 i detta betänkande, att inte införa ovan nämnda citat samt att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att föreslå ett nytt kapitel i kyrkoordningen som behandlar religionsdialog.

EVA-MARIA MUNCK:

Ledamöter och andra följare av kyrkomötet! Nu byter vi reservation och jag yrkar bifall till reservation 2 i samma ärende.

Jag gillar kyrkoordningen. Jag kan den inte. Jag har stor respekt för er som kan den på era fem fingrar, det är mycket imponerande. Kyrkoordningen är ju vår text. Det är en text som vi har mandat att ändra i och – håll i hatten nu – tänka kreativt kring, och därför vill jag ge en bakgrund till min reservation 2. Jag tycker alltså att i inledningstexten till det näst sista stycket i det nya 14 kap. ska föras in att "Svenska kyrkan är medlem av Kyrkornas Världsråd och andra internationella ekumeniska organ. I Sverige är Svenska kyrkan medlem i Sveriges Kristna Råd och andra nationella ekumeniska organ".

Under Ekumenikutskottets överläggningar kring hela 14 kap. diskuterade vi att synliggöra de ekumeniska råd som Svenska kyrkan är en del av sedan lång tid tillbaka, Kyrkornas Världsråd är internationellt och Sveriges Kristna Råd inom landet. Vi skickade ett yttrande till Kyrkorättsutskottet, som ni kan läsa i handlingarna. En ännu större bakgrund är att Svenska kyrkan var en av grundarna till Kyrkornas Världsråd 1948 samt till Sveriges Kristna Råd 1992 och utifrån detta

anser jag att det är ett synliggörande av de här stabila och viktiga ekumeniska råden är välbehövt i inledningstexten. Därför blir det svårt när Kyrkorättsutskottet skriver att det inte är lämpligt att föra in den föreslagna exemplifieringen därför att de här två organisationerna är betydligt mer än bara en exemplifiering, de är unika i sammanhanget. Kanske var de i Kyrkorättsutskottet lite rädda. Vad händer om de går under i morgon de här två organisationerna, vad ska vi göra då med vår kyrkoordning? Då får vi väl ta bort dem då från kyrkoordningen. Vi gör ju ändringar varje år och det kommer att fortsätta. Man gör ju alltid ett val när man fyller i den här gula lappen om begäran om ordet. Ska jag gå upp eller inte. Mitt val grundades i att jag ställde mig själv frågan, blir världen sämre av att föra in de här ekumeniska råden i kyrkoordningen. Nej, det tror jag inte. Blir världen bättre. Ja, det tror jag.

Alltså bifall till reservation 2.

BERTH LÖNDAHL:

Jag yrkar bifall till reservation 1 och mer behöver egentligen inte sägas efter Anna-Sara Walldéns alldeles utomordentligt fina inlägg om åtskillnaden mellan ekumenik och religionsdialog. De här två sakerna har var och en sin plats och var en sin funktion. Ekumeniken är det samtal vi för med andra kyrkor, kyrkor som delar vår gemensamma bekännelse av att Jesus Kristus är Herre. Religionsdialogen är någonting annat och det är det samtal vi för med människor av god vilja i hela världen. Men det är också en respekt för andra religioner att inte vara så inklusiv i förhållningssättet att man ska betrakta dem som någon del av det vi har och är som kristna. Jag tror inte att muslimer är bekväma med det eller att judar är bekväma med det. Religionsdialog är en sak som vi ska driva. Ekumenik är en annan sak som vi också ska driva.

KJELL PETERSSON:

Fru ordförande, kyrkomötesledamöter! Jag yrkar bifall till reservation 1 och 2. När det gäller reservation 2 är det ju så att det här diskuterades i utskottet och sedan kom Kyrkorättsutskottet och hade ett yttrande som gjorde att utskottet ändrade sig och tog bort detta med Kyrkornas Världsråd och Sveriges Kristna Råd. Det handlade om att när bestämmelserna tillämpas, skrev Kyrkorättsutskottet, ska inledningarna fungera som teologiska motiveringar till bestämmelserna och kan därmed bli av betydelse för tolkningen. Utifrån det sättet att se på texterna menade Kyrkorättsutskottet och också Ekumenikutskottet att Lutherska Världsförbundet kan nämnas i inledningen men däremot inte Kyrkornas Världsråd och Sveriges Kristna Råd. Nu vill jag föra fram en lite annan synpunkt och det är detta att en text läses av många och kyrkoordningen läses ju som ett slags positionsbestämning av vad Svenska kyrkan står för, också av ögon utanför kyrkomötet. Därför är det viktigt att de här stora ekumeniska sammanhangen omnämns och lyfts upp.

Bifall till både reservation 1 och reservation 2 i Ekumenikutskottets betänkande.

AGNETA BRENDT:

Fru ordförande, ledamöter och biskopar! Jag ska börja med att yrka bifall till Ekumenikutskottets första betänkande.

Jag är bara en vanlig medlem av den svenska folkkyrkan. Jag har inte teologisk utbildning men jag litar fullständigt på bedömningen som ärkebiskopen och biskoparna i Läronämnden har gjort när de har tyckt att vi borde föra in det här

om religionsdialog. De har kunskapen som jag inte har. Jag har bara en barnatro där jag tror att Gud har skapat oss till sin avbild med en fri vilja, och jag tror inte att han skapat bara oss svenskar och vi som tillhör Svenska kyrkan utan jag tror att han menade att alla människor har samma värde.

När jag fick uppdraget att företräda utskottet i den här frågan började jag fundera. Jag funderade då på varför kallade egentligen Nathan Söderblom till det första Stockholmsmötet 1925. Han hade bott ute i Europa och sedan upplevde han hur Europa slets sönder mer eller mindre under andra världskriget. Han blev, enligt de uppgifter jag hittade, kontaktad av patriarken i Konstantinopel som tyckte att man borde göra någonting, att de kristna kyrkorna, som under kriget hade stått på olika sidor, borde göra någonting för freden. Hur hade han agerat i dag? Hade han nöjt sig bara med att ha dialog med de kristna kyrkorna? I dag finns väldigt många som försöker använda religionen för att splittra istället för att ena och att det leder till krig och konflikter. Skulle vi genom att föra en dialog även med andra religioner, människor som företräder andra religioner, kunna bidra till en bättre värld och en fredligare värld, då tycker jag att det vore fantastiskt.

När det gäller skrivningarna om bland annat Sveriges Kristna Råd har Kyrkorättsutskottet uttalat sig och menade att om man för in alltför många organisationer, som vi har samarbete med, kan det bli problem när det kanske förändras och då måste vi ändra i kyrkoordningen. Därför har man velat att vi skulle hålla det ganska kortfattat när det gäller det.

Jag yrkar fortfarande bifall till betänkandet.

GUSTAF BENGTTSSON:

Fru ordförande, kyrkomötesvänner! Jag vill yrka bifall till Margit Borgströms reservation 1 av det skälet att jag tycker att det är väldigt viktigt att göra en liten åtskillnad mellan det positiva som är religionsdialogen och det positiva som är ekumeniken för det är två olika saker. Ekumeniken är någonting som vi ägnat oss åt på Kristi uppmaning, precis som Anna-Sara nämnde, sedan urminnes tider. Religionsdialogen är någonting som vi också är kallade att göra i vårt samhälle att verka för att det ska vara en god samlevnad både lokalt och globalt mellan olika religioner men det är ändå två olika saker. Det ena strävar efter att på något sätt bli ett i Kristus, det andra strävar efter att skapa ett gott samhälle där vi lever så att vi kan leva i samdräkt med människor av olika trosriktningar. Det blir inte särskilt respektfullt mot de andra religionerna om vår dialog med dem ska vara missionerande, vilket det måste vara om vi ska kunna bli ett i Kristus som ekumenikens strävan är. Vi bör därför göra en åtskillnad mellan dessa. När vi nu gör något så bra som att lägga till ett ekumenikkapitel i kyrkoordningen tror jag att vi ska hålla på den åtskillnaden. Det här ska få handla om ekumenik annars borde vi ha kallat det något annat, kanske typ relationer med andra samfund och religioner. Men nu har vi kallat det för ekumenik och då borde det handla om ekumenik. Sedan får vi lägga till någonting annat eller få in religionsdialogen som är väldigt positiv på något annat ställe. Låt oss inte sätta ihop det för då riskerar det att bli synkretism istället för något gott.

BISKOP ANTJE JACKELÉN:

Fru ordförande, ledamöter, biskopar! Jag yrkar bifall till utskottet. Jag tycker att den här diskussionen hittills visar att ekumenik och religionsdialog inte går att skilja åt genom vattentäta skott längre. Någonting har förändrats under de senaste decennierna. Religionsmöte och religionsdialog påverkar ekumeniken, det är ett

faktum. Det är i och för sig inte så konstigt för själva ordet ekumenik och eukumene betyder den bebodda världen. Det betyder inte kristenheten, det betyder den bebodda världen. Det är klart att Nationalencyklopedins definition som återopades här tidigare speglar ju status quo som det har varit, som det kanske är, men inte vad som håller på och sker i världen. Att inte se det sambandet är att blunda för hur verkligheten ser ut. Lutherska Världsförbundet har i dag muslimska medarbetare. Det betyder inte att det kristna slätas ut utan tvärtom, att det kristna också stärks i det mötet. Jag tror att vi håller på att hamna i en polarisering mellan felaktiga alternativ. Den viktigaste poängen som jag vill komma med är att betona att den här meningen, tillägget som vi diskuterar, handlar ju faktiskt inte om religionsdialog över huvud taget. Det handlar om att söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett religiös tradition. Det handlar egentligen bara om att dra konsekvenser av Joh. 3:16 att "Gud så älskade världen" och inte att "Gud så älskade den blivande kristenheten". Det handlar också om att inte tro att Gud talar till oss bara genom andra kristna. Om vi tror det så tror jag att vi förminskar Gud alldeles avsevärt. Skriften är full av vittnesbörd där Gud talar till människor genom människor som tillhör helt andra traditioner och religiösa traditioner. Är det inte så att vi uttrycker det varje gång vi ber den tackbön efter nattvarden som Olof Hartman har skrivit som slutar med orden "ditt bords hemlighet, uppenbara för oss ditt bords hemlighet, ett enda bröd, en enda mänsklighet" det är inget annat än det som den här meningen uttrycker.

ANDERS ÅKERLUND:

Fru ordförande, ledamöter, biskopar! Jag tänkte precis börja med det bibelcitat som biskop Antje tog fram, "ty så älskade Gud världen ..." Hade det varit på facebook hade jag skrivit "gilla" för det här inledningsavsnittet i utskottets förslag som går från en attityd omkring kyrkorelationer och ekumenik i den meningen men det är ett förhållningssätt i hela världen. Det här handlar om att man måste ta sin utgångspunkt i att vad vi gör, måste vi göra för fred, ett övergripande ansvar för freden i världen och försoning mellan människor och börja där för att sedan också bygga vår enhet i kristen tro. Det verkar vara Guds avsikt att Gud älskar världen, omsorgen är där. Jag tänkte precis ta upp, som Antje Jackelén, och sluta med Hartmans bön som vi alla älskar. Det var så här att när den här bönen kom till handbokskommittén, där det står "ett enda bröd, en enda mänsklighet" då sa starka krafter att det måste han ändra på, det måste stå "ett enda bröd, en enda kristenhet". Då sa Olof Hartman att då tar jag tillbaka förslaget. Tack, Olof Hartman!

TOMAS JANSSON:

I Ekumenikutskottet tog vi emot kyrkostyrelsens skrivelse med stor glädje. Det är en väl underbyggd skrivelse, och den kommer att ha som konsekvens att vi mycket lättare hittar relevanta avsnitt i kyrkoordningen som har betydelse för de ekumeniska sammanhangen. Därför är det här ett välkommet tillskott i vår kyrkoordning som vi får i och med detta beslut.

Vi har varit mycket eniga i Ekumenikutskottet om detta. Det är ett par punkter där vi dock har varit oeniga, vilket visar sig i de två inlämnade reservationerna. Den första reservationen handlar om det tillägg som utskottet vill göra i inledningstexten. I detta fall följer vi Läronämnden. Läronämnden föreslog till utskottet att det skulle finnas med den här lite universella öppningen som en inkörsport till det mycket längre stycke som följer om den kyrkliga ekumeniken.

Vi tyckte att det var ett bra förslag från Läronämnden och därför tog vi Läronämndens förslag till text.

I den andra reservationen handlar det om att några i utskottet föreslog att i kyrkostyrelsens skrivelse lägga till viktiga ekumeniska organisationer som vi är medlemmar i, som Kyrkornas Världsråd och Sveriges Kristna Råd. Kyrkorättsutskottet reagerade på det och tyckte att det inte var en bra idé, att vi ska undvika att försöka räkna upp organisationer på det här sättet eftersom sådant kan vara föränderligt, ingen nämnd och ingen glömd är i det sammanhanget ett bra perspektiv. Varför nämns då Lutherska Världsförbundet plötsligen i den avslutande meningen i inledningstexten? Det är av ett helt annat skäl. LVF nämns därför att det ska bli lite lättare att förstå vilka kyrkor vi har kyrkogemenskap med, dvs. vi har kyrkogemenskap med kyrkor inom Lutherska Världsförbundet och andra kyrkor som vi träffar avtal med om detta. Detta är bara ett viss förtydligande, inte ett försök att säga att Lutherska Världsförbundet skulle vara finare än Kyrkornas Världsråd eller någonting sådant, utan det är en praktisk aspekt för förståelsen av kyrkogemenskapen.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets betänkande.

HAKON LÅNGSTRÖM:

Herr ordförande! Först vill jag uttrycka min glädje över att vi nu får ett kapitel i kyrkoordningen, om vi nu antar detta, som handlar just om ekumeniken. Jag måste bekänna att jag har väldigt svårt att förstå hur man läser in religionsdialog i det här tillägget som Läronämnden föreslog och som majoriteten i Ekumenikutskottet tyckte att vi skulle få in i texten. Om man läser den långsamt och nu gör jag det. Ni har den på sid 5: ”Utifrån kyrkans tro på Gud som skapande, upprättande och livgivande i hela världen ...”, det är utgångspunkten, utifrån den tron som kyrkan har på Gud ”... är den vidare ekumeniska kallelsen att verka för kyrkans enhet, mänsklighetens gemenskap och världens helande, samt ...” utifrån samma utgångspunkt ”... att söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett religiös tradition.” Inte gudligt tilltal, inte andligt tilltal eller existentiellt tilltal utan Guds, med stort G, den Gud som vi tror på i den kristna kyrkan, den Guds tilltal vi ska söka i mötet med varje människa. Det gör jag så gott jag kan i varje möte med varje människa varje dag. Jag söker Guds tilltal i det mötet oavsett religiös tradition även den som säger sig vara en bekännande eller tydligt uttalad ateist, så i det mötet söker jag också Guds tilltal. Vad vill Gud ha sagt i det mötet?

Det är också ett sätt att se på den texten.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Jag vill inte neka broder Hakon hans rätt att tolka texter och göra det till sin egen uppbyggelse. Jag tycker att det klagande inlägg vi fick från biskop Jackelén i Lund, som har verkat i Läronämnden och som är djupt förtrogen med de här frågorna, och som sätter in det här förslaget till tillägg från Läronämnden som antagits av Ekumenikutskottets majoritet i dess rätta kontext, att det är verkligen uttalat så att det här är ett sätt att in i den ekumeniska texten vidga perspektivet till religionsdialogen. Och det är insatt i ett sammanhang där gränsdragningen, som varit viktig i evangelisk-luthersk tradition mellan den särskilda uppenbarelsen i Gamla och Nya testamentets kanoniska texter, och ett slags allmänt given uppenbarelse i Skapelsen där de distinktionerna är under upplösning.

BISKOP SVEN-BERNHARD FAST:

I Läronämndens övervägande inför det här yttrandet, den del som har förts in i den här kursiverade delen på sidan 5, så är den ett uttryck för hela den ekumeniska rörelsens lärande under 100 år av att vi kan inte begrunda det ekumeniska uppdraget enbart i tredje artikeln. Vi måste grunda det kristna ekumeniska uppdraget i en trinitarisk tro och det är just det som det här citatet från Läronämnden lyfter fram. Det här är inte frågan om att gå utanför den kristna teologin, utan det är att fördjupa det trinitariska anslaget just på grund av den kontext som Nathan Söderblom hade när han lyfte fram den ekumeniska utmaningen. Det var kyrkans sändning in i en värld för dess helande, och kyrkans bidrag måste vara att ta emot försoningen inom kristenheten så att den blir ett, så att kyrkan kan följa sin sändning in i den skapelse och den värld som är oss given. Därför hör kyrkans enhet samman med världens helande och i varje människa vi möter, så möter vi ett Guds tilltal. Det talar Jesus ganska mycket om i evangelierna, inte minst i nästa söndags text i Matteusevangeliet. Det trinitariska anslaget, ekumeniken har en kontext. Den har hela världens helande till mål, därför att det är Guds mål med sin Skapelse, Han som sände ut sin Ande för att förnya jordens anlete och fortsätter att göra så, därför finns Läronämndens yttrande för att fördjupa det trinitariska perspektivet. Det kanske den andre i religionsteologin inte kan omfatta men vi som kristna har det som utgångspunkt för det ekumeniska arbetet för hela den bebodda världens skull.

LENNART SACRÉDEUS:

Fru ordförande, kyrkomötesombud! Jag får nog säga att jag tycker inte att debatten har klarlagt den här frågan utan snarare ökat otydligheten. När biskop Antje talar om att det inte går att hålla isär ekumenik och religionsdialog, klarlägger inte detta debatten utifrån vad andra har sagt. I andra inlägg, bland annat från Hakon Långström, där han talar om att man i mötet med varje människa söker Guds tilltal. Ja visst, men är mötet med andra människor per definition ekumenik? Jag är ekumenisk när jag möter en annan människa, landar ekumeniken ytterst i det? Jag vill också påtala för er följande att om ni tittar på den formulering som nu är tillagd från utskottets sida med de sista tre orden, det var det jag tog upp i förra inlägget, oavsett religiös tradition. Ska vi inte söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett om han eller hon har en tro? Nu skriver vi in här att det handlar om människor oavsett religiös tradition. Ska vi inte söka Guds tilltal även i mötet med ateister?

Det enklaste vore att vi hanterade frågan utifrån att kyrkostyrelsens förslag, det som vi yrkar bifall till och stödjer. Med all respekt för den goda reservationen av Margit Borgström och som jag har lämnat in tidigare, tycker jag att det enklaste är – och det yrkar jag nu – bifall till kyrkostyrelsens skrivelse, alltså det ursprungliga förslaget och utan de här tilläggen från utskottet.

Sammanfattningsvis säger utskottet och en del inlägg från biskop och tidigare domprost att vi ska söka Guds tilltal i människor oavsett deras religiösa tradition. Då måste väl det också gälla oavsett om de har en tro alls. Varför blanda in religion över huvud taget i detta? När biskop Antje tar upp att man inte kan hålla isär religionsteologi och ekumenik, då har vi skapat en röra. Ingen kan säga att vi ägnar oss åt ekumenik när vi försöker ha en god dialog med islam eller med mormoner eller med buddhister. Det är religionsteologi eller religionsdialog. Att skapa ökad oklarhet genom att blanda ihop språkbruket på det här sättet har jag väldigt svårt att förstå poängen med.

Bifall till kyrkostyrelsens ursprungliga förslag.

BISKOP ANTJE JACKELÉN (REPLIK):

Jag hoppas att jag var tydlig med att säga att religionsdialog och ekumenik påverkar varandra i våra dagar och att man inte kan utgå ifrån att det föreligger vattentäta skott dem emellan. Detta är dock något helt annat än att man blandar ihop de här sakerna, det är två olika saker. Min huvudpoäng var dock att lyfta fram att den mening vi diskuterar handlar just inte om religionsdialog utan den handlar just om sökandet av det gemensamma tilltalet.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Jag vill tacka biskopen för hennes inlägg. Jag vill inte hävda att det blir tydligare när biskopen säger att det påverkar varandra och att det inte är vattentäta skott. Just det tror jag att vi uppfattar, att det är något väsensskilt att föra samtal om exempelvis synen på ledarskapet inom kristenheten med katoliker jämfört med att sitta i mötet med muslimer och diskutera treenigheten som inte finns i den religionen över huvud taget. När biskopen säger att man inte ska blanda ihop, vågar jag hävda att det är just vad biskopen gör, och det är just det som utskottet har gjort genom det här tillägget. Jag tycker att det är olyckligt. Jag tycker att kyrkostyrelsen i sitt ursprungliga förslag har detta mycket tydligare. Läs texten från kyrkostyrelsen där man skriver om att detta finns med i tankarna att inte blanda ihop detta.

BISKOP ANTJE JACKELÉN (REPLIK):

Det är nog inte jag som blandar ihop utan det är själva verkligheten som gör sig påmind i och med detta. Det är ju inte vi som alltid råder över vilka som sitter vid samma bord. Om där sitter katoliker och metodister, ortodoxa, muslimer och buddhister, kan vi ju inte säga att nu pratar vi ekumenik och nu pratar vi med er andra. Min poäng är att det är verkligheten som gör någonting oavsett vad vi vill att den ska göra. Jag tror att det är klokt om vi förhåller oss till det, både kritiskt och självkritiskt.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Jag vill citera vad som står på sidan 36 i själva skrivelsen från kyrkostyrelsen, "Kyrkostyrelsen vill här framhålla att denna principiella text ska vara en grund för det som regleras i kyrkoordningen". Och sedan en viktig mening att betänka, "eftersom det för närvarande inte finns någon reglering av specifikt interreligiösa frågor bör detta inte principiellt belysas i inledningstexten". Det är inte bara undertecknad som uppfattar detta som en sammanblandning och biskopen talar här i termer av att "verkligheten tränger sig på". De andra världsreligionerna har ju faktiskt inte uppstått under 1900-talet eller nyligen, de har ju funnits tidigare och ekumeniken har ändå en lång historia. Kyrkostyrelsen säger att "specifikt interreligiösa frågor bör detta inte principiellt belysas i inledningstexten".

HAKON LÅNGSTRÖM (REPLIK):

Fru ordförande! Det här är faktiskt en oerhört viktig sak och det är bra att vi tar tid att verkligen fundera och samtala kring vad det här står för. Lennart, det är verkligen varje människa, och jag exemplifierade det just med den som är alldeles uttalad ateistisk. Där ska vi också söka den treenige Gudens tilltal i det mötet. Vad vill Gud ha sagt och vad kan vi lyssna in hos människan? Det säger jag inte för egen uppbyggelse, Fredrik, utan jag säger det i talarstolen i kyrkomötet.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Jag vill tacka Hakon Långström. Jag vet att både du och biskop Antje, undertecknad och alla andra debattörer vill söka Guds tilltal i mötet med alla människor oavsett kristna, annan religiös tillhörighet eller utan Gudstro. Men att kalla allt detta för ekumenik blir så vitt och stort att det till sist blir konturlöst, utan fokus och tydlighet. Om vi vill göra saker och ting röriga, ska vi förstöra språkets essens och dess innehåll. Det tycker jag att man gör. Med all respekt för Hakon Långström, som har gjort enormt fina insatser i kyrkan, men att mötet med andra människor, att vi är allmänt hyfsade och det dubbla kärleksbudet, att också kalla detta för ekumenik då blir det för yvigt och det är olyckligt.

DAN SARKAR:

Jag har bedrivit religionsdialog hela mitt liv. Min pappa är hindu. Han har varit med mig och bätt aftonbön varje kväll under hela min uppväxt. Han har varit med och bätt bordsbön varje måltid tillsammans med mig. Det är inget konstigt med religionsdialog för mig. Jag älskar min pappa och vi har haft många samtal om religion. Jag har lärt mig mycket av honom och han har lärt sig något av mig. Jag ser honom som en Guds gåva till mig, såsom det står i katekesen att Gud ger oss föräldrar. Alltså har jag någon mån fått söka Guds tilltal när han har tilltalat mig med ett mycket strängt Dan. Vi har haft både religionsdialog och vanlig dialog förutom möjligtvis några ord i tonåren när det mer var dörrslängande. Det här med religionsdialog och dialog med människor med annan religion är oerhört viktigt. Jag och pappa har aldrig bedrivit ekumenik.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Det är alltid svårt att skiljas från det man själv har skrivit. Jag var med när inledningstextförslaget kom från kyrkostyrelsen. Jag tyckte mycket om det och tyckte att det var bra. Men jag insåg i Läronämndens behandling att det var ju en väldigt inskränkt syn på ekumenik som att det hade att göra med enbart de kristnas inbördes enhet, när ekumenik i historien i så hög grad handlar om kristnas ansvarstagande i hela samhället. Det här tillägget, som man uppenbarligen kan läsa på olika sätt, har jag nu haft tillfälle att läsa lite noggrannare under diskussionen och jag kan inte se annat än att det talar om kristnas ansvar i hela Skapelsen, i hela sammanhanget. Hur man kan få det att handla om religionsdialog det begriper inte jag.

Dag Sandahl har sagt att inledningstexterna inte har sakbehandlats tidigare. Min minnesbild är en annan. Det fanns en motion om att man inte skulle ha med inledningstexterna i kyrkoordningen och den avslogs. Inledningstexterna har behandlats i sak. Däremot har man sagt att man inte ska ändra i inledningstexterna utan att man ändrar någon bestämmelse. Så har hänt några gånger. Vi har ändrat i inledningstexterna därför att vi har ändrat i bestämmelser. Nu skapar vi ett nytt kapitel och då bör vi sakbehandla inledningstexten.

ANNA-SARA WALLDÉN:

Först vill jag kommentera biskop Fast och ärkebiskopen som tog upp detta med inledningstexten. Först tänkte jag när jag läste Läronämnden yttrande i förhållande till inledningstexten att var det verkligen tänkt att det här skulle komma in i inledningstexten. Det var min första reaktion. Jag känner mig ändå mycket mer bekväm med Läronämndens yttrande som just ett yttrande kring ekumenik. Det känns helt ok. Det känns inte ok i den här texten som så tydligt handlar om relationen inomkyrkligt mellan kristna kyrkor och samfund. Där hör den inte

hemma. Sedan en kommentar till utskottsföreträdaren som pratade om att det blir något slags värdering mellan kristna och inte kristna, mer eller mindre älskade, om vi nu ska göra skillnad på ekumenik och religionsdialog. Naturligtvis är vi alla skapade och älskade av Gud. Gud älskar hela världen. Det innebär lika fullt att det är skillnad på kristen tro och andra religioner. Vi tror på olika saker men det är ingen värdering av vårt människovärde. Ekumeniken har historiskt haft, och också i framtiden bör ha, utgångspunkten att i tron på Kristus så är vi ett. Vi blir inte ett eller ska sträva efter att bli ett utan vi är ett. Det är en unik utgångspunkt just mellan kristna och kristna kyrkor och samfund. Därför blir det inte särskilt svårt att skilja mellan ekumenik och religionsdialog.

DAG SANDAHL:

Fru ordförande! Ärkebiskopen har rätt. Jag frågade de lärda bröderna Bertil Olsson och Ola Isacson, som har sådana här leksaksapparater, som kollade gamla beslut. Barnparagrafen försågs med en inledningstext också. Men det här var inte vad man sa när kyrkoordningen antogs, så jag är fortfarande rätt glad. Min misstanke att det här skulle leda vidare och bli svårhanterligt bekräftas nu. När kyrkoordningen togs undvek man sakbehandling av inledningstexterna. KG Hammar var lite nonchalant och sa att det skulle vi inte prata om. Vi hade något slags holmgång om detta i ledningsgruppen. Texterna betraktades som provisorier. Som jag minns det hade Lars Eckerdal gjort en grovskiss som Ragnar Persenius fick gnetta med, och sedan gjorde man någonting tillsammans.

Men vi borde tala allvarligare om vad texterna har för status, för risken är att de lever upp till någonting mycket större än vad de var avsedda att vara. Det var bra att jag fick besked. Jag väntade lite länge på det, för jag är faktiskt osäker på hur den här materian ska hanteras. När det gällde begynnelsen i ledningsgruppen var ju inledningstexterna tänkta att förklara det som faktiskt stod i paragraferna. Nu är vi på ett annat fält, att inledningstexterna inte precis relateras till det som står i inledningen, de kan tolkas precis hur som helst. Jag menar att kyrkostyrelsens förslag var rätt klokt när det begav sig, men jag blir lite uppgiven och har inget särskilt yrkande.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):

Jag kan hålla med om att det är en ovanlig modell som kyrkomötet valde att både ha bestämmelserna och inledningstexterna. Detta tog kyrkomötet efter ganska ordentlig diskussion, där inledningstexterna förelåg, då man menade att de sätter in det här i sitt sammanhang och ger perspektiv åt läsningen, men de är inte bestämmelser. Det är en sorts läshjälp.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Fru ordförande! Min kärlek till ärkebiskopen tilltar för varje gång han säger kloka saker. Nu sa han något riktigt klokt.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):

På detta blir jag så överraskad att jag måste begära replik.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Fru ordförande! Jag vill bara meddela kyrkomötet att herr ärkebiskopen var med när jag gifte mig.

(kyrkomötet skrattar gott)

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:
Det är bra. Parlament behöver också skratta!

MARGIT BORGSTRÖM:

Jag vill bara fatta mig kort. Jag blir ganska förundrad över den här diskussionen. Jag trodde att det här skulle kunna vara en skrivelse som man läste för att få stöd ute i kyrkorna och i olika sammanhang, och till och med att någon som är utanför kyrkan skulle kunna läsa om vad håller vi på med. Då läste jag "naturligtvis varje människa oavsett religiös tradition" och jag läste då in "naturligtvis att vi kunde vända oss åt vilket håll som helst". Det tycker jag är helt uteslutet för Svenska kyrkan och för det ekumeniska arbetet med andra rörelser som frikyrkorna, Katolska kyrkan eller vad det nu är för någonting, de som bekänner i trosbekännelsen vad vi står för. Här kan det ju faktiskt läsas in vad som helst och hur ska man uppfatta det utanför kyrkomötet.

ALVE SVENSSON:

Fru ordförande, vänner i kyrkomötet! Jag har lyssnat på debatten och jag har upptäckt en sak som kanske ingen har tänkt på. Vi talar om att söka Guds tilltal i mötet med varje människa. Där bör vi sätta punkt, för om vi fortsätter och säger "oavsett religiös tradition" så utesluter vi den del av mänskligheten som inte ansluter sig till någon religiös tradition. Tänk efter, det är faktiskt så. Det är bättre att vi tar bort de tre sista orden, för då får vi med "varje människa, en mänsklighet".

BERTIL MURRAY:

Det var med exakt samma tanke som den som Alve nu framförde. Mitt förslag är som jag uppfattar det identiskt i den kursiverade texten, tilläggs-texten, stryk de tre sista orden "oavsett religiös tradition" därför att då blir den här formuleringen mycket mer inkluderande på en gång. Då handlar det verkligen om en enda mänsklighet, som flera har gett uttryck för, och vi skulle komma ifrån den här spänningen i frågan. Det är ett enkelt beslut. Jag vädjar till grupperna att fundera på det. Kan man inte göra den här texten mer inkluderande genom att ta bort de tre sista orden.

Jag instämmer i Alves yrkande här.

MARIANNE KRONBÄCK:

Fru ordförande, kyrkomötesdeltagare! På sidan 5 i handlingen som handlar om ekumeniken i kyrkoordningen står det som överskrift Fjortonde avdelningen och vad den ska handla om, Svenska kyrkans relationer till andra kyrkor och samfund. Då förstår jag inte med bästa vilja i världen hur det kan harmonisera med det som föreslås från utskottet med de tre sista orden "oavsett religiös tradition". Jag vet att det finns mycket religionsdialog, men det handlar ju inte Fjortonde avdelningen om, då får man i så fall byta rubrik. Jag får det inte att gå ihop. Jag ansluter mig till Alve Svenssons och Lennart Sacrédeus yttrande om att de tre sista orden "oavsett religiös tradition" stryks.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 92.

§ 37 Kairosdokumentet och Israel-Palestinafrågan

BIRGIT FRIGGEBO:

Det är med stor sorg i hjärtat och frustration och vrede som vi nu ser att våldet trappas upp igen i Israel och Gaza. Även om en fred och tvåstatslösning ter sig alltmer avlägset än på länge måste vi ändå framhärda i övertygelsen om att fred bara kan uppnås genom fredliga medel. Parterna måste sätta sig ner och förhandla fram ett fredsavtal som gör att de framgent kan leva i fred sida vid sida. Internationella nämndens svar på Kairosdokumentet har hittills utgjort Svenska kyrkans officiella ståndpunkt i Mellanösternfrågan. Det svaret är mycket väl avvägt och bör också ligga till grund för det beslut som Svenska kyrkans högsta beslutande organ nu ska fatta i frågan. Dokumenten bör harmoniera och vi kan inte bara ta ställning för ena parten i konflikten i våra beslut och föreslår därför avslag på utskottets förslag om bifall till motionerna 2012:51 och 2012:55 punkt 1. Istället föreslår jag följande text som kyrkomötet bör besluta:

Med anledning av motionerna 2012:51 och 2012:55 punkt 1 beslutar kyrkomötet att uppmana kyrkostyrelsen att fortsätta att aktivt verka för en fredlig och rättvis lösning på konflikten Israel-Palestina. Svenska kyrkan kräver ett slut på den israeliska ockupationen och att en palestinsk stat etableras sida vid sida med staten Israel i enlighet med FN-resolutioner utifrån förhandlingar mellan parterna. Vi stöder fullt ut Israel som en suverän stat inom internationellt erkända gränser liksom vi fullt ut stöder en suverän palestinsk stat i Gaza på Västbanken inklusive östra Jerusalem. Det innebär en tvåstatslösning baserad på 1967 års gränser. Vi kräver ett slut på både palestinskt och israeliskt våld mot civila och att mänskliga rättigheter och internationell lag efterlevs av båda sidorna i konflikten. Vi uppmanar den svenska regeringen att stödja palestinernas önskan att beviljas ett utökat observatörskap i FN i avvaktan på att Palestina kan bli en erkänd stat som upptas som en fullvärdig medlem i FN. Ett sådant observatörskap innebär tillträde till FN-apparaten inklusive internationella domstolar. EU:s generösa handelsavtal med Israel kan inte omfatta varor från de olagligt ockuperade områdena och svenska regeringen bör därför skyndsamt verka för en korrekt ursprungsmärkning av varor från israeliska bosättningar i de av Israel ockuperade områdena så att konsumenter kan undvika att stödja dessa bosättningar.

De två första styckena lägger fast vår övergripande hållning i åstadkommande av fred nämligen fredsförhandlingar, tvåstatslösning samt slut på våldet och ockupationen. De formuleringarna är tagna ur brödtexten i utskottets betänkande och också den internationella nämndens svar. De två övriga handlar om saker där vi som Svenska kyrkan direkt och omedelbart kan påverka den svenska regeringen, nämligen när det gäller observatörskap i FN och genom ursprungsmärkningen.

FREDRIK SIDENVALL:

Ordningsfråga. Jag tycker att det är illa att vi inte visar staten Israel så mycket respekt att vi kan stava namnet korrekt på monitorerna. Nu står det "Israel".

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Det här en mycket känslig fråga som ni alla är medvetna om, speciellt med det som har hänt på senaste tiden i det området. Jag fick i förväg reda på att Birgit Friggebo hade skrivit en alternativtext som kanske kunde vara vi kunde ta. Jag tänker hantera det så här om kyrkomötet ställer upp på det. Hennes text kommer att delas ut till samtliga nu. Vi bryter detta ärende så att ni tar med det hem i kväll och kan läsa och tänka igenom det ordentlig och så tar vi debatten i detta ämne i morgon när alla har satt sig in i vad de olika alternativen innehåller. Det är

faktiskt så att vi får inte ta ett förhastat beslut i en sådan här fråga nu för det kan påverka utvecklingen på ett mycket negativt sätt, tror jag. Mitt förslag är att vi skjuter på detta ärende nu och ni får texten i kväll och sedan tar vi debatten i morgon. Är det någon som har en avvikande uppfattning? Kan vi göra så som jag föreslår?

Kyrkomötet beslutade enligt förslaget. Fortsättning i § 49.

§ 38 Förföljda kristna

EVY ANNÉR:

Ordförande, kyrkomöteskamrater! Det är en ganska otacksam uppgift att som första talare komma efter att de flesta har varit ute och ätit en massiv måltid så att man håller på att hamna i paltkoma eller, som vi brukar säga där jag kommer ifrån, kroppkakskoma.

Jag har ett uppdrag att som företrädare för Ekumenikutskottet yrka bifall till utskottets förslag att kyrkomötet avslår motionerna 2012:6 och 2012:28. Utskottet delar den oro för situationen för förföljda kristna, vilket uttrycks i motion 2012:6. Utskottet anser att det är väldigt viktigt att både på nationell nivå och i stift och församlingar agera för att stödet för medkristna kommer till uttryck i kyrkans liv och opinionsbildning. Utskottet bejakar också intentionerna i motion 2012:28 och understryker vikten av att frågor om förföljelse av kristna, av minoriteters situation samt frågor om religionsfrihet kommer att lyftas fram inom Svenska kyrkan samt att engagemang kring dessa frågor uppmuntras.

Efter att ha fått en mycket intensiv och bra information om den omfattande verksamhet som Svenska kyrkan har i de här frågorna, uttrycker vi vår stora uppskattning över det arbete som görs för att stödja förföljda kristna och religionsfrihet. Vi ser fram emot att detta också kommer att fortsätta med stor kraft och engagemang. Utifrån den beskrivning vi har fått om kyrkans arbete för förföljda kristna, som presenteras i det stora bakgrundsmaterialet, föreslår dock utskottet att motionerna avslås samt att reservationen också inte godkänns.

MARGARETA VIKLUND:

Ordförande! Jag börjar med att yrka bifall till min motion 2012:6.

Det är nu tredje gången jag lägger fram en motion till kyrkomötet med en bön från kristna bröder och systrar i världen om stöd i den svåra situation som många befinner sig i. Alla tre gångerna har motionerna besvarats med en svepande och undanglidande text och egentligen svarat på annat än vad motionen framställt i förslagen till beslut. Två av motionerna har avslagits, och nu föreslås att kyrkomötet ska avslå även denna tredje motion. Det är ju i och för sig bra att jag har gett kyrkostyrelsen och kyrkomötet möjlighet att berätta om en del av det man gör, men det rentvår inte kyrkomötets chans och möjlighet att göra ännu mer och att också föregå med gott exempel och påverkan av den allmänna opinionen, regering, riksdag och andra beslutande myndigheter. Svaret ger inte heller några skäl till varför man inte kan bifalla motionen eller argumentering till varför man inte vill eller kan bifalla den. Jag är således inte nöjd med svaret utan åter igen besviken på det, ja till och med mycket besviken.

Det har väl inte kunnat undgå någon att under senare tid har situationen för förföljda kristna i världen uppmärksamats mer än vad som gjorts tidigare. Det är bra. Enligt en artikel i tidningen Dagen den 31 oktober i år bedömer många att de kristna i dag är den mest förföljda gruppen i världen. Minst hälften av Iraks kristna befolkning har exempelvis flytt landet. Många av dem finns i Sverige i dag.

I Bagdad har gudstjänstbesökare dödats i en kyrka för något år sedan, och i Nordkorea sitter 70 000–80 000 kristna i fångläger. Varför? Jo, bara för att de är kristna. Jag har fått höra hur människor, framför allt kristna i Syrien, i princip säljer allt de äger för att kunna betala miljontals pengar till mer eller mindre samvetslösa människosmugglare för att de ska hjälpa dem att ta sig ur landet och den förtvivlade situation som de befinner sig i. Listan över exempelvis kyrkor som har bränts ned under åren kan bli mycket lång, och den listan innehåller kyrkor över hela världen, i Kina, Burma, Indien, Egypten, Irak, Iran för att nämna några exempel.

Den 7 november, dvs. för någon vecka sedan, hölls en ljusmanifestation med möte på Sergels torg och avslutning i Sankta Klara kyrka i Stockholm med bland annat uppmaningen till alla kristna i Sverige att stå upp för rätten till respekt för den kristna tron och att visa solidaritet med alla som får lida och till och med dö för sin kristna tro. Det är bra, mycket bra, att det börjar röra på sig i leden. Jag instämmer i manifestationens uppmaning.

Kyrkomötet är Svenska kyrkans högsta beslutande organ. Vi har ett mycket stort personligt ansvar inför både Gud och människor att vi, du och jag, fattar rätt beslut. Vi kan, och det är vårt ansvar, dels höja våra röster så länge och högt vi förmår så att de når beslutsfattare på olika nivåer så att de kan agera, dels att våra röster också når de förföljda kristna som förföljs bara därför att de just är kristna, för att ge dem ork och mod att hålla ut. Ett sätt att göra det är att Svenska kyrkan inbjuder representanter, kyrkoledare för kristna kyrkor över hela världen till en konferens för att visa vårt stöd och för att diskutera hur vi på bästa sätt ska kunna stödja och hjälpa dem och hjälpa varandra. Vi har ju en gemensam grund och ett gemensamt mål och vi är ju bröder och systrar. Ett steg i den riktningen, att hjälpa de andra och att också kanske hjälpa oss själva, är att bifalla motionen.

LENNART SACRÉDEUS:

Herr ordförande, kyrkomötesombud! Jag yrkar bifall till den reservation som är undertecknad av ledamöterna Anders Novak, Katarina Wedin, Eva-Maria Munck, Margit Borgström och Terence Hongso och som också understöds i särskild mening av ersättarna Kjell Petersson, Per-Olof Flodström och Lilian Nilsson och som uttalar att man vill uppdraga åt kyrkostyrelsen att inom Kyrkornas Världsråd och i andra sammanhang, vilka den finner lämpligt, intensifiera insatserna för religionsfrihet och stöd till förföljda kristna.

Kära kyrkomötesombud! Jag är övertygad om att inom Svenska kyrkans församlingar, på stiftsnivå och på den nationella nivån så skulle vi kunna ha ett än större publikt och synligt engagemang för förföljda trossyskon runt om i världen. Jag tror att detta skulle verka samlande och engagerande för många i vår kyrka att vi stod i en situation där vi värnade om de absolut svagaste runt om i världen bland våra trossyskon, förföljda just därför att de är kristna, just därför att de delar den tro vi själva har. Ingen av oss kan slå sig för bröstet, inte heller jag själv kan slå mig för bröstet utifrån ett gammalt engagemang i frågor kring religionsfrihet. Men det känns på något sätt som att vi i Svenska kyrkan gemensamt inte står riktigt längst fram i fronten i arbetet för religionsfrihet och för att stå upp för förföljda kristnas situation runt om i världen. Rätta mig gärna, men jag uppfattar att det inte är vi i Svenska kyrkan som i första hand har lyft situationen för den utsatta kristna befolkningen i inbördeskrigets och våldets Syrien. Det är inte alltid vi som syns i debatter, debattartiklar, manifestationer och i medier kring hur det är att vara en koptisk kristen i Egypten. Det är inte vi i Svenska kyrkan, landets största kristna samfund, en folkkyrka kallar vi oss, som alltid syns tydligast när

det gäller att stå upp för de kristnas rättigheter i Irak, det land där en veritabel utvandring, ett exodus, har drabbat den kristna befolkningen under 2000-talet. Det är inte alltid vi i Svenska kyrkan, våra biskopar, domprostar eller kyrkoherdar eller kyrkomötet som hörs när det har skett terrorattacker i kyrkor i Nigeria eller i Kenya. Det är inte våra ledare, det är inte vi i Svenska kyrkan som hörs i kampen för de kristnas rättigheter mot kommunism och diktatur och ateism i Kina, Nordkorea, Kuba eller Vietnam eller när kristna, just därför att de är kristna, dödas i Indien eller i Pakistan därför att de inte tillhör majoritetsbefolkningens tro. Listan skulle kunna göras längre. Jag tycker att vi är rent ut sagt alldeles feshjumba i den här frågan i kyrkan. Vi skulle kunna ha en helt annan glöd och ett helt annat engagemang. Den här måttfullheten i vårt engagemang för de utsatta smittar av sig i kyrkan som helhet. Om vi inte orkar stå upp för dem, hur ska vi kunna orka stå upp i andra viktiga angelägenheter.

Jag vill avsluta med vad jag försökt formulera i slutet av motionen och som i praktiken reservanterna stödjer: Svenska kyrkan på nationell nivå bör inta en betydligt mer aktivistisk hållning i dessa frågor och på så sätt underlätta för enskilda medlemmar och församlingar runt om i vår kyrka att delta i detta grundläggande kristna solidaritetsarbete. Om vi Sveriges kristna själva är tysta eller passiva i vårt eget land om förföljelsen av våra medkristna runt om i världen kan man knappast räkna med att andra kommer att agera mer engagerat än så från svensk sida. Om vi kristna är tysta då kommer andra att vara det.

Bifall till reservationen.

FREDRIK SIDENVALL:

Herr ordförande! Jag yrkar också bifall till reservationen. Förföljda medkristna är inte bara offer. De är också tillgångar. Jag tänker att vi har någonting viktigt att lära av dem, att till dem ställa frågan om hur man gör för att bli förföljd. Det har inte varit vår starkaste gren som kristna i Sverige och i Svenska kyrkan att leva ut vårt lärjungaskap på ett sådant sätt att vi blivit förföljda. Där har vi någonting att lära av medkristna runt om i världen. Jag tänker också att en minsta solidaritet vi skulle kunna visa våra medkristna runt om i världen är att vi åtminstone slutar att förfölja varandra. I mitt, som jag tycker, kanske rättmätiga arbete att försöka söka och värna kyrkans bekännelse tänker jag att jag kanske har framträtt på ett sådant hjärtlöst sätt att de som jag har kritiserat har känt sig förföljda. Jag tänker på kvinnliga präster, homosexuella medkristna, de som jag kallar liberalteologer eller romantiserande högkyrkliga eller vildvuxna karismatiker. Det är något som jag djupt ångrar, att jag har betett så att de har kunnat känna sig förföljda. Som väl är har jag inte så mycket makt. Men det finns de som har mer makt än jag, både genom uppdrag eller genom att tillhöra liksom en tolkande majoritet som också behöver besinna sig på detta. Det finns väckelserörelser i vår kyrka som har betytt mycket för vår kyrkas andliga liv genom århundraden som nu nästan är utslocknade, drivna ut de sista resterna ut i kyrkans marginal och där de alltmer känner att de har förlorat sin hemortsrätt. Det finns andra grupper. Låt oss, kära vänner i Svenska kyrkan, i solidaritet med förföljda medkristna rannsaka oss själva. Har vi bidragit till att förfölja varandra? Finns det någonting vi kan göra i vår frimodighet och i vår trohet mot Kristi evangelium så att vi också vågar ta risken att bli förföljda för Jesu Kristi namns skull? Om någonting sådant händer oss så är det inget onormalt enligt aposteln ord som skulle hända. Tvärtom är det enligt Martin Luther ett av kyrkans kännetecken att leva under korset.

BERTIL OLSSON:

Ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationen i det här betänkandet. Det är en annan formulering utifrån den motion som Lennart och jag har lämnat i den här frågan.

Runt om på vår jord är det människor som förföljs just för sin kristna tros skull. Visst finns det förföljelse av andra religioner på olika håll men om man granskar vilka som verkligen förföljs, de som får lida och kanske till och med riskerar att dödas för sin tros skull, är det ju de kristna grupperna runt om på vår jord som är den stora gruppen i detta sammanhang. Här är det viktigt att vi som lever under demokratiska fria former också är beredda att stötta. Det handlar också om i det här sammanhanget de som kommer till vårt land därför att de är förföljda. Vi måste också plantera det här i vårt svenska samhällsklimat att en kristen tro kan kosta någonting, och därför måste den som är förföljd i sitt hemland ha rätt till asyl. Likaväl som en politisk åsikt kan rendera i förföljelse i många länder kan också en kristen tro göra det. Vi måste som kyrka också verka för att våra myndigheter som hanterar detta lär sig att se vad kristen tro betyder för människor som har förföljts för sin kristna tros skull eller som riskerar att bli förföljda om de skickas tillbaka. Den solidariteten är vi skyldiga att visa våra kristna bröder och systrar. Det är alltså viktigt att hela tiden se detta och det är viktigt att kyrkan som sådan står upp, och självklart att vi som enskilda kristna står upp och stödjer människor som är förföljda. Det är lite märkligt att även om man har gjort mycket så handlar det hela tiden om att poängtera att vi kan göra mer. Det ju det som reservationen betonar att intensifiera arbetet så att vi än mer framstår som de som ställer upp till försvar för de förföljda.

Alltså, bifall till reservationen.

KENT KJELLGREN:

Ordförande, ledamöter och åhörare! Jag bifaller motion 2012:6 och 2012:28. Aldrig tidigare har så många människor fått lida av så mycket förföljelser för sin kristna tro som i dag. Dagligen kan vi genom massmedia, närgångna rapporter, följa det lidande som äger rum. Den kristnas situation har inte blivit bättre utan istället hårdnat med förföljelse, trakasserier, bombningar av kyrkor och på gator och torg, mord och terrorhandlingar. Svenska kyrkan på nationell nivå bör ta en betydligt mer aktiv hållning i dessa frågor. Det är därför hög tid att Svenska kyrkan tar tag i den här frågan ännu tydligare och att Svenska kyrkan belyser den svåra situation för de människor i världen som förföljs för sin kristna tro. Instämmer med motionärerna att Svenska kyrkan blir ännu mer aktiv och inbjuder till internationella konferenser med kyrkor och kristna samfund över hela världen för att belysa den svåra situationen för de människor i världen som förföljs för sin kristna tro.

Bifall till 2012:6 och 2012:28.

EVA-MARIA MUNCK:

Bröder och systrar i kyrkomötet! Jag yrkar bifall på den reservation som finns i ärendet. Det är svårt för oss som ledamöter i kyrkomötet att förstå till fullo den situation som råder i världen för människor som är förföljda på grund av sin tro. Jag har aldrig varit förföljd på grund av min tro och har svårt att föreställa mig hur det skulle vara. Enligt siffror från en organisation som heter Open doors, som jobbar med förföljda kristna, är det ungefär 100 miljoner kristna runt om i världen som förföljs, arresteras eller till och med dödas på grund av sin tro. Värst är förföljelserna på grund av religion i Indien, där både kristna och muslimer är de

mest utsatta grupperna. Vi har i utskottet lärt oss om hur Svenska kyrkan jobbar med förföljda kristna och att man gör det genom Kyrkornas Världsråd. Det är så man ordnar lokala konferenser och när man belyser situationen i ett land som Pakistan så gör man det tillsammans med det Pakistanska Kristna Rådet till exempel. Det är så som vi tror att man bäst jobbar med de här frågorna. Därför vill vi föreslå att man intensifierar det arbetet som Svenska kyrkan redan är en del av genom Kyrkornas Världsråd.

Bifall till reservationen.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Ordförande! Vi kan naturligtvis i kyrkomötet uttala oss i många frågor. Det är viktigt när man uttalar sig att man har ordentligt på fötterna, och framför allt att när man uttalar sig så är det med tanke på de som man uttalar sig om som man gör det. Inte för att själv känna att nu har vi i alla fall gjort något. Det kan gå inflation i uttalanden. Det är viktigt att man står stadigt och är beredd att följa upp det. Vi har till exempel den senaste tiden haft problemen både i Nigeria och Tanzania med anfall på kyrkor och då är det för oss viktigt att när vi agerar i sådana sammanhang gör det i samspel med vad kyrkan där och kyrkorna där önskar. Det skulle väl vara härligt att alltid blåsa på och säga att det där är fel. Men det kan också vara bedömningar som behöver göras i landet som vi måste ta hänsyn till, precis som vi antagligen skulle reagera själva när andra kristna i omvärlden skulle ha synpunkter på vad som sker i Sverige. Vi måste samspla.

Vi har stor hjälp av arbetet i Kyrkornas Världsråd. Även i Lutherska Världsförbundet bedrivs ett mycket seriöst arbete med de här frågorna och där finns vi med. Där finns vi med i mycket hög grad och bland annat genom Margareta Grape som förestår Kyrkornas Världsråds representation i FN graderas nu det här arbetet upp på ett väldigt tydligt sätt. För några veckor sedan var jag på en större Pakistanhearing som Kyrkornas Världsråd hade ordnat med folk från Pakistan och Sveriges representation vid FN-organen i Genève. Det handlade just om religionsfriheten, just om de kristnas situation. Vi har ett möte utsatt med Migrationsverkets ledning just för att påminna dem om den nya EU-domen som säger att det är inte den kristne som ska behöva visa på att det är risk för förföljelse, bara det att man har konverterat innebär en risk och det måste tas hänsyn till. Vi måste städa upp framför egen dörr. Vi har en egyptisk diakonidelegation på väg in, vi har kontakt med UD om att hålla dessa frågor levande, vi menar att man har en religionsblindhet ofta från svenskt håll. Alltså, vi måste arbeta seriöst. Det är klart att vi kan uttala oss mer, men tänk också på att det måste vara grundat i de kristnas situation och önskemål på platsen. Vi har ju sett svårigheterna när det har gällt Syrien, att antingen göra till intet förpliktande uttalanden eller så utbryter en väldig oenighet mellan kristna. Det krävs eftertanke.

ELISABETH HOLMBLAD:

Ordförande, ledamöter, biskopar, åhörare både här och långt bort! Margareta Viklund nämnde att många kristna irakier bor i Sverige och därför vill jag berätta om en man från Bagdad som heter Kamal som jag mötte för fyra år sedan. Han är en av de mest fridfulla människor jag någonsin har mött. Han hade jobbat med amerikanarna i Bagdad och därför var han förföljd men också för sin kristna tro. Han blev av med sin bil, den blev bränd, de tog hans hus och någonstans där så flydde han till Sverige. Hans familj flydde också men de fastnade någonstans i Syrien och kom inte så långt som till Sverige. I Sverige så levde han ett väldigt lugnt liv, tog långa promenader och läste sin bibel. Jag antar att det var därför

han var så fridfull. Han hade mycket frid att dela med sig som han hade fått från sin bibelläsning. Men han fick inte stanna i Sverige. När han fick sitt utvisningsbesked så var han väldigt rädd. Då var han inte den fridfulla man som vi kände sedan innan utan då var han riktigt rädd. Han sa att han kanske överlever en vecka i Bagdad, och kanske hinner få lite ordning på papper och sedan fly igen. Han åkte med en av de första massdeportationerna från Sverige. Ingen jag känner har haft kontakt med honom sedan dess. Jag berättar den här historien dels för att berätta om ett livsöde som kanske inte alla av oss möter, dels för att försöka sätta sig in i tanken om hur det är att vara förföljd, att veta att man inte kan återvända till sin hemstad. Kamal var 66 år när jag träffade honom. Han hade bott i Bagdad i över sextio år. Den tanken att man inte kan återvända delvis för var man har jobbat någonstans, delvis för att man har sin frid i Gud. Jag tror att få av oss har försökt att sätta sig in i den tanken ordentligt men jag vädjar att vi gör det så att vi kan stötta också som kyrka.

Jag yrkar bifall till reservationen.

ANKI ERDMANN:

Ordförande, ledamöter, biskopar och alla andra! Jag vill tala för reservationen och jag tycker att det är viktigt att betona begreppet religionsfrihet för jag är medveten om att det inte är ett helt okomplicerat begrepp men låt oss ändå arbeta för det och använda det. Svenska kyrkan ska arbeta för religionsfrihet inte bara för våra kristna systrar och bröder. Religionsfrihet borde gälla för alla religioner runt om i världen för såväl kristna, mandéer, olika inriktningar inom islam m.fl. då tror jag att världen skulle se bättre ut.

Bifall till reservationen.

MARGARETA VIKLUND:

Herr ordförande! Ja, det finns hur mycket som helst att göra på den här fronten. Jag sätter mig på intet sätt emot någonting av det som görs när det görs utifrån människornas villkor. Visst måste man göra bedömningar i landet, om hur det ser ut och hur situationen är, och det talar ju för min motion nämligen att bjuda in kyrkoledare från hela världen och diskutera igenom de här frågorna med alla, inte tänka på något speciellt land utan verkligen ge alla möjligheter att uttala sig om den situation som är i deras respektive land. Det är det som min motion gäller. Jag slår inte ned på någonting som görs och jag tycker att det är jättebra allting som görs för att hjälpa människor som har det besvärligt och att hjälpa våra kristna systrar och bröder. Men det finns ännu mer att göra och vi måste utgå ifrån människornas behov och de som vet bäst är de som är mitt ibland det, så bjud hit ledarna. Det är det min motion handlar om, inget annat.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS:

Ordförande, ledamöter, biskopar! I en utsatt social och politisk situation är det alltid de minsta som får betala priset. Det ser man till exempel i Syrien och Irak. Medan de kristna tidigare har kunnat leva under ett relativt skydd, men till priset av en diktatur, hamnar man i en ny politisk och orolig social situation i ett utsatt läge.

Det första jag vill lyfta fram är religionsfrihetsfrågan som Anki Erdmann gjorde. Det andra är att det är väldigt viktigt att ha fokus på människan oavsett religion och livsåskådning. Vårt fokus måste vara den utsatta människan. Jag tänker ofta på när Jesus talar om människosönens dom, identifierar sig med de sjuka och de som sitter i fängelse. Han identifierar sig med människan.

LENNART SACRÉDEUS:

Ordförande, kyrkomötesombud! Jag vill citera hur motion 2012:28 av Bertil Olsson och undertecknad är formulerad i sin att-sats.

Kyrkomötet beslutar att uppdrag till kyrkostyrelsen att agera på ett sådant sätt att den nationella nivåns solidaritetsarbete för förföljda medkristna runt om i världen kommer tydligare till uttryck i kyrkans liv och opinionsbildning.

Jag vill betona att det handlar om förföljda kristna. Det handlar inte i första hand om förföljda kyrkor, förföljda ärkebiskopar eller förföljda kyrkoherdar. Det handlar om förföljda kristna, det kan också handla brett om kampen för religionsfrihet som är det gemensamma paraplyet. Jag hoppas att jag inte är för övertydlig, men jag tycker att ärkebiskopen i sitt inlägg på något sätt sa att allt är bra som det är, vi agerar perfekt som det är, det gäller att stå stadigt på fötterna, det gäller att inte göra uttalanden och blåsa på och vi måste samspela med kyrkorna i landet. Vi vanliga församlingsbor, som inte är vare sig präster eller sitter i Kyrkornas Världsråd i New York, vill ha stöd av denna kyrka, hur vi ska kunna agera lokalt. I vår lilla lokala församling, i vår lilla lokala tidning med en upplaga på några tusen, hur ska vi agera. Jag kan inte komma ifrån att när det kommer repliker här som säger att vi måste samspela med kyrkorna i landet, har väl ingen sagt något emot detta. Det hindrar väl inte att vi tydligare syns i den kampen och det arbetet som handlar om solidaritet med människor som förföljs just för sin tros skull. Ingen av oss, allra minst Margareta Viklund som talat tidigare eller Bertil Olsson eller undertecknad, vill kritisera det som görs. Men att självgott säga att det är tillräckligt och att vi agerar på rätt sätt och kyrkodiplomati är det enda sättet, det är inte vad den här motionen är ute efter. Den ute efter att stå upp för den enskilda människan som drabbades av att sin syster eller sin mamma dog där i kyrkan som sprängdes i luften av terrorister eller tvingades fly från landet därför att de var kristna eller som inte kan komma in på ett universitet därför att de är troende och därmed för regimen är farliga. På något sätt andas det om att allt är bra som det är, vi gör tillräckligt, vi ägnar oss åt rätt kyrkodiplomati, Margareta Grape gör ett fantastiskt arbete i Kyrkornas Världsråd, visst så, men hur kan få ut detta till oss vanliga lekmän i den här kyrkan.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):

Jag vill inte vantolka dig Lennart på samma sätt som du vantolkar mig. Det är klart att man kan göra mer. Jag tror att det är väldigt viktigt att församlingar och i opinionsbildningsarbetet här hemma i Sverige när det gäller flyktingars möjligheter och asylsökande att vi verkligen vågar stå upp för att det är farligt att vara kristen och att det här med religion verkligen inte är någonting som man väljer eller väljer bort i andra kultursammanhang. Man hör till en grupp och då är man utsatt och detta måste vi vara tydliga att markera. Vad jag vill säga är att här sker det många saker och vi ska inte underskatta vad andra kyrkor och vad vi kan göra tillsammans med andra kyrkor. Det är inte säkert att det måste vara just Svenska kyrkan och i Sverige som det bästa kan göras. Vi måste ta vara på det samarbete vi har med kyrkor över världen.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Nej, jag ska inte vantolka ärkebiskopen eftersom jag uppenbarligen har gjort det utan att detta blir tydliggjort. Vad det handlar om är hur vi på gräsrotsnivå ska kunna komma åt det här materialet, hur vi ska kunna engagera oss, hur ärkebiskopen, hur kyrkostyrelsen, hur kyrkans ledning men också ute i stiftet ska

kunna få oss motiverade att göra mer. För mer kan vi definitivt göra. Jag upplever att dit man vänder sig är Open door eller Christian World Wide Solidarity eller Ljus i öster eller andra organisationer. Det är väldigt sällan materialet kommer från Svenska kyrkan och ursprunget är där. Istället för att vantolka varandra är det väl bättre att detta tydliggörs. Jag menar att det handlar om förföljda medkristna, förföljda individer. Självklart är kyrkorna utsatta och i en väldigt svår situation men det handlar om individer. Alla är inte födda in i en tro. Det är faktiskt människor som blir omvända till en tro.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):

Det har man rätt till och det har vi ställt upp för och det ska vi ställa upp för. Vi har valt att arbeta mycket i de här frågorna tillsammans med Sveriges Kristna Råd eftersom vi menar att styrkan blir mycket bättre när vi är förenade de kristna i Sverige kring det. Och det tänker vi fortsätta med. Att vi har fått till stånd det här mötet med Migrationsverkets ledning beror just på att vi samverkar med andra kyrkor för enskilda människors skull.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Det som sker är inte negativt, tvärtom, det ska uppmuntras positivt. Men Sveriges Kristna Råd är också de facto ett nationellt ekumeniskt organ och detta måste på något sätt kunna sippra ned till stifts- och församlingsnivå. Det är den typen av arbete för att tydliggöra detta engagemang så att det når längre ned i kyrkan på stifts- och gräsrotsnivå. Jag tror faktiskt att det inte är fel, med all respekt för engagemanget i Sveriges Kristna Råd, att detta engagemang också tydliggörs i Svenska kyrkans eget namn. Det är inte fel.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 94.

§ 39 Uppföljning av lyssnarkonferensen i Lund 2007

TOMAS JANSSON:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag talar för utskottet i den här frågan så jag yrkar avslag på motion 2012:14 och yrkar bifall till förslaget från Ekumenikutskottet att kyrkomötet uppdrar till kyrkostyrelsen att överväga lämpliga former för att ge spridning åt dokumentation från ekumeniska konferenser.

Jag vill börja med att rikta ett tack till motionärerna, som har satt fingret på en väldigt viktig fråga att Svenska kyrkan ägnar sig åt viktiga samtal med andra samfund i Sverige och ute i världen, och att dessa viktiga samtal behöver komma kyrkans medlemmar till del. Ekumenik blir en levande kraft när det inte bara förs samtal mellan få människor utan att samtalen kommer ut till de många. Frågan om hur vi ger spridning åt det som sägs på ekumeniska konferenser är en viktig fråga och det har den här motionen hjälp till att sätta fingret på. Det är därför som utskottet lägger det här förslaget. Ett förslag som på ett sätt går längre än motionärerna är att säga att det handlar inte bara just om en enstaka konferens, den intressanta lyssnarkonferensen 2007, utan det är en generell fråga som vi vill ge kyrkostyrelsen i uppdrag att reflektera och fundera över, hur vi kan bli ännu bättre på att se till att kyrkans medlemmar känner sig delaktiga i ekumeniken.

I sin andra punkt kräver motionärerna att resultat från lyssnarkonferensen 2007 bör ge kyrkostyrelsen anledning att vidta åtgärder. Vi får väl förmoda att det betyder lika med att Svenska kyrkan skulle ändra sig på några punkter.

En bra formel för ekumenik är ”sann mot sig själv, öppen mot andra”. När vi för en ekumenisk dialog gör vi det utifrån vår ärliga uppfattning och tolkning av

vad som är Guds vilja, också i en lyssnande attityd hur andra uppfattar det och kan tolka också Gud på ett annat sätt. Att samråda och diskutera i ett sådant möte är fruktbart. Men samråd leder inte alltid till samtycke. Vi är tvungna att leva med att även med våra systerkyrkor kommer vi ibland att komma till olika ståndpunkter. I det som nu förmodligen blir kyrkoordningsförändringarna vad det gäller ekumenik imorgon är de helt okontroversiella paragraferna. Där kan man bland annat intressant läsa att ”inför beslut i teologiska och ekumeniska frågor av större vikt ska kyrkostyrelsen samråda med kyrkor inom Lutherska Världsförbundet och övriga kyrkor man har en ekumenisk samverkan med”. Det är ganska långtgående att säga att samråd ska äga rum i viktiga teologiska frågor. Samråd är inte alltid detsamma som samtycke. Svenska kyrkan fattar i alla lägen ett självständigt beslut över sina ställningstaganden.

Motionärernas tredje punkt handlar om att följa upp konferensen 2007 och där gör vi iakttagelsen att den uppföljningen har redan skett, den är på god väg. Den har resulterat i en serie dialogkonferenser som inleddes år 2010 som är i full gång och som kommer att fortsätta att gå, så uppföljande konferenser har vi.

Slutsatsen av utskottets överväganden är att vi ger kyrkostyrelsen i uppdrag att reflektera över hur vi kan bli ännu bättre på att sprida den ekumeniska dialogen och göra kyrkans medlemmar delaktiga.

Bifall till utskottets betänkande

BERTIL MURRAY:

Ordförande och alla ni här! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och jag vill tacka för en konstruktiv behandling av motion 2012:14 som alltså handlar om att ta vara på erfarenheterna och signalerna från en överläggning med lutherska kyrkor för några år sedan. Utskottet vidgar frågan till att handla om att sprida kunskap om ekumeniska överläggningar över huvud taget och desto bättre. I sina överväganden går utskottet ett steg längre och anser ”att det är av stor vikt att lyssna till samt att samtala med systerkyrkor och partner med intentionen att förstå varandra bättre och fördjupa relationerna”. Jag instämmer åter igen med glädje.

Slutligen menar dock utskottet att och jag citerar igen ”detta inte alltid behöver leda till att Svenska kyrkan utifrån vad som framkommer i dialoger ändrar sina ståndpunkter och ställningstaganden”. Jag håller med även om detta. Det behöver och ska inte alls alltid vara fallet att Svenska kyrkan ändrar sig utifrån ekumeniska överläggningar. Ändå vill jag rikta en fråga till utskottet och till dig Tomas, som representant för utskottet: I vilken utsträckning menar utskottet att det varit fallet att Svenska kyrkan ändrat sina ståndpunkter och ställningstaganden med anledning av ekumeniska konsultationer? Uppmuntra mig gärna nu och andra genom att ge några konkreta exempel.

TOMAS JANSSON (REPLIK):

Jag tänker inte gå Bertil Murray till mötes och börja räkna upp konkreta resultat. Vi kan konstatera att vi har en samsyn vad det gäller att föra en dialog med våra systerkyrkor men det är inte alltid som det innebär att samtycke uppstår. Vi kommer att få leva med att vi också kan komma till olika slutsatser, ibland också radikalt olika slutsatser. Det innebär att vi också kommer att få kritik från systerkyrkor när de tycker att vi är ute på avvägar. Likafullt står vi fast vid vad vi tycker är vår ärliga tolkning av Guds vilja liksom vi också kan kritisera systerkyrkor och får respektera att de inte alltid kommer att ta till sig av vår

kritik. I den dialog som förs kommer vi varandra närmare, och vi kommer också förhoppningsvis Guds vilja närmare genom en öppen och lyssnande atmosfär.

BERTIL MURRAY (REPLIK):

Ja, då blir jag lite mer undrande, därför att det är väl så jag också känner, att det kanske inte är alldeles lätt att komma med de här exemplen på där vi faktiskt på djupet har påverkats av samtal och dialoger som vi har haft med andra. Jag menar inte alls att det är andra som föreskriver för oss vad vi ska tycka, men jag tror att det skulle vara väldigt spännande och konstruktivt för kyrkan om man ibland kunde märka, att där fick vi impulser som förändrar oss i vår egen förståelse, i vårt eget tänkande. Jag låter den frågan få fortsätta att hänga i luften: Finns det sådana goda exempel eller är det så att de saknas? Jag gläder mig åt utskottets formulering att man tänker sig att det här ska vara fallet då och då.

BISKOP HANS-ERIK NORDIN:

Först vill jag också säga ett stort tack till dig, Bertil, för den här motionen, därför att den satte igång rätt mycket tankar hos mig själv eftersom jag har funderat en del just omkring den konsultationen. Först tänkte jag att det här måste vi verkligen stödja, tills jag började tänka efter, tills jag började samtala med folk på Internationella avdelningen och insåg hur komplicerat det skulle bli om vi nu skulle låta den här konsultationen vara något alldeles exceptionellt i förhållande till allt annat. Det har ju du också bejakat, att det här är ett av inspelen och jag uppskattar din attityd här.

Just nu pågår en konsultation runt om i världen. Rent upplysningsmässigt viktigt är det i det internationella arbetet som vi har som kyrkan har vi ungefär hundra partner, ja det är frågan om det räcker. Den konsultation som nu pågår är på åtta regioner. Om vi säger att vi sammandrar åtminstone sex eller sju av de partner till de regionerna, så när vi ungefär 60 partner som vi för samtal med och de uttrycker den stora glädjen där att det finns en kyrka i världen som sätter sig ned och säger att så här arbetar vi, kom med synpunkter till oss. Nu bedriver vi en genomlysning av det internationella arbetet och då får dessa partner synpunkter på vårt sätt att arbeta, det är ett sätt, och som faktiskt imponerar. Jag har läst några av dem och de kan vara väldigt rättframma emellanåt. Framför allt saknar de den profetiska glöden hos vår kyrka, alltså mot sociala orättvisor. Det är den tydligaste punkten. Det kan vi ha i bakhuvudet när vi nu ska behandla en annan fråga imorgon om till exempel Israel-Palestinakonflikten, på vilket sätt är vi trogna den profetiska glöden. Det andra exemplet kan Ragnar Persenius lägga ut texten mer om, vilken betydelse frågan om dop och kyrkotillhörighet hade i samband med att vi sa att dopet var huvudvägen in i vår kyrka. Det var också ett resultat av det ekumeniska samtalet.

Hur får vi då reda på vad de här dokumenten handlar om och på vilket sätt? Nu har vi goda webbverktyg. Vi behöver inte skicka ut, utan det borde ligga på webben, så enkelt skulle det kunna vara.

BERTIL MURRAY (REPLIK):

Det här med dop och kyrkotillhörighet var ju ett otroligt bra exempel, som uppmuntrar mig och säkert många andra, att påminnas om att det faktiskt är så att i djupa teologiska och kyrkorättsliga och pastorala frågor kan vi faktiskt låta oss påverkas av dialogen, och hur viktigt det är att få det här samtalet med andra, hur mycket det kan betyda och påverka oss. Det är ett fantastiskt bra exempel. Den andra kategorin exempel som jag också efterlyser är de mer praktiska med

sociala frågor. Det som togs upp i konsultationen i Lund var också om hur vi hanterar vår ekonomi, hur ser vår genomlysning ut. Vi kräver redovisning av partner, hur ser det ut för oss själva. Redovisar vi tillbaka? Jag tror att den typen av förhållningssätt också är väldigt viktigt.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 95.

§ 40 Gömda och glömda flyktingar i Sverige

MARIJA KOGLER JOHNSON:

Ordförande, biskopar, ledamöter! Jag talar för utskottet och vi föreslår kyrkomötet att avslå motion 2012:12 och avslå motion 2012:15. Jag vill berätta om hur vi kom fram till detta. Utskottet är väldigt väl medvetet om frågan om att flyktingar och de som håller sig gömda i vårt land är en svår och mycket viktig fråga för hela Svenska kyrkan och den behöver ständigt aktualiseras. Utskottet menar att omfattande arbete bedrivs på alla nivåer i Svenska kyrkan, inte minst i församlingarna där både anställda, förtroendevalda och frivilliga som arbetar med att stödja flyktingar och asylsökande i deras svåra situation. Stora delar av det här arbetet genomförs också ekumeniskt, till exempel genom Sveriges Kristna Råd. Utskottet vill också hänvisa i sitt betänkande 2011:4 i förra årets Ekumenikutskott, där motionen 2011:9 behandlade förföljda kristna och gömda flyktingar. När den behandlades gav utskottet också exempel på det arbete där Svenska kyrkans olika nivåer bedriver ett gott arbete på olika sätt. Vi skriver där till exempel att Svenska kyrkan alltid är representerad i migrationsministrarnas flyktingpolitiska nätverk och att det förs ett mycket stort lobbyarbete kring frågan om flyktingar från till exempel Irak. Detta görs genom många människors olika nätverk. Utskottet konstaterar slutligen att det finns ett behov av olika typer av fortbildning och utbildningsmaterial. Speciellt behov finns det av ett konkret arbetsmaterial som man kan jobba med. Mycket material finns redan, bra material, men har svårt att nå ut till många och många känner inte till att det finns det här bra materialet. Det finns mycket på Svenska kyrkans hemsida men vi behöver också få ut det så folk vet att det finns att använda.

Därför har utskottet ett förslag med anledning av motionerna 2012:12 och 2012:15 att uppdraga åt kyrkostyrelsen att utreda och till nästa års kyrkomöte komma med förslag på resursförstärkning till Svenska kyrkans arbete med flyktingar och asylsökande.

ANKI ERDMANN:

Ordförande, biskopar, ledamöter och alla andra! Jag vill yrka bifall till motion 2012:15 Utvisade flyktingar. Jag yrkar också bifall till motion 2012:12 De gömda och glömda, punkt 1. Jag vet att Ida Netzel kommer med en omformulering och det är den som jag också stödjer. Jag yrkar också bifall till punkt 6 i utskottets förslag.

Ekumenikutskottets betänkande 2012:5 heter Gömda och glömda flyktingar i Sverige. Kanske ville utskottet gömma och glömma motion 2012:15, som faktiskt handlar om flyktingar som inte är i Sverige utan som har utvisats från Sverige. Utskottet har också bytt namn på min motion. Den heter Utvisade flyktingar, men i betänkandet står det Avvisade flyktingar. Vad som är skillnaden här kan man läsa på regeringens hemsida. En länk dit finns nu också på kyrkomötets facebook-sida och där står det:

Vad är skillnaden mellan avvisning och utvisning? Från och med den 31 mars 2006 används termen avvisning för ett avlägsnandebeslut som meddelas inom tre månader efter den första ansökan om uppe-

hållstillstånd efter utlännings ankomst till Sverige. Termen utvisning används för avlägsnandebeslut som meddelas efter dessa tre månader.

Jag väljer att använda orden utvisade och utvisningar, därför att ofta sker utvisningar efter lång tids vistelse i Sverige. Inte sällan rör det sig om barn och mycket unga personer.

Nu undrar jag, får man verkligen byta namn på en motion utan att fråga motionären? Men det kanske jag kan få svar på senare. Utskottet skriver i sitt betänkande att det kan vara farligt för utvisade flyktingar om man följer upp vad som händer med dem. Jag menar att det är ännu farligare att låta bli. I dag har vi ingen aning om hur många som fångslas, torteras eller dödas när de har skickats tillbaka till sina länder. Om man istället uppmärksammar vad som händer med de utvisade flyktingarna och gör det känt och annonserar vad som händer kan det leda till förändringar. Att få veta vad som händer med de utvisade flyktingarna behöver inte vara så kostsamt och arbetsbetungande. Flyktingen kan ju själv medverka genom att höra av sig eller kontakta någon på platsen. Svenska kyrkan har ett stort nätverk tillsammans med Sveriges Kristna Råd blir det ännu större. Det finns kyrkor och andra samarbetsorganisationer i många länder. Någon skulle kunna stå på flygplatsen när man vet att ett plan med utvisade anländer, någon som ser om flyktingen tas av polis vid ankomsten. Händer det ingenting är det ju bra och alla kan vara nöjda. Om det händer något kanske vi inte kan göra något åt det men genom att se och uppmärksamma det kan vi påverka det. Som kyrka och kristna kan vi inte bara strunta i människor så fort de lämnat Sverige. Det är vårt ansvar att se och uppmärksamma om människor råkar illa ut när de har utvisats från vårt land. Guds kärlek är oändlig och vår bör sträcka sig utanför landets gränser.

HELENA KLAHR FAST:

Ordförande, biskopar, ledamöter, åhörare! Jag yrkar bifall till utskottets förslag punkt 6 att kyrkomötet beslutar att uppdra åt kyrkostyrelsen att utreda och till nästa år komma med förslag på resursförstärkning till Svenska kyrkans arbete med flyktingar och asylsökande. Kyrkans anställda och ideellt aktiva gör en stor och viktig insats för flyktingar i vårt land. För att kunna utföra detta uppdrag behövs ekonomiska medel som i dagsläget inte räcker till och därför är jag väldigt glad för utskottets förslag om resursförstärkning. Den här frågan är viktig därför att den rör en av de mest utsatta grupperna i vårt samhälle. I mitt uppdrag att ge juridiskt stöd på ideell basis åt asylsökande träffar jag på många människor som farit illa i kontakten med Migrationsverket. Människor som flyr undan krig och förföljelse i sitt hemland och behöver bemötas med medmänsklighet, värme, förståelse och få en chans att bygga upp ett värdigt liv åt sig och sina familjer. Istället bemöts många av dem på ett sätt som inte främjar flyktingarnas mänskliga rättigheter. För att bara nämna ett enda problem är det så att när kvinnan i en familj är den som har huvudskälen till asyl så behandlas hon ändå alltför ofta som ett bihang till mannens asylansökan. Jag kunde räkna upp många fler problem men nöjer mig med att konstatera att jag gärna skulle se ett nytt påskupprop för flyktingarna i vårt land. Anki Erdmanns motion 2012:15 berör ett mycket angeläget ämne. Många av oss har säkert sett tv-reportagen om utvisade som dumpats på en flygplats någonstans och sedan inte ha någonstans att ta vägen utan tvingas bo på en parkbänk eller i ett garage med sin familj. Det jag själv brukar göra när jag vet att en person eller en familj kommer att utvisas är att kontakta de nätverk som finns i det landet, såsom exempelvis kyrkor eller missionärer. Jag ser till att en kontaktperson får information om de som ska utvisas så att de kan bli mötta

vid ankomsten till landet och då förstås självklart med de berörda tillstånd. Alternativt så ser jag till att flyktingarna själva får information om vart de kan vända sig vid ankomsten till landet så att de kan få praktisk hjälp med taket över huvudet om inte annat. Det finns säkert fler förslag på hur kyrkan skulle kunna ta tag i den här situationen. Jag vill avsluta med att citera ur materialet för kyrkornas globala vecka som delas ut här, där ungdomspastorn Victor Egerbo finns med: "Vi kan inte tillbe ett flyktingbarn på söndagen och sedan ignorera ett annat på måndagen."

IDA NETZEL:

Kära kyrkomöte, åhörare här och överallt i världen som lyssnar! Jag vill börja med att säga att det var ett mycket bra tal av Anki och Helena.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag punkt 6 i sitt betänkande 2012:5 samt bifall till motion 2012:15. Jag tycker att även min motion är bra så att jag yrkar bifall till den, 2012:12 punkterna 2, 3 och 4 samt en omformulering av dess punkt 1 där jag har försökt att förtydliga lite. Den lyder nu: Att uppdra till kyrkostyrelsen att införa en ekonomisk post i budgeten vilken ska användas till ekonomiskt stöd för flykting- och asylhjälsarbeten. Grupper som arbetar med asyl- och flyktinghjälp ska kunna skicka in ansökningar till kyrkostyrelsen om bidrag från denna post.

Det gläder mig att utskottet föreslår en utredning angående resursförstärkning till Svenska kyrkans arbete med flyktingar och asylsökande för det är en mycket svårare situation i dag för flyktingar och asylsökande än vad det har varit tidigare. Det är ett hårdare klimat, betydligt många fler behöver hålla sig gömda. Längre har människosmugglare försett dem med en falsk historia som flyktingarna uppmuntras att hålla fast vid. När de sedan försöker berätta sanningen så anklagas de för att ljuga och i dessa dagar är det väldigt svårt att få en ny prövning. Den här restriktiva asylpolitiken har varit sedan 2006, ganska tätt efter påskuppropet. Humanitära skäl finns inte längre, och synnerligen ömmande omständigheter är det, trots att de bär tunga bagage med sig, inte så många uppfyller. Här kan man verkligen behöva göra en barnkonsekvensanalys.

En fristadsgrupp har uttryckt sig om sin ekonomi. Ekonomin är pressad till bristningsgränsen och tidvis därutöver. Ofta har denna grupp mer utgifter än inkomster och de är helt beroende av gåvor från enskilda personer och organisationer. De är även beroende av att boenden ställs till förfogande, gratis tandvård, advokater som ställer upp ideellt och alla de punktsatser som görs och självklart kollekterna. Men de är väldigt få och små.

Under ett år i Uppsala fanns det möjlighet till 19 församlingskollekt. En av dem togs upp till fristadsgruppen. Under det året fick de en halv stiftskollekt. Jag kan ju säga att gav inte så mycket, det skulle behövas betydligt mer. Därför behövs det verkligen tas upp fler riks, stifts- och församlingskollekt till detta ändamål och det går att upprätta ett konto på riksnivå också, bara man vill, eller som Gunde Svan säger, ingenting är omöjligt.

Men det finns ljusglimtar. Det har införts gratis sjukvård till flyktingbarn i några städer och det finns aktiva församlingar och kloster. De vågar agera, men för att våga agera behöver man veta vad jag kan göra och hur jag ska göra det, därför är det viktigt med information. Utskottet påpekar att det finns information på intranätet men det är inte alla som kan ta sig in på det nätet. Utskottet hänvisar också till vägledningsdokument från 2008 som jag och många med mig inte visste fanns. Informations- och arbetsmaterial måste finnas på betydligt fler ställen och spridas betydligt mer så att alla kan ta del av det på ett lätt sätt. Det

har även utskottet konstaterat. Föreläsningar och workshops kan hjälpa anställda, ideella medarbetare och oss förtroendevalda att våga agera och agera på ett rätt sätt.

Avslutningsvis vill jag säga att jag hoppas att ni har lyssnat på det jag har sagt och tar med er det till era församlingar och stift genom att bland annat ta upp fler kollekter till flyktingar och asylhjälsarbeten samt att ni själva blir aktiva och drivande. Varför ska vi prata om forna hjältar när vi kan agera som de som i dag.

BERTH LÖNDAHL:

Tack, Ida! Det var utmärkt och egentligen vill jag bara säga och uttala min glädje över motionerna och över utskottets välvilliga behandling av dem genom att man ändå tillskriver kyrkostyrelsen om att utreda de här frågorna.

Om jag minns rätt är det en gammal seriestrip i serien Snobben där den lille filosofen Linus lutar sig mot tankemuren och möter den mer deppige Kalle. Kalle frågar Linus, vad ska du göra i dag och i morgon? Linus filosoferar djupt och säger, jag ska förändra världen, och beskriver vad han ska göra. Sedan frågar Linus Kalle, och vad ska du göra? Jag tänkte gå hem och städa hundkojan.

Jag tror att kyrkomötet mitt i alla sina uttalanden inte förändrar världen så mycket, men ibland kryper världen in i vår egen hundkoja och då behöver vi vara där. Ibland kommer världen i form av flyktingar med enorma svårigheter och trauman vandrando rakt in i våra egna församlingar. Då behöver vi redskap för det här. Jag är tacksam för att det ska tas fram och jag tror att det är viktigt, för varje församling och varje kristen löper risk, eller möjlighet snarare, att ta del av detta. Men jag tror inte heller att det är så att vi bara ska möta de asylsökande. Jag har lite inblick i barn- och ungdomspsykiatriska kliniken i Malmö och där vet jag till exempel att ensamkommande flyktingbarn med svåra krigspsykosor är en oerhörd belastning på BUP. Jag vet att krigs- och psykosenheter för de som är drabbade av detta lider påtagligt av en överbelastning. Det här är viktigt för oss att möta människor i den akuta nöden och ångesten. Det är också viktigt att vi i våra församlingar skapar de miljöer där de flyktingar som får lov att stanna får sociala relationer, en social gemenskap där respekten för deras människovärde ges och där de också kan möta ett nytt hopp inför framtiden. Då får vi inte stå handfallna.

Jag har inget yrkande mer än att jag gläds över den välvilliga behandlingen.

ANNA LUNDBLAD MÅRTENSSON:

Ordförande, ledamöter! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan och ser verkligen fram emot kyrkostyrelsens uppdrag att utreda och återkomma med förslag till hur vi bäst ska kunna stärka resurserna för det här arbetet.

Just nu pågår den globala veckan som just har temat Bered plats. Här uppmanas vi som enskilda och församlingar att bokstavligen och på olika sätt bereda plats för de som får uppehållstillstånd i Sverige. Hur vi behandlar främlingen och flyktingen visar hur vi lever och hur vi praktiserar vår tro. Bakgrundteckningen i betänkandet inleds med att Svenska kyrkan sedan många år ger en rikskollekt till Rådgivningsbyrån för flykting- och asylsökande i Stockholm. Det är helt riktigt, men jag vill nu komplettera den informationen lite grann. Det är så att Rädda barnen, Amnesty, Caritas, Sveriges frikyrkosamråd tillsammans med Svenska kyrkan är huvudmän för den här Rådgivningsbyrån. Den bildades för över tjugo år sedan och rådgivningsbyrån bidrar till en rättssäker asylprocess och verkar genom att ge enskilda råd och stöd, driva enskilda ärenden i Migrationsverket eller i domstolarna men också genom att driva ärenden

internationellt bland annat i Europadomstolen och i FN:s tortyrkommitté i syfte att få till stånd en förändrad nationell praxis. Rådgivningsbyrån deltar i referensgrupper på utlänningsrättens område, håller utbildningar inom asylrättens område, ingår i migrationsrättsligt nätverk. Ja, under åren har man byggt upp en gedigen och unik kompetens och i många fall har man lyckats driva framgångsrika rättsprocesser. Rådgivningsbyrån finns också till för de som i sina församlingar möter flyktingar och asylsökande. På Rådgivningsbyrån arbetar i dag fem mycket engagerade och kunniga jurister med ett omfattande, en alltför omfattande, arbetsbelastning. Enligt Migrationsverket står Sverige nu inför det största flyktingmottagandet sedan Balkankrigen och det här ökar naturligtvis behovet av juridisk hjälp och också de ensamkommande barn och ungdomarna som söker asyl i Sverige ökar. Rådgivningsbyrån har två stora utmaningar, dels arbetsbelastning men inte minst också finansieringen. I dagsläget kan jag säga att den är bara ordnad för 2014.

EVA-MARIA MUNCK:

Jag vill också yrka bifall till utskottets förslag om resursförstärkning och vill börja med att citera Martin Modéus som har funnits med i vårt utskott och som jag tror inledde med att det här är en av de största samvetsfrågorna för vår kyrka i vår tid.

När vi diskuterat frågorna i utskottet har vi verkligen insett att det handlar om att jobba på flera nivåer och det kräver flera perspektiv samtidigt, och därför vill jag tacka motionärerna med alla de förslag och idéer till vad en resursförstärkning i de här frågorna kan innebära.

Avslutningsvis vill jag i egenskap av att ha varit ordförande i ärendet be om ursäkt för namnbytet på motion 2012:15. Det var inte vår avsikt att byta namn från Utvisade flyktingar till Avvisade flyktingar. Kanske säger det något om den resursförstärkning som behövs i frågan.

MARGARETA LARSSON:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Att göra gott är något som många forskare tror finns inbyggt i oss, att det är naturligt för oss. Vi ska väl också erkänna att det är ett konststycke. Jag tror att vi alla många gånger i livet har hamnat i mycket svåra etiska dilemman även i vår vardag. Jag kan ta ett banalt exempel. Vi kan ju lova vår son eller barnbarn att komma på fotbollsmatchen för att sedan oroas för att någon på jobbet ska ringa ut oss extra. Hur hanterar vi det när barnet gladdes och nu tvingas vi se besvikelsen i hans ögon? Även Paulus benämner dilemmat i det berömda ordet ”det goda jag vill gör jag inte, men det onda jag gör det gör jag”. Vi kommer nog aldrig att bli fulländade i godhetens konst, men vi kan ju lyckas bättre med ett upptränat omdöme där både hjärta och förnuft får samverka.

Mitt medskick till utskottet när det gäller motion 2012:5 är att inte uppmuntra anställda till att gömma personer som inte fått laglig rätt att befinna sig här. Det medverkar till att man gynnar den organiserade brottsligheten och människor utnyttjas. Livet blir förstört och de blir hitlurade, och både barn och ungdomar far illa på vägen. Möjliggör inte för den organiserade brottsligheten så att fler hamnar i händerna på den. Det är inga människor som man gullar med utan här är det väldigt otäcka saker man kan hamna i, så att man inte bara möjliggör för människohandeln utan man försätter också sina anställda i en mycket svår situation. Utifrån ett ökat tryck på församlingarna riskerar många att slitras av otillräcklighet och samtidigt befinna sig i en konflikt med både lagen och samvetet. Att mätta hungriga och bistå med värme, vård och mat och hjälpa människor som är i stor kris det är en helt annan sak det är en helt annan sak. Det

tycker jag att vi absolut ska göra. Hjälp sedan de här människorna att ta ett annat beslut och kanske hjälpa till med kontakter i sitt hemland som kan ta över ansvaret och hjälpa dem att komma i ordning med sina liv.

Ordförande, jag har inget yrkande.

BISKOP MARTIN MODÉUS:

Ordförande, vänner i kyrkomötet, alla lyssnare! Jag tänker yrka bifall till utskottets förslag. Öppenhet och välkomnande är grundvärden i ett gott samhälle. Öppenhet och välkomnande är också grundvärden i evangeliet. Det är väldigt i evangelierna att så fort någon drar en gräns mot andra människor då går Jesus dit och ställer sig på andra sidan om den gränsen. I alla led av välkomnandet av flyktingar i det svenska samhället behövs utveckling. Det handlar om mottagandet av de som kommer. Det handlar om processen som leder fram till i en del fall avslag och i andra fall att man får stanna. Det handlar om det som händer därefter antingen i avvisningsprocessen eller i att somliga tvingas gömma sig på grund av att man är i livsfara. I allt det här är människan oerhört sårbar och i många avseenden helt beroende av civilsamhällets stöd. I det här är kyrkan en av de absolut viktigaste aktörerna. Vi fyller en lucka som ingen annan fyller och ingen annan tar över om vi inte finns där. På lokalplanet görs imponerande arbete med att stötta och hjälpa både glömda och gömda flyktingar och att stå vid sidan av rädda människor mitt uppe i en asylsökningssprocess. Det finns vissa saker som inte kan lösas lokalt. Det handlar i många fall om kvalificerad juridisk hjälp. Det handlar om opinionsbildning i ytterst komplicerade frågor i ett hårdnande politiskt klimat. Det handlar om stöd och kunskapsförmedling till de lokala stödgrupperna och mycket annat. Här behövs resurser men hur de ska fördelas behöver utredas med omsorg även om jag för min del gärna skulle se det till exempel i form av anslag till Rådgivningsbyrån, som vi nyss hörde om. Jag skulle kunna räkna upp fler sådana här områden, men i grunden handlar det om människosyn och samhällssyn, om att kyrkan dirigerar sina resurser till de punkter där öppenhet och välkomnande står på spel.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 96.

§ 41 Ändrad insamlingsperiod för Svenska kyrkan i utlandet

EVA-MARIA MUNCK:

Ordförande, ledamöter! Jag talar för utskottet och vill yrka avslag på motion 2012:31. Vi har lärt oss mycket om Världens barn-kampanjen när vi har behandlat den här frågan i utskottet och vi har förstått att Svenska kyrkan är en väldigt stor del av Världens barn-kampanjen och att vi framför allt har många engagerade i den här kampanjen runt omkring i våra församlingar. Säkert har många av er varit engagerade i år under kampanjen. Svenska kyrkan är en av de största organisationerna bakom Världens barn.

Motionären föreslår att se över insamlingsperioderna för Svenska kyrkan i utlandet och vi konstaterar att det har gjorts ganska nyligen och vi tror inte att det är aktuellt att göra det igen. Engagemangskrocken i de här båda ändamålen, Världens barn och Svenska kyrkan i utlandet, är väldigt tydlig för engagerade i församlingar och det pekar också motionären på i sin motion. Det är något som vi kan ta med oss till våra församlingar i våra val av församlingskollekt till exempel. När det gäller placeringen av insamlingsperioderna, som har utretts nyligen, anser vi inte att det behövs igen.

HELENA KLAHR FAST:

Då får jag väl ha glädjen att bara instämma med föregående talare, som sa exakt det jag hade tänkt säga.

IRENE GUSTAFSSON:

Ordförande och alla ni andra! Jag börjar med att yrka bifall till min motion 2012:31. Om inte jag gör det, vem ska då göra det? Den här motionen om SKUT:s insamlingsperiod har jag skrivit efter min egen erfarenhet samt önskemål från olika ombud i SKUT. Jag skriver i motionen att SKUT:s insamlingsperiod sammanfaller i det stora hela med insamlingen för Världens barn, precis som utskottet tog upp, något som ingen uppmärksammat när översynen gjordes. Det anordnas konserter i våra kyrkor och även andra arrangemang med behållningen till Världens barn samtidigt som SKUT har sin insamlingsperiod. Annonseringen i all massmedia handlar bara om Världens barn. Hela Sverige tycks vara igång för den insamlingen. Naturligtvis tycker jag att det är en bra insamling, och vi som arbetar med det internationella arbetet får också en liten del av det insamlade medlen, men det var en liten del, inte som utskottet tyckte att det var en stor del. Så är det inte, det vet vi. Men vår organisation SKUT kommer hela tiden i skymundan. Det talas från utskottet om att översyn av kollekterna har gjorts helt nyligen. Det är inte bara kollekter det handlar om, om det vore så enkelt. Det som är ombud och engagerade i SKUT, de s.k. gräsrotterna, har många gånger känt att det har varit svårt att ordna olika arrangemang till SKUT under Världens barnkampanjen eftersom den har en massiv reklamkampanj. SKUT-ombuden försöker få folk intresserade att ge bidrag även till deras insamling och det är där knuten ligger. Det säger sig självt vad det innebär. Med den här motionen har jag förhoppningsvis i alla fall väckt frågan och att kyrkostyrelsen ser över om det går att ändra på SKUT:s insamlingsperiod. Vi ska vara rädda om våra ombud. De jobbar stenhårt men de måste ha lite hjälp också.

Alltså, jag yrkar bifall till motion 2012:31.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 97.

§ 42 Utökning av psalmer i psalmboken

TORBJÖRN ARVIDSSON:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag talar för utskottet. Vi föreslår att motion 2012:4 avslås. Den här motionen vill få en utökning av antalet psalmer i vår psalmbok och att kyrkostyrelsen ska ta fram ett förslag om hur det ska ske.

I utskottet är vi mycket positiva till motionärens ambition. Vi tycker att det är mycket viktigt med ett kontinuerligt arbete för att Svenska kyrkans psalmskatt både ska utökas och förnyas. Psalmerna är ju absolut oumbärliga för oss, både i vårt gemensamma och våra liv som enskilda människor. Så sent som förra året biföll kyrkomötet två psalmmotioner inklusive en motion om att kyrkostyrelsen ska undersöka hur mycket de olika psalmerna i vår nuvarande psalmbok används. Det är som ett första steg mot en förnyad och utökad psalmbok. Därför tycker vi att det som motionären efterfrågar redan har påbörjats och därför föreslår vi avslag på motionen.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS:

Fru ordförande! Auktoriserade psalmböcker har förr stadfästs med många års mellanrum. Att ge ut psalmtillägg är en förhållandevis modern företeelse.

Utvecklingen går fort, också på det här området, och vi får numera kontinuerligt ta emot nya psalmer och de behöver auktoriseras för att kunna användas. Den utgåva av psalmboken som vi använder också här i kyrkomötet har drivit på utvecklingen. Den innehåller tillägg som inte har godkänts av kyrkomötet, men som de flesta andra sjunger vi med glädje ur det. Det visar väl att vi behöver en ny modell för att anta nya psalmer. Jag tror att vi i framtiden behöver en baspsalmbok och dessutom en psalmbank av godkända psalmer som förnyas varje år. Självfallet måste alla psalmer kunna laddas ned digitalt och det pågår ett arbete med det.

Med de kommentarerna vill jag också ansluta mig till Gudstjänstutskottets betänkande.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 98.

§ 43 Program för "Kyrkliga handlingar i fokus"

OLA ISACSSON:

Fru ordförande, ledamöter, biskopar! Jag har fått uppdraget att företräda Gudstjänstutskottet i den här debatten och därför inleder jag med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut, nämligen för det första att avslå motion 2012:13 och för det andra kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2012:13 att uppdraga åt kyrkostyrelsen att i anslutning till Gemensam strategi för kyrkans undervisning och mission för alla åldrar särskilt bevaka betydelsen av arbetet med de kyrkliga handlingarna.

I motionens motivering konstateras inledningsvis att gudstjänstordningarna för kyrkliga handlingar är stadda i förändring genom det kyrkohandboksarbete som pågår. Vidare skriver man att kyrkliga handlingar är den största kontaktytan med såväl medlemmar som icke medlemmar. Motionärerna menar bland annat ett målmedvetet arbete kan utvecklas: till exempel, inbjudan, tillgänglighet, mottagande, uppföljning, kommunikation och praktiska resurser. Det tänkta arbetets syfte tänks vara "öka Svenska kyrkans möjlighet att vara relevant för medlemsmajoriteten utan att trivialisera budskap och utformning eller abdikera inför individuella önskemål bortom gudstjänstens syften".

Dessa intentioner delar utskottet men väljer ändå en annan väg att bejaka motionens syften. Istället för att föreslå bifall till motionen väljer utskottet att anknyta till ett arbete som redan pågår eller står inför sin start, nämligen Gemensam strategi för kyrkans undervisning och mission för alla åldrar. I det arbetet föreslår vi att kyrkostyrelsen får ett uppdrag att särskilt bevaka betydelsen av arbetet med de kyrkliga handlingarna.

Även Budgetutskottet hänvisar till den gemensamma sexåriga satsningen på kyrkans undervisning och mission och menar att "motionens förslag i princip är omhändertaget i kyrkostyrelsens förslag till verksamhetsinriktning".

Vi bejakar alltså motionens syfte men vi föreslår en annan väg att nå målet än den som motionen förespråkar. Vi menar att motionen bäst når sitt syfte genom att den får bidra med innehåll och substans i arbetet med strategi för kyrkans undervisning. Kyrkans undervisning kan inte skiljas från de kyrkliga handlingarna och de kyrkliga handlingarna kan inte skiljas från kyrkans undervisning.

Till slut vill jag citera Gudstjänstutskottets motivering: "Gudstjänstutskottet instämmer i att det är värdefullt att göra en särskild satsning på de kyrkliga handlingarna. Som ett komplement till arbetet med kyrkohandboken kan detta bli särskilt värdefullt. Samtidigt konstaterar utskottet att mycket gott arbete redan görs, till exempel utifrån specifika pastoraler och i anslutning till församlings-

instruktionerna. Medlemsundersökningar har också vid flera tillfällen visat att det är just i samband med kyrkliga handlingar som människor haft goda erfarenheter av kyrkans arbete. Utskottet vill framhålla betydelsen av att man på nationell nivå tar ett övergripande och sammanhållande ansvar för arbetet med de kyrkliga handlingarna.”

Bifall till utskottets förslag.

LENNART SACRÉDEUS:

Fru ordförande, kyrkomötesledamöter! Jag vill varmt tacka Maria Lagerman från stiftsbänken i Västerås för det initiativ hon har tagit och att hon kontaktat oss alla ledamöter på Västerås stiftsbänk. Biskop Thomas Söderberg har också stöttat detta för att lyfta fram en väldigt viktig aspekt i vårt kyrkoliv och gudstjänstliv. Även om jag finns med bland undertecknarna som står bakom motion 2012:13 i alla stycken vill jag yrka bifall till utskottets förslag i och med att man i den andra punkten, visserligen avslår motionen i den första punkten, uppdrar åt kyrkostyrelsen att, i anslutning till Gemensam strategi för kyrkans undervisning och mission för alla åldrar, särskilt bevaka betydelsen av arbetet med de kyrkliga handlingarna. Det innebär att utskottet, och jag tror även kyrkomötet, på ett positivt sätt för denna fråga vidare.

Det Maria Lagerman och vi andra har försökt lyfta fram i den här motionen är att de kyrkliga handlingarna på ett särskilt sätt ger inte bara en kontaktyta gentemot andra människor i vår kyrka och i vårt land utan också en upplevelse av det heliga, av det andliga, av att kunna nå djup i vårt inre som vi inte alltid är beredda att bejaka eller ens erkänna att de finns. Jag tror nämligen att i det sekulariserade Sverige och i det Sverige, där så få funderar över huvud taget om man ska gå i kyrkan vare sig en söndag eller en vardag, så finns det upplevelser som alla vi människor gör som är helt annorlunda och som kan få en genomgripande livsförändrande betydelse. Helt klart är det så att genom de kyrkliga handlingarna och de kyrkliga ritualerna kan människor på ett väldigt särskilt sätt nås med det heliga, med det andliga och att dessa djup som innerst inne finns hos var och en kan öppnas. Det finns många olika strategier och vägar för Svenska kyrkan att vinna tillbaka människor. Men religion, och kristendomen är en religion, en världsreligion, handlar om relationer och i relationen med inte bara medmänniskan utan också med det heliga, med Gud själv tror jag att de kyrkliga handlingarna är en väg bland andra, men en väldigt viktig väg, för att öppna de djup som vi alla innerst inne vill bejaka.

Bifall till utskottet.

TOMAS JANSSON:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag talar i egenskap som en av motionärerna i detta ärende och jag yrkar bifall till motion 2012:13.

Svenska kyrkan befinner sig i ett nästan egendomligt läge. En central aspekt i vår självförståelse håller på att gå oss förlorad. Jag tänker på folkkyrkans väsen och idé. Idén om att kyrkan på något sätt är en angelägenhet för en väldigt stor del av det svenska folket, att många känner sig hemma i kyrkan, söker sig till kyrkan, deltar i kyrkan, får inspireras av tron. I en förfärande rask takt är det allt färre människor som har det förhållningssättet till Svenska kyrkan. Medlemsantalet minskar, ekonomin krymper, gudstjänstdeltagarna blir färre, det är färre som döps och konfirmeras och färre som viger sig i kyrkan. Till och med en sak som begravingar i kyrkans regi börjar minska en del. Tittar vi trettio år framåt i tiden och drar ut linjerna skulle vi kunna befinna oss i en situation – vi kommer

nog att befinna oss i den situationen, allt pekar på det just nu – där så pass få människor är med i kyrkan att man inte känner till särskilt mycket om tro och kyrka. När man stöter på någon från Svenska kyrkan kanske man kommer att reagera med ungefär samma förskräckelse som många i dag reagerar på Jehovas vittnen. Oj, det är någonting konstigt religiöst det där, det är farligt.

Vi står i dag inför en speciell utmaning. Att bevara det som är folkkyrkans idé och uppgift att vara relevant för människor, att tron är någonting för många att söka sig till och känna sig delaktiga i. Vi behöver tänka igenom noggrant en strategi för hur vi ska kunna bevara folkkyrkan som idé. Vi har ett speciellt ansvar här och jag tror att övriga samfund i Sverige önskar att vi förmår ta det ansvaret och ta vara på det som är vårt speciella arv, förmågan att kunna nå ut till människor med trons budskap på ett sätt som andra samfund inte riktigt står i samma position att kunna göra. De kyrkliga handlingarna representerar kanske det stora hoppet för oss i nuläget därför att här har vi den största kontaktytan ut mot våra medlemmar. I dopet, i vigslarna och vid begravningarna når vi människor som sällan annars går i kyrkan. Här har vi en möjlighet att verkligen fundera över hur vi kan bevara folkkyrkans själ. Vi behöver en pastoral strategi kring de kyrkliga handlingarna. Vi behöver jobba med de kyrkliga handlingarna, tänka kring detta.

Jag vill tacka utskottet för en positiv behandling av motionen att ta fasta på det som är motionens intentioner. Samtidigt känner jag en viss farhåga dock för att baka in det i undervisningsprojektet. Kanske drunknar de kyrkliga handlingarna lite för mycket där eller så kanske det finns en risk att vi vidgar undervisningsprojektet så mycket att det tappar sitt undervisningsfokus.

Det vore väldigt bra med ett program för de kyrkliga handlingarna i fokus och jag yrkar bifall till motion 2012:13.

MARIA LAGERMAN:

Ordförande, ledamöter! Jag var initiativtagare till motion 2012:13 men har dock inget eget yrkande utan är väldigt glad över att jag inte behövde vänta i fyrtio år på ett så positivt bemötande. Vi hörde tidigare att det fanns de som hade jobbat för en sak i fyrtio år. Jag är väldigt glad över bemötandet och jag är också lite halvglad åt att du strider för motionen, det kan jag ju medge.

Vi möter medlemmarna i de kyrkliga handlingarna och det är där vi har möjlighet att vara relevanta och bibehålla det här livslånga förhållandet. Jag hoppas att utskottets förslag att kyrkostyrelsen ska bevaka betydelsen inte blir en passiv handling, att liksom titta på vad som händer, utan att man också kommer att jobba aktivt med inte bara formen och undervisningsdelen i de kyrkliga handlingarna. Det är ju just för att helheten av de kyrkliga handlingarna är mer än bara gudstjänsten i sig som vi kanske behöver 2,5 kg handlingar även i den här frågan och inte bara i strukturutredningen, handlingar som handlar om utbildningar och fortbildningar och föreläsningar och litteratur och diskussioner och utställningar kring de kyrkliga handlingarna. Just för att helheten kring de kyrkliga handlingarna är mer än gudstjänsten i sig, behöver vi kanske jobba lite mer än bara bevaka betydelsen.

Jag ser fram emot det arbete som kyrkostyrelsen kommer att inleda.

NILS GÅRDER:

Fru ordförande! Jag har med intresse lyssnat på detta samtal som jag belyser viktiga frågor. Dock var det en känsla jag fick om en viss rädsla för att sammanblanda två saker, nämligen det undervisningsprojekt som vi har skrivit

om från kyrkostyrelsens sida, som om jag ska utgå från de fyra delarna i den grundläggande uppgiften är en satsning på kyrkans undervisningsansvar och, som också i andra sammanhang på förmiddagen, vi har förstått är eftersatt. Jag är orolig för om satsningen på de kyrkliga handlingarna skulle komma så i förgrunden att undervisningen skulle tonas ned för att på ett ganska snävt sätt introducera den nya kyrkohandboken.

Naturligtvis finns det ett självklart samband mellan handlingarna och undervisningen. Låt säga, dopet är självfallet av avgörande betydelse för all kristen undervisning. Även undervisning om äktenskapet har ju naturligtvis en koppling till vigselgudstjänsten osv. Det viktiga är att undervisningen som omfattar troslära och livsfrågor inte får "teknifieras" i att bli ett arbete med introduktion av nya kyrkohandboken. Det senare tror jag också är befogat, men det uppfattar jag som en annan sak och det får inte sammanblandas med den stora satsningen på undervisning, som jag ser fram emot.

Jag uppfattar de fyra delarna i den grundläggande uppgiften som om vi tänkte oss vi hade fyra ljusstakar på vårt altare. Gudstjänstdelen är en ganska välpolerad ljusstake som visserligen kan behöva ses om då och då men den är i ganska hyfsat skick, men den ljusstake som representerar undervisningen sedan länge har varit utan någon polish och som man behöver göra en stor satsning på. Låt nu inte det arbetet försummas av alltför mycket arbete på den första ljusstaken.

OLA ISACSSON (REPLIK):

När utskottet har diskuterat det här har vi inte alls diskuterat i termer av introduktion av den nya kyrkohandboken utan det som vi har velat se är helheten, man kan inte skilja undervisning och de kyrkliga handlingarna åt. Det är två saker som hör samman med varandra där vi tror att motionen om de kyrkliga handlingarna mår väl av att få det här "rummet" att bo i som är kyrkans undervisningsprojekt.

NILS GÅRDER (REPLIK):

Ja, Ola och jag tycks ha samma uppfattning, nämligen att de naturligtvis hör samman, och vi tycks också vara ense om att det inte ska förvandlas till det som Ola också sa att det inte skulle.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 99.

§ 44 Renässans för trohet och trohetslöften – för barnens trygghet i familjen

LENNART SACRÉDEUS:

Fru ordförande, kyrkomötesledamöter! Jag yrkar bifall till motion 2012:27. Utskottet har en del formuleringar som är uppmuntrande och stödande om äktenskapets ställning. Även i reciten finns tidigare formuleringar som kyrkomötet har uttalat, inte minst i debatten här för tre år sedan om hur äktenskapet ska definieras, om betydelsen av ömsesidiga livsvaraktiga relationer, som på många sätt utgör de grundläggande byggstenarna i ett samhälle, om äktenskapet skulle vidgas i sin definition till att också omfatta enkönade par, då betonades just trohetsaspekten och rätten att kunna viga sitt liv till varandra och för varandra genom att ge eviga löften oavsett sexuell läggning. Detta lyftes fram som ett väldigt starkt argument för att förändra äktenskapssynen och definitionen i Svenska kyrkan. Utskottet har också formuleringar som är en aning utslätande och vaga. Man talar om att relationer, i största allmänhet, relationer är grundläggande i livet i stort och i trons liv.

Motionens ärende kan delas i två uppgifter, att stödja parrelationer och att stödja föräldrar-barnrelationer. Min motion handlar både om barnen och att stödja en specifik av kyrkan särskild helgad samlevnadsform, nämligen att prästen i namn av kyrkan och inför Gud och församlingen ställer frågan, om du är beredd att leva med den här människan resten av ditt liv. På detta förväntar sig vår kära kyrka att man faktiskt svarar ja. Annars går det som i Downton Abbey i lördags, att den ene inte var beredd att svara ja och det blev det inget bröllop.

När vi ställer de här löftena som kyrka, om du är beredd att leva med honom eller henne resten av ditt liv, gör vi detta för att vi tar det på allvar. Vi menar att svaret ja inte bara är för stunden. Det är inte bara en tillfällig kärleksrelation utan det är något som handlar om en vilja till att leva tillsammans livet ut. Ingen ska tro att jag är ute efter att moralisera när av en rad olika skäl äktenskap faller sönder och man inte kan leva upp till löftena. När kyrkan ställer frågan och när löftena avges är detta en vilja att kämpa på livet ut. Det idealet får kyrkan aldrig lämna. Utskottet skulle kunna vara tydligare med att peka på att vi faktiskt ställer frågan och därmed ger uttryck för ett ideal och att löften är till för att hållas efter absolut bästa förmåga. För det vi talar om är den stora kris som äktenskapet och samlevnaden har, inte minst äktenskap eller samlivet där man har lovat varandra, det baseras på att kunna dela inte bara det goda utan det svåra.

I reciten ser ni en formulering som kyrkomötet uttalade 2009, ”att ingå äktenskap innebär att inför Gud och andra människor uttrycka sin vilja att leva tillsammans resten av livet, att kunna dela det goda och det svåra”. Just detta att dela det svåra, där tycker jag att vi självkritiskt måste säga till oss som kyrka och till oss som svenskt folk, hur klarar vi som vuxna att gå igenom det svåra i ett land där så mycket av de eviga trohetslöftena som har givits inte man orkar leva upp till. Jag kan inte komma ifrån att det är svårt att tala om äktenskap och det är svårt att tala om skilsmässor, men just därför måste vi göra detta.

Det handlar också om barnens grundläggande trygghet, att veta att det hem jag växer upp i där mamma och pappa, mor och far, har lovat varandra trohet för livet, där kan jag utvecklas som ung individ, ung människa, i den tryggheten att vad som är lovat det är faktiskt lovat.

Det som sägs i den här motionen syftar också till ett samtal inom kyrkan om hur vi faktiskt stärker äktenskapslöftena som något som handlar om den mänskliga mognaden.

Bifall till motionen.

ALVE SVENSSON:

Fru ordförande, vänner i kyrkomötet! Trots den sena timmen vill jag inleda med ett latinskt citat, ”pacta sunt servanda” som betyder, ”ingångna avtal ska hållas”. Vi vet ett annat ord från vigselritualet, ”vad Gud har fogat samman ska människan inte skilja åt”. Vi vet också att enligt svensk lag också enligt Guds lag är det tillåtet att skiljas. Jesus sa en gång, ”från början var det inte så, men för era hjärtans hårdhets skull”.

Löftena vid vigselakten är inte oväsentliga. Varför ska man lova varandra livslång trohet om det inte är meningen att det ska hållas? Därför vill jag ge berömmande ord till Lennart Sacrédeus som har tagit upp det här ämnet i sin motion 2012:27 och han pekar särskilt på barnens situation i skilsmässofamiljerna. Vi vet av många exempel att barnen ofta mår illa både före, under och efter föräldrarnas separation. Låt oss också komma ihåg att även makarna kan lida svåra kval i sitt havererande äktenskap. Sällan räcker det med att hålla fram vigselbeviset framför ögonen eller påminna sig den högtidliga vigselakten. För att

hålla samman ett äktenskap så att det blir till den hjälp för livet det kan bli, något berikande, något gott, krävs både omtanke och konstruktivt arbete.

Jag väljer att sluta här och återkomma med avslutningen i mitt andra anförande.

BERTH LÖNDAHL:

Fru ordförande, ledamöter! På Sankt Olofsbron här i Uppsala hänger på den högra sidan härifrån sett en kedja, vid vilken är fäst ett antal hänglås. Ett ganska stort hänglås, vid det är det i sin tur fäst fyra små hänglås. På det större hänglåset står det textat med barnahand, ”mamma”. Man anar att ”mamma” och de där fyra hänglåsen är en signal, vi ska vara där för varandra alltid. Inte nog med detta, på själva Fyrisåns vatten finns en belysning som gör att där finns liksom ett ljusspel av nycklar, nycklarna man ska kasta i vattnet när man har låst hänglåsen som ett tecken på den trohet vi vill ge varandra. Uppsala kommun är förmodligen den som arrangerar detta. Det är ändå någonting att reflektera över att i ett kommunalt sammanhang gör man någonting sådant här, därför att man har förstått att trohet är viktigt. Jag tror att det är så med troheten att trohet är någonting som varje människa längtar efter att få men som kan vara så svårt att ge. För den, där det kan vara svårt att ge, kan det ändå vara den längtan man bär, att man skulle ha gett den mer än man förmådde. Ibland kan det vara så att brusten trohet är nödvändig. I familjer kan det finnas alkohol- och drogmisshand, dysfunktionellt beteende, iskyla. Vi vet allt det där men vi vet också att i många andra relationer så har det blivit alltför enkelt att bryta upp från varandra. Jag tror inte att man ska skuldbelägga på ett onödigt sätt där man inte har kunnat undvika utan att bryta upp. Jag tror också att vi måste reflektera mer över människors längtan efter trohet. Att vi måste finnas där och stärka uthållighet och närvaro i relationer. Den motion som Lennart har skrivit tycker jag ska uppmuntras. Den är alltför oprecis för att jag ska kunna stödja den, men i sak har han rätt. Kanske skulle det behövs att så småningom ta fram ett material för församlingar som handlar om äktenskapsskolor, föräldraskolor och det som stärker relationer och familjer i den ambition som många kan bära. Det kanske är något för nästa år, Lennart?

BERTIL MURRAY:

Fru ordförande och alla här! Utskottet menar att sambandet mellan trohet och barnens trygghet inte är så enkelt som motionären anger, och så kanske det är. Jag bara undrar om utskottet har tagit del av den rätt djupgående forskning som finns på det här området. En forskning som har bedrivits av helt sekulära forskare utan något slags kristen bakgrund eller så. Utskottet får gärna ha synpunkter på hur stark påverkan och förbindelsen är mellan trohet och barnens trygghet, men kan inte rimligen ifrågasätta att det finns ett samband. Jag undrar också om inte utskottet faller för ett klassiskt misstag när man menar att en särskild satsning på trohet inte är det bästa sättet för kyrkan att ta sitt ansvar. Än sen då? Måste man stryka det goda för det bästas skull? Måste det goda och det bästa vara fiender till varandra? Eller menar utskottet att en satsning av det här slaget över huvud taget inte är god utan dålig? I så fall blir jag lite bedrövad. Nu är det inte så att utskottet avfärdar allt engagemang i de här frågorna. Bland annat nämner utskottet frågan om äktenskapsskolor. Låt mig då säga att här finns det tror jag verkligen att det finns anledning att initiera en bredare satsning, för så där väldigt mycket på det området tycker jag inte att det görs.

I Sankt Ansgars kyrka i Uppsala där jag har varit engagerad i många år har vi under tiotalet år erbjudit äktenskapsskola för unga par. Under den här perioden

är det ungefär hundra personer som har gått igenom de här samlingarna som handlar om fyra samlingar för varje par i grupp.

Det skulle vara spännande att få dela erfarenheter kring de här frågorna i något annat sammanhang.

YLVA WAHLSTRÖM:

Ordförande och alla andra närvarande! Jag talar för utskottet. Utskottet ser det här med barnperspektivet att det inte är så självklart och så enkelt att äktenskaps-trohet skulle lösa de bekymmer som barn och unga har i vårt samhälle. Vi ser inte det enkla sambandet som man vill påpeka, och dessutom vill inte utskottet heller se det här som en uppföljning av ärkebiskopens möte för barn och unga utan det var liksom mer som skulle föras vidare på ett annat sätt. Hade den här stått för sig själv hade utskottet nog vågat svara på ett annat och tydligare sätt. Utskottet vill inte vara fördömande att det bara är äktenskapet som gäller utan att det finns många familjekonstellationer i dag som också kan ge barnen bra och trygga situationer.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande, ledamöter, biskopar, åhörare! Jag var inte på ärkebiskopens Barn och unga-möte. Jag umgicks med min familj och jag hoppas att jag gjorde rätt val. Jag är glad och tacksam för min man och vårt äktenskap. Tack, Ola! Men när vi ingick äktenskap visste vi inte om vi skulle få barn. Det samtalade vi om i vigelsamtalet med vår präst i samband med den där lilla parentesen i förbönen. Våra löften om ömsesidig kärlek och trohet är oberoende av våra barn som finns i dag. Löfterna är kännetecknande för alla äktenskap oavsett familjebild. Jag ser tyvärr inget fast samband mellan trohet och trygghet för barnen. Jag ser gärna, Lennart, att vi samtalar om trohet och trofasthet också när relationen är skakig. Vi kan konstatera med hjälp av statistik att det är fler som har varit otrogna och behållit sina relationer än de som skiljer sig. Det innebär i sin tur att otrohet inte alltid innebär skilsmässa. Även i relationer med otrohet kan det finnas förlåtelse och försoning med förnyade äktenskapslöften som följd. Jag ser också gärna samtal, Lennart, om hur man kan stärka barns rätt till att leva i trygghet, med trygga relationer till vuxna oavsett deras biologiska relation. Men jag vill inte prata om det ena som en förutsättning för det andra, och vad ärkebiskopens möte ska leda till det får de som var där avgöra.

Jag yrkar avslag på motion 2012:27 enligt utskottets förslag.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Tack för inlägget och för engagemanget! Jag vet inte var du hittar i min motion att jag skrivit något om den sexuella otroheten. Jag berör inte detta över huvud taget. Det jag berör är att man har lovat varandra att kämpa igenom både det goda och det svåra. Jag säger inte att det finns ett samband mellan sexuell otrohet och en given skilsmässa. Jag säger inte att ett äktenskap inte kan fortleva med otrohet. Det jag säger är att man har lovat att kämpa igenom inte bara de goda stunderna utan de svåra stunderna. Det du nämner är svåra stunder. Det ingår i äktenskapslöfterna att kämpa igenom det också. Det du säger här har jag inte skrivit.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Då beklagar jag, Lennart, om jag har övertolkat dig på något sätt. Jag tror att det var så vi uppfattade det när man skriver otrohet. Givetvis finns det många sorter

av otrohet men vi uppfattade det nog så i utskottet. Jag är ledsen för det, men jag tolkade det också som att du ser ett samband mellan trohet och trygghet för barnen, eftersom det står så i motionens rubrik, inte minst.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Tack för svaret! Jag har alltså inte använt ordet otrohet en enda gång och att du läser in detta tolkar jag nästan som en förutfattad mening om vad det här handlar om. Jag använder inte ordet otrohet någon gång. Jag använder orden trohet och trohetslöften. Att den sexuella troheten inom äktenskapet värdesätts av bägge parter är väl oundvikligt, men det handlar inte motion om. Det finns mängder av exempel på att sexuell otrohet ändå har lett till att man fördjupar sin relation som make och maka i äktenskapet, därför att man har kämpat sig igenom detta som mogna människor. Men det finns ingen formulering om otrohet och sexuell otrohet och det känns väldigt olyckligt att detta nämns över huvud taget eftersom det inte finns skrivet och då kanske ni hade gjort en annan bedömning av motionens innehåll.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Jag är ledsen, Lennart, och jag är ledsen, kyrkomötet, om jag har fört in oss på ett sidospår. Det har inte varit min avsikt, men motsatsen till trohet är otrohet.

TIMMY LEIJEN:

Ordförande, kyrkomöte! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Att ge sig in i debatten om äktenskap och trohet, för barnens skull är det inte alldeles okomplicerat eller speciellt enkelt. Mitt inlägg kanske kommer att tolkas ovilligt, att jag inte är för äktenskap eller trohet eller någonting annat. Motionären säger själv i sin motion något om opinionsvindar i frågan. Jag tror inte att vi menar alldeles samma sak när vi pratar om svårigheter i den här frågan. Jag delar motionärens önskan om att stärka barnens trygghet och ställning. Barnen är viktiga, barnen är vår framtid. Men sättet som motionären tänker sig i ingången till detta arbete behöver problematiseras. Att så tydligt använda en norm som ett hot, som motionären föreslår, lämnar en del människor utanför. En stor del människor. Den verklighet som många människor med smärta behöver uppleva och befinna sig i. Denna norm skapar utanförskap för de människor och barn som inte lever inom normen. Att vara utanför en norm är utpekande, stigmatiserande, outhärdligt och kanske också mycket smärtsamt för den som befinner sig där. Den metod och norm som hjälper till att skapa är inte en väg att gå för en kyrka, anser jag, för att nå det motionären vill. Tack utskottet!

Utskottet visar på flera sätt att arbeta, mötesplatser, arenor där kyrkan kan verka för barnens skull för att uppnå vad motionärens intention för arbetet vill. När inte motionären är nöjd med utskottets behandling med den syn som utskottet ger uttryck för så ser jag fram emot en ny motion som vill verka för barnens trygghet och ställning i fokus, deras väl för ögonen utan att använda en norm där utanförskap inte skapas osv. utan en motion med en metod som har som ingång och metod som skapar delaktighet, känsla av tillhörighet för alla, inkludera människor oavsett vilken relation som finns, löfte eller inte som givits, för barnens skull.

Bifall till utskottet.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Fru ordförande! Jag vill tacka Timmy för ditt inlägg och engagemang i frågan. Jag tycker ändå vi behöver reda ut lite vad du menar med begreppet norm, att lämna människor utanför och du talar om i termer av att människor skulle känna sig utpekade, stigmatiserade och att det är outhärdligt. Det kyrkan gör är att man erbjuder människor, män och kvinnor, att dela sin parrelation på ett sådant sätt att de inför människor och utifrån kyrkans tro inför Gud lovar varandra att leva tillsammans resten av livet. Detta är ett frivilligt val. Ingen tvingas att ingå äktenskap och de barn som föds inom ett äktenskap eller om det inte blir barn i ett äktenskap, allting baseras ändå på ett frivilligt ställningstagande och val att gifta sig. I det sammanhanget ställer kyrkan frågan om man vill leva samman livet ut. Den normen ställer faktiskt kyrkan i äktenskapslöftena. Du kanske vill ta bort frågorna?

TIMMY LEIJEN (REPLIK):

Det var precis det jag menade, att en norm är något som man väljer frivilligt, kanske att vara innanför eller inte. Det som motionären vill motverka är just alla dessa misslyckade äktenskap, de människor som kommer utanför normen, det att vi ska använda äktenskapet och trohetslöften som någon slags normgivning för hur man ska leva sitt liv. Tänk på alla de människor som misslyckas med sina löften, som misslyckas med sin intention att leva inom den norm som motionären vill använda. Det är det jag säger, det är inte en metod och väg att gå. Vi ska vara för alla människor och jobba för ett inkluderande arbetssätt med de som också står utanför just den normen.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Tack, Timmy! Du svarade inte på frågan om du tycker att äktenskapslöftena ska tas bort ur vigselordningen. Nu ställs äktenskapslöftena och de har alltid ställts och där har man en frivillig möjlighet att svara ja eller nej på frågan. Är det ett nej, så blir det ingen vigsel. Du talar också och angriper i termer av det normgivande och att det utesluter människor. I äktenskapets tanke ligger ju tryggheten. Tryggheten att ta sig igenom också bekymmer och problem. Jag tycker också, Timmy, att du och jag kan hamna i två diken, där jag kan kritiseras för att jag tar upp ett ämne där man säger att så här ska det vara, men jag menar att det är ju så här kyrkan ställer frågan. Och du hamnar i det diket att varför är det fel att lova varandra trohet för livet och att kyrkan sanktionerar detta, och att man faktiskt önskar att det ska hålla livet ut och att kyrkans roll ska vara stödjande efter det att löftena har givits.

TIMMY LEIJEN (REPLIK):

Jag har inte sagt någonting om att trohetslöften ska bort ur äktenskapsritualet. Jag går inte i diket. Jag går mitt på vägen. Välkommen upp, Lennart.

JOHAN ÅKESSON:

Fru ordförande, kyrkomötet, biskopar! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan. För sex år sedan var jag med om en för mig och min fru en väldigt fin upplevelse. Jag vet inte om det var en renässans av trohet och trohetslöften, men det var ett förnyande av vigsellöften och det efter tio år som gifta. Det utspelades på Haväng på Österlen, en fantastisk plats som man gärna återkommer till. Jag konstaterar när jag minns den händelsen att den var ganska stark och viktig för mig och min fru, och vi fick säga för varandra med egna ord hur vi tänkte om varandra, om

kärlek, ömsesidighet och trohet. Men jag vill inte minnas att vi med den händelsen tänkte på våra barn, att det var för deras skull vi gjorde det utan vi gjorde det för vår skull.

Det här med trohetslöften för barnens skull, för barnens trygghet, trygghet för barn är ju någonting som också kan få finnas i många andra samlevnadsformer, som också utskottet ger uttryck för. Det här med att det inte finns det enkla sambandet med trohet inom ett äktenskap att det ska garantera barnens trygghet. Det finns andra former som inte formaliserar trohetslöften men indirekt ändå har någon slags gemenskap och ömsesidighet som skapar den där tryggheten. Den måste ju också inkluderas i våra samlevnadsformer. Det kan handla om ensamstående, som skapar trygghet för de barn som finns där. Utskottet uttrycker också att det är kyrkans uppdrag är alltid att stå på de svagas sida och att bidra till att människor får erfarenhet av goda relationer.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

MARGARETA LARSSON:

Fru ordförande, ledamöter, biskopar! Jag var på det här seminariet i helgen med ärkebiskopens möte. Det var trevligt, tankvärt och underhållande på alla vis. En tanke som slog mig när jag var där var att man plockar ut barnet ur sitt sammanhang. Det fanns inga föräldrar där eller en familj som de här barnen och ungdomarna hade. Det tyckte jag var konstigt. Barnen mådde dåligt, men var fanns familjerna?

Jag reagerar lite på utskottets svar när det gäller den här motionen. Man skriver att Gudstjänstutskottet menar att det inte finns ett sådant enkelt samband som att trohet inom äktenskapet alltid garanterar barnets trygghet. Det känns kallt. Vi vet ju att skilsmässorna är skyhöga i landet och de ökar mer och mer. Vi har ett system i landet som går ut på när det gäller vårdnadsstrider i en skilsmässa att man polariserar konflikten så mycket som möjligt och det kan hålla på i flera år. Den som slår mest skit på den andre vinner. Det systemet har vi. Här är det barnen som kommer i kläm. De används som redskap i en konflikt, som slagträ, man använder barnen i form av umgängessabotage. Det är inte konstigt att det är sådant tryck på BUP och att barn mår dåligt. Jag tycker att det finns ett samband med att människor skiljer sig i den utsträckning man gör och barnens ohälsa.

Jag vet inte om jag har missuppfattat någonting i den här motionen men motionären har en poäng. Jag skulle kanske inte ha uttryckt mig fullt så som han har gjort men jag förstår intentionerna i den. När jag hörde utskottets argument verkar det som om man inte törs stå upp för barnen, utifrån motionens intentioner, för man är rädd att anses som fördömande. Det är så det låter och det är tankeväckande. Vad är då vår vilja med att stödja barn när vi tassar och inte vågar ta i det här ämnet.

Jag yrkar ändå bifall till motion 2012:27.

SONJA GRUNSELIUS:

Ordförande, biskopar och övriga! Bifall till utskottets hemställan. Barns trygghet kan inte enbart bero på om föräldrarna kämpar på, som Lennart Sacrédeus uttryckte det. Vi kan inte lägga bördan på föräldrarna att det enbart skulle vara det som är garanti för barns trygghet om de kämpar på. Det är kärleken i äktenskapet, i samboförhållandet och partnerförhållandet som ger grunden för trygghet för våra barn.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Fru ordförande! Jag vill fråga dig, Sonja, var i motionen det står att detta är enda sättet att få trygghet för barnen. Det jag pekar på är ett sätt att få trygghet. På vilket sätt skulle det vara fel för barnen som älskar sin mamma och pappa att de jobbar sig igenom sina konflikter? Är detta fel att föräldrarna håller de löften som vi i kyrkan har ställt? Kan inte det vara ett steg bland många för att livet blir bra för de här människorna eller måste man säga jäms med fotknölnarna? Kyrkan tänker också in att det kan komma barn, en ny generation, och barnet förväntar sig att mamma och pappa som älskar mig att de också älskar varandra och kämpar sig igenom det svåra.

SONJA GRUNSELIUS (REPLIK):

Givetvis, Lennart, så stöttar jag din goda intention. Jag håller helt med dig, men det är så lätt att det blir en börda och skuld hos föräldrarna när de misslyckas.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

När Sonja säger detta att det blir så lätt en skuld och en börda, då kan jag säga att vi borde inte prata om upplösta äktenskap, vi borde inte prata om skilsmässor för det leder till skuld och börda. Vi har alla erfarenheter av relationer på väldigt nära håll och då måste ju ändå lösningen vara att vi inte pratar om detta. För det är ett så svårt ämne. Just därför ska vi prata om det som kyrka, därför att vi ställer den här frågan. Sedan handlar det inte om att lägga börda utan det handlar om att uppmuntra varandra att som mogna människor kämpa sig igenom det tunga. Äktenskapet är i både lusten och nöden.

SONJA GRUNSELIUS (REPLIK):

Givetvis, Lennart Sacrédeus, ska man kämpa på men det gäller också att stödja människor och framför allt tala om att barn får trygghet på så många olika sätt och att barn har trygghet på olika sätt även om föräldrarna är skilda.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS:

Fru ordförande! Många kanske ställer sig frågan om man egentligen kan avge de där löfterna? Hur kan man veta att det ska gå att hålla dem? Det gäller att ha rätt ingång. För det första avser ju inte löfterna bara trohet utan de avser ömsesidig kärlek och trohet. Man kan avge dem som en livsinriktning, som ett löfte om vilken väg man vill gå. Trohetslöfterna, om de ska fungera, kan ju aldrig bli tolkade som att man ska hålla ihop till varje pris. Vi har talat väldigt mycket i kyrkan om sexualitet och äktenskap och andra former för samlevnad. Vi är också ganska duktiga på det som berör självvård och familjerådgivning. Det skulle kanske vara bra om vi för framtiden kunde fokusera på det som är de flesta människors stora fråga, nämligen hur vi ska få våra relationer att fungera och utvecklas. Det är ett livsprogram både för enskilda, för par och för en kyrka. Man kan också i yttre mening hålla trohetslöften men leva i en relation som krackelerar och går sönder. Det viktiga för barn är att de känner att de har föräldrarna kvar och att de är älskade och sedda. Det är väldigt viktigt vilket fokus vi har och det bör vara på just relationerna och hur de ska kunna utvecklas. Vi har en del att göra på det området. Det visar sig till exempel att ensamstående med barn döper sina barn i avsevärt mindre utsträckning än barn i parrelationer. Därför är det viktigt med fokus både på att stödja par men också på att stödja föräldrar i relation till barn. Oavsett familjesituation har de alla en plats i våra sammanhang.

MARTA AXNER:

Det ställdes en fråga i ett tidigare replikskifte om det kan vara fel med att ändå kämpa på för barnens skull i en relation som håller på att gå sönder. I många fall är svaret säkert att det är inget fel. Men i vissa fall är faktiskt svaret ett rungande ja. I de relationer där barn och oftast kvinnor far illa är det viktigaste att skydda barnen genom att inte använda den här retoriken att man ska hålla ihop till varje pris. Vi vet att omkring 15–20 kvinnor slås ihjäl varje år av en nuvarande eller före detta partner. Av de barn som far fysiskt illa är de allra flesta i den egna familjen. Jag förstår naturligtvis att ingen här driver åsikten att de här familjerna ska hålla ihop eller att det är syftet med den här motionen. Men jag tycker att det finns anledning som kyrka att vara lite försiktig när vi pratar om de här sakerna för här finns det en historisk skuld. Kyrkor inklusive vår kyrka har ofta gett de här råden att man ska hålla ihop, att man ska be om att det ska bli bättre, att man ändå ska försöka för barnens skull, så farligt kan det inte vara. Vi ser det även i nyhetsrapporteringen om familjetragedier, som att det var något annat än ett mord eller mordförsök eller så när kvinnor och barn slås ihjäl av sina fäder, styvfäder eller partner. Jag tror att det i många fall kan vara väldigt viktigt naturligtvis och intentionen är god i motionen, men jag tror också att vi måste våga tala klarspråk om att ibland är det allra tryggaste för barnen att inte hålla ihop familjen. Då måste vi som kyrka finnas på plats men också vara ärliga med hur ibland också våra missriktade råd har varit direkt farliga.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

BO HANSON:

Vår diskussion verkar handla om vad vi har för ideal. Hur borde det se ut? Jag tycker att den mer borde handla om vad är det som leder fram till skilsmässor snarare än vilket ideal vi ska ha. Jag tror att vår oenighet handlar inte om vad som borde vara ideal utan vad är det som gör att idealen inte förverkligas.

Jag har varit lärare i etik i stor del av mitt liv, inte minst för blivande präster, och jag kanske gör er besvikna men att jag på senare år har kommit att ägna inte så lite kraft åt att lära dem att inte vara så moraliska. Vilka är det som vet bäst om moralen? Barn vet alltid vad som är rätt. Tonåringar kan också alltid tala om även för sina föräldrar vad som är rätt. Även unga studenter vet i regel vad som är rätt och fel. Så småningom blir man mer osäker. En av de förebräelser jag som pappa har mött var, du bryr dig bara om mamma.

ALVE SVENSSON:

Fru ordförande! Jag ska fortsätta mitt anförande. Jag vill göra er uppmärksamma på att inte heller i utskottet talade vi om sexuell otrohet och det framgår också av betänkandet att det inte nämns där. Så det var inte det som debatten handlade om.

Det är inte fel att tänka som Lennart Sacrédeus att vi bör ge äktenskapslöftena en renässans men mycket mer behöver också göras. Vi har hört om de negativa siffrorna i skilsmässostatistiken. Hälften av alla ingångna äktenskap upplöses. Därför ansluter jag mig till de som förespråkar äktenskapsskolor och man kan också ha kurser i samlevnad för redan gifta par. Jag har själv tillsammans med min fru gått en sådan kurs och det behövde vi. Som vigselpräst kan man inbjuda redan gifta till fortsatta samtal. Jag tycker att detta är en del i våra församlingars ansvar som vi kan ta med oss hem när vi planerar hur vi ska använda våra resurser i församlingens arbete. Jag vill göra ett tillägg och det är med anledning av det vi har hört här. Vi ska visa omsorg om de som är gifta men vi ska också visa omsorg om de där äktenskapet har gått sönder. Det är människor som ofta är

djupt olyckliga och som kanske känner sig utanför gemenskapen i församlingen och i samhället. Vi har både en uppgift till stöd för de som ska gifta sig, de som är gifta men också för dem där det som var idealet inte höll. Det är viktigt att inte visa förakt utan istället visa kärlek, omtanke, förståelse och deltagande. Våra äktenskap och familjer är viktiga byggstenar i samhälle och kyrka. De är värda att vårda.

LENNART SACRÉDEUS:

Fru ordförande! Jag vill tacka alla som har deltagit i debatten och inte minst ni som har rejält kritiserat motionen och hyllat utskottet. Jag tycker att det har varit jättepositivt att vi har fått samtala om detta. Särskilt tack också till dig, Marta Axner, för att du så tydligt, samtidigt som du talade om att det förekommer misshandel till och med dödsfall att mannen dödar sin fru, att det aldrig har varit någonting som motionen handlar om att försvara de livslånga löftena i ett läge när det ene bryter så kapitalt mot vad han, oftast han, har lovat. Att du var så tydlig med att det är inte det som motionen handlar om och det är det som är att försvara trohetslöftena. Också varmt tack till biskop Ragnar och många andra för att hur får vi detta med våra äktenskapslöften att levas ut i våra relationer.

Jag vill knyta an till en sak som Marta Axner sa. Det handlar om kyrkans skuld, att vi kanske historiskt har sagt att just det du har lovat och just det att äktenskapet är ingånget då ska du uthärda, oftast kvinnan, precis vad som helst. Det är ett historiskt arv av synd och skuld som jag delar Marta Axners bedömning av. Men jag tror att det finns ett dike i andra änden och det är att vi i dag säger, ja, har ni kommit fram till att ni vill gå isär, gör det. Vi kanske ger upp lite för tidigt i vår uppmuntran att kämpa vidare. Visst, det finns familjerådgivning och äktenskapsskolor men det behövs nog mer. Jag tror att kyrkan lätt hamnar i den andra situationen att från att tidigare ha sagt, stå upp för äktenskapslöftena hela livet säga ja, funkar det inte så funkar det inte. Att vara människa och att vara en vuxen myndig mogen människa handlar om att ta sig igenom det tuffa i livet. Självklart inte att man orkar igenom en misshandelshistoria men jag tror att kyrkan i dag inte medverkar tillräckligt starkt för att säga, ta ett omtag och se om ni inte kan hitta tillbaka till varandra, och kanske att relationen andra sidan den här krisen blir så mycket ljuvligare och blir så mycket mer hållfast. Tack, allihopa! Det kommer säkert att gå bra för utskottet imorgon när jag själv kommer att rösta för motionen. Tack så hjärtligt!

MARTA AXNER (REPLIK):

Det var roligt att mitt inlägg uppskattades och upprättades korrekt. Jag tror nog ändå att man ska fundera lite på vilka signaler det sänder, hur man formulerar sig. Det finns väldigt mycket att göra med hur vi pratar och mycket av det som olika talare har pratat om när det gäller vad som är kvalitet i relationerna, hur vi kan arbeta tillsammans för bättre relationer av olika karaktär och inte bara i äktenskapet. Till skillnad från andra talare här är jag inte själv gift, så jag ska inte uttala mig om det från insidan men jag tror att det finns väldigt mycket att göra här och jag tror att det är viktigt att vi i alla de här diskussionerna undviker en hel del fällor och en väg till det är att alltid ha ett maktperspektiv med i diskussionerna.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 100.

§ 45 Ett enklare och mer logiskt kyrkoår

ANNA-SARA WALLDÉN:

Jag talar för utskottet och yrkar därför bifall till utskottets förslag. Kyrkans år som börjar första söndagen i advent och slutar på domsöndagen är en stor rikedom som vi som gudstjänstfirare får möjlighet att leva oss in i. Vi får leva oss in i det drama som är Jesu liv, hans födelse, död och uppståndelse och så slutligen hans återkomst i härlighet. Men vi får också möjlighet att koppla det till vårt liv i Jesu efterföljd som hans lärjungar, därför är kyrkoåret viktigt och det är bra att så många som möjligt får kunskap om kyrkoåret och vad det innebär.

Motionären menar att kyrkoåret kan vara svårt att förstå sig på och önskar vad han kallar ett förenklat kyrkoår, där man skulle kunna använda veckonumren istället för att tala som vi gör nu till exempel om den tredje söndagen efter trefaldighet. Utskottet delar inte motionärens syn att det presenterade förslaget skulle vara enklare än den ordning som gäller i dag. Vi tror att en bättre väg att gå för att öka förståelsen för kyrkoåret skulle kunna vara att satsa på mer utbildning och information. Ett annat exempel är appar till mobilerna, där man på ett enkelt sätt kan få kyrkoåret i sin mobilkalender. Det kan säkert utvecklas ännu mer och göras ännu mer omfattande och enkelt att ta till sig. Att veta vilken söndag det är i kyrkoåret är bara första steget. Att förstå skeendet och budskapet och vad det betyder för mig i mitt liv just här och nu är ju egentligen det viktigaste. Där har kyrkan sin stora utmaning.

PER INGVARSSON:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag noterar med tacksamhet att man i utskottet sa att min motion kanske kunde leda till att man har mer utbildning och information om kyrkoåret, och då är ju halva motionen besvarad. Jag tänker att om man ändå har utbildning och information om kyrkoåret, då kan man samtidigt också utmana dem man informerar – är det någonting som är svårt med kyrkoåret? Kan man förändra det på något sätt? Kan man förenkla det? Kan man göra så att fler kan ta det till sig på ett lättare sätt? När man i Katolska kyrkan gjorde om sin evangeliebok sist gjorde man om den helt och hållet eller väldigt mycket i varje fall. Jag förstår inte vad vi är rädda för? Förslaget i min motion är bara ett exempel på hur man skulle kunna göra om ett kyrkoår. Tittar man lite närmare på det så håller inte det förslaget för var åttonde skottår så blir veckonumreringen lite konstig och då faller hela det här förslaget. Som jag skriver i motionen är det bara ett förslag och det inbjuder till att det med anledning av det här förslaget kanske kommer andra och mycket bättre förslag. I utskottets överväganden sägs också flera gånger att det borgerliga och kyrkliga året inte behöver följas åt och det håller jag naturligtvis med om. Däremot tycker jag ibland, och det är kanske en annan fråga, att den borgerliga kalendern är mer kyrklig än vår egen. Man har ett väldigt tydligt exempel i vår borgerliga kalender. När kyndelsmässodagen infaller det vet man där, den 2 februari. Vi firar oftast en annan dag. Den borgerliga kalendern vet också att Marie bebådelsedag är den 25 mars och nästan alla vet att våffeldagen är då. Men vi firar ofta en annan dag. Likadant med Allhelgonadagen osv.

Jag yrkar inte på något nytt utan yrkar på utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 101.

§ 46 Vägval konfirmation

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande, ledamöter, biskopar, åhörare! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag, vilket innebär avslag på motion 2012:62. Om en och en halv vecka börjar försöksverksamheten för kyrkohandboksförslaget. Att i detta läge börja tala om konstitutiva moment i konfirmationsgudstjänsten är en omöjlighet. I vår tradition har vi en kyrkohandbok, som innehåller många alternativ för våra gudstjänster. Det gäller såväl för de gudstjänster som vi firar på söndagarna som för de gudstjänster som finns kring de kyrkliga handlingarna. Därför skickas nu ett förslag till ny kyrkohandbok ut på remiss. Oavsett vilken ordning man använder kan de som firar gudstjänst uppleva olika fokus i en gudstjänst. Ett moment som tar förhållandevis lång tid, till exempel predikan, behöver inte vara det som ger starkast intryck. Ett skeende som tar kort tid i en gudstjänst, till exempel en ljusständning för de som har avlidit, kan vara det som berör en gudstjänstdeltagare på djupet. Det är inte heller säkert att om vi skulle fråga alla gudstjänstdeltagare om vad som var det viktigaste i den gudstjänsten som de nyss har deltagit i, att de skulle svara samma sak. Det jag utläser ur motionen är att det förekommer att man lägger till moment utöver de som finns i nuvarande kyrkohandbok. Våra församlingar är olika och våra konfirmandgrupper är olika. Så länge vi använder den ordning som finns i kyrkohandboken ser jag inga problem med olika fokus och smärre tillägg. Men jag hoppas, Ola, att du skickar in ett remissyttrande sedan du provat kyrkohandboks-förslaget i konfirmationsgudstjänsten. Det kommer jag att göra.

OLA ISACSSON:

Ordförande och ledamöter! Tack så mycket, Sofija! Jag lovar att skicka in remissyttrande också.

Konfirmationsgudstjänsten är en gudstjänst, en kyrklig handling, som mer och betydligt oftare än de andra kyrkliga handlingarna skiftar fokus. Bland de olika fokus bland de olika innebörderna som man har gett konfirmationsgudstjänsten de senaste hundra åren kan man nämna förbön, bekännelse, förhör eller redovisning, givande av Helig ande, dopaktualisering, tillträde till nattvarden, att man så att säga blir myndig som kristen, sändning. Fokus har skiftat väldigt ofta. Somliga av de här motiven eller fokusen är inte längre aktuella men många är det och församlingens uppfattning om vad som är fokus i konfirmationsgudstjänsten kan skifta. Motionen jag skrev handlar om att behandla konfirmationsgudstjänsten annorlunda än andra kyrkliga handlingar och det var just därför som jag skrev motionen. Jag visste att detta är ett annorlunda sätt att tänka om konfirmationsgudstjänst än de andra kyrkliga handlingarna. Det här sättet att tänka är att istället för att närma sig konfirmationsgudstjänsten som en gudstjänstordning att närma sig som vilka motiv ska finnas med i en konfirmationsgudstjänst. Istället för att tänka sig en konfirmationsgudstjänst som har ett, kanske två, fokus så tänker jag att konfirmationsgudstjänsten innehåller en mängd konstitutiva moment som kan både skifta plats i gudstjänsten och vara olika starka i olika församlingar. Exempel på sådana moment är dopaktualisering, bön om Anden, konfirmandernas reflexion kring tron, förbön, deltagande i kyrkans bekännelse men jag menar att det kan skifta.

Utskottet menar att det nu inte är läge att ta ställning till motionens innehåll, dess förslag, eftersom en försöksverksamhet ska komma igång. Det är just därför att man vill avvakta med att ta ställning till själva sakinnehållet som jag inte har något eget yrkande.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 102.

Kyrkomötet 2012**Tisdagen den 20 november****§ 47 Meddelanden**

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Jag har suttit ett par timmar igår kväll och satt ihop en propositionsordning för dagens beslut, men vi har under natten fått lite problem. Det har eventuellt varit någon form av strömbrott i huset, det vet vi inte riktigt. I varje fall fungerar inte den här utrustningen fullständigt just nu. Det ska vi försöka rätta till. Det innebär att jag inte tänker ta beslutsomgången nu på morgonen. Jag tror inte någon av er vill sitta här och votera utan voteringsutrustning. Vi tar besluten efter lunch.

Men för att de ska kunna kontrollera detta ordentligt och försöka få ordning på det ber jag samtliga ta sina dosor och trycka på den röda knappen, så att dosorna verkligen går i gång. När ni sedan har gjort det lägger ni ifrån er dosorna. Då kan de kontrollera där uppe hur det fungerar. Sätt samtliga på era dosor och bara lägg dem ifrån er sedan. En del är på, en del är kanske inte på, men de ska alla vara på. När ni har gjort det lägger ni ifrån er dosorna. Sedan när detta är gjort avser jag alltså att börja på Ekumenikuskottets betänkande nummer 2012:2, Kairosdokumentet och Israel-Palestinafrågan.

Jag har efter gårdagens beslut från min sida här och som jag klubbade då fått en hel del kritik för sättet att göra det på, både positiv och negativ. Det har varit mest negativ, det ska erkännas, men jag har också fått positiva synpunkter. Bakgrunden till att jag gjorde så var, att det kom en ganska lång text som jag hade fått veta i förväg att den fanns. Jag hade inte läst den men visste att den skulle finnas. Jag är normalt inte rädd för beslut, men detta är ett beslut som kan få väldigt stor betydelse ur massmedial och kanske också internationell synpunkt. Då ville jag att samtliga skulle ha läst det ordentligt och satt sig in i vad det står om de olika sakerna innan vi debatterar det hela. Ni som tycker jag gjorde fel, jag ber om ursäkt för det i så fall. Tanken var alltså att vi skulle ha bättre underlag för debatten. Det var min avsikt. Ni som tycker det var bra, okej. Ert stöd har jag. Till er som tycker det var fel ber jag om ursäkt.

Nu har vi i alla fall talat om vad som låg bakom det hela. Sedan ska vi försöka köra i gång den här debatten och då ska vi få fram en talarlista.

§ 48 Ordningsfråga

BO HANSON:

Jag har inte så svårt med Birgit Friggebos yrkande utan jag har mera synpunkter på själva ordningen. Jag inser att det kan finnas en gråzon mellan vad som är och bör behandlas som ett under överläggningen framfört yrkande och en text som är så omfattande att det fordras en särskild beredning, vilken jag alltså skulle vilja säga är en motion. Jag uppfattar det som att det finns en risk att här etableras en ny praxis, att man kan motionera under ett senare stadium. Jag uppfattar att detta är en text som skulle beredas i utskotten. Jag har inget yrkande, men jag vädjar till presidiet att överväga, om det inte här riskerar att uppstå en praxis, där talföra ledamöter i plenum kommer med någonting som med fördel kan behandlas som en ny motion.

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Som svar på det gjorde jag bedömningen, att detta var ett ändringsyrkande eller ett tilläggsyrkande eller vilket det nu kommer att bli när vi kommer till beslutsomgången. Det vet jag inte ännu. Men det var ärendets tyngd som gjorde att jag

valde den här vägen att gå. Det är det jag har kritiserats för. Jag är alltså orolig för att vi debatterar en sak som kan gå något snett, om jag uttrycker mig lite försiktigt, och av detta den här nattens betänketid. Jag kan väl säga själv att jag, efter att jag hade gått igenom propositionsordningen och när allting var klart efter ett par timmar, drog en djup suck av lättnad och la papperen åt sidan och skulle gå och lägga mig. Då kom jag på att javisst, jag hade Birgit Friggebos förslag att jämföra med det andra också. Det var bara att sätta sig och läsa igen. Jag tycker att det är sådan tyngd i detta ärende att jag ville göra på det här sättet. Det är inte någon framtida praxis som därmed öppnas, Bo Hanson.

§ 49 Kairosdokumentet och Israel-Palestinafrågan (forts. från § 37)

HAKON LÅNGSTRÖM:

Herr ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! Jag talar för utskottet och i den rollen yrkar jag bifall till utskottets förslag. Det är i sju punkter: att avslå motion 2012:49, punkt 1 och 2, att bifalla punkt 3, att bifalla motion 2012:51, att bifalla motion 2012:55, punkt 1 och att avslå motion 2012:55, punkt 2 samt en sjunde punkt, där förslaget är att "Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att uppmana den svenska regeringen att verka för att Palestina upptas som fullvärdig medlemsstat i FN".

Det här är ju en av de allra svåraste konflikterna i vår värld och det finns så många sidor att se på. De flesta av oss har kanske varit i det Heliga landet och mött människor både i Palestina och i Israel och tagit del av det lidande som denna långdragna konflikt är. Då är ju alltid frågan, om vi som kyrkomöte ska uttala oss. En utgångspunkt för utskottets behandling i september var, att Svenska kyrkan redan har svarat på Kairosdokumentet genom sin internationella nämnd. Utskottet gick på linjen att fullfölja det uttalandet, så att vi inte i ena skepnaden säger någonting och tar tillbaka det i nästa. Men det är oerhört svårt. Det är naturligtvis allra enklast att hålla tyst och säga att detta är utrikespolitik, detta ska vår regering sköta. Ja, det är utrikespolitik och det är regeringen som sköter det och inte vi i kyrkomötet förstås. Det tror jag vi alla är väl medvetna om. Men det är också så att kyrkans röst behövs ibland. Martin Luther har sagt: "Du har ansvar inte bara för vad du säger utan också för vad du inte säger."

Men det här är svårt, vi har försökt väga ord på guldväg och försökt vara visa. Samtidigt är det så att det har hänt väldigt mycket sedan i september. Konflikten har eskalerat igen och mycket lidande kan vi se på våra teveskärmar och höra och läsa om. När vi nu ska arbeta med detta är det en psalmvers som jag gärna vill be här och nu.

Hjälp oss att ej kallt se och tåla allt, men när det blir brott att tåla,
kom att våra läppar viga och gör rösten varm av din kärleks harm.
Helst dock låt oss få bjuda frid och nå, liksom du igenom stängda
dörrar in till de beträngda, giva dem din ro och din kraft till tro.

Det gäller också att se vad som är vad. Om man går in på Anders Brogrens hemsida kan man se att där finns en artikel man kan klicka på. Rubriken är ganska hemsk: *Nu har antisemitismen stuckit upp sitt fula tryne i Svenska kyrkan*. Vad är detta då när man läser artikeln? Det är utskottets betänkande som är det fula trynet. Men vi måste kunna skilja på antisemitism och att ta ställning mot förtryck och sådana svårigheter. Det gjorde de gammaltestamentliga profeterna. De var inte antisemiter men de kunde kritisera makten. Det här är grannlaga och det är svårt. Var och en får rannsaka sitt samvete och se hur vi ska ställa oss i detta. Ska vi yttra oss eller ska vi inte yttra oss och i så fall med vad?

Min fråga är också vad det här gör, inte bara med barnen i Betlehem som inte kommer fram till något av sina fina hav utan också med de unga människorna i Israel som tvingas göra militärtjänst och hantera gränsövergångar och öppningar i separationsmuren. Vi lider med dem på båda sidor och vi måste tänka över hur vi ställer oss i detta. Tack.

DANIEL TISELL:

Ordförande, biskopar, ledamöter! För exakt 20 år sedan fick jag förmånen att vara stipendiat för *Ung i den världsvida kyrkan*. Jag var i Betlehem i den lutherska kyrkan där med prästen Mitri Raheb. Den terminen gjorde otroligt starkt intryck på mig som människa och sedan dess har jag varit väldigt engagerad i de kristnas situation i Mellanöstern. Jag läste också kurser på STI och tog väldigt starkt intryck av undervisningen där. Den handlade om att man ska motarbeta den negativa synen på judendom som har odlats i mycken teologi. Där syns också en medvetenhet om hur komplex situationen är politiskt.

När jag skrev motionen 2012:49 om Kairos var det för att jag igen fick möta kristnas frustration i området. Centergruppen gjorde en resa där för snart ett år sedan. Det har varit mitt intryck under alla de här åren jag haft med kontakter, att det finns en oerhörd frustration och besvikelse över att man inte känner att de kristna i omvärlden tar emot deras rop och vädjan om hjälp. Den starka bilden av kristna i området är att det är evangelikala teologiska röster, högerkristna röster, som ger sitt stöd till staten Israel av teologiska, bibliska skäl.

I den här frustrationen rent andligt och även politiskt skrev man ihop Kairos-dokumentet, en lång process som är en inbjudan till ett samtal. När vi var där nere nu senast upplevde jag den här frustrationen igen hos de kristna. När vi skriver och bjuder in till samtal, händer det inte så mycket. När de kristna i Sydafrika vädjar om Kairos, uppmärksammade hela världen detta och det togs emot mycket seriöst. Då valde jag att skriva motionen. Det handlar egentligen inte om att ta upp några sakpolitiska ärenden utan bara att hitta ett sätt hur vi kan få en process kring det här dokumentet.

Jag skulle vilja göra en liten gallup här. Var nu ärliga. Hur många har läst Kairosdokumentet från början till slut? Räck upp en hand! Egentligen skulle vi haft voteringsapparaten nu, men skämt åsido. Det var ganska många, nästan hälften. Det tycker jag känns bra. Det finns en del motioner som hänvisar till Kairos och jag tycker naturligtvis att alla borde läsa det dokumentet. Det är med det syftet motionen är skriven. Det är bra att nämnden har uttalat sig och det är ett bra uttalande, men de kristna vill oss så mycket mer i Mellanöstern, i det Heliga landet. De vill ha ett samtal, inte bara ett kort svar. De vill känna att det händer någonting i församlingar, i stift och i Svenska kyrkans högsta beslutande organ.

Vilka vägar kan man då gå? Det är att skriva ihop några väldigt väl avvägda formuleringar. Det är naturligtvis så, att vi i kyrkomötet inte bestämmer vad biskopar ska göra och vi bestämmer heller inte hur presidiet ska lägga upp våra seminarier. Läser man mina och Ullas formuleringar är de väldigt väl utformade efter detta. Vi ger inga uppdrag, men det vi kan göra som kyrkomöte är att ge uttryck för en önskan. Sedan är det helt upp till biskopsmötet, som säkert får en massa propåer om vad de ska ta upp och inte, och det är helt upp till presidiet att bestämma vilka seminarier vi ska ha, med all respekt för det. Som jag har skrivit är det att framföra önskemål. Jag skrev också i en att-sats att vi vill ge presidiet "till känna en önskan" att få bearbeta detta. Jag skrev till och med på slutet "vid det tillfälle då presidiet finner det lämpligt". Det är alltså en väldigt öppen

skrivning. Ändå tycker jag att utskottet lite formellt säger, att de inte kan uttala sig om det här, det är upp till presidiet, det är upp till biskoparna. Jag är medveten om det. Det är därför formuleringarna är så otroligt öppet hållna. Vi måste väl i kyrkomötet kunna säga att ”det här tycker vi känns riktigt”.

Jag yrkar bifall på alla att-satserna i hela motionen 2012:49.

LENNART SACRÉDEUS:

Herr ordförande och kyrkomötesombud! Yrkandet är avslag på utskottets punkter 3, 4, 5 och 7. Bifall till reservation från Margit Borgström. Jag vill också ta upp som jag ser det tre tydliga förbättringar vad gäller Friggebos skrivelse jämfört med utskottets betänkande. För det första stå det i Birgit Friggebos skrivelse i stycke 2, rad 3:

Vi stöder fullt ut Israel som en suverän stat inom internationellt erkända gränser, liksom vi fullt ut stöder en suverän palestinsk stat i Gaza på Västbanken inklusive Östra Jerusalem.

Detta med erkännandet av Israel fullt ut som en suverän stat inom internationellt erkända gränser har inte utskottet tydliggjort. Det andra som skiljer Friggebo från utskottet är stycket 3 i Friggebos skrivelse, att vi kräver ett slut på både palestinsk och israeliskt våld och att mänskliga rättigheter och internationell lag efterlevs av båda sidorna i konflikten. Det har inte utskottet beaktat på det sättet. Den tredje punkten som finns i stycke 4 i Friggebos skrivelse, är att man stödjer ett utökat observatörskap i FN i avvaktan på att Palestina kan bli en erkänd stat, inte att Palestina ska få status som en stat i FN.

Hakon Långström från utskottet uttalade väldigt starkt att tystnad också är ett ställningstagande. Det judiska folkets och det palestinska folkets lidande måste vi se till samtidigt. Vi måste kunna ha båda perspektiven och visa empati för båda sidorna. Jag upplever att utskottet, så som vi gör i Kristdemokrater för En levande kyrka, inte upplever empati för den utsatthet som också finns på den judiska och den israeliska sidan. Om det som utskottet föreslår skulle bli Svenska kyrkans linje upplever vi, att detta inte kommer att leda till att Svenska kyrkan uppfattas som en konstruktiv röst som kommer att tas på allvar från båda sidor i konflikten. Vi tror också att Svenska teologiska institutets verksamhet och roll i Jerusalem kommer att försvagas genom ett så ensidigt agerande från Svenska kyrkan. Om Svenska kyrkan väljer att genom ett ensidigt kritiserande, just den israeliska – om utskottets linje skulle gå igenom gentemot den ena sidan i konflikten – väcks åter igen frågan om kristenhetens roll till det judiska folket i historien, där det finns förskräckande delar. Vi har ett ansvar också i vårt eget land, inte minst situationen i Malmö, där Lunds stift och Malmö kyrkliga samfällighet och prästerna och biskopen där har ett särskilt ansvar för det judiska folkets utsatthet också i vårt eget land. Tack.

HAKON LÅNGSTRÖM (REPLIK):

Lennart, jag bara undrar om du verkligen har läst hela betänkandet. Vi är väldigt tydliga med att, utöver det som fanns i motionerna, lägga till och skriva om att erkänna Israel inom de erkända gränserna och att vi delar, som jag också sa i anförandet, lidandet på båda sidor. Så måste vi ju se det. Därför undrar jag om du har läst hela betänkandet.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Man kan svara ja eller nej på den frågan och du kan gissa vad svaret blir. Betänkandet är läst. Jag hävdar med bestämdhet att Birgit Friggebos skrivelse, för

att inte tala om Margit Borgströms reservation, på ett helt annat sätt speglar situationen för båda sidor jämfört med vad ni i utskottet har gjort. Jag menar att ni har misslyckats på den punkten och att man kan komma fram till detta genom att ha läst uttalandet.

Jag vill också nämna, Hakon, att vår kyrkas ständiga kritik och fixering gentemot staten Israel och det judiska folket också kan sättas i relation till kyrkans tystnad vad gäller de kristna i exempelvis Syrien, situationen för kristna på Kuba, i Vietnam, i Kina och vi har också nämnt koptiska kyrkans situation. Det vi lägger ner möda på i den här frågan jämfört med vad kyrkomötet och kyrkans ledning gör vad gäller andra utsatta kristna runt om i världen är helt oproportionerligt. Tack.

BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):

Herr ordförande! Här vi kyrkomötet är det så, att det är de beslut vi fattar som gäller. Vi fattar aldrig beslut om brödtexten och bakgrundbeskrivningen. Det här med tvåstatslösning, garantera Israel och Gaza och Västbanken en egen stat och sådant finns i brödtexten, men det finns inget beslut om det. Det är ju det som gör att det upplevs som ensidigt, när man bara bifaller motionens text. Det är därför de kallar oss för antisemiter. De upplever det som obalanserat.

Vad jag har gjort är att i andra att-satsen plocka in de formuleringar som redan finns i utskottets brödtext och bakgrundstext och gjort det till en beslutstext. Jag är väldigt förvånad över den upphetsning som uppstår genom att man använder de formuleringar som finns i svaret på Kairos och i brödtexten och gör det till en beslutspunkt.

MARGIT BORGSTRÖM:

Herr ordförande! Jag har skrivit en reservation och vill att alla dessa motioner, 2012:49, 2012:51 och 2012:55, ska avslås. Jag anser att kyrkomötet vare sig har befogenhet eller kompetens att ägna sig åt utrikespolitik på detta sätt. Israel har rätt att få leva med trygga och erkända gränser och bli accepterat som statsbildning av sina fientligt inställda arabiska grannländer.

I en av motionerna hänvisar man till ett dokument som kallas för *Kairos Palestina – Ett sannings ögonblick*. Det var kul att se att det var så många som hade läst det. Om ni har lusläst det, finns det ganska mycket fel i det. För det första är det ganska enkelriktat politiskt, tycker jag, att man bara talar om hur Israel är de som agerar emot dem. Man ser inte på sina egna fel. Det behöver man kanske börja titta på. Dessutom stämmer många av de citerade bibelställena inte överens med den svenska bibeln som Svenska kyrkan använder. Det finns inte 27 kapitel i Markus evangelium, det finns bara 16. Det var det första. Det fick jag förklarat av en av våra biskopar som att det var tryckfelsniss som hade varit framme. Om man tittar längre fram i dokumentet ser man flera av bibeltexterna som inte alls stämmer överens. Man bör faktiskt titta på det, att man inte drar ut bibeltexter efter sitt eget tyckande och är fundamentalistisk, som man då kan kalla det, utan att det är ett riktigt använt citat.

Vi reserverar oss också mot att kyrkostyrelsen att ställa krav på ett slut på den israeliska ockupationen av Västbanken och Östra Jerusalem och Gaza liksom bojkott av varor från det annekterade området på Västbanken. Jag vill citera Isaac Bachman, som är vår nye israeliske ambassadör i Sverige. Han skriver i Aftonbladet: "Frågorna om varor från bosättningarna är av marginell betydelse för fredsprocessen." Han lyfter fram Israel som en mångreligiös och pluralistisk demokrati, där den enda välmående och växande minoriteten i Mellanöstern

finns. Bachman säger vidare: "Om Svenska kyrkan ska kunna verka för fördjupad dialog mellan Israel och Palestina krävs en mer konstruktiv och balanserad inställning och att man tar hänsyn till båda parter."

Vi ta en funderare på vad det är vi håller på med. Vi fördömer den ena lätt och tar ställning för den andra sidan. Vi måste tänka på människorna. Min dotter mötte jag igår här ute i foajén. Hon kom tårögd och sa: "Mamma, har denna fråga varit uppe?" Nej, sa jag, den kommer upp i eftermiddag och jag ska upp och tala om den. "Mamma, tala om att fyra miljoner israeler går till skyddsrum. Mina vänner i Jerusalem är dödsförskräckta. De rusar till skyddsrummen gång på gång." Detta talar vi inte om. Vi talar inte om att israelerna har det jättejobbigt i den här konflikten som vi nu möter, att de också har det jättesvårt. Vi ser det inte ens på nyheterna fullt ut. Vi möter bara vad som händer i Gaza. Det som händer i Gaza är fruktansvärt. De har inga skyddsrum. De har ingen möjlighet att skydda som israelerna har, men våldet måste bli slut och det var inte Israel som började den här gången. Det var faktiskt Gaza som vår utrikesminister Carl Bildt sa.

Jag vidhåller min reservation att avslå alla dessa motioner.

IRENE OSKARSSON:

Herr ordförande! Först ska jag konstatera att vi ska använda knappen om vi inte ska knäcka mikrofonen. Det kan bli en bild för att detta är en fråga jag anmälde mig till innan jag också likt ordföranden hade fått kunskap om yrkandet, som jag tolkar att det är. Jag hoppas att Birgit Friggebo i andra inlägget kommer att tydliggöra detta och att det är ett yrkande från hennes sida.

Med den lilla erfarenhet jag personligen har av att ha vistats i området, där två nationer ska kunna verka tillsammans, där två nationers existerande väcker så otroligt mycket känslor och reaktioner hos oss alla, kände jag att det svar som utskottet har gett på motionerna gick ett steg längre än motionerna. Två lyfte in saker som jag känner är det som har hänt och händer och som gör, att vår kyrkas agerande inte blir enklare och inte mera tydligt med att det är två nationer som ska samsas och det är två nationer som just nu inte agerar på rätt sätt. Den ena har ett större krav på sig än den andra. Det kan jag säga och stå för personligen i denna talarstol. Av Israels existens som demokratisk stat följer väldigt mycket som jag förväntar mig att en demokratisk stat agerar, men å andra sidan förstår jag också varför den staten i mångt och mycket känner sig så hotad, kränkt och så vidare. Vi hörde det i en annan debatt igår. Då reagerar människor på samma sätt oavsett vad det handlar om. Jag kan också utifrån egen erfarenhet se, utifrån att ha varit där på två lägre studieresor med 13 års mellanrum, att ingenting i princip har blivit bättre.

Jag yrkar bifall till det inlägg som Birgit Friggebo har och ska inte förlänga talartiden. Jag vädjar dock till oss att ta den här debatten och diskussionen just med den ingång som vår ordförande har haft när han gav oss natten att sova på denna fråga. Det är oerhört viktigt att vi ser människorna i det här sammanhanget först och främst och nationerna sedan. Det är det mänskliga vi ska vädja för. Jag kan också konstatera att jag ibland har svårt att se att vi ser att vi har kristna vänner i Israel, i Palestina, i Syrien, i Kina – vi kan göra listan väldigt lång på dem som behöver vårt stöd. Det ska vi ge här med vishet på olika sätt.

Bifall till Birgit Friggebos yrkande, hur det nu kommer att tituleras.

DAG SANDAHL:

Herr ordförande! Jag var oerhört irriterad över att vi inte fick texten från utskottet. Den fick man jaga fram själv. Det gjorde jag och läste den, den så

kallade litterala översättningen. Daniel Tisell är kyrkoherde och räknade som en sådan. Det var inte hälften som hade läst dokumentet, det var 25 personer som hade läst det och det var en kraftgärning. Den litterala översättningen är i princip oläslig. Då ringde jag Eva Danielsson, min gamla vän och medarbetare som jobbar på Bilda. Sune Fahlgren har gjort en studiebok om saken med en annan översättning som faktiskt går att läsa. Här finns också kommentarer. Varför i all sina dagar får vi inte läsa bakgrundsmaterialet till någonting vi ska ta ställning till? Jag tycker att det närmast är tjänstefel.

Vad säger man då här? Jo, att vi först och främst tog fram ett dokument genom studier och arbete gemensamt, och så vill vi att det ska tas emot av er. Ni ska studera och samtala om det. Sedan fick man skäll av några kommentatorer som sa att det här dokumentet inte håller ihop. Då svarar man: Vi i den här studiegruppen som har tagit fram materialet vill gärna höra era förslag. Hjälp oss därför med ett eget bidrag och mer konstruktiva lösningar. Jag kan citera det direkt: "Kairos Palestina i februari 2010. Gruppen som skrivit Kairosdokumentet är alltid öppen för förslag till nya metoder och idéer som kan hjälpa oss att uppnå våra mål. Vi ser fram emot att ta emot dessa idéer." Är det inte det vi ska ge i så fall? Har vi några idéer? Har vi några idéer om hur studiet arbetet ska fortgå hos oss? Har vi några idéer som säger till Hamas, att de inte kan gruppera sig bland civilbefolkningen och gömma sig där? Det är i strid mot folkrätten. Finns det inte några frågor att ställa på andra hållet? Bojkott? Ja, men vet ni vad Israel drar in på inkomster för tekniska patent de har i kopiatorer och maskiner som tillverkas i Japan? Det är ju där pengarna kommer in. Ska vi sluta kopiera på våra kopiatorer i församlingshemmen och på expeditionerna? Ska vi sluta använda våra mobiltelefoner, därför att där finns israeliska patent bakom? Om detta vet jag föga.

Jag gick en gång en rundvandring i Silicon Valley i Tel Aviv och då begrep jag hur mycket jag inte begrep. Allt det här är stort och svårt. Jag tror att vi går helt fel väg just nu, när vi inte har en enda ny idé utan bara blir plakatdemonstranter på ett område där vi inte är kompetenta, där ett fåtal har läst dokumenten och kanske ingen av oss riktigt förstått.

FREDRIK SIDENVALL:

Herr ordförande! Jag vill yrka bifall till den reservation som Margit Borgström och jag har formulerat. Jag är emot sekularisering och jag vigt mitt liv till att bekämpa sekulariseringen i vårt land. Men jag är för sekularisering när det gäller politik. Jag är nämligen emot teokrati, tanken att världen ska styras genom kyrkor och samfund.

Frågan om relationen mellan staten Israel och den arabiska befolkningen på de palestinska områdena har alldeles för mycket religiösa inslag och kommutationer. Den brasan behöver inte vi spä på ytterligare. Den här frågan hanteras allra bäst om den så att säga sekulariseras och behandlas som en saklig politisk fråga utifrån konventioner, beslut fattade i FN och andra internationella organ och så behandlas av de parlamentariska organ som finns nationellt och internationellt.

Svenska kyrkan har i sin andliga tradition gåvan att våga tro på Skriftens klarhet, att det finns en klarhet och tydlighet i evangeliet. För det ska vi stå, men när det gäller aktuella, dagspolitiska frågor besitter vi inte någon särskild uppenbarad kunskap som försätter oss i en särställning gentemot våra medmänniskor, som arbetar utifrån förnuft och god vilja. Vi hörde Hakon Långström citera som bön psalmen "Och när det brott att tiga" – där brott stavas med o, alltså när det skulle bli brottsligt att tiga – "kom att våra läppar viga". Kära vänner! Vi är inte där att det skulle vara brottsligt att tiga i den här frågan, att det skulle behövas

någon profetisk glöd. De värderingar och åsikter som uttalas av utskottets majoritet och på andra håll i vår kyrka delas ju av de politiska partierna i vår riksdag. Vi har full frihet att föra fram de tankarna, men när de tankarna just kommer från en kyrka bidrar det till att komplicera konflikten och göra den till en slags teokratisk, religiös konflikt, när den mår allra bäst av att sekulariseras. Det är ju försåtligt. Många av oss har gått i söndagsskola, sett planscher på Palestina på Jesu tid och vi har läst om kung Davids stora israeliska rike. Så kan vi, som en del naiva amerikaner, koppla ihop de här planschererna med nuvarande politiska system. Men det är ju helt olika verkligheter.

Kära vänner! Jag yrkar bifall till reservationen.

STAFFAN HOLMGREN:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till reservationen av Margit Borgström. Jag skulle kunna utgå ifrån att alla som sitter i den här salen är anhängare av fred på alla håll i världen. Nu är ju världen väldigt komplicerad. Den här Israel-Palestina-konflikten – vi ser konflikten i Syrien och så vidare – måste vara världens mest komplicerade konflikt. Då tänker sig kyrkomötets utskott att vi ska ha synpunkter på hur man löser den konflikten. Som ledamot i kyrkomötet känner jag det vara ett väldigt förmäta påstående, att vi skulle kunna avgöra vilken som är den rätta förutsättningen för fred. För att fred ska uppstå måste båda parter vara inriktade på att hitta en fredlig lösning. Vad vi vet är det så att de som styr i Gaza är Hamas. Det är en konstaterad terrororganisation, en terrororganisation som har som mål att utplåna staten Israel. Hur ska man kunna föra förhandlingar med en terrororganisation som inte är inriktad på att skapa fred och en tvåstatslösning?

Hela tiden lyckas man från Gazas sida få opinionen på något sätt positivt inställd genom att Israel svarar på de nålsticksbombningar som hela tiden startas ifrån Gaza. Nu har man också konstaterat att avskjutningsramperna i Gaza har flyttats från landsbygden in till bostadsområdena. Det kan man inte påstå är en humanitär åtgärd. Det blir då så att man medvetet riskerar civilbefolkningens liv genom att Israel naturligtvis måste svara. Jag är övertygad om att om Norge hade bombat in i Sverige hade vi också velat försvara oss.

Utskottet föreslår också, att vi ska uppmana den svenska regeringen att verka för att Palestina upptas som fullvärdig medlemsstat. Vad har vi för grund för att göra den avvägningen och tala om för regeringen vad de ska säga? Det är fullständigt orimligt, tycker jag, att vi ska kunna ha den kompetensen i utrikespolitiska frågor. Därför tycker jag att vi överhuvud taget inte ska säga någonting, men jag är väldigt glad att Margit Borgström har lagt den här reservationen, så att vi ändå har möjlighet att uttrycka en viss uppfattning om att det finns mer än en part. Den måste visa på att den ensidigt propalestinska tendens som finns i utskottet och även i andra uttalanden från officiella svenska företrädare inte är rimlig för att åstadkomma fred i det här området. Tack.

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Ordförande, ledamöter! Jag yrkar bifall till reservationen av Margit Borgström. Vi som kyrka ska inte ta politisk ställning i en sak som vi inte kan eller borde agera i politiskt. Vår uppgift som kyrka handlar om att på andra sätt verka för fred i hela världen och ta ställning mot alla krig, oavsett vilka de är som utför våldet och dödandet. Vi Kristdemokrater för En levande kyrka menar, att Svenska kyrkan redan på ett tydligt sätt svarat på Kairos Palestina-dokumentet från 2009. Det skedde 4 juni 2010 genom Nämnden för internationell mission och diakoni. Vi

menar, att vi redan har gjort så mycket vi bör göra när det gäller själva Kairos Palestina-dokumentet.

Det kan verka lockande att följa utskottets förslag, men jag är rädd för att om följer utskottets förslag är risken stor, att vi i stället skadar den väg mot fred som vi idag ser ut att vara väldigt långt borta ifrån. Jag är rädd för att om vi följer utskottets förslag, kommer vi att uppfattas som om vi tagit politisk ställning för Palestina och mot Israel. Vi ska inte skapa sådana öppningar som gör, att vi som kyrka uppfattas som om vi handlat politiskt. Vi har politiker och diplomater som kan hantera sådana saker. Vi har en uppgift att vara med dem att skapa fred i världen genom att öppet tala om, att Gud har skapat världen och alla människor som finns här och att Bibeln talar om att vi ska älska vår nästa, inte skjuta henne.

Bifall till reservationen.

SUSANNE LINDBERG ELMGREN:

Ordförande, kyrkomötesledamöter, biskopar, åhörare! Det är första gången jag står här sedan jag en gång stod här och sjöng Evert Taube med Bälinge ungdomsmusiksällskap för ungefär 30 år sedan. Nu står jag här och det är en stor ära för mig att diskutera och lyssna på er.

Jag har deltagit i Ekumenikutskottet och tycker, att de tre dagarnas diskussion om bland annat den här frågan har gett mig råg i ryggen och ett bra beslutsunderlag för beslutet senare idag. Vi har också haft diskussioner med Erik Lysén från internationella avdelningen på kyrkokansliet. Vi har diskuterat hur vi ska ställa oss i de här frågorna. Jag tycker det är ett välgrundat betänkande från utskottet och jag yrkar bifall till det.

Svenska kyrkan har varit mycket aktiv, med Hopp-kampanjen, med tvåstatslösningen som Svenska kyrkan har stått upp för och med hävdandet av frihet och säkerhet för alla folk och mänskliga rättigheter enligt 1967 års gränser. Men vi konstaterar också att det finns för få positiva tecken på att det är en bra utveckling. I slutet av 80-talet och början av 90-talet hände det många positiva saker i världen när det gäller mänskliga rättigheter. Muren föll i Europa, apartheidsystemet avskaffades – jag var själv i Uppsala domkyrka och fick lyssna på Nelson Mandela – och det fanns en öppning i Israel-Palestinafrågan. Osloavtalet skrevs under. Jag var själv med och tog emot en grupp studenter från Palestina och Israel, som för första gången pratade med varandra. De åkte runt i Sverige och de bodde hemma hos svenska studenter tillsammans. De palestinska studenterna sa: Det är första gången jag ser en israelisk ung man utan uniform.

Det är de demokratiska krafterna vi måste stödja. Vi ska inte stödja regimer som tar sin befolkning som gisslan, vilken sida det än gäller. Vi måste stödja de positiva krafterna som vill ha en fredlig utveckling och är för mänskliga rättigheter. Jag ser också ett sådant engagemang i mitt jobb när jag jobbar på LO. Vi har kontakter med den palestinska fackliga organisationen, vi stöder deras uppbyggnadsarbete för mänskliga rättigheter i arbetslivet, vi har ett fackligt utbildningsprojekt när det till exempel gällande jämställdhet och vi har också goda kontakter med Histadrut, israeliska fackliga organisationer. Vi måste stödja de krafter på olika sätt som vill verka för fred.

Jag skulle vilja avsluta med vad den lutheranske biskopen i Jerusalem, Munib Younan, säger: "Orättvisa, förtryck och ockupation, det är vardag för mitt folk, de infödda palestinierna i det Heliga landet. Trots en svår situation har vår kyrka ett stort och viktigt uppdrag att förmedla en vision av rättvisa, fred och försoning. Vi måste stödja de demokratiska krafterna i alla sidor."

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

MATS LINDSTRÖM:

Herr ordförande! Mitt yrkande är avslag på motion 2012:51 i Ekumenikutskottets betänkande 2012:2. Det nya inlägg eller förslag som vi fick igår av Birgit Friggebo att bojkotta eller undvika vissa israeliska varor förändrar inte min uppfattning. Jag anser att israeliska varor inte ska bojkottas. Antingen kommer man i Sverige att undvika alla varor eller inga alls som är märkta med Israel eller Israels bosättningar. Efter en månad kommer ingen att bry sig i Sverige. Det enda är att Svenska kyrkan signalerar att man är mot Israel och för Palestina eller Hamas. Att ta ett beslut om att bojkotta Israel med att sluta köpa israeliska varor tycker jag är som att sila mygg och svälja kameler. Man förstår inte konsekvensen. Man inser inte att det här beslutet också kan slå hårt mot vårt eget land. Jag tycker det är bättre att be om Guds vägledning för det israeliska folket och be om Guds välsignelse för Israel.

1948, dagen efter Israels självständighetsförklaring, angrep sex arabstater tillsammans med araberna i Palestina Israel. Det uttalade syftet var att utplåna den judiska staten. 1967 dras Israel in i ett sexdagarskrig, som gör att man vinner terräng och mark. Idag talas det om att man vill att Israel lämnar tillbaka denna mark. Sverige ska inte vara med och motarbeta Israel, när det redan finns de som vill utplåna Israel.

Jag yrkar avslag på motion 2012:51.

INGA ALM:

Ordförande, kyrkomötesombud, biskopar och åhörare! Jag yrkar bifall till utskottets förslag, det vill säga att bifalla motion 2012:49, punkt 3, motion 2012:51, motion 2012:55, punkt 1 samt att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att gentemot den svenska regeringen verka för att Palestina upptas som fullvärdig medlemsstat i FN.

Jag har skrivit motion 2012:55 med rubriken *Kairos Palestina – det rätta ögonblicket*. Hur långt borta känns inte det i dessa dagar av beskjutning och upptrappning. Det är inte svart och vitt som står mot varann. Det är människor som betyder något för andra på båda sidor. Idag tänker jag speciellt på barn och unga som får uppleva detta helvete utan att få en chans att påverka situationen. Ur Kairosdokumentet *Kairos Palestina* från december 2009 tillkommet inom ramen för Kyrkornas världsråd av kristna kyrkoledare i Palestina och Israel läser jag inledningen på svenska.

Vi har hört våra barns rop. Vi patriarker och kyrkoledare i Jerusalem har hört det hoppets rop som våra barn sänt ut i dessa svåra dagar i vilka vi fortsatt lever i detta heliga land. Vi stöder dem och står vid deras sida i deras tro och deras hopp och deras kärlek och deras syn på de händelser som vi upplever. Vi stöder också deras uppmaning riktad till alla våra troende och till de israeliska och palestinska ledarna och till det internationella samfundet och till världens kyrkor, att påskynda förverkligandet av rättvisa, fred och försoning i detta heliga land. Vi ber Gud för alla våra barn om all välsignelse och ett överflöd av kraft till att delta på ett effektivt sätt i uppbyggandet av ett samhälle där kärlek och lugn och rättvisa och fred råder.

Svenska kyrkan har ett moraliskt ansvar att arbeta för en fredlig och rättvis lösning på denna långa konflikt. Vi stöder fullt ut Israel som en suverän stat inom de internationellt erkända gränserna och vi stöder i lika hög grad en suverän palestinsk stat i Gaza och på Västbanken inklusive Östra Jerusalem. Det innebär en tvåstatslösning baserad på 1967 års gränser. Vägen dit är att kyrkomötet

beslutar uppdra till kyrkostyrelsen att uppmana den svenska regeringen att verka för att Palestina upptas som fullvärdig medlemsstat i FN.

Bifall till utskottets förslag.

ANDERS ÅKERLUND:

Fru ordförande, ledamöter, biskopar! Bifall till utskottets förslag. Det man kan lära av historien är att man inte lär sig av historien. Det är ett yttrande av Hegel och kanske hade han rätt. Kanske ändå kan man se att murar faller. Ruinerna i världen och inte minst Mellersta Östern vittnar om det. Berlinmuren föll. Jag har levt i Sydafrika och trodde väl knappast att under min livstid murarna av apartheid skulle falla. Murarna på Västbanken kommer också att falla.

Det vi nu resonerar om är mycket mer än politik. Det är absolut inte antisemitism, det tycker jag är ett övertramp i debatten. Det är grundat i Kairos-dokumentet. Ett ord av tro, hopp och kärlek ur lidandets hjärta, det är utgångspunkten, en längtan och ett rop efter fred, rättvisa och försoning, en väg med fredliga medel, en process framåt. Det är det ropet vi har att ta ställning till idag. Jag har följt Israel-Palestinakonflikten i hela mitt vuxna liv. Därför är jag mycket imponerad och tacksam över motionerna och utskottets arbete, inte minst också med tanke på utskottets initiativ i punkt 7. Förslagen ligger i linje med positioneringen i Internationella nämnden och andra sammanhang i Svenska kyrkan och i världssammanhanget i Kyrkornas världsråd. Hela Svenska kyrkan bojkottar absolut inte Israel och erkänner Israels rätt att försvara sig. Vi bygger på resolutioner i FN i de här dokumenten.

Debatten har också visat behovet av fortsatt reflektion. Därför har jag stor sympati också för punkt 1 och 2 i Daniel Tisells motion 2012:49, men jag begär bifall till utskottets förslag.

BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):

På torsdag ska Internationella nämnden ta ett nytt positionspapper när det gäller Israel-Palestina. Ett väl genomarbetat förslag finns. Då undrar jag hur nämnden ska agera på torsdag, om det är så att man avslår det andra stycket i mitt förslag, som handlar om att vi kräver att båda staterna ska ha erkända gränser, att det ska till förhandlingar. Det blir ju faktiskt så att kyrkomötet in pleno avslår denna mening, eftersom den inte finns med som beslut på något annat ställe. Det är ingen som tror att Anders Åkerlund är mot detta och det bygger ju på gamla ställningstaganden som vi har gjort. Därför bör man uppmärksamma detta för att undvika sådana här otäcka missförstånd och anklagelser om att Svenska kyrkan skulle vara antisemitisk.

BISKOP HANS-ERIK NORDIN:

Ordförande, ledamöter i kyrkomötet, kolleger! Först bifall till utskottets förslag. Som kort svar till Birgit Friggebo vill jag säga, att jag tror Internationella nämnden klarar detta alldeles utmärkt, eftersom det ligger en mängd förhandstexter sedan tidigare som är helt i linje med detta. Det skulle bli mer eller mindre jordbävning om vi skulle agera på något sätt emot det tredje stycket i din skrivning.

Den fråga vi har på bordet är en politisk fråga. Det finns ingen anledning att hymla om det, men vi ska undgå att detta får bli en partipolitisk fråga. Detta är kyrka, det är ett kyrkligt sammanhang vi talar i. Det är en moralisk fråga, frågan om rätt och rättfärdighet som vi samtalar om. I motivtexten i utskottet är det väldigt tydligt, att vi stöder Israel som suverän stat inom internationellt godkända gränser, att vi stöder bildandet av en palestinsk stat, liksom man till exempel

också har gjort i Kosovo medan det fanns osäkerhet om territoriet och liksom Israel en gång godkändes 1947-48 innan det fanns mark under fötterna.

Det som är bärande i motivtexten – nu blandar jag motivtexten med en fråga som också är stor för beslutet – är för det första att det ska finnas en korrekt ursprungsmärkning av varor från bosättningar på Västbanken. Det är ju i linje med EU-direktiv. Det är egentligen mot lagstiftningen att inte märka varorna. För det andra är det sanktioner mot företag som verkar på Västbanken på bosättningsområden. På det sättet kan man också angripa dem som innehar värdepapper. I samtal med finansiella avdelningen har de uttryckt tacksamhet över den skrivningen, som skulle kunna vara riktningsgivande för hur vi investerar som Svenska kyrkan på nationell nivå men också vilka råd man kan ge till församlingarna hur man inte ska investera, nämligen i företag som har verksamhet i bosättningsområdena. Det kan dessutom vara en bra bas för opinionsbildning. Det tredje är att verka för att Palestina godkänns som fullvärdig medlemsstat i FN.

De två sista punkterna saknar jag i Birgit Friggebos skrivning. Där är detta med företag helt och hållet struket. Det är möjligt att du skulle kunna acceptera att det kom in. Om vi inte kan ha en kritisk blick på de företag som investerar på Västbankens bosättningar som är illegala, är vi illa ute. För det andra ska vi inte gå kompromissens väg när det gäller statslösningen utan hålla oss till den moraliska principen. Palestinierna har rätt till sin stat.

Bifall till utskottet.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Det är detta som jag vill kalla en plötslig klarsyn, en klarhet och entydighet bland annat från biskoparnas sida, när vi får höra en omtolkningsteologi. När det gäller mycket av evangeliets klarhet och kärna får vi plötsligt här höra en sådan otrolig klarsyn, där man kan gå in i politiska detaljfrågor och göra det med en start moralisk övertygelse. Det är en politisk fråga, säger biskop Nordin. Ja, men är det också då en kallelse till Svenska kyrkan att konsekvent bedriva utrikespolitik? Ska vi verkligen ha skicklighet i detta, ta upp den här frågan, frågan om Falklandsöarna, frågan om Nagorno-Karabach och andra internationella konflikter? Då måste vi skaffa oss kompetens och redskap till detta på bred front. Och varför just denna fråga?

BISKOP HANS-ERIK NORDIN (REPLIK):

Det finns i vårt samhälle ibland mycket tal om ”i allmänhet”. Vi är i allmänhet för rättvisa, men så fort det blir konkret bränner det till. Skulle vi som kyrka sluta att tala när det blir konkret, tror jag vi är illa ute. Jag tror till och med att vi har svårt att följa vår Herre själv, som ibland bar förfärande konkret, inte minst genom sina liknelser och berättelser som det alltid var en udd i.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Då är Jesus så konkret att han bland annat säger: Mitt rike är inte av den här världen. Han säger: Vem har satt mig till skiftesman mellan er? Så hanterar Jesus de här frågorna om Guds rike och den aktuella politiken. Han säger också: Ge till kejsaren vad kejsaren tillhör. Det är Jesu konkreta svar på frågan vad som är kyrkans kallelse. Kyrkans kallelse är till människor, oavsett deras politiska övertygelse, att förkunna frälsningens evangelium om syndernas förlåtelse och inte stöta bort dem genom att ta ensidig och tendensiös politiskt färgad ställning i tillfälliga inrikes- eller utrikespolitiska konflikter. Det är konkretionen.

BISKOP HANS-ERIK NORDIN (REPLIK):

Ge kejsaren vad kejsaren tillhör, genialiskt svar. Det finns inget facit. Det måste bedömas med klokskap och med känsla för situationens allvar. Det är det som krävs av lärjungar i vår tid. Då kommer vi till olika resultat och därför behöver vi debatt.

ULLA RICKARDSSON:

Jag vill yrka bifall till Ekumenikutskottet med undantag av motion 2012:49, punkt 1, som jag i stället vill yrka bifall till. Mitt inlägg rör Kairosdokumentet *Ett sanningsens ögonblick*. Det är ett rop från kristna till kristna ute i världen. Det är svårt och omöjligt för en kristen, skulle jag vilja säga, att inte lyssna. Det pågår ett lidande, beslagtagnings av mark, rivning av bostäder, trakasserier med mera. Allt blir ett enda stort lidande. Det har inneburit, att det snart inte finns kristna kvar i det land där kristenheten uppstod. Jag tycker det finns starka argument för att vi måste lyssna aktivt. Vi måste lyssna till människor, säger Margit Borgström med flera. Det är det vi gör. Jag måste säga, att ni som inte har varit i området, res dit och res till båda sidor om muren.

Utskottets ställningstagande är bra, men som 2012:49, punkt 1 säger, behöver biskoparna också samlat svara på de palestinska kristnas rop i Kairosdokumentet. Det är ett önskemål som står där, som Daniel Tisell sa. Tack.

ANNE-CHARLOTTE FRÖBERG:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag yrkar avslag på samtliga motioner. Det är en känslig fråga. Det är en fråga som med mycken lätthet kan bli politisk. Jag tycker att kyrkomötet ska betänka Svenska kyrkans varumärke och positionering, en positionering som en aktör som värnar om fred och om de mänskliga rättigheterna och vara beskyddare av världens olika kulturarv.

Varför vill jag gå fram och värna om neutralitetsbegreppet och skydd av de mänskliga rättigheterna? Jo, jag har sett kriget i vitögat. Jag har varit nere i krigets Bosnien 1994-1995. Jag var där som FN-soldat. Jag har sett hur hela samhällen samarbetar för att föra och driva kriget. Jag har till exempel passerat Mostar, hjälm på. Krypskyttar sitter och bevakar strategiska platser, ligger gömda bakom taken, har skjutit ner motståndare, också mot FN-konvojer. Även vår egen blev beskuten. Jag har sett hur hustrur, barn och flickvänner vandra iväg med matkorgen till krigslinjen. Jag har sett hur familjemedlemmarna hjälper till med vapenvård och med att tvätta soldaternas uniformer. Jag har sett förstörelsen av den kända bron över floden Drina i Mostar. Hela samhället är delaktigt.

Att arbeta för och bara prata och ge en sida fördelar i ett sådant krig menar jag är fel. Ett sådant krig ser vi i Israel, Palestina, Syrien, Afghanistan och flera andra platser. Jag tycker Svenska kyrkan har till uppgift att verka för ett neutralt förhållningssätt. Jag har sett hur man missbrukar trovärdiga symboler, Röda Korssymbolen, som används för sjuktransporterna. Krig är komplexa.

Jag ska sammanfatta och avsluta med att yrka avslag på motionerna. Tänk på att Svenska kyrkan ska vara neutral. Tack.

ANDERS NIHLGÅRD:

Vänner! Det är jag som är motionären för 2012:51. Jag är glad över den behandling som min motion fick i utskottet och vill ge bifall till utskottets förslag på alla punkter. Jag är också väldigt tacksam för de båda biskoparnas inlägg i debatten i utskottet, Nordin och Modéus, som visade full förståelse för motionen.

Till dem som i utskottet avslag motionen vill jag säga, att det inte finns någonting i utskottets förslag som säger, att vi accepterar eller ser med gillande på förföljelser av till exempel judar i Malmö, ingenting. Det är självklart att vi inte gör. Det finns ingenting som säger att vi försvarar Hamas beskjutning av Tel Aviv eller någon annan plats i Israel. Det finns ingenting som säger att inte Israel ska vara en egen stat, självklart inte. Men här är det kristna systrar och bröder i Palestina som har bitt om vår hjälp och vårt svar. Det är väldigt konstigt, att just de människorna i kyrkomötet, som tycker att vi ska agera för förföljda kristna i andra länder, säger nej till förföljda kristna som ber om vår hjälp. Jag fattar ingenting, ärligt talat, inte ett dyft.

Sedan är det inte bara vi som kritiserar Israels regering. Det gör ju också israeliter själva. Det är de israeliterna vi försvarar. Jag vet inte om ni har sett tidningen *I väntan på freden – rapporter från följeslagare i Palestina och Israel*. Läs den! Då får ni se hur många israeler som har upplevt Israels regerings agerande på ett fruktansvärt sätt. Jag citerar:

”Det var på våren 2003, under den andra intifadan, som Yaron Burmil kom till Tulkarem för sin första placering som soldat inom den israeliska armén. ... Idag är Yaron 27 år och studerar på Hebrew University i Jerusalem. Där läser han sista året av programmet Middle Eastern Studies, vilket inkluderar språkkurser i arabiska samt kurser om islam. ... Trots att han älskar både sin stad Jerusalem och sitt land Israel förklarar han att han efter militärtjänsten inte älskar Israel lika mycket. Han säger att människor har förlorat sin medmänsklighet och att landet har blivit hårdare och kallare, något han menar att ockupationen bidragit till.

Sedan kan man säga att visst, det var palestinierna som började beskjutningarna nu vid det senaste utbrottet och att inte Israel har nyttjat våld, men byggandet av muren har pågått länge.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Dilemmat är ju när man behandlar frågan folkrättsligt. Vi har å ena sidan en stat som kan implementera sin politik och där vi har en av Mellanösterns fåtaliga demokratier. Vi vet hur det går där vid allmänna val, vilka det är som får ökad majoritet när trycket utifrån och hoten ökar. Det är de partier som också ger starka resurser till Israels försvarsmakt, som är en av de institutioner som har allra störst förtroende i Israel i stort. Av tragiska skäl är det så. Å andra sidan har vi de palestinska områdena, där det inte finns en regeringsmakt som kan implementera och uppehålla folkrätten. Där utgår problematiken ifrån en terrorrörelse i form av Hamas, som inte träffas av den kritik som finns i dokumentet som nu majoriteten ställer sig bakom.

ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):

Jag vet inte om någon har sett och läst tidningen *Världen idag*. I den finns en artikel om förslag om bojkott upprör i kyrkomötet. Där står det bland annat: ”De som vill avslå motionen menar också att Svenska kyrkan under längre tid visat bristande medkänsla med det judiska folket och staten Israels utsatta läge och dess rätt att leva med säkra och erkända gränser. Dessutom anser man att kristenheten sett i historiens ljus har ett särskilt ansvar för att visa på omsorg om judarna som Guds egendomsfolk.” Fredrik Sidenvall tycker att vi ska sekularisera debatten, inte teologisera den. Är inte detta teologisering?

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Jag kan inte ansvara för vad som står i tidningen *Världen idag*. Vad jag kan säga däremot är, att det perspektiv vi kan tillföra som kristna är att frågan om staten Israel av olika skäl är en viktig del i den judiska identiteten, var man än bor i världen. Där tänker vi olika, men de facto är det så. Det är ett perspektiv som vi bör kunna tillföra frågan, liksom hela det historiska arv och den historiska skuld vi som kristna i västerlandet har.

ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):

Jag tror inte replikskiftet leder någonstans, men det är helt tydligt att här finns två helt motsatta linjer. Kyrkomötet har att ta ställning för utskottets förslag eller att säga nej, vilket jag väldigt mycket skulle beklaga. Tack.

STAFFAN HOLMGREN:

Jag sa i mitt anförande att det finns en ensidig propalestinsk tendens och den företräds utomordentligt väl av Anders Nihlgård i hans yttrande. Han vill till och med bortförklara att det är Hamas som har startat bombningarna och tycker inte att det är den avgörande frågan. Det är det som är den svåra biten i detta. Sedan citerar han personer inom Israel som har avvikande uppfattning och det är ju i och för sig bara positivt. Det visar att Israel är en demokrati där man får ha olika uppfattningar. Men hur mycket olika uppfattningar framförs i de stater som styrs inom arabvärlden och vilket ansvar tar arabvärlden för att man ska få en fred i Palestina? Naivitet präglar ofta kristna företrädare. Den naiviteten ledde en gång till andra världskriget, när man trodde att man skulle stoppa Hitler genom att han fick ockupera Sudetlandet. Samma naivitet märker man hos Anders Nihlgård.

ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):

Ibland är det skönt med naiva människor. Jag har aldrig sagt att det inte var Hamas som startade kriget nu. Jag har bara sagt att Israels regering hela tiden håller på med våldshandlingar. Det är en helt annan sak än att jag har sagt att Hamas har startat beskjutningarna.

STAFFAN HOLMGREN (REPLIK):

Vad skulle det då bevisa? Är det inte så att det är våldshandlingar från andra hållet hela tiden? Man svarar på de våldshandlingar som finns och det är ju det som vi vill ha slut på. Då förutsätter det att den andra parten också är villig att diskutera det. Man diskuterar inte om man vill utplåna den andra parten. Det är det som Anders Nihlgård inte har förstått. Han vill att Israel ensidigt ska dra sig tillbaka från ockupationen. Man talar om olaglig ockupation. All ockupation är väl i och för sig olaglig, men den är ju ett resultat av det krig som Israel inte startade en gång i tiden. Israel är en internationellt erkänd stat och den måste ha rätt att försvara sig. Det är naivt att tro att Israel ska dra sig tillbaka innan man vet att det kan ha någon effekt. Det har ingen effekt, därför att Hamas vill att Israel ska utplånas.

ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):

Jag vill bara säga att det finns många palestinier som inte stöder Hamas. De ger också uttryck för det.

BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):

Herr ordförande! Det är sant att det begås fruktansvärda brott på båda sidor. Det gagnar ingenting till att vi här ska gräva upp alla oförrätter som har skett under alla årtionden tillbaka. Det är fruktansvärt svårt för de kristna palestinierna i det här området och jag tror ingen här i salen förnekar det. Vad de är betjänta av, alla när nere inklusive de kristna palestinierna, är att få en erkänd stabil palestinsk stat, att man förhandlar, att det är fredliga medel som leder till en stabil fred. Jag tycker därför att det tredje stycket i mitt yttrande täcker in det här väl, där vi avvisar våld ifrån båda parter emot de människor som är så hårt drabbade.

TOMAS JANSSON:

Ordförande, ledamöter och biskopar! Jag yrkar bifall till Birgit Friggebos beslutsförslag. Daniel Tisell, Anders Nihlgård och Inga Alm har skrivit tre angelägna och utmärkta motioner. Vi hade i Ekumenikutskottet en mycket fruktbar och viktig diskussion kring dessa motioner. Ekumenikutskottet kom fram till ett beslutsförslag, som var klokt och baserat på dessa.

Nu har läget i världen förändrats en smula. Spänningen har stigit i Mellan-östern mellan Israel och Palestina och det gör att vi står i ett läge där det beslut vi fattar idag kommer att granskas med lupp av media. Därför är det viktigt att vårt beslut uttrycker fylligt kyrkans ställningstagande. Just därför är det angeläget att mer av utskottets överväganden lyfts in i beslutstexten. Beslutstexten från utskottet var lite för kort, inser jag nu. Vi behöver få in mera av våra överväganden som finns med i utskottets skrivningar. Birgit Friggebos beslutsförslag gör just detta, att lyfta upp överväganden från utskottet till beslutstext vilket gör att vi får ett beslut från kyrkomötet som är mera heltäckande för Svenska kyrkans ställningstagande i den här svåra konflikten.

Det finns en enda punkt i Birgit Friggebos förslag som ser annorlunda ut än utskottets resonemang. Det är frågan om den självständiga palestinska staten. I Birgit Friggebos förslag till skrivningar talas det om stöd till utökat observatörskap i FN. Detta beror inte på att vi inte skulle stödja en separat palestinsk stat. Detta är ett strategiskt uttalande utifrån att det är precis detta som palestinierna just nu eftersträvar. Det är precis det man just nu vill uppnå i FN, eftersom man då får fullt tillträde till FN-apparaten. Detta är ett första viktigt steg mot ett upptagande i ett fullt medlemskap. Det vore effektivare just nu om Sverige trycker på precis den punkten.

Jag vill bestämt avvisa Margit Borgströms reservation att vi inte skulle besluta någonting alls. Vi behöver fatta ett beslut, men beslutet ska vara välavvägt och balanserat. I beslutstexten ska framgå Svenska kyrkans överväganden i sin helhet och beslutet måste också vara vasst och konkret. Vi ska tydligt i beslutet peka på alla de saker som utskottet klokt reflekterade över i sin diskussion.

Därför yrkar jag på ett ja till Birgit Friggebos förslag.

LEIF NORDLANDER:

Ordförande, ledamöter, biskopar, övriga åhörare! Jag yrkar avslag på att överhuvud taget uttala sig i frågan, det vill säga bifall till reservationen.

På 70-talet stod jag och Birgit Friggebo på olika sidor i folkpartiets ungdomsförbund i denna fråga, om jag inte minns alldeles fel. Vi har fått några år på nacken och med det förhoppningsvis en gnutta vishet. Kampen för det palestinska folkets rätt till en egen stat är självklar, likaså Israels existensberättigande inom givna gränser 1967. Frågan är om kyrkomötet ska uttala sig i denna brännande fråga idag. Jag tror att det är att hålla bensin på något som redan brinner. Jag tror

inte att det främjar syftet. Uttalar sig Svenska kyrkan i detta uppfattas det som en religiös partsinlaga. Så ser man på kristen tro, på kyrka, på allt i det området. Jag tror att frågan skulle vara betjänt av en total sekularisering. Därför menar jag att vi bör låta frågan falla.

Vår grupp har två av kyrkomötets ledamöter på plats och just nu på väg till Nasaret. Gud beskydde alla människor där. Jag tror att det är brått att tåga – med å.

KATARINA WEDIN:

Ordförande, biskopar, ledamöter och övriga åhörare! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets betänkande. Det jag vill säga är att vi inte ska låta oss tappa fokus från vad våra kristna systrar och bröder ber och uppmanar oss i Kairos Palestinadokumentet. Ni som inte har läst det uppmanar jag att göra det. Vi läser uppenbarligen med väldigt olika glasögon. Se själva vad de ber oss om. Vi faller så lätt in i olika diken. Antingen hamnar vi partipolitiskt eller i rädsla för att blanda oss i det vi uppfattar som utrikespolitik. Men kyrkan är världsvid. Vi kan inte blunda. I det här dokumentet riktar man sig till oss kyrkor: ”Stå upp och se! Vi vill göra er medvetna om vår sanna verklighet.” Igår pratade vi mycket om hur viktigt det är att lyssna på våra systerkyrkor och nu har vi alla ansvaret att göra det. Igår pratade vi också om att vi skulle ge stöd till förföljda kristna. De här kristna palestinierna som har skrivit dokumentet är inte bara någon studiecirkel. De har jobbat gemensamt under ett år med bön och sedan också med alla sina patriarker, ärkebiskopar och andra som ställer sig bakom dokumentet. Vi kan också hamna i det andra diket. Vi börjar diskutera med mera teologiska ståndpunkter. Jag skulle vilja att vi kunde frigöra oss från det, att inte vara partipolitiskt bundna till vad som är möjligt att genomföra och vara glada att vi är en kyrka och inte längre en statskyrka.

Var därför inte rädda utan våga också ta ställning. Enligt uppgifter som jag har fått är det så att både Norge och Israel, om jag förstått det rätt, har tagit beslut att man kommer att rösta i FN att Palestina ska upptas som en fullvärdig medlemsstat, om det där kommer upp. Det är alltså inte en omöjlighet att vi framför vår önskan till Sveriges regering att göra det.

Jag skulle också vilja läsa en uppmaning. De har riktat sig även till det internationella samfundet. De ber att vi inte ska mäta med två olika mått, tillämpa internationell lag på somliga men inte på andra. Och också en uppmaning till vårt palestinska folk och till israelerna, att se Guds ansikte i varje människa. Tack.

CECILIA BRINCK:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag försökte för en stund sedan ta reda på de senaste siffrorna om inbördeskriget i Syrien. Det är inte alldeles lätt att få tillförlitliga uppgifter av skäl som vi alla förstår. Just nu bedömer man mellan 30 och 40 000 döda, drygt 100 000 skadade och ungefär 15 000 fångslade. Hur det är för den kristna minoriteten i Syrien – före inbördeskriget uppgick den till ungefär 10 procent av befolkningen – vet vi väldigt lite om och det är inget gott tecken.

Det ser jag inte något större engagemang för i den här församlingen och det tycker jag är tråkigt. Det här dokumentet är ju en olycklig blandning av politisk naivitet och aktivism på ett sätt som gör, att jag tror att vi riskerar att ha svårt att tas på allvar. Jag ska nu med en gång säga att jag yrkar bifall till Margit Borgströms reservation, som jag tycker täcker in ungefär det viktigaste i den här frågan. Det är enligt regeringsformen så, att det är regeringen som sköter utrikespolitiken. Det är inte ens riksdagen som sköter den, det är regeringen som

gör det. Det är regeringen som fattar beslut om våra relationer med främmande makt, det är regeringen som fattar beslut om hur man ska agera när det gäller erkännanden av stater i olika sammanhang. Eftersom jag tror att det är viktigt vill jag påpeka, att det finns ett antal folkrättsliga kriterier som måste vara uppfyllda. Ett av dem är att man ska ha kontroll över sitt territorium. Det har inte Palestina. Det finns inga möjligheter att idag verka för ett erkännande av Palestina som en stat. Därför tycker jag egentligen att det yrkandet faller på sin egen orimlighet. Överhuvud taget är ju detta utskottsbetänkande en alldeles våldsamt förenkling, en nästan otillständig förenkling, av en fruktansvärt komplicerad situation. Det är det jag menar när jag säger att det är en blandning av naivitet och aktivism.

Jag yrkar bifall till Margit Borgströms reservation.

TERESIA DERLÉN:

Ordförande, ledamöter, biskopar, åhörare! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Ska kyrkan ägna sig åt utrikespolitik? Det är väl det som är en av de stora frågorna. Jag ser faktiskt inte att vi gör det riktigt i den här frågan. Vi verkar för freden snarare än att vi verkar för någon sorts särskild utrikespolitik. Den tvåstatslösningen som vi har är inte utskottets egen produkt. Det var inte den vi satt och filade på när vi satt i utskottet och gick igenom den här frågan. Tvåstatslösningen finns där ute och det har varit en fråga som man har verkat för under många år.

Skulle vi stödja både Palestina och Israel som utskottet vill, stöder vi båda länderna. Vi förväntar oss ett ansvarstagande från båda länderna. Det som utskottet önskar är att vi hamnar i en situation där vi kan betrakta Palestina som en stat och kräva både ansvar och deltagande och en omsorg om den israeliska staten. Det jag hoppas med att kunna verka för Palestina som en egen stat är, att vi ska ge dem ett redskap till att kunna bekämpa terrorismen inom de egna lägren. Det jag är orolig för är att båda stater, så länge som vi har den situation som vi har nu, kan odla någon sorts offerkänsla och understödja både vreden och våldet som redan finns.

Jag uppskattar faktiskt att Birgit Friggebo ger oss ett beslutsunderlag. Det får jag tacka för. Det jag däremot saknar i beslutsunderlaget är just frågan, som också biskop Hans-Erik tog upp, om de finansiella aktörerna med värdepappersinnehav. Om vi ska kunna ha ett redskap i den ekonomiska frågan också är det viktigt, att vi tänker på det och inte bara på bojkott av varor från ockuperade områden. Det är viktigt att vi understryker att det gäller de ockuperade områdena, men att vi också har något slags redskap för att hantera de finansiella aktörerna med värdepappersinnehav. Jag önskar att också det kunde komma in i beslutsunderlaget, men nu gör det tyvärr inte det och därför stöder jag utskottets förslag. Tack så mycket.

BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):

Herr ordförande! Hela min text ska inte ses som alternativ till utskottets förslag. Man kan mycket väl rösta på utskottets förslag med bifall till motion 2012:51, där det handlar om det finansiella. Men man kan lägga till om palestinsk stat, man kan lägga till om att få slut på våldet mot civila. Det är ingenting som hindrar dig från att rösta på båda. Då får du med den finansiella bojkotten också.

TERESIA DERLÉN (REPLIK):

Jag måste fundera på hur jag ska fila på det här. Jag skulle gärna vilja yrka på Birgit Friggebos förslag, ifall vi kan lyfta in de finansiella aktörerna i hennes förslag. Jag vet inte om hon vill göra det själv. Jag kanske inte förstod det ordentligt.

HÅKAN SUNNLIDEN:

Ordförande, biskopar, ledamöter och övriga åhörare. Vi vet alla, tror jag, att konflikten i Mellanöstern är en betydligt djupare konflikt än motionerna och Birgit Friggebo och debatten låter oss ana. Man kan närma sig konflikten på olika sätt. Det sätt som det sker på här är ju ett politiskt sätt, vilket vi också har hört. Jag skulle dock vilja påstå att det gränsar till partipolitiskt men lyfta upp alltihop till att säga att det också är en storpolitisk fråga. Det är tveksamt om Svenska kyrkan som religiös institution ska försöka påverka den svenska regeringen eller situationen i Mellanöstern.

Så sent som igår kväll kunde vi höra en Hamasledare säga: Vi kommer aldrig att erkänna Israel. Det pågår ett konstant krig från muslimska brödraskapet mot Israel. Nu senast är det alltså Iran som har försett och använt sig av de stackars palestinierna. Nu fullkomligt regnar det raketer in över Israel och tro inte för en sekund att det muslimska brödraskapet har någon tanke på mänskliga rättigheter. Därför säger också EU så sent som igår: "Vi fördömer starkt raketattackerna mot Israel från Gazaremsan, som Hamas och andra väpnade grupper i Gaza måste upphöra med omedelbart. Israel har rätt att försvara sin befolkning från denna typ av attacker på ett sätt som är proportionerligt och som hela tiden ser till att beskydda civilbefolkningen."

Den logiska följden av Irans fega attacker på Israel är sannolikt en israelisk markinvasion. Jag kan inte ställa mig bakom att vi här i kyrkomötet ensidigt tar ställning för den ena parten. Jag tror att Leif Nordlanders bild om att kasta bensin på en brinnande brasa är alltför träffande. Tack.

MARGARETA CARLENIUS:

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag. Varför ska vi svara på Kairosdokuments upprop? Jo, det ska vi göra därför att man ropar på vår hjälp. Man önskar våra svar, vår teologi, vår reflektion, vårt tänkande på situationen i Israel och Palestina. Jag menar att utskottet har fattat ett gott och balanserat beslut och vi får vara kyrkans röst. Kyrkans uttalande måste alltid vara på de svagastes sida, de mest utsatta. Därför måste vårt mål vara att stå på det palestinska folkets sida, att de måste få samma rättigheter och skyldigheter som det israelitiska folket. Hans-Erik Nordin talade om vikten av värdepapper och företagande i detta sammanhang och det vill jag också understryka.

Någon har talat om terrorism. Vi måste också tänka på vad det är som skapar terrorism. Det är vanmakt, när människor kränks, när människor ständigt utsätts för orättvisor inför lag, mänskliga rättigheter, rätten att uttrycka sig, sina levnadsvillkor, mat, vatten, fred. Fred, rättvisa och försoning är kyrkans uppdrag. Vi kan inte förvänta oss någon varaktig fred utan rättvisa. Därför är det vår sak att tala, tala på uppmaning och längtan ifrån Kairosdokumentets underskrift.

LARS STJERNKVIST:

Ordförande! Tack för ordet. Det är så att jag inte bara är aktiv i Svenska kyrkan. Jag är dessutom världslig politiker. Därför tycker jag att Margit Borgström och andra har helt rätt. Jag tycker inte att vi här ska lägga oss i och jag tycker inte att ärkebiskopen eller några andra biskopar ska lägga sig i utrikespolitik, flyktingpolitik eller någon annan politik.

Det där lät inte bra alltså. Nej, jag tycker inte så. När man säger det inser man hur absurt det blir. Om vi ska bry oss om människor måste vi också bry oss om de villkor som påverkar människor. Då kommer vi ofrånkomligen in på politik. Det blev just väldigt tydligt i Margit Borgströms inlägg, därför att det började med en

plädering för att vi inte ska lägga oss i utrikespolitik. Sedan handlade resten av inlägget om just utrikespolitik och varför hon ville ha lite andra skrivningar än de som utskottet har kommit fram till.

För mig är inte det teokrati. Jag har som riksdagsman påverkats och inspirerats av Svenska kyrkan i många frågor, kanske framför allt flyktingfrågan, där Svenska kyrkan mer än någon annan har ställt upp för en generös flyktingpolitik. Men det har aldrig inneburit att jag avsagt mig ansvar och hänvisat till någon annan makt. Jag har tagit ansvaret med att jag har inspirerats, jag ha påverkats, och varför skulle vi inte använda oss av den möjligheten. För mig är det inte teokrati, för mig är det att faktiskt försöka omsätta orden i praktisk handling.

Sedan är det naturligtvis så apropå vad man ska lägga sig i. Det är klart att de frågor man väljer ska bota i ett engagemang hos medlemmar och hos församlingar. Där är den här frågan, med all respekt för många andra frågor, så stor och så viktig och har engagerat så många under så lång tid att den har en alldeles speciell ställning. Därför tycker jag att utskottet har gjort ett väldigt bra arbete och kommit fram till väldigt bra slutsatser. Möjligen – och det var egentligen därför jag begärde ordet – tycker jag när man läser Birgit Friggebos förslag till attsatser, att det är klart att det i några fall handlar om att man nyanserar och förändrar de väl avvägda formuleringarna. Då blir det väldigt märkligt om vi har en text som motivtext och sedan lite nyansskillnad när det gäller slutsatserna. Däremot handlar det i de tre första punkterna om att mera understryka och ge kraft åt de formuleringar som finns i motivtexten och dessutom ytterligare understryka det som Birgit Friggebo var inne på, nämligen att det är viktigt att vi inte tar ställning för den ena eller andra sidan, utan att vi tar ställning för mänskliga rättigheter, att vi ställer oss på de förtrycktas sida. Det är det som är grunden för vårt ställningstagande. Det kommer ju fram inte minst i Birgit Friggebos tredje attsats.

En möjlig lösning skulle faktiskt kunna vara bifall till utskottet men också bifall till de tre attsatserna. Jag skrev två i mitt, men man utvecklas när man lyssnar på debatten.

CLAES BJÖRND AHL:

Herr ordförande! Jag vill börja med att yrka bifall till motion 2012:51 av Anders Nihlgård, där han tar upp flera viktiga frågor. Vi hade ju igår en mycket viktig debatt om förföljda kristna i världen och dessvärre finns det många av den varan. Någon nämnde nyss situationen i Syrien. Den är förvisso förfärlig och visst borde vi tala tydligare om den, absolut. Idag rör vår debatt flera olika saker. Den rör till exempel förhållandena för en grupp som består av mycket utsatta kristna, nämligen de palestinska kristna i det Heliga landet. En del av dem är också evangelisk-lutherska. Det är en grupp som är mycket hårt trängd, och det från flera håll på olika sätt. Dessutom är det en grupp som är i starkt minskande, eftersom många av helt förklarliga skäl lämnar området om de har möjlighet. Det skulle vi nog alla göra om vi levde där och hade den möjligheten.

Jag tycker att Anders Nihlgård bland annat aktualiserar den frågan i sin viktiga och genomarbetade motion, som jag vill yrka bifall till. Tack.

MIKAEL MOGREN:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och andra och tredje attsatsen hos Birgit Friggebo. Det är många frågor uppe i luften samtidigt. En viktig är antijudiskheten, som är ett sådant tydligt arv i vår kyrkas historia och där vi inte får gå i fällan att kunna bli pådyvlade antijudiskhet i de beslut vi tar. Jag

menar, att är man i Uppsala är det bara att titta på judesuggan bakom högaltaret. Ända från evangeliernas tid har hatet mot judar funnits som en ond svulst i vår kyrkas historia och nutid.

Därför tror jag att Birgit Friggebos att-sats där man tydligt skriver fram det israeliska, ”vi stöder fullt ut Israel som en suverän stat inom internationellt erkända gränser liksom vi fullt ut stöder en suverän palestinsk stat i Gaza”, ska in i texten. Vi måste hålla flera perspektiv samtidigt, vara proisraeliska och samtidigt tro att förändring är möjlig i riktning mot en tvåstatslösning. Som det är nu finns det förlorare enbart. Palestinierna är förlorare, israelerna är förlorare.

Vad gäller frågan om att vara politisk är det politiskt att säga någonting i den här frågan, men det är också politiskt att inte göra det.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Jag har stor tilltro till att diskussionen faktiskt ska kunna leda fram till någonting konstruktivt. Jag hoppas att lunchraster och annat tas i anspråk för att det ska kunna växa fram någonting.

Mitt inlägg rör sig mer om hur vi för debatten. Man brukar säga att en lögn inte blir sann för att den upprepas, men vi löper risken att det upprepas lögner som uppfattas som sanningar genom att de sägs så ofta. Detta är en senkommen replik till Lennart Sacrédeus, som åter igen har sagt att Svenska kyrkan har haft obalanserade uttalanden i frågan om Israel-Palestinakonflikten. Det har vi ju talat om förut. Tittar man på vad Internationella nämnden har sagt, vad kyrkostyrelsen har sagt och vad kyrkomötet har sagt har jag hittills inte fått några belägg för det. Det har också varit viktigt för mig att i det samarbete vi har haft med den avgångne israeliske ambassadören få det helt klarlagt. Våra uttalanden har hela tiden utgått ifrån internationell rätt. Vi har varit mycket noga med att stå på en stadig grund, att inte i de här uttalandena ta parti. Jag hoppas att den inriktningen ska kunna bestå, att det är den internationella rättens grund vi står på och att vi har velat stödja tvåstatslösningen, inte att vi är partiska.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Herr ordförande! Det känns som om ärkebiskopen och undertecknad efter replikskiftet igår har oplockade gäss med varandra. Jag tyckte det var ett onödigt personligt påhopp från landets ärkebiskop att måla ut en enda ledamot. Jag tycker att ärkebiskopen i sin roll, som ska vara samlande för hela Svenska kyrkan, gott kunde kommentera att detta utskott och motionerna i intet fall nämner någonting om Hamas som terrororganisation. De nämner ingenting om att det är från Gaza som missiler riktas mot södra Israel, mot Aschdod, Aschkelon och Tel Aviv numera och även mot Jerusalem. Jag tycker att du, Anders Wejryd, som landets ärkebiskop är svaret skyldig, varför inte du agerar och kommenterar denna totala tystnad om Hamas som terroristorganisation och som har ett diktaturstyre i Gaza. Gör gärna det.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):

Jag kommenterade igår att jag tyckte du vantolkade mig och då vill jag inte rikta mig till någon annan. Jag tycker inte det är något konstigt med det. Att jag inte betraktar utskottsförslaget eller motionerna som uttryck för vad Svenska kyrkan har beslutat tycker jag också är självklart. Däremot har jag ju flera gånger varit med i uttalanden, där vi motsätter oss våldet ifrån Hamas och ifrån Israel. Jag menar att vi hela tiden har uttalat oss balanserat, men det som är en motion är

inte Svenska kyrkans uttalande, lika lite som att Svenska kyrkan har samlats bakom Margit Borgströms reservation.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Ja, jag är mäktat förvånad att du helt avstår från möjligheterna att påverka opinionsbildningen, när du så väldigt gärna gör det i andra frågor. Du var övertydlig i diskussionen igår om religionsdialog och ekumenik, om detta är någonting som hör samman eller det finns en distinktion mellan de två olika begreppen. Du väljer som ärkebiskop, som ledare för den svenska kyrkan, att själv vara med och påtala saker och ting i debatterna. Du har moralisk tyngd att påverka hur man ser på utskottet. Du har också moralisk tyngd att påverka synen på motionerna. Detta är motioner som helt förtiger situationen för utsatta människor på den ena sidan och brister i empati för det judiska folket. Jag menar att vi ska ha stor och djup empati för palestinierna men också för det judiska folket, just som Mikael Mogren nämnde. Där kan också ärkebiskopen själv påtala bristerna vad gäller motionerna och utskottet för att påverka beslutet. Tack.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):

Även om man som ärkebiskop har ett fritt rum, ligger det inte för mig att gå emot kyrkomötets beslut. Här pågår det nu en diskussion och jag hyser tilltro att vi ska komma fram till någonting. Sedan har vi också en informell arbetsfördelning. Vi har dels biskopar i den internationella nämnden, vi har också biskopar i Ekumenikutskottet. Det är självklart att de är huvudpersoner i den här frågan.

BISKOP ÅKE BONNIER:

Ordförande, ledamöter, biskopar, åhörare! Mitt yttrande gäller enbart Birgit Friggebos skrivelse, eller vilken benämning den nu ska ha. Det finns stunder när det är klart, att vi som kyrka och kristna måste stå upp och höja våra röster för att höras när obarmhärtighet och orättfärdighet slår till från olika håll. Evangeliet om Jesus Kristus, den korsfäste och uppståndne, får politiska konsekvenser. Vi får med stödjande uttalande leva den judiska grundregeln "liv går före lag". Det är lika klart att vi som kristna bröder och systrar ska stödja våra palestinska syskon i de kristna kyrkorna i det Heliga landet. Det är därför vi från Svenska kyrkan engagerar oss, speciellt i konflikten just där. Det är ett geografiskt område som på så många olika sätt betyder så mycket för så många. Vi anar det ofattbara lidandet på både den palestinska och den israeliska sidan. Det är alltid som björnen Bamse säger: Är man mycket stark måste man vara mycket snäll. Eller översatt till mer vuxet språk: Våld föder alltid våld. Det handlar om en livsviktig hållning.

När vi yttrar oss om situationen i Israel-Palestina är det viktigt med nyansering. Birgit Friggebos sammanställning och formuleringar är nyanserade men skulle kunna nyanseras ytterligare genom en flytt av tredje stycket, som handlar om palestinskt och israeliskt våld, till att föregås stycket innan, som direkt riktar sig mot Israel. Då inleds ett eventuellt yttrande med skarpa ord riktade mot både Hamas och Israels regering. Att inledningsvis direkt rikta sig mot Israel riskerar en obalans i uttalandet som gynnar sådana tankar som vi inte vill gynna.

ARNOLD BOSTRÖM:

Ordförande, ledamöter! Som ju redan framförts i debatten och som vi instämmer i är detta inte en fråga för kyrkomötet. Vi anser att den hör hemma i riksdagen.

Därför kommer Sverigedemokraternas nomineringsgrupp inte att ta del i beslutet i den här frågan.

Vi deltar sålunda inte i beslutet när det gäller Ekumenikutskottets betänkande 2012:2.

Fortsättning i § 51.

§ 50 Meddelanden

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Jag vill börja med att hälsa en grupp från Härnösands stiftskansli välkomna hit. Ni kommer att få vara med om ett lite annorlunda kyrkomötesarbete än vad vi är vana vid. Jag ska förklara för ledamöterna som sitter här nere vad jag menar med det. Det är så att voteringsutrustningen som vi trodde vi skulle få i gång får vi inte i gång. Det innebär att det flygs in ny utrustning i kväll från England med ett flygplan som landar klockan nio. De ska vara här och installera den i natt och sedan ska vi ha alla besluten i morgon. Det blir alltså inga beslut i dag. Det betyder å andra sidan att om det skulle visa sig att utrustningen som vi har i morgon inte kommer att fungera är det vanlig manuell röstning som gäller. Jag vill därför gå igenom så många av betänkandena som det överhuvud taget är möjligt i dag och ha tid att ta besluten i morgon, så att vi klarar av det hela. Jag hoppas ni förstår vad jag menar med det. Det innebär alltså att ni ska vara snälla och inte begära ordet i onödan, så att vi hinner igenom så mycket som möjligt.

Vi har i betänkandet som gäller Kairosdokumentet och Israel-Palestinafrågan nu tolv talare anmälda och jag hoppas det inte blir alltför många nya, om jag får uttrycka mig så. Jag förbjuder er inte på något sätt att begära ordet men försök att vara restriktiva, är ni snälla. En manuell röstning i morgon tar väldigt lång tid om vi behöver ta till det.

§ 51 Kairosdokumentet och Israel-Palestinafrågan (forts. från § 49)

JOHAN ÅKESSON:

Ordförande, kyrkomöte, biskopar och övriga! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Vi ska inte ta parti i konflikten, pratar vi om, men vi måste reagera vid våld och förtryck. Vi kan inte vara neutrala.

Kairosdokumentet är ett rop på hjälp under ett förtryck som pågått under lång tid. Jag vill göra er lite uppmärksamma på något som inte har kommit fram i debatten. Det är att dokumentet faktiskt tar fasta på att det är ett dubbelt lidande, både för palestinierna och för israelerna. Det uttrycks också i Kairosdokumentet. Alla är alltså förlorare i denna konflikt. Vi ska inte utöva utrikespolitik, det är andra som gör det. Men vi måste vara med och påverka där orättvisor begås, där mänskliga rättigheter inte efterlevs. Internationella nämnden kommer som vi har hört att ha ett sammanträde på torsdag, där ett positionspapper om Israel och Palestina kommer att bearbetas för beslut. Jag vill bara göra er nyfikna på den inledning som står som förslag: "Svenska kyrkans syn på konflikten mellan Israel och Palestina grundas i folkrätten, den internationella humanitära rätten, de universella mänskliga rättigheterna och relevanta internationella konventioner. Vi vill verka för en rättvis och hållbar fred framförhandlad av konfliktens parter inom detta folkrättsliga ramverk, vilken garanterar såväl israeler som palestinier ett liv inom säkra och erkända gränser och fria möjligheter att forma sin egen framtid." Sedan följer också positioner som uttrycker stöd för tvåstatslösning, palestiniernas rätt, israelernas rätt, ockupationen av palestinska områden och så vidare.

Jag tror inte att vi ska vara så ängsliga i att ta ställning, inte för eller emot endera parten, men som en reaktion på en ohållbar situation.

Jag yrkar bifall till utskottet.

YLVA WAHLSTRÖM:

Jag vill börja med att yrka bifall både till utskottets betänkande och till tillägget av Birgit Friggebo. Vi vill verkligen att det blir ett tillägg, som jag vet att ordföranden var inne på från början. Det vore bra om det verkligen landade i ett tillägg.

Vi har pratat om barnperspektiv. Vi har barn som lider i detta område där de har börjat kriga nu, dessa blivande tvåstater som vi hoppas på så småningom. Ska vi verkligen prata om barnanalys i våra beslut, vilket jag tror de allra flesta av oss tycker, bör man stödja i alla fall en hel del av detta, så att vi faktiskt gör vad vi kan för att barnen i Israel och Palestina ska få det lite bättre. Våra sekulära politiker, som våndas och funderar och inte har det så lätt med de här frågorna, tror jag vill höra kyrkans röst. Många är medlemmar och vill höra att kyrkan vågar ta ställning för sina medmänniskor.

Jag stannar där. Bifall till utskottet och till tillägget av Birgit Friggebo. Tack.

DANIEL TISELL:

Mitt intryck är verkligen att vi behöver ta del av Kairosdokumentet. Vi pratar om ett dokument som många inte har läst. Jag hoppas att propositionsställningen blir så att man kan yrka och bifalla utskottets förslag men sedan också få med tilläggsyrkandena som har gjorts som handlar om min motion, där vi vill uppmärksamma varandra och biskoparna att fördjupa oss i Kairosdokumentet.

Sedan gäller det tilläggsförslagen från Birgit Friggebo. En del av dem är väldigt bra, men det har blivit lite rörigt angående vilket som är nummer ett, nummer två och så vidare. Utskottet borde ta tillbaka detta och titta över det. I centergruppen var vi ganska negativa till de två sista att-satserna. Den första är ju en del av brödtexten och den kan jag också ställa upp på, också med det perspektiv som Åke Bonnier gav att man skulle vända på det. Egentligen skulle man ändå behöva titta lite mer på det, så att det blir klart vad man röstar på. Vill man gå på utskottet vet man vad man gör och vill man godkänna en del av Birgits att-satser kan man göra det. Om det inte blir klarare kommer jag annars att bara gå på utskottet.

Sedan delar jag Lars Stjernkvists härliga inlägg här om politik. Det är ganska uppenbart att man säger att man inte ska jobba med politik. Sedan visar det sig att det bakom dessa formuleringar finns ett väldigt tydligt politiskt ställningstagande. Man har fått höra att vi är naiva och sådana saker. Jag undrar egentligen om inte den naiviteten är ömsesidig i så fall.

Jag tycker att reservationen faktiskt är lite otydlig. Fredrik Sidenvall tycker jag har gjort det ännu otydligare, när han pratar om att han är för sekularisering och mot teokratier. Innebär det att du inte vill ha en judisk stat, Israel? Det är ju fundamentet för staten. Det är klart att det är många kristna i dag som ser att man skulle ha en enstatslösning där alla kan få bo, eftersom man ser att chansen till en tvåstatslösning håller på att ta slut. Förutsättningar finns snart inte att få bilda en stat med tanke på att Israel nu använder 75 procent av marken som finns på västbanken och Gaza. Hur ska man bilda en stat då? Men det får framtiden utvisa. Till dess får vi jobba på att försöka hitta en lösning där man naturligtvis börjar förhandla med varandra, acceptera varandra och erkänna varandra som två stater bredvid varandra.

Därför vill jag att vi ska erkänna Palestina som FN-stat och det är vad de kristna ledarna vädjar om i ett uttalande gjort 19 oktober. Alla de kristna ledarna vädjar om detta. Tack.

BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):

Herr ordförande! Jag kan hålla med Daniel om att det har varit lite rörigt. Jag tror det bland annat beror på att att-satserna i mitt papper inte har varit numrerade. Det kommer ett nytt papper och jag kommer att prata om det när jag så småningom får ordet och kan berätta lite grand. Tack.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Två saker, för det första: När man tar ställning till kyrka och politik behöver man överblicka en större del av kyrkans historia och besinna de epoker då kyrkan företrädde en politisk linje som man inte känner sympati för. Då utmanas ens egen reflektion omkring förhållandet kyrka och världslig politik. I en situation där man är övertygad om att kyrkan kommer att stödja den linje man själv företräder är det lätt att uttala sig så här maximalistiskt om vad som är kyrkans kallelse. Men låt oss överblicka historien, inte minst 1900-talshistorien, så kan det stämma till eftertanke för oss alla.

För det andra: Jag menar att bildandet av staten Israel är en sekulär rörelse inom sionismen som inte var särskilt teologiskt inriktad. Det var inte de så att säga ortodoxa judarna som drev fram det utan de som är med och bildar kibbutz-rörelse och annat.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Jo, men jag fick intrycket att du var väldigt tveksam till att man över huvud taget skulle ha en religiös stat. Den judiska staten har ju från början en judisk utgångspunkt, det är ingen skillnad mellan då och nu. Det är ingen som har ifrågasatt det i dag. När vi erkänner staten Israel är väl det med utgångspunkten att den ska vara det. Det är därför jag blir lite förvirrad i diskussionen och då även vad tanken är bakom reservationen, där ni pratade om det judiska folkets hoppfulla tecken om att få återvända till landet. Det säger ingenting om staten Israel egentligen. Sedan säger ni att ni inte tycker att Israel ska sluta ockupera utan fortsätta ockupera. Det blir väldigt rörigt, tycker jag. Vad står ni för egentligen? På det viset är det omöjligt att faktiskt gå på er reservation.

FREDRIK SIDENVALL (REPLIK):

Egentligen behöver vi inte svara på det här utan hänvisa till hela den omfattande breda debatt som förs i vårt land, i världen i stort, i olika kompetenta sammanhang, där man kan genomlysa de här frågorna. Utifrån min ringa kunskap är det huvudsakliga motivet när staten Israel bildas när Theodor Herzl samlar till den judiska kongressen framdrivet av den etnicering som följer av synen på staten i Europa under romantiken. Efter all den förföljelse som det judiska folket har upplevt genom årtusenden är det naturligtvis inte svårt att känna en stark sympati för behovet av ett judiskt folkhem, särskilt inte i ljuset utan i mörkret av händelserna under det tredje riket.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Jag tycker inte du ska förringa din kunskap. Jag tror du har ganska mycket kunskap, det vittnar du om nu, men jag tror också det skulle vara bra om vi fick chans att sitta ner och läsa det här dokumentet som vi pratar om och bearbeta de

här frågorna. Det är precis detta som min motion 2012:49 handlar om, där man kan se på olika sidor hur man tolkar historien. Låt oss fortsätta att göra det i så fall.

MARGIT BORGSTRÖM:

Det har blivit en het debatt om reservationen som jag har gjort och det är bra att få vädra och tänka efter hur vi egentligen står i den här frågan om Israel.

Jag vill ta upp det som vi också håller på att bestämma om, som är att vi ska bojkotta varor från västbanken. På västbanken har det byggts upp mycket. Ja, det har det gjort, men det som har byggts upp är fabriker. De företag som finns där har också anställt araber eller palestinier som arbetar på deras fabriker. Det gör ju att de också har fått ett bättre liv där. Jag vill citera den israeliska journalisten Gideon Levy. Han jobbar på tidningen Haaretz och är välkänd för sina extremt kritiska artiklar om israelisk politik. Han är inte för Netanyahu, men helt plötsligt måste han, när de började undersöka, medge att Netanyahus regering har inneburit en stor förändring för dem på västbanken. Levy citerar informationen från israeliska vänsterorganisationen B'tselem och säger att

vi måste erkänna att vardagen på västbanken, Judéen och Samarien, blivit lite mer mänsklig under de senaste åren. Det är mycket mindre blodsutgjutelse på västbanken, färre vägspärrar, färre intagna och färre administrativa fångar. Enligt statistik från B'tselem har 43 palestinska araber dödats av den israeliska armén efter Gazakriget. 20 israeler dödades av terrorister under denna period. Under de senaste åtta åren före kriget var antalet 1 790 palestinska araber och 732 israeler. Det bör noteras att siffrorna inte berättar hela historien. Av dödade israeler var nästan alla civila, medan den stora majoriteten av palestinska araber var terrorister eller personer som avsiktligt placerade sig i fara.

Jag tycker att vi, när vi håller på de här frågorna, också bör inse att det sker en förbättring där nere på västbanken. Om det innebär väldigt mycket för människor som bor där med de nya företagen, är det oerhört tacksamt att vi tar ställning till det också. Tack.

HAKON LÅNGSTRÖM:

Herr ordförande! Jag tycker att dagens debatt än en gång visar att den här frågan inte bara är ytterst svår utan också väldigt starkt berörande för oss alla.

Min vän och nomineringsgruppskollega Cecilia Brinck recenserade utskottet. Hon sa att vi var gripna av naivism och aktivism. Då tänkte jag på en berättelse om fyra män som var på vandring idet heliga landet. Den förste av dem råkade ut för rövare och låg slagen vid vägen. Nummer två och tre gick förbi. Nummer fyra stannade och tog sig an den slagne mannen. Han hörde den slagne mannens rop. Vi brukar kalla honom den barmhärtige samariern. Vi vet att liknelsen ytterst syftar på Herren Jesus Kristus själv, som såg mänsklighetens slagna läge och var den barmhärtige samariern för oss alla.

Det handlar om att lyssna till ett rop, för detta är ju ett rop som har kommit till oss. Jag tänker på påskuppropet, när det kom ett rop ur Storkyrkan, ett trefaldigt rop och allt som sedan följde efter det, där vi faktiskt lyckades. Vi fick regeringen att ändra politiken så att människor i nöd i vårt land fick den hjälp de behövde. Nu har vi nåtts av ett nytt rop, inte bara från våra palestinska trosyskon utan också från fredsrörelsen i Israel som också ropar till Svenska kyrkan:

Svara på Kairosdokumentet. Det är det vi diskuterar. Sedan hoppas jag att vi ska kunna hitta en lösning för att få ihop texterna som har figurerat här också. Tack.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS:

Ordförande! Jag ska strax lägga fram ett förslag till beslut av kyrkomötet i det här ärendet. Det har förts en diskussion som har täckt väldigt många områden, en ganska svår diskussion på så sätt att den täcker in så många saker. Det finns ett behov, tror jag, av att vi hittar ett sätt att finna en lösning som kan samla en bred majoritet.

Därför lägger jag fram förslaget att kyrkomötet beslutar att ställa sig bakom övervägandena i Ekumenikutskottets betänkande 2012:2 tillsammans med punkterna 1–3 i Birgit Friggebos under överläggningarna framlagda förslag till yttrande.

BIRGIT FRIGGEBO:

Herr ordförande! Jag vill förklara lite grand hur mitt förslag ska uppfattas. Jag förstår att många har trott att man tar hela mitt papper emot utskottets förslag. Så är det inte alls, utan varje stycke är ett fristående tillägg till utskottets förslag. Det betyder alltså att man kan bifalla utskottets förslag i punkterna 4 och 5 som betyder bifall till Anders Nihlgårds motion 2012:51 och Inga Alms motion 2012:55 punkt 1 och man kan också bifalla stycket om tvåstatslösning med mera och stycket om vädjan om att båda parter ska upphöra med våld mot civila. De strider inte alls mot varandra eller mot utskottets förslag. Det är därför helt möjligt att rösta på det sätt som biskopen säger, men man behöver inte binda upp så att de hänger ihop. Var och en får rösta på de olika förslagen som finns och man plockar det som man vill stödja.

När det gäller palestiniernas status i FN kan man antingen stödja utskottets punkt 7 eller mitt förslag om höjd status. Då ställer man medlemskap mot den höjda statusen i vanlig ordning som vid är vana att göra. Förslaget om ursprungsmärkning av varor från bosättningarna kan också vara ett tillägg till utskottets förslag, eftersom det inte är nämnt där. Det finns nu en omarbetad version av mitt yrkande, där styckena är numrerade och varje stycke börjar med uppdrag till kyrkostyrelsen. Kansliet har hjälpt till med det, så allting ska nu vara regelenligt. Jag yrkar alltså bifall till detta papper och det kommer nu att delas till er alla, så att ni kan titta på det.

När det gäller frågan om FN och medlemsstatusen har den legat i säkerhetsrådet nu i två år. Den kommer ingenstans. Det är veto emot den. Dessutom har man sagt att man avvaktar tills Hamas och den palestinska myndigheten kan komma överens om vilken mark de söker medlemskap för. Nu har palestinierna själva förstått det och i generalförsamlingen i höst fört fram en önskan om en förhöjd status liknande den som Vatikanstaten har och som redan finns. Då får man tillgång till internationella domstolen och FN:s olika institutioner och det är ju det som har varit det viktiga för palestinierna. Det förslaget gör att vi kan vända oss till den svenska regeringen och yrka på att de ska jobba för detta och att de ska rösta för det. Gör vi inte det betyder det att vi vädjar till USA att de ska häva vetot mot medlemskapet i generalförsamlingen. Mitt förslag är mycket kraftfullare och mycket mer realistiskt.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):

Ordförande! Mitt förslag bygger på att det ska vara möjligt att få en bred uppslutning om det som förenar så många som möjligt i den här debatten. Då har jag i samtal med ganska många personer ändå förstått, att det är punkterna 1–3 i

Birgit Friggebos framlagda förslag som är möjliga att komplettera med utskottets överväganden. Det här blir då inte ett ställningstagande till den ursprungliga versionen, vilket är värt att notera. Det är en annan sak. Jag är inte expert på procedurer, men att ta ställning till punkterna 4 och 5 blir i så fall en helt separat fråga, om det är så att man har som en kombination utskottets överväganden och punkterna 1–3 i Birgit Friggebos yttrande som nu delas ut. Jag har själv haft tillgång till den redigerade versionen.

BIRGIT FRIGGEBO (REPLIK):

Det ligger ju redan i förslaget att man tar punkterna 4 och 5 helt fristående, som handlar om FN-medlemskapet och ursprungsmärkningen, medan man kan lägga till de andra i utskottets förslag om man vill. Om jag har förstått rätt innebär ditt förslag att du vill binda upp att man har utskottets förslag tillsammans med mina, men jag tycker att folk ska ha rätt att välja vilka delar man vill rösta jag och nej till. Tack.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):

Det blir nog så i slutändan att valet blir att ta utskottets överväganden ihop med punkterna 1–3 och möjligen få en samlande lösning. Annars spricker ju hela upplägget.

SUSANNE LINDBERG ELMGREN:

Kära ledamöter, biskopar, ordförande! Jag är glad att diskussionen från Birgit Friggebo kom upp om skillnaden mellan utskottets förslag och det förslag som las fram i går kväll, detta med helhetslösningen. Jag tycker att vi ska gå på utskottets förslag. Vi tar självständig ställning som Svenska kyrkan om palestiniernas rätt till fullvärdigt medlemskap i FN. Vi ska inte ha någon konditionalitet hur det går i FN:s säkerhetsråd, det brukar vi inte ha i andra lägen. Det handlar om att få till en dialog mellan jämbördiga parter, mellan Israel och Palestina, för en rättvis fred. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i den delen. Jag tycker det är bra att ni klargör det.

Jag skulle också vilja gå tillbaka till Kairosdokumentet. I går pratade vi om att vi måste rannsaka oss själva när det gäller förföljda kristna. Vi sa också att vi får reda på från andra kristna i andra delar av världen att vi ska ha en mer profetisk lidelse i vårt engagemang. Vi har det. Vi har fått en fråga och vi har svarat också. Den internationella nämnden för mission och diakoni säger att det sätt vi kommer att använda för att föra fram detta principiella budskap måste hela tiden anpassas till den faktiska verkligheten på marken. Det är det vi gjorde i utskottet. Vi diskuterade mycket. Sedan dess har det hänt ännu värre saker och det är också dags att vi tar ställning. Vi från socialdemokraterna tycker det är ett väldigt bra förslag från Ragnar Persenius och ställer oss bakom det som ett sätt att nå enighet och få in alla de delarna. Sedan finns det delar vi är oeniga om när det gäller fullt medlemskap i FN eller inte.

Jag skulle vilja läsa ett citat från den jättebra skriften som det tidigare pratades om. En kvinna skriver:

Du sitter i en bil med fem barn och larmsignalen som varnar för en inkommande raket ljuder. Du har fem till femton sekunder på dig innan raketerorna slår ner. Vilket barn väljer du att rädda först?

Jag vill inte att vi ska tänka: Vilka barn var det? Var det israeler eller palestinier eller kristna? Det är barn. Nu råkade det vara en israelisk kvinna som sa detta. Det kunde lika gärna vara en palestinsk man. Vi måste tänka på alla

barn och alla vuxna, stödja de demokratiska krafterna för en fredlig lösning. Det är det vi måste ta ställning för i dag.

Jag skulle också vilja avsluta med ett citat från FN:s speciella rapportör som kom till FN:s generalförsamling i höst och rapporterade hur det står till i Israel och mänskliga rättigheter. Han sa: *"The time is not neutral."* Tiden är inte neutral. Svenska kyrkan har aldrig och ska inte vara neutral. Vi har aldrig varit det.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

DAG SANDAHL:

Herr ordförande! Vi manas i Hebreerbrevet att tänka på dem som sitter i fängelse som om vi var fångar med dem och att tänka på dem som blir misshandlade som gällde det vår egen kropp. Det gör vi genom att skicka ett litet uttalande som kyrkostyrelsen ska ta. Är detta en rimlig ordning? Daniel Tisell har gjort alldeles rätt. Han har varit i regionen, sett vad som händer, bär den informationen hit och säger: Vad gör vi nu i anledning av Kairosdokumentet? 10 procent av ledamöterna har tittat på Kairosdokumentet, än färre har läst kommentarerna. Kan man verkligen agera utifrån det materialet? Ingen av våra medarbetare i regionen har bidragit med någonting som vi har fått färskt på bordet. Utskottet har tittat på vad nämnden har sagt men inte läst dokumentet. Är detta ett rimligt sätt att arbeta? Om vi menar allvar med Palestina-Israelfrågan, borde vi inte då komplettera, se till att vi arbetar med frågorna i våra församlingar? Det här dokumentet kom ju till genom studier och samtal och det hanteras bäst, säger dokumentförfattarna, och kommer bäst till sin rätt genom studium och samtal. Men det räcker ju inte. Varför är vi inte där? Jag tycker att det fokuserar på kyrkomötets arbetsformer. Är det riktigt rimligt att tröska en text timme efter timme som sedan försvinner bland alla andra ord? Kan vi inte göra något rejält i så fall, nerifrån, medvetandestärkande och ansvarigt? Jag menar att vi skulle ha haft med den israeliska fredsrörelsen och frågat vad de säger. Vi skulle ha frågat de amerikanska rabbinerna som kallar det här antisemitism och ersättningsteologi och vi skulle som sagt ha krävt svar från våra medarbetare på fältet om vad som händer nu, vad som är senaste nytt. Nu rasar skuggmissilerna ner över enklare städer som Aschdod och Aschkelon och i morgon kanske det blir marktrupperna som går in klockan två i natt eller så, svensk tid. Ja, vad vet vi? Ingenting, och ändå ordar vi. Detta är alltså ingen ansvarig arbetsform.

Herr ordförande! Jag är rätt olycklig över det här sättet att arbeta. Jag menar att utskotten ska ha vett att ta tag i intressanta uppslag och Daniel kom med ett sådant, nämligen att göra någonting mer omvälvande än ett uttalande som man begärt att kyrkostyrelsen ska säga till politiska makthavare.

HAKON LÅNGSTRÖM (REPLIK):

Bara helt kort, Dag. Det är inte så att utskottet inte har läst Kairosdokumentet. Jag kan inte gå i god för att varenda ledamot har gjort det, men en del av oss har gjort det.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Herr ordförande! Säger nu Hakon Långström att dokumentet arbetades med i utskottet eller säger han inte det?

HAKON LÅNGSTRÖM (REPLIK):

Det fanns naturligtvis med, men läsningen hade vi väl gjort innan.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Det är bara att lyssna bakom det Långström säger: Men, men. Detta men, men säger allt. Det är här jag är kritisk.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Jag vill bara förtydliga en sak, även om jag tycker det är härligt med bifallet från dig, Dag. Jag tycker absolut att vi ska läsa Kairosdokumentet. Det betyder inte att jag tycker att vi inte ska gå på utskottet och göra de här uttalandena. Bifall till utskottet. Det finns en kunskap om de här frågorna också sedan tidigare och det är ingenting som hindrar oss att göra de här uttalandena. De är inte speciellt kontroversiella, anser jag, bara för att tydliggöra var jag står.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Och som lektorn på läroverket i Skara sa: "Ett ihåligt rör." Men lektorn, är inte alla rör ihåliga? "I denne klassen kan en inte va tydlig nog." Alltså, Daniel gjorde rätt men det är arbetsordningen som inte förmår oss att komma vidare. Det är utskottets sätt att arbeta som gör mig så bekymrad. Kan vi inte åstadkomma bättre saker än det vi har gjort de senaste timmarna och med de här papperna? Det är min lite svåra fråga. Jag började i kyrkomötet 1979, så somligt har jag upplevt under resans gång.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Jag vill inte kommentera detta med rör, för det känns så partipolitiskt.

LENNART SACRÉDEUS:

Herr ordförande, kyrkomötesombud! Jag yrkar åter igen bifall till reservationen från Margit Borgström. Det innebär också att punkterna 3, 4, 5 och 7 i utskottets förslag inte bifalls utan avslås.

I debatten sa en företrädare för socialdemokraterna ungefär att Svenska kyrkan inte ska vara neutral utan att Svenska kyrkan ska ta ställning. Det instämmer jag i, men vi ska ta ställning utifrån sanning och också empati och inlevelse utifrån båda sidor i en konflikt som drabbar människor, både på den judiska och på den palestinska sidan. Därför tycker jag att Birgit Friggebo i sitt dokument borde ha lyft upp det hon nu har som punkt 3 till punkt 2 i enlighet med biskop Åke Bonniers förslag. Det är inte bra att börja med en kritik mot Israel för att därefter påpeka i nästa punkt att problemen finns på båda sidor. Detta bör man ha som en ingång. I punkt 3 står det att kyrkomötet uppdrar till kyrkostyrelsen att uttala att Svenska kyrkan kräver ett slut på både palestinskt och israeliskt våld. Det borde vara ingången och inte komma någonstans mitt i.

Jag tycker den här debatten visar att det finns en majoritet i det här kyrkomötet för att vi ensidigt ska kritisera den ena sidan mer än den andra, att vi inte visar samma empati och inlevelse för det lidande som finns också på den judiska sidan, att det finns någonting i arvet i svensk kristenhet och i kristenheten för övrigt kring vårt förhållande till det judiska folket. Det talas väldigt mycket här om våra kristna trossyskon, men vi har också judiska syskon. Kanske inte trossyskon i bemärkelsen att de är kristna, men utifrån en ekumenisk definition är de ju definitivt våra syskon. Det är viktigt att vi relaterar både till palestinierna och till judarna. Ett stort antal inlägg har syftat till vad de kristna palestinierna anser. Jag tycker det är väldigt få av dem som backar upp utskottet och motionerna som säger att de kan relatera till vad man känner och upplever från judisk sida. Jag tycker att Svenska kyrkan agerar ensidigt om hon inte kan uttala

något om Hamas som terroristorganisation, om den diktatur med vilken de styr Gaza, raketbeskjutningarna lång tid mot Aschdod och Aschkelon som har nämnts och också nu riktade mot stora befolkningscentra som Tel Aviv och Jerusalem.

Sedan vill jag ta upp allra sist: Ordföranden i den internationella nämnden, Anders Åkerlund, nämner att Berlinmuren föll, att apartheidregimen föll i Sydafrika och att han nu väntar på att muren på Västbanken ska falla. Kan man verkligen göra en jämförelse mellan kommunismen i Östeuropa, apartheid i Sydafrika och Israels rätt att försvara sig?

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):

Jag noterar att det åter igen upprepades att vi inte har uttalat oss mot missilerna som har skickats från Gaza mot Israel. Jag vill än en gång säga att det är osant. Vi har yttrat oss.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Jag ber ärkebiskopen att i så fall citera var i motionerna och var i utskottets betänkande det finns. Det är det som vi har att ta ställning till. Det finns inte heller i Birgit Friggebos text. Jag ber då ärkebiskopen att citera var i det beslutsunderlag vi har som det finns ett uttalande riktat kritiskt mot Hamas och beskjutningarna mot israeliskt territorium. Jag har inte funnit det, men det går bra att läsa upp de meningar som för mig varit helt osynliga.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD (REPLIK):

Min uppgift är inte att försvara utskottet. Jag talar om vad Svenska kyrkan har uttalat.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Då får jag väl säga till ärkebiskopen att det jag sa i inlägget, i den mån detta noterades av honom och övriga, så var det att utskottet inte nämner detta. Och utskottet, som är det beslutsunderlag som Svenska kyrkans högsta beslutande organ har att ta ställning för, är på väg att uttala sig på ett sådant sätt. Detta är faktiskt Svenska kyrkans högsta beslutande organ och vi är på väg att fatta ett sådant beslut där detta helt osynliggörs.

SUSANNE LINDBERG ELMGREN (REPLIK):

Svenska kyrkan är inte neutral. Bibeln är inte neutral. Jag har svårt att se att vi ska kunna vara neutrala. Vi ska tolka och vi ska agera utifrån vår övertygelse och vår tro. Jag kan bara konstatera att Hamas har haft en ökad kritik, men nu sluts leden. Vi måste få till en fredlig lösning och stödja de fredliga krafterna och förstås få bort Hamas, tycker jag. Då handlar det om att få till ett palestinskt fullvärdigt medlemskap i FN som en part för en diskussion med Israel. Vi kan inte gömma oss bakom det. Vi måste ta ställning.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Jag kritiserade inte uttalandet att Svenska kyrkan inte skulle vara neutral. Jag sa att Svenska kyrkan ska hålla sig till sanningen och vara balanserad. Vi kan mycket väl ta ställning, men det ska vi göra utifrån fakta och utifrån en balans baserad på sanningen. Jag anser inte att det är baserat på balans och på sanningen när man förtiger viktiga händelser. Jag vill citera det enda ställe där jag kan se att Hamas nämns, i utskottets betänkande överst på sidan 4. Där står det att "Hamas och

andra extrema politiska rörelser riskerar att växa sig starkare i spåren av en växande palestinsk frustration”, vilket är närmast ett urskuldande uttalande. Detta är någonting som leder med någon slags automatik till att Hamas blir starkare. Man använder då begreppet Hamas som en extrem politisk rörelse. I internationella termer är de inte bara det. De är en terroristorganisation.

SUSANNE LINDBERG ELMGREN (REPLIK):

I mitt tal försökte jag hålla mig till sanningen. Jag citerade en israelisk kvinna som frågade vilket av sina fem barn hon skulle rädda. Det är en verklighet som såväl israeler som palestinier, kristna och andra har i Israel och Palestina. Vi måste komma vidare. Då tycker vi från socialdemokraterna att Ragnar Persenius förslag är bra för att ena oss så mycket som möjligt och för att förklara var vi själva står.

Vi måste utgå från utskottets välgrundade diskussion och betänkande kopplat till Ragnar Persenius förslag. Jag yrkar bifall till det.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Lidandet som du lyfter fram från båda sidor ska vi uttrycka tydligt i dokumentet. Det sker inte. Jag tycker inte heller, med all respekt för de förbättringar som helt klart Birgit Friggebos papper står för, att det finns med tillräckligt tydligt där. Det är förvisso en förbättring. Det vill jag ha sagt: Vi måste visa empati för båda sidor.

Sedan har jag svårt för Ragnar Persenius förslag, med all respekt för hans vilja att verka samlande, att man där ändå bejakar tanken med ett palestinskt medlemskap i Förenta Nationerna utan att Palestina de facto lever upp till de kriterier som folkrättsligt krävs för att kunna bli erkänd som stat, dessutom i ett läge då man vet att Barack Obama och USA kommer att lägga in veto mot detta och där det från israelisk sida kommer att försvåra deras vilja att sätta sig vid förhandlingsbordet. Det blir kontraproduktivt, det blir åter igen ett ensidigt agerande från Svenska kyrkan.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Jag vill bara upplysa er att den här motionen, 2012:49, skrevs i somras och utskottet sammanträdde i september. Detta som har blossat upp igen i Gaza med missiler har hänt ganska nyligen. Det är lite svårt för oss som skriver motioner att kunna se in i framtiden. Det är klart att om man hade skrivit en motion nu, hade man kanske kunnat ta med den situationen. Sist det begav sig var 2009. Då var det också ett väldigt problem med kriget mot Gaza. Jag vet inte vilka uttalanden som togs då, men jag tycker att Lennart ska leta sig tillbaka till den tiden. Då finns det säkert många bra uttalanden som Anders Wejryd har gjort.

Att kritisera motionärerna för att vi inte tar upp Hamas i våra motioner som vi skrev i somras känns faktiskt konstigt. Sedan ska vi komma ihåg att Hamas växte fram med Israels fulla stöd för 20 år sedan. De kristna var väldigt frustreerade. Syftet var att splittra PLO.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Herr ordförande och kyrkomötesombud! Daniel Tisell har en poäng i att en motion inte kan skrivas samma vecka som kyrkomötet inleds. Men raketregnet över Aschdod och Aschkelon och södra Israel pågick även i somras, det pågick i våras, det pågick förra vintern. Det har intensifierats på senare tid men det är inget som har uppstått precis sista veckan. Under hela denna tid har israeliska samhällen och civila utsatts för raketbeskjutningar. Bäste Daniel, det hade du

kunnat nämna. Du hade kunnat nämna Hamas. Detta är ingen nyhet som har uppstått sista veckan.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Det har hänt att det har skjutits upp en del raketer ibland, men det är faktiskt så att det har varit väldigt lugnt en lång tid också. Jag tror inte den beskrivningen stämmer. Varför ska jag skriva en motion om Hamas? Jag förstår inte vad du är ute efter. Skriv en motion själv om Hamas.

LENNART SACRÉDEUS (REPLIK):

Herr ordförande! Jag har faktiskt tänkt på detta. Jag tror att kyrkomötet nästa år kan samla sig kring ett entydigt fördömande av Hamas som terroristorganisation. Det tror jag att socialdemokraterna och din centergrupp livligt kommer att stödja. Du säger att det har skjutits raketer ibland. Fråga civilbefolkningen i södra Israel i de städer som jag nämnde, Aschkelon framför allt. Det har varit kontinuerligt och det handlar om hundratals raketer och ett antal civila offer, både skadade och döda. Det har intensifierats, Daniel, men det har pågått hela tiden. Sedan frågar du på vilket sätt detta har relevans. Visst har det relevans. Vi säger ju att Svenska kyrkans uppgift är att bidra till fred och försoning i denna region. Då frågar en motionär vilken relevans det har att ena sidan angriper den andra och dess civilbefolkning.

STAFFAN HOLMGREN:

Ordförande! Jag tycker det sista uttalandet av Daniel Tisell visar på hur fel den här debatten är. Detta är Svenska kyrkans kyrkomöte och vi håller på att diskutera utrikespolitik. Biskop Hans-Erik Nordin sa att detta är en politisk debatt och det vore bra om man då från alla håll erkände att det egentligen är en partipolitisk debatt som vi för i kyrkomötet och som egentligen är mycket märklig. Jag för min del vill inte vara med om att ta beslut i utrikespolitiska frågor som medlem i Svenska kyrkan. Däremot är jag inte alls oroad för att ta debatter som samhällsmedborgare eller som partimedlem. Det gör jag väldigt gärna och har mycket synpunkter på det. Jag tycker inte det är en fråga för kyrkomötet att diskutera vem som skjuter bomber hit och dit. Det är patetiskt att vi tror att vi ska lösa en av världens största konfliktsituationer. Det är orimligt. Vi är inte så insatta i alla detaljer så att vi kan göra den bedömningen här. Men jag noterar tacksamt att Margareta Carlenius så tydligt tog ställning för den palestinska saken, det är det som det handlar om egentligen. Vi har olika utgångspunkter för hur vi gör bedömningar av den här konflikten och vi hamnar på olika bedömningar utifrån lite olika förutsättningar, men att helt bortse från vad som händer i Gaza från Hamas sida är det som är det märkliga, tycker jag. När man kräver palestinskt medlemskap i FN undrar jag vilken palestinsk stat man då menar. Är det al-Fatahs palestinska stat eller är det Hamas? Detta är en otrolig skillnad. Om det blir Hamas som kommer att styra hela den palestinska staten, vilket i och för sig inte är otroligt, kan jag tänka mig att vi kan börja diskutera kristna förföljelser. Vi är ju inte där än och vi kan vänta med den diskussionen. Vi ser hur svårt det är. Någon har redan berört Syrien. Då tycker vi att den regim som alla fördömer i dag ur kristnas synvinkel i Syrien är bättre än vad man kan förvänta sig om alliansen vinner. Vi kan se att den koptiska kyrkan i Egypten inte har det helt lätt med den nya regimen. Vi ska därför vara väldigt försiktiga med att ta ställning, tycker jag, utifrån det vi kan se här. Vi har inte hela perspektivet.

BISKOP HANS-ERIK NORDIN (REPLIK):

Ett slags varudeklaration av vad vi håller på med är att tro har politiska konsekvenser. Vi ska inte hymla med vad vi håller på med när tron får politiska konsekvenser. Det blir samtal om politik. Däremot tycker jag att vi inte ska hålla på med partipolitik här. Det är därför jag vädjar till er att tänka, att vi ska godkänna en palestinsk stats rätt att vara medlem i FN. Vi ska inte fundera på om vi ska kunna anpassa oss till Abbas förslag när han så att säga såg att han gick in i väggen efter 2011, att nu komma med ett förslag att ha observationsstatus bara för palestinierna. Då tar vi på oss politikernas roll. Som kyrka agerar vi och uttalar oss på moralisk grund och utifrån teologisk reflektion. Sedan får politikerna ta hand om det. Vi ska inte hålla på på politisk mark.

STAFFAN HOLMGREN (REPLIK):

Biskop Hans-Erik Nordin är ju inte politiker, i alla fall inte så det syns. Det kanske är därför det är lite svårt att se att det här faktiskt är en partipolitisk fråga. Sedan kör biskop Nordin med moralfrågan. Då undrar jag vad den rätta moralen är i här. En gång lärde mig Bo Hanson i ett seminarium om moral och etik att det mest handlar om sunt förnuft. Vad är sunt förnuft i detta? Jag har säkert en tolkning av vad som är sunt förnuft i den här konflikten men jag verkar inte vara överens med Hans-Erik Nordin om vad som är sunt förnuft. Det visar bara hur svårt det är. Vi kan inte säga att det är trosfrågor som avgör var vi hamnar i bedömningar av den här konflikten och det är därför som inte kyrkomötet ska ta ställning.

BISKOP HANS-ERIK NORDIN (REPLIK):

Jag har sysslat med etik i ett antal år och det är helt riktigt. Det går inte att slå fast att så här är det. Därför behöver man ett demokratiskt samtal om hur man finner det man uppfattar som en kyrkas ståndpunkt. Det är det vi håller på med. Då tycker jag det vore konstigt om vi skulle inta någon slags neutral position, vilket ju bara är en förklädd politisk position.

MARGARETA CARLENIUS (REPLIK):

Jag talar för att alla människor ska ha rätt till samma värde, samma möjligheter att leva, mänskliga rättigheter. Gud skapade inte bara kristna, det sa vi i går. Gud skapade hela mänskligheten och alla människor har rätt till ett fullvärdigt liv. Vår uppgift är att värna freden och utan rättvisa blir det ingen hållbar fred. Sanning, mina vänner, är ju någonting vi söker tillsammans, inte någonting som någon äger. Det är sagt sedan länge i kyrkomötet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan men också med Ragnar Persenius tilläggsyrkande.

STAFFAN HOLMGREN (REPLIK):

Som jag sa i mitt första anförande är jag övertygad om, att alla här vill leva i fred och i ett land där vi fritt får uttala våra åsikter. Men i en bedömning av en konflikt måste man se på förutsättningarna för att lösa den. Det är där vi skiljer oss åt, om vilka förutsättningar som finns och vad som måste till för att man ska få till stånd en fred. Det går inte bara att tala om fred. Då får vi det precis som jag sa om hur det gick när man trodde att man hade kommit överens med Hitler om att han inte skulle gå vidare. Det är ungefär samma sak om man inte vågar se realiteterna och ta i dem för att ha alla fakta på bordet. Det är som jag säger, att så länge Hamas vill utrota Israel finns inte förutsättningar att föra en dialog med dem. Därför tror jag att arabstaterna

måste ta sitt ansvar, vilket vi vet att de inte gör. Vi vet att Egypten är inne och försöker medla nu. De har ett större ansvar och kan vara mer framgångsrika än vad Svenska kyrkans kyrkomöte är för att lösa den här konflikten.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 93.

§ 52 Retreat obligatorisk i vigningstjänsten

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Ordförande och ledamöter! Jag yrkar bifall till motionen 2012:5. Vi skriver motionen till kyrkomötet av flera skäl. Det kan handla om att få igenom någon form av förändring i kyrkan, att väcka debatt, som vi precis har gjort, att skapa forum för nytt tänkande och nya former i kyrkan.

Vi lever med ett budskap som vi inte ska ändra på utan vara rädda om. Vår uppgift är att förkunna evigt liv genom tron på Jesus Kristus. För att det ska kunna göras får vi se till, att de som har huvuduppgiften att leda denna mission får den hjälp de behöver för att kunna fullgöra uppgiften. Vi har skrivit denna motion för att skapa forum för nytt tänkande och nya former i vår kyrka. I utskottets betänkande står det: "Frågor om hur de som har uppdrag inom kyrkans vigningstjänst eller andra kyrkligt anställda ska få andlig fördjupning och återhämtning hör till det som inte är föremål för några bestämmelser. Det finns sålunda ingen särskild reglering kring retreatare inom Svenska kyrkan." De här tankarna bygger på biskopsbrevet *Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan*, där det anses som en skyldighet att söka den fysiska och psykiska vila som man behöver för att utföra sitt arbete i ämbetet på ett bra sätt. Det jag däremot är ute efter är att vi helt enkelt ska börja tänka om, eftersom det finns så många som blir utbrända bland präster och diakoner i dag. Tyvärr räcker det inte att det är en skyldighet som man är personligt ansvarig att följa.

Jag menar att vi måste börja tänka om. Vi måste göra retreaten till en del av tjänsten som ämbetsbärare. I dag har man kommit fram till att vikten av vila har större betydelse än vi kanske förstår. Inte fysisk vila, den kan vi förstå. Jag talar om psykisk vila, själslig vila. Jag menar att utskottet helt enkelt har fel när de skriver: "Retreat passar inte alla, för vissa människor kan retreatsituationen i sig kännas obekväm. Detta kan i sin tur öka stressen snarare än att skapa ro." Retreat är inte bara något man går in i. Det är obekvämt till en början. Man behöver lära sig. Det är som med kaffe eller surströmming. Det smakar inget vidare till en början men sedan är det jättegott. Jag tror att vi har kommit dit här att vi inte längre kan förlita oss på tankandet att vila för kropp och själ endast ska ligga på den ämbetsbärande personen. Vi behöver skapa forum för att tänka nytt när det gäller retreat. Det var det som motionen handlade om.

Därför yrkar jag bifall till motion 2012:5.

MARGARETA CARLENIUS:

Det är gott med kaffe, det är gott med surströmming och det är gott med retreat, tycker jag. Det har jag lärt mig. Utskottet menar, precis som motionären har uppmärksammat, att vi avslår motion 2012:5. Det gör vi därför att vi ser olika ut. Vi har så olika behov. Retreat är en del av den andliga friskvård som vi så väl behöver, men vi ser det också så, att den andliga friskvården på samma sätt som den fysiska friskvården är någonting som vi som ämbetsbärare får ägna oss åt både på arbetstid och på fritid. Den andliga vilan är också en del av den fria tiden som vi har för att ta hand om oss själva som människor såväl som ämbetsbärare. Att få ha en retreat som en möjlighet är ju något som är ganska enkelt att få till i

en överenskommelse med sin arbetsgivare. Man kan få göra det måhända som en del av tjänsten, som kurser eller som friskvård, hur man än vill göra det. Men att göra just retreatens form obligatorisk som en återhämtningsform är för utskottet en främmande tanke.

Därför avslår vi motion 2012:5.

KARL-GUNNAR SVENSSON (REPLIK):

Jag skrev motionen just för att skapa en ändring av det här tänkandet, från möjlighet till skyldighet. Det är det motion 2012:5 handlar om. Jag talar för en förändring. Det tar en stund, men det gör ingenting. Retreater ska ta stunder, de också. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 103.

§ 53 Präster och diakoner som inte har kyrklig anställning

BISKOP TUULIKKI KOIVUNEN BYLUND:

Ordförande, biskopar, ledamöter, åhörare! Jag har fått förtroendet att uttala mig för utskottet, som föreslår kyrkomötet att avslå motionerna 2012:24, 57 och 58 om präster och diakoner som inte har kyrklig anställning. Motiveringen är att dessa frågor hör hemma inom biskopens pastoralas ansvar, som Läronämnden också har påpekat, och skulle innebära en inskränkning av det ämbetsansvar som vår kyrkotradition ålägger biskopen.

Jag kan glädja motionärerna genom att tala om att biskopsmötet redan har haft ärendet på sin agenda och kommer att fortsätta med det. För övrigt anser jag att allt inte ska stå i kyrkoordningen. Man måste lita också på förnuftet hos de biskopar man själv har valt.

CARIN ÅBLAD LUNDSTRÖM:

Ordförande, kolleger i kyrkomötet, biskopar och åhörare! Jag tackar utskottet för beredningen av motionerna. Jag yrkar bifall till mina motioner 2012:57 och 2012:58.

Motionerna handlar om att se diakoner och präster som inte är i anställning men som är vigda, alltså de som inte har avskilts från ämbetet. Intentionen i motionerna är att se dessa ämbetsbärare som en resurs. En del av de ämbetsbärarna har rekryterats till tjänst i vård och omsorg i kommun och landsting just därför att de är diakoner och präster, för att de står för en människosyn och för ett förhållningssätt som man anser värdefullt att ta in i organisationen. Diakonerna och prästerna kan alltså betraktas som ambassadörer för Svenska kyrkan där de verkar. Motionerna handlar om omsorg om dessa diakoner och präster, omsorg från kyrkoherdar eller prostar eller biskopar i det stift där de bor och kanske också verkar.

Jag ser att utskottet och biskopen då uppfattat motionerna som en inskränkning av biskopens uppdrag. Hur blev det så? Det har inte varit min avsikt att skriva motionerna på ett sådant sätt, även om jag förstår att omsorgen och stödet av diakonerna och prästerna kan få konsekvenser för biskopen eller för den som biskopen delegerar till. Om jag förstod det rätt har biskopen i Härnösand inventerat hur många som inte är i vigningstjänst i sitt stift. Det är bra att mina motioner ledde till det, men jag vet ingenting om Härnösands stift. Jag ser i utskottets behandling och i Läronämndens yttrande att mina motioner indirekt pekar på frågan om vad det innebär att vara i Svenska kyrkans tjänst vigd till ämbetet. Jag förstår och jag ser att det är en annan fråga. Att man är vigd till

tjänst och i anställning, då är man präst och diakon i Svenska kyrkan. Det var inte det mina motioner handlade om. De handlar om omsorg om vigda präster och diakoner som är i samhällstjänst.

Jag yrkar bifall till motionerna 2012:57 och 2012:58.

HÅKAN SUNNLIDEN:

Ordförande, biskopar och ledamöter! Jag yrkar bifall till motion 2012:24, punkterna 1 och 2. Motionen föreslår att varje stift i Svenska kyrkan på ett särskilt sätt ska måna om präster och diakoner som av olika skäl saknar anställning i Svenska kyrkan. Det är ganska många som står utan anställning.

Utskottet har övertagit Läronämndens konstaterande att det är biskoparnas ansvar att måna om alla vigda. Därför behövs det inga omskrivningar av kyrkoordningen. Men det speglar inte verkligheten, menar jag. Konstaterandet att det är biskoparnas ansvar är i och för sig riktigt men otillräckligt. Status quo kommer därför inte att hjälpa någon av alla dem som står utanför. Av betänkandets bakgrundstext framgår vidare, att domkapitlet inte längre har någon arbetsgivarrelation till dem som saknar tjänst. Därför skrevs det in i 31 kap. respektive 32 kap. 10 § i kyrkoordningen, att ”den som är anställd inom Svenska kyrkan har rätt...” med den påföljden att alla som inte är anställda exkluderas. Det allvarliga med den nuvarande skrivningen är att arbetsgivarrelationen gjorts överordnad vinningen. Det borde vara tvärtom. Vinningen till livslång tjänst ska vara överordnad arbetsgivarrelationen.

I förarbetet till betänkandet kontaktades ett antal stiftsjurister angående relationen mellan stiftet och dem som saknar tjänst. Då stod det klart att det råder stora skillnader mellan de olika stiftet. Vidare framgår av utskottets övervägande att frågorna aktualiserats i biskopsmötet. Det visar att något måste göras. Det är ett oerhört resursslöseri med vinningstjänster, att kyrkoordningen inte månar om alla vigda. Bara i Växjö stift var det förra året 52 vigda som saknade anställning och det svarar mot flera kontrakt. Det är som ett icketerritoriellt stift. Det måste ju finnas mängder med kompetens som bara försvinner ut i ett intet.

När Läronämnden menar att ett bifall till motionen skulle innebära att biskopens ämbetsansvar inskränks menar jag, att de drar fel slutsats. Det handlar inte om att inskränka biskoparnas ansvar utan det är tvärtom. Det handlar om att justera kyrkoordningen så att biskoparna får kyrkoordningen i ryggen när det gäller förhållandet till den som har vigts till livslång tjänst. Det handlar om att på sikt behålla biskopens och vinningens trovärdighet. Nu är det relativt lätt att justera detta genom att ändra skrivningen i kyrkoordningen från ”den som är anställd inom Svenska kyrkan” till ”den som är vigd inom Svenska kyrkan”.

När därför ordföranden ställer frågan om motionen 2012:24, punkterna 1 och 2, röstar vi bifall till den. Tack.

BISKOP TUULIKKI KOIVUNEN BYLUND:

Jag ska vara väldigt kort. Jag ska bara påpeka det som står i utskottets överväganden, att det inte finns möjlighet i kyrkoordningen att ha en motsvarande reglering för dem som inte har någon kyrklig anställning. Det är inte möjligt. Eftersom jag nu har tid skulle jag ytterligare kunna säga, att den gruppen som har vinning men inte någon tjänst i Svenska kyrkan och som nu växer består också till stora delar består av personer som inte har lyckats få någon anställning i någon församling. Det kan vara att de svajar lite på det när det gäller läran och levandet. Jag tror att det för de personerna behövs andra åtgärder än biskoparnas omsorg om dem.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 104.

§ 54 Präster och diakoner som medlare

GÖTE KARLSSON:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Motionären har här försökt att hitta på någonting nytt när det gäller att hjälpa folk i nöd. Man får inte underskatta den ambitionen, men hans förslag innebär ett ingrepp i Svenska kyrkans tradition, där det är domkapitlet och biskopen som har anledning, möjlighet och skyldighet att se till att folk mår bra i sina tjänster. Det vill säga att tillsynen ska finnas där man ser de här problemen. Vi ska inte underskatta att det finns problem, men vi ska inte heller underskatta biskopens och domkapitlets möjlighet att lösa dessa problem.

Alltså bifall till utskottet.

HÅKAN SUNNLIDEN:

Biskopar och ledamöter! Jag yrkar bifall till motion 2012:25, punkt 2. Det handlar om att kyrkomötet uppdrar till kyrkostyrelsen att utreda behovet av ett medlingsinstitut. Det kan väl knappast ha undgått någon att hundratals präster och diakoner har köpts ut sedan stiftens arbetsgivaransvar upphörde. De här utköpen drabbar inte bara enskilda präster eller diakoner. Hela arbetslag påverkas.

Nu menar Läronämnden och utskottet att motionen ska avslås, därför att det åligger biskopen och domkapitlet att utöva tillsyn. Jo förvisso, men på inte så få platser har problemen vuxit såväl biskopen, kontraktsprosten som domkapitlet över huvudet. Då är det kyrkomötets ansvar att reagera. En ändring i kyrkoordningen som innebär att vinningstjänsten överordnas arbetsgivarrelationen, som jag sa i förra motionen, och ett institut med särskild uppgift att förebygga konflikter skulle råda, stödja och hjälpa biskoparna att leva upp till sitt uppdrag. Det är viktigt – och nu citerar jag från kyrkoordningens inledningstext – ”att kyrkoordningens huvuduppgift är att ange strukturer och beslutsformer som ger de bästa förutsättningarna för Svenska kyrkan att fullfölja sin kallelse.” Det är vi som ska ge de direktiven. Det räcker alltså inte med nuvarande skrivningar.

Jag kan ge åtskilliga exempel på missförhållanden men ska avstå ifrån det, eftersom kyrkomötets ledamöter sannolikt inte bara följer medias rapportering utan också har en djupare insikt än journalisterna. En detalj kan ändå visa på problemet. När en församling i Småland önskade att biskopen skulle komma för att medla blev det nej av det enkla skälet att biskopen då skulle bli jävig. Någon annan som församlingen inte ville ta emot var tvungen att åka. Sådant stjälper snarare än hjälper. Det skulle få stor betydelse, menar jag, om kyrkostyrelsen kunde återkomma med förslag som klargör och sanktionerar hur konflikter inom Svenska kyrkan ska hanteras. Jag tror att alla skulle bli vinnare på en sådan åtgärd. Tack.

GÖTE KARLSSON (REPLIK):

Fru ordförande! Ute i församlingarna finns det god kompetens bland våra kyrkoherdar. Dessutom har vi en obligatorisk kyrkoherdeutbildning numera, varför jag hoppas att förhållandena ska bli ännu bättre i framtiden och att man kan se till att sådana konflikter undviks. Men det kan kanske inte garanteras utan att de ändå kommer.

Då har vi biskopen som har tillsyn, vi har ett domkapitel där det finns juridisk kompetens och där det framför allt finns teologisk kompetens och det finns personalkompetens. Enligt kyrkoordningen ska alltså domkapitlet och biskopen

lösa dessa frågor. Jag tycker de gör det bra och att de ska fortsätta med detta. Annars bryter vi mot god svensk kyrkotradition.

TORBJÖRN LINDAHL:

Ordförande! Jag har varit med i Tillsyns- och uppdragsutskottets beredning av det här ärendet och hade då egentligen inget att invända mot utskottets slutsatser. Men under den här tiden som har gått har det hänt saker som har gett mig en något förändrad syn på detta. Ta till exempel det fall som Håkan nämnde, där biskopen inte kunde gripa in och delta i samtal med en församling just på grund av risken att vara jävig om frågan skulle komma till domkapitlets beslut. Liknande situation har förekommit i mitt eget stift, Luleå, där biskopen i ett sammanhang fick uttrycka att det, om han alltför tydligt hade en dialog med en viss ämbetsbärare, kunde innebära att han i ett senare läge skulle hamna i en jävsituation.

När vi ser den här typen av problem tror jag att vi kanske ser angelägenheten, att det skulle kunna finnas vissa personer som skulle kunna gå in i de här medlarrollerna för att hjälpa till att lösa konflikter, personer som sedan inte ska hamna i någon slags domarroll i förhållande till anställda och präster. Därför skulle jag vilja få yrka bifall till en formulering som nästan sammanfaller med motionen 2012:25, punkt 1. Jag vill dock stryka de orden där det står "till en reglering i kyrkoordningen". I stället blir formuleringen: "Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag som innebär att varje stift förordnar präster eller diakoner som medlare för att förebygga konflikter och anmälningar till domkapitlet." Det innebär att vi inte reglerar detta i kyrkoordningen, men att man kanske skulle kunna skapa en slags modell, en struktur eller ett förslag på hur man skulle kunna agera i stiftet.

GÖTE KARLSSON (REPLIK):

Fru ordförande! Det finns alltid fall som faller utanför normaliteten, men vi har domkapitel som jag sa tidigare. Där finns en utomordentlig kompetens att lösa sådana här frågor. Om inte biskopen kan det finns det ju åtminstone en domprost och andra personer som också kan gå in och göra det.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

TORBJÖRN LINDAHL (REPLIK):

Det är alldeles sant att det finns andra personer som redan i sina roller kan ta ansvar. Då är det väl bättre att hänvisa till kontraktsprostarna som det görs i utskottets text. Att nämna domprosten är väl lite värre. Domprosten sitter ju också i domkapitlet och riskerar på samma sätt som biskopen att bli jävig.

ÄRKEBISKOP ANDRES WEJRYD:

Vi kan inte reglera allt i kyrkoordningen, men jag hoppas att domkapitel och stiftskanslier lär sig att organisera sig väl för de här frågorna. Jag tror att det föreligger både mera frihet och mindre frihet i de här än vad vi tänker. Man kan alltså organisera de här sakerna utan att vi reglerar det i kyrkoordningen. Det är ansvaret som vilar på varje stift att göra det. Men vi ska heller inte glömma att det finns arbetsrättsliga bestämmelser som vi inte riktigt råder över. Det har vi att finna oss i. Vi finns i ett samhälle som har demokratisk reglering. Vi är ju överens om att vi inte har teokrati.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 105.

§ 55 Beslut om kyrkotillhörighet för medlem i utlandsförsamling

BERTIL OLSSON:

Ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! Jag talar här för utskottet. Motion 2012:35 är en motion som handlar om vem som beslutar om kyrkotillhörighet. Om det är församlingar inom Sverige är det kyrkoherden som har det ansvaret enligt kyrkoordningen, men när det gäller människor som finns utanför Sverige ligger det på kyrkostyrelsen. Där har alltså inte kyrkoherdarna i utlandsförsamlingarna rätten att ta beslut. Motionärerna har velat ändra på detta. Utskottet ger sitt bifall till idén men svarar att man avslår motionen. Det vi vänder oss emot i utskottet är att det finns en hänvisning till en paragraf var det ska regleras i kyrkoordningen. Dessutom kommer kanske paragraferna inte att stämma, eftersom detta hänvisar till den nuvarande ordningen och vi förhoppningsvis i morgon kommer att ta beslut som innebär andra paragrafnummer och annat. Därför vill vi inte låsa fast det. Det är upp till kyrkostyrelsen att återkomma och tala om var det nya ska stå. Den nya texten, som vi förhoppningsvis tar i morgon, blir då den som ska gälla framöver.

Bifall till utskottet.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag och samtidigt passa på att uppmärksamma en fråga som lätt hamnar i skymundan. Jag hoppas nu särskilt att ledamöterna i Rådet för Svenska kyrkan i utlandet och Visby stift med Sven-Bernhard Fast lyssnar.

Det gäller avsnittet som börjar på sidan 2 i betänkandet under rubriken Medborgarskap och tillhörighet. För den som är bosatt i Sverige finns det inget krav på svenskt medborgarskap för att tillhöra Svenska kyrkan, men det förekommer bland utlandsförsamlingar att man inte gärna ser icke-svenska medborgare som medlemmar i en församling. Jag är såväl svensk som dansk, serb och europé och allt det kan jag vara samtidigt, men jag har bara ett medborgarskap eftersom Danmark bara tillåter ett. Jag har också bara ett medlemskap i en kyrka, nämligen Svenska kyrkan. Det fanns inte någon ruta om ett medborgarskap på inträdesblanketten när jag begärde inträde i Svenska kyrkan, däremot förstås om dopet.

Jag vill därför understryka vikten av att det, när man vill bli medlem i Svenska kyrkan vare sig det är hemma eller utomlands, inte ska spela någon roll vilket land man är medborgare i. Tack.

HANS ULFVEBRAND:

Ordförande! Bifall till utskottet. Jag vill bara säga några ord om motionen 2012:35. Den har tillkommit genom de förtroendevalda i Rådet för Svenska kyrkan i utlandet. Jag är glad över att utskottet ansluter sig till önskemålen i motionen, även om jag förstår att ju närmare man kommer det här med kyrkoordningen, ju snårigare blir det.

Jag vill också påminna om några ord i utskottets överväganden, där det står att detta är ett led i ”den process som pågått under några år i syfte att tydligt inlemma Svenska kyrkan i utlandet i Svenska kyrkans reguljära organisation.” Det gläder jag mig mycket åt. Nästa mandatperiod kommer också två representanter för de förtroendevalda i våra utlandsförsamlingar att ha säte här i kyrkomötet. Jag har glädjen att under den här mandatperioden vara ordförande i rådet och jag blir mer och mer övertygad om, ju mer jag lär känna det, att SKUT har en oerhörd betydelse för hela den svenska kyrkans förankring bland många människor både

hemma i alla åldrar och ute bland många av de 560 000 svenskar som bor längre eller kortare tid runt om på vårt klot.

Bifall till utskottet.

ERIK A EGERVÄRN:

Fru ordförande! Som medmotionär i motion 2012:35 och tillika vice ordförande i rådet kan jag konstatera att syftet med motionen var att få till stånd en ändring i kyrkoordningen, som skulle medge att kyrkoherdar i våra utlandsförsamlingar får samma befogenhet att fastställa kyrkotillhörighet för att därmed möjliggöra deltagandet i valproceduren. Utskottet förslår att motionen ska avslås, vilket jag är närmast tacksam för. Det hör ju till ovanligheterna att utskottet går längre i sin skrivning än vad motionärerna har haft ambition och möjlighet till. Jag noterar att utskottet vill vidga uppdraget till att gälla även annan översyn av gällande förordningar, så att man når upp till syftet att kyrkoherdarna i våra utlandsförsamlingar får den här befogenheten. Jag konstaterar alltså att utskottet går längre och vill göra en bredare analys och får därför närmast säga att jag är tacksam för denna välvillighet.

Jag yrkar således bifall till utskottet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 106.

§ 56 Präster som avsagt sig behörigheten som vigselförrättare

KARIN LÅNGSTRÖM VINGE:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag att avslå motion 2012:38. Det är ju så att den som har avsagt sig vigselförrättarbehörigheten har agerat i strid med Svenska kyrkans ordning. Vi ser också att det är ett litet antal präster som det gäller och att de hör hemma inom ramen för biskops och domkapitels tillsyn. Utskottet konstaterar också att man kan lämna uppgift om detta i Svenska kyrkans årsredovisning, om det är så att kyrkostyrelsen finner det behövligt. Man kan också få reda på antalet genom en enkel sökning i organisationsregistret.

Bifall till utskottet. Tack för ordet.

BERTIL OLSSON:

Jag yrkar också bifall till utskottets förslag att avslå motion 2012:38. Det handlar om att några vill föra register över åsikter och synpunkter. Man vill alltså ha någon form av åsiktsregistrering och det måste vi sätta stopp för. Det är lätt att ta reda på, det ligger under biskoparna. Det är biskopens ansvar och vi har också fått klart med Överklagandenämnden. Vi har överklagat ett ärende, så vi har riktlinjer för hur domkapitlet ska hantera detta när det händer. Vi behöver inte hålla på att jaga syndare, om jag nu vill ha det uttrycket om den som anmäler. Det är upp till vanlig ordning att inte ha några namnredovisningar i kyrkomötet.

Bifall till utskottet.

TOMAS JANSSON:

Ordförande, ledamöter och biskopar! Vigselrätt är inte lika med vigselplikt. När vi tog beslutet att i Svenska kyrkans ordning tillåta vigsel av samkönade par konstaterade vi också, att det är helt okej om man som präst inte vill göra. Det är förenligt med Svenska kyrkans ordning att inte viga samkönade par och det måste så förbli. Vem vill vigas av någon som ogillar att de gifter sig? Vi måste ha respekt för varandras olika uppfattning i frågan och att inte viga och att viga samkönade par är båda hedervärda uppfattningar.

Vad som däremot är en ordningsfråga är att uppgiften att viga ingår i uppdraget som präst. En avsägelse av vigselrätten innebär att man inte är helt och fullt arbetsför. Innehållet i uppdraget som präst avgörs inte av den enskilde prästen. Om man inte vill viga, om man inte vill begrava eller om man inte vill celebrera mässan är igenting för prästen ensam att avgöra. Det ligger i uppdraget. Därför beslöt kyrkomötet förra året att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till åtgärder som säkerställer att samtliga präster i Svenska kyrkan innehar vigselbehörighet. Jag frågar mig om uppdraget är slutfört och om vi har säkerställt det nu. Jag vet inte riktigt. På ryktesvägen har jag hört talas om att det kanske är några stycken som inte äger vigselrätt i dagens läge. Jag tycker att kyrkomötet kan ha rätt att få någon form av statistisk redovisning tillbaka för att se, om det här uppdraget är slutfört eller om vi på något sätt måste ta till andra åtgärder för att kyrkans ordning ska kunna fullföljas, så att alla präster är fullt arbetsföra. Det handlar inte om en åsiktsregistrering, att denna redovisning till kyrkomötet sker med namn, men någon sorts feedback behöver vi för att se när det här uppdraget är fullföljt.

Därför yrkar jag bifall till reservationen till utskottets betänkande.

KARIN LÅNGSTRÖM VINGE (REPLIK):

Det är ju ändå trots allt, oavsett om man vill kalla det åsiktsregistrering eller inte, en markering av dem som har gjort den här åtgärden vad gäller sin vigselbehörighet. Jag tänker att det som det innebär att vi kommer och rapporterar om avvikelser bör ställas emot det problem det är att vi inte har folk som kan hantera vigslar. Det har ju inte varit en anstormning av präster som vill avsäga sig varken vigselförrättarbehörigheten eller hbt-vigslar. Bekymret är inte av den arten att vi här som grupp behöver få en exakt redovisning. Det räcker att biskop och domkapitel har koll på den saken.

TOMAS JANSSON (REPLIK):

Det är lyckligtvis inte någon anstormning än, men är vi helt säkra på att det inte kommer att bli det en gång i framtiden? Jag tror att vi behöver något system av varningsklockor som börjar ringa om anstormningen skulle komma.

KARIN LÅNGSTRÖM VINGE (REPLIK):

Då får vi återkomma i frågan. Jag tycker ändå att det är ett olyckligt utpekande av ämbetsbröder och -systrar som inte delar majoritetens uppfattning i vigselfrågan.

SVEN KRAGH:

Fru ordförande, vänner i kyrkomötet! Jag står som ordförande bland reservanterna i dag. Det gör jag därför att jag tycker det var ett jättebra beslut som fattades i föregående kyrkomöte. Sedan har det behandlats i kyrkostyrelsen och det visade sig då, att vi kunde hantera det beslutet inom kyrkans ram. Men nu är det ju också så, som redan påpekades förra året, att vi själva inte förfogar över detta. Det är faktiskt Kammarkollegiet som medger vilka som ska ha vigselrätt. I det läget tycker jag det är alldeles naturligt att säga, precis som Tomas Jansson säger, att vi som sitter på nationell nivå – inte får reda på vilka det är som har gjort det här men, som det står i motionen – får redovisat hur många av Svenska kyrkans präster det handlar om, både dem i tjänst och dem som har avsagt sig vigselrätten. Jag hoppas naturligtvis att det ska vara noll när man kommer tillbaka och redovisar det här, att arbetet och informationen som domkapitel och andra kommer att syssla med ska innebära att prästerna ser detta som en viktig uppgift i sin

gärning, som en del av uppdraget som präst, att det alltså kommer att visas som nollresultat i det sammanhanget.

Jag tycker det faktiskt är så som Tomas sa, att det kan vara rimligt att kyrkostyrelsen lämnar en uppgift vid två tidpunkter som motionen önskar, 2013 och 2015, om hur många präster som har av sagt sig vigselrätten. Inga namn, inte måla upp dem, men det är viktigt att tala om antalet för oss som ska hantera den här frågan. Jag delar Karins uppfattning att det är jättebra om det inte är några och att det var få som hade gjort det hittills, men för att framtiden ska fungera vore det jättebra om vi fick en signal från dem som har ansvaret att tala med statsmakten och också med Kammarkollegiet och nationell nivå om hur många präster som har av sagt sig. Inom kyrkan hanterade vi det på precis det sätt som kyrkostyrelsen valde att hantera skrivelsen härifrån kyrkomötet. Jag är fullt nöjd med det, men jag tycker det är rimligt att tycka att vi får en liten signal om det här. Det kanske är några stycken och då kanske vi rycker på axlarna, men om det kommer flera måste vi ju faktiskt göra någonting, av många olika skäl. Vad vi ska göra har jag ingen uppfattning om i dag.

Fru ordförande, det framgår väl av mitt anförande att jag vill yrka på reservationen.

KARIN LÅNGSTRÖM VINGE (REPLIK):

Jag tycker ändå, Sven Kragh, att du drar i gång en storm i ett vattenglas. Det är inte ett så stort problem. Jag tycker mig lyssna in en principfråga snarare än en lösning eller ett uppmärksammande praktiskt problem. Vi behöver lita på vår episkopala struktur och den omsorg som våra biskopar lägger ner på dessa bröder och systrar som inte har det lätt i ämbetsfrågan. Märk väl att vi faktiskt fattade beslut om att två variationer av inställning till äktenskapsfrågan är okej i vår kyrka. Det är inte okej att av säga sig vigselrätten, absolut inte, men vi bör ändå ta ett pastoralt ansvar för dem som inte tycker som jag.

SVEN KRAGH (REPLIK):

Jag tycker du är dålig på att lyssna. Det var faktiskt så att jag sa alldeles nyss att jag litar på den episkopala strukturen. Jag har inte skrivit en motion där det står att vi återkommer med frågan som vi ställde förra året. Jag är nöjd med det som kyrkostyrelsen sa, nämligen att biskoparna och det inre arbetet i kyrkan ska få verka i det här sammanhanget. Men om det händer någonting – detta kallas för riskhantering.

KARIN LÅNGSTRÖM VINGE (REPLIK):

Det finns värre risker än detta. Jag tycker det är slöseri med resurser att syssla med den här formen av återrapportering.

SVEN KRAGH (REPLIK):

Om det anses vara slöseri med resurser att ringa till Kammarkollegiet och fråga hur många präster, då kan jag åta mig det uppdraget utan ersättning.

TERESIA DERLÉN:

Ordförande, biskopar, ledamöter! Jag yrkar på utskottets förslag.

Detta är en reservation som fyller mig med både obehag och en viss helig vrede. Det var med glädje som jag för några år sedan röstade ja till vår nya vigselordning, väldigt mycket på grund av kärleksbudet. Det också på grund av kärleksbudet som jag skulle önska att motioner som dessa inte dyker upp på vårt

kyrkomöte. När det gäller motioner i kyrkomötet brukar jag försöka se ifall de för det första bygger upp vår kyrka, om de verkar för liv i vår kyrka och ifall de vill rätta till fel i vår kyrka. Oavsett vad Sven Kragh säger är det här inte en motion som rättar till fel. Det här är en motion som vill leta upp en minoritet och som vill identifiera för stigmatisering. Det nämns inga namn men det är inte så långt från att hålla på att räkna siffror till att sedan om ett tag gå vidare till även namn och identiteter.

Jag skulle tro och jag hoppas att motionären känner att han har rätten på sin sida och att han är rättfärdig i det han gör, men jag är säker på att Paulus också tyckte han var rättfärdig när han förföljde de kristna. Jag är säker på att Svenska kyrkan känner sig rättfärdig när vi håller på med konventikelplakat. Jag tycker det är särskilt graverande att motionären inte är nöjd med den uppgiften som kom fram i utskottsarbetet, att han inte är nöjd med det som står i reciten som finns till förfogande till oss alla här på kyrkomötet, utan att han också måste skriva sin reservation, en reservation som bara skapar en vi- och dom-känsla, som vill lyfta fram fienden till beskådan. Det är i alla fall den känslan som jag får. Och ändamålen helgar inte medlen, som jag hoppas att vi alla är överens om.

Den här motionen är en signal på någonting, det är en signal på att vi ännu inte har lämnat konventikelplakatens tid. Det här är en motion som får majoriteten att torna sig över minoriteten. Så låt oss inte bli verktyg för förföljelsen utan avslå både motionen 2012:38 och reservationen.

SVEN KRAGH (REPLIK):

Det är mycket man ska höra, det måste jag få säga. För mig är det en fråga om att – precis som en av de tidigare som förde den här diskussionen här i kyrkomötet så – fundera över att det inte alls är säkert att det är så. Jag skulle kunna tänka mig att en sådan diskussion av en anhopning av människor som lämnar Svenska kyrkans uppfattning om att vi ska ha vigselrätt. En sådan anhopning kanske innebär att vi ska diskutera om vigselrätten under övervägande på ett annat sätt. Det är att fatta människor på ett alldeles fel sätt om du läser på det här sättet.

NILS GÅRDER:

Ordförande! Jag hade inte tänkt att jag skulle yttra mig i det här ärendet, men när jag lyssnar kan jag ändå inte undgå att säga att jag ställer mig helt bakom utskottets uppfattning att detta inte föranleder någon åtgärd och att detta inte är något praktiskt problem. När man talar om att det skulle vara ett allmänintresse, för så uppfattar jag det, så uppfattar jag att det som är ett allmänintresse ju snarast är att vara uppmärksam på de präster som har frångått vigselrätten men som kvarstår i prästämbetet och i vilken omfattning det förekommer. Det är ju ett uttryck för att det finns brister i vårt sätt att i så fall utöva vigselrätten. Eftersom det sker genom ingripanden från myndigheten och sannolikt är uttryck för att man påpekar vissa brister, kan bristerna kanske vara mycket större. När det gäller de präster som har av sagt sig vigselrätten finns ju ingen som helst anledning att oroa sig för att de felaktigt skulle utöva den. Det gäller snarare dem som har kvar vigselrätten, där man kan tänka att det finns fler som borde frångå den än de som blivit frångådda.

Därmed har jag inte uttryckt någon kritik, men det är ju det som måste vara det allmänna intresset om en utredning skulle göras på det här området, tycker jag.

TOMAS JANSSON:

Jag blir upprörd över att känna mig på de anklagades bänk och att stöd till reservationen här skulle vara ett uttryck för någon typ av åsiktsförföljelse. Jag har ifrån den här talarstolen tidigare och med eftertryck hävdat att vi har två uppfattningar, två hedervärda uppfattningar. Jag är beredd att slåss för rätten att som präst i Svenska kyrkan inte vilja viga samkönade par. Jag tycker att det är en utmärkt ordning att vi har det på det sättet.

Vad som däremot inte är en utmärkt ordning är om präster kan välja och vraka mellan vilka uppdrag i arbetet som präst man förklarar sig villig att utföra. Då har vi ett ordningsproblem i kyrkan och det är i det ljuset som kyrkan tydligt behöver markera att man inte väljer själv vad man gör. Går man in i uppdraget som präst gör man det med de uppgifter som då åligger en.

TERESIA DERLÉN (REPLIK):

Vi har åtgärder i Svenska kyrkan, det vill säga att dessa präster fräntas präst-ämbetet. Det handhas av domkapitel och biskop. Låt dem ta hand om det. Vi behöver inte ta upp kyrkomötets tid eller snarare samveten i en sådan här fråga, för det är åsiktsregistrering. Jag kan inte komma ifrån det. Jag är ledsen ifall det blir en tagg i samvetet för din del.

KARIN LÅNGSTRÖM VINGE (REPLIK):

Jag fortsätter att hävda att det inte är ett så stort problem att det behöver redovisas hit. Det är möjligen ett större problem att det är fler präster som vägrar befatta sig med konfirmandarbete. Det tycker jag är ett bekymmer.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 107.

§ 57 Läro- och ordningsfrågor

HANS OLOF ANDRÉN:

Fru ordförande! Dan Sarkar har i motion 2012:43 tagit upp frågor om Svenska kyrkans lära och ordning och önskar ett uppdrag till kyrkostyrelsen att utreda Svenska kyrkans syn på läro- och ordningsfrågor. Jag talar för utskottet och vi föreslår avslag på motionen.

Dan Sarkar talar om utvidgade läror. Han undrar vilken teologisk innebörd utvidgningen av en lära har och menar att vi behöver en ordning för hur en utvidgning ska gå till. Utskottet känner inte igen sig i denna beskrivning. Att i varje tid tolka och uttrycka vad tron innebär hör till kyrkans ständiga arbete. Det sker ju varje gång när tron utläggs i predikan, i nya böner, i psalmer och i gudstjänstordningar. I portalparagrafen i kyrkoordningen talas det om kyrkans tro, bekännelse och lära i just denna ordning. Den ordningen har inte tillkommit av en slump. Tron är det centrala och utgångspunkten för allt det andra, varav den heligaste tron är på den uppståndne Herren Jesus Kristus, Guds son och världens frälsare, på Skaparen och den Helige Anden. Det är alltså utgångspunkten. Tron föder bekännelse som så småningom uttrycks i lära.

Vad Svenska kyrkan lär, lär sig inte alldeles exakt beskrivas, men grundläggande är förstås portalparagrafen i kyrkoordningen. Där står det att Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, som gestaltas i gudstjänst och liv, är grundad i Guds heliga ord så som det är givet i Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter och är sammanfattad i den apostoliska, den nicenska och den athanasianska trosbekännelsen samt i den oförändrade augsburgska bekännelsen av år 530, är bejakad och erkänd i Uppsala mötes beslut 1593 och är förklarad

och kommenterad i konkordieboken samt i andra av Svenska kyrkan bejakade dokument.

Vi ser här en hierarki av dokument med olika status. Läran är sammanfattad, den är bejakad och erkänd, den är förklarad och kommenterad. Vad är då andra av Svenska kyrkan bejakade dokument? Dit hör givetvis de kyrkliga böckerna, handboken, psalmboken och bönboken, men man brukar också räkna dit en del ekumeniska dokument såsom Svenska kyrkans svar på BEM-dokumentet, alltså nattvard, dop och vigningstjänst, från 1980-talet. Tidigare generationer har alltså från sina utgångspunkter försökt utmejsla hur kristustron ska uttryckas läromässigt. Nu är det vår möjlighet och vår skyldighet att i vår tid och med våra utgångspunkter försöka uttrycka vår allra heligaste tro, men att tala om en utvidgad lära tror alltså utskottet leder alldeles fel.

Vad som är en ordning är heller inte alldeles lätt att säga. Uppenbarligen finns det många bestämmelser i kyrkoordningen som är av ordningskaraktär. Antalet ledamöter i kyrkofullmäktige är till exempel en ordningsfråga. Om vi över huvud taget ska ha något kyrkofullmäktige är också en ordningsfråga. Svenska kyrkan fick kyrkofullmäktige först 1930. Men om vi säger att det inte ska finnas någon demokrati alls i kyrkan utan att hierarkin ska bestämma allt, börjar vi kanske tangera lärofrågor i alla fall. Då får vi fundera på vår syn på vigningstjänsten och kanske rent av på vår människosyn. Var gränsen exakt går för att vi inte längre ska kunna se oss som en evangelisk-luthersk kyrka är inte alldeles lätt att utmejsla och var gränsen till att vi inte är kyrka alls går ännu längre bort. Utskottet menar att det som Centralstyrelsen skrev vid kyrkoordningens tillkomst fortfarande har aktualitet och behöver fortsatt reflektion och läroutveckling med samtal om hur portalparagrafens olika lärodokument ska uppfattas och om innebörden i den förpliktelse till kyrkans lära som ingår i vigningslöftena.

Dan Sarkar tar också upp det egendomliga förhållandet att läroavvikelser hanteras med kallelse till samtal medan ordningsfrågor har mötts av hot om avkravning. Förklaringen till detta är enligt utskottets uppfattning följande. Om en präst eller diakon har övergivit Svenska kyrkans lära *ska* domkapitlet obehörigförklara vederbörande. Det finns inget spelrum för andra åtgärder. Bedömningen att en avvikelse föreligger blir därför avgörande och naturligtvis vill domkapitlet vara övertygat innan en så ingripande åtgärd vidtas. Var går gränsen mellan övergivande av läran och den brottnings med tvivel som hör till vissa perioder i de flesta kristnas liv? För ordningsfrågor har domkapitlet en mycket större arsenal till sitt förfogande. Man kan avstå från att ingripa, man kan ge en skriftlig erinran, provotid och naturligtvis i allvarligare fall obehörigförklara. Detta är nog förklaringen till den skenbart mildare behandlingen av läroavvikelser än av olydnad mot kyrkans ordningar.

Med dessa reflektioner vill jag, fru ordförande, yrka bifall till utskottets betänkande.

DAN SARKAR:

Fru ordförande, kyrkomöte, biskopar! Bifall till motionen. Jag vill tacka utskottet för behandlingen av motion 2012:43. Några av mina frågor har fått svar. Det gläder mig att det har klargjorts vilken tyngd lärofrågor har i förhållande till ordningsfrågor. Det nya ekumenikkapitlet är dessutom i stora stycken suveränt bra och svarar på flera frågor, både om ekumeniska konsultationer och om att få en inbyggd tröghet i läroarbetet. Många frågor väntar ändå fortfarande på svar. Utskottet avvisar behovet av en utredning. Det är tråkigt, eftersom jag då står här

tillsammans med blivande och varande ämbetsbärare med en massa frågor som saknar svar.

Det heter att en präst måste förstå att den ordning som föreligger då man avger sina löften troligen inte kommer att vara densamma framgent. Solidariteten med den kyrkliga ordningen ska dock bestå hela livet. Vad innebär den här *carte blanche*-solidariteten? Eftersom ordningen är ett uttryck för läran kan en ändrad ordning, inte särskilt ofta men någon gång, vara ett uttryck för en förändrad lära. Var finns motprestationen från Svenska kyrkans sida till vigningslöftena? Var finns garantin att lära och ordning inte kan förändras på ett sådant sätt att man inte längre kan stå fast vid sina vigningslöften? Kan kyrkan utan sådana garantier verkligen avkräva bindande löften på blankt papper? Bryter en präst mot sina vigningslöften om prästen bryter mot en lära eller en ordning som står i strid med vad prästen har lovat i sin vinning?

Vidare skriver utskottet: ”Vad kyrkans lära innebär och får för konsekvenser måste alltid vara föremål för reflektion och samtal inom kyrkan som tolkningsgemenskap.” Det ställer jag helt upp på. Vad jag invänder mot är inte att lärans konsekvenser tolkas och anpassas utan att själva läran kan förändras under namn av att man utvidgar den. Utskottet reagerar mot begreppet utvidgning. Nu är det inte jag som har uppfunnit det utan regeringen, som valde att kalla den nya vigselordningen för en utvidgad vigselordning. Och ärkebiskopen förklarade i en intervju, som fortfarande ligger på nätet, att Svenska kyrkan utvidgade äktenskapet. Vad innebär det att Svenska kyrkans lära kan utvidgas? Vilka fler läror kan utvidgas? Har utvidgade läror samma tyngd som utvidgade? Är man som präst bunden av den lära som gällde när man prästvigdes eller den lära som utvidgats? Gäller en lära för blivande präster och en annan för redan prästvigda?

Till sist: Utskottet hänvisar själv till vad Centralstyrelsen anförde vid kyrkoordningens tillkomst om en fortsatt teologisk reflektion och läroutveckling med samtal om hur portalparagrafens olika lärodokument ska uppfattas och om innebörden i den förpliktelse till kyrkans lära som ingår i vigningslöftena. Utskottet vill att arbetet inom detta område ska ske på ett bredare plan än en utredning, dels genom samtal och dels genom ett kvalificerat teologiskt arbete som stöd för detta. Härligt. Hur ska samtalet ske? Var? När? Hur? Mellan vilka? Får jag vara med? Jag anmäler mig härmed till samtalet och ni får gärna anlita mig som kvalificerad teologisk expertis också. Eller är jag inte inbjuden? Tack.

HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Dan Sarkar berör problematiken hur man ska förhålla sig till prästlöftena om kyrkan under prästens arbetsliv kan ändra både lära och ordning. Kan man verkligen kräva solidaritet med ännu okända läror? Det verkar då som om Svenska kyrkan skulle kunna hitta på vilken konstig lära som helst, men så är det naturligtvis inte. Det är tron som är det grundläggande och läran våra försök att uttrycka tron i vår tid. Antagande av lärodokument är omgivet av en synnerligen gedigen process. Förutom att Läronämnden kan avstyrka vissa delar av exempelvis en ny handbok eller en ny psalmbok gäller sedan förra året, den 1 januari 2011, att biskoparna i praktiken har vetorätt mot förslag som de anser strida mot läran. Processen att gå emot biskoparnas uppfattning är så komplicerad och tidskrävande att biskoparnas godkännande i praktiken krävs för att det ska bli något beslut.

En nyhet i årets kyrkomöte är att den praxis med ekumeniska konsultationer om viktiga beslut som tillämpats i ett antal år nu kodifierats i det nya ekumenikkapitlet i kyrkoordningen. Jag tror därför inte att man behöver vara så

bekymrad över att läran ändra sig. Det är en synnerligen komplicerad process i kyrkomötet om vi ska ändra på det.

Bifall till utskottet.

DAN SARKAR (REPLIK):

Då behöver man inte vara bekymrad, men får jag vara med och samtala?

HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Samtal förs väl för ögonblicket inte i mer organiserade former, men jag har tyckt mig märka ett ökat intresse för teologiska samtal de senaste åren. Man vill göra teologi på alla möjliga olika sätt. Det har kommit ett antal nya tankesmedjor och man arbetar med teologiska frågor på ett helt annat sätt än för en tio, femton år sedan. Jag tror det finns många arenor som man kan vara verksam på om vill bidra till det teologiska samtalet. Att tolka tron i vår tid är en viktig uppgift för oss och jag tror det finns arenor för detta.

DAN SARKAR (REPLIK):

Eftersom det var Centralstyrelsen som hade önskat att vi skulle fortsätta ett samtal om det här, får jag väl återkommer med en motion i ärendet nästa år.

BERTIL MURRAY:

Fru ordförande, biskopar, ledamöter! Många gånger kan ett utskotts betänkande med bakgrundstäckning och överväganden vara intressantare än själva utskottsförslaget. Det som skrivs i betänkandet skrivs på något sätt i sten. Åratal eller kanske något decennium senare går ett nytt utskott tillbaka och citerar det som tidigare har sagts. Därför måste orden vägas väldigt noga när ett utskott skriver sitt betänkande.

Jag skulle först vilja rikta ett tack till kyrkomötet för nyordningen att även särskild mening av ersättare bifogas utskottets betänkande. Jag tog vara på den möjligheten. Jag menar att utskottet på två punkter i sin bakgrundstäckning i det här betänkandet och i sina överväganden ger en felaktig bild av verkligheten. Det känns inte lyckat när det i bakgrundstäckningen klipps in en text där ekumeniska sekretariatet försvarar tidigare misstag, det som en stor minoritet upplevde som ett misstag för några år sedan. Det hade varit klädsamt med ett beklagande. Nåväl, jag är tacksam över möjligheten att i min särskilda mening få ge en alternativ beskrivning och, som jag tror, en sannare bild. Det är möjligt för var och en, också för er som inte finns här i lokalen, att gå in på kyrkomötets webbplats och titta på betänkandet och på min formulering.

Motionären efterlyser en utredning kring Svenska kyrkans syn på läro- och ordningsfrågor. Utskottet avvisar förslaget men avslutar sitt betänkande med orden: "Det behövs samtal på ett bredare plan inom kyrkan men också ett kvalificerat teologiskt arbete som stöd för detta." Jag uppfattar att motionären därmed har fått gehör för en del av det han efterlyser men skulle naturligtvis gärna vilja se att utskottet ett kommande år, när frågan kommer tillbaka, utvecklar frågan hur det här ska ske, både det breda samtalet och den djupa bearbetningen.

HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Bertil Murray skriver i sin särskilda mening att den här processen med konsultationer inför vigselbeslutet skönmålas i betänkandet, att det är en segrarens berättelse. Jag håller delvis med Bertil. Trots att vi arbetade under så

oerhört lång tid med vigselfrågan eller frågan om homosexualitet – det började redan 1971 eller något sådant med Holsten Fagerberg – och vi genom åren har fått massor av litteratur att läsa och haft många behandlingar i kyrkomötet och så vidare, blev det väldigt bråttom just på slutet. Det är naturligtvis inte bra att dessa konsultationer genomfördes under en så stor tidspress, till och med efter att beslutet hade fattats. Det är naturligtvis inte tillfredsställande.

BERTIL MURRAY (REPLIK):

Jag tackar för det erkännandet från utskottets företrädare.

BO HANSON:

Det är svårt att avge eviga löften. Jag uppfattar att man vid prästvigningen lovar en hel del. Det är svårt att veta vad de kommer att innebära i varje konkret situation i framtiden. Låt oss jämföra när vi lovar varandra att vara trogna tills döden skiljer oss åt. Att då efter ett tag komma och säga, att den kvinna jag gifte mig med inte är samma kvinna som den jag har nu här intill mig, hon har förändrats, hon är inte samma person, det tycker jag är den obotfärdiges förhinder.

DAN SARKAR (REPLIK):

Jag instämmer med Bo Hanson.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 108.

§ 62 Ersättning för kyrkliga handlingar

MATS JOHANSSON FLYGG:

Kära ledamöter av kyrkomötet, biskopar, åhörare och ordförande! Frågan om ersättning för kyrkliga handlingar har vi haft uppe tidigare. Jag ansluter mig till utskottets förslag att avslå motion 2012:32. Däremot vill jag lyfta lite av den problematik som ibland framskymtar. Det handlar om möjligheten för dem som tillhör Svenska kyrkan att kunna få den präst som de vill ha för de förrättningar som det handlar om. Den frågan kan belysas på väldigt många olika sätt. Ibland är det så att kyrkoherden i det pastorat där till exempel en vigsel eller en begravning ska förrättas svarar, att vi vill erbjuda våra egna präster. Den frågan har inte fullkomligt utretts och gjorts tydlig på alla ställen. Därför möter jag ibland frågor kring detta.

Nu vet jag att vi kommer att få en genomgång av clearingsystemet och jag vet också att kyrkostyrelsen har tagit upp frågan och försökt göra en översyn. Det vill säga att man har gått runt och frågat ett antal präster, man har frågat domkapitel eller kanslichefer inom våra stiftsledningar hur det har utgestaltat sig. Några stora problem finns inte, men då och då kommer de här frågorna tillbaka. Jag litar på att vi har möjligheten att få frågan kanske lite mer utredd när tid nu ges, efter det att organisationsfrågan har genomlysts och beslutats. Det känns väldigt bra på sitt sätt. Jag vet ändå att det finns en del grupper som känner att detta är lite osäkert. Där har vi bland annat den pensionerade arbetskraft som finns bland prästerna.

Jag tror att frågan återkommer men yrkar ändå fortfarande på att utskottets betänkande ska vara giltigt för ett bra beslut.

TOMAS JANSSON:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag har inget yrkande men tar tillfället att tala i frågan. Fisk har länge verkat för att det är viktigt, att kyrkans medlemmar ska kunna ha sina familjepräster. Man ska kunna påverka valet av präst vid kyrkliga

handlingar. Det här är ett sätt att förstärka de kyrkliga handlingarnas roll, att människor verkligen vill döpas i kyrkan eller att man vill vigas i kyrkan. Jag tycker kanske att utskottets betänkande andas lite för mycket att allt är väl beställt. Man pekar på att inget hindrar prästen att utan betalning utföra de kyrkliga handlingarna och det är ju mycket riktigt. Precis så fungerar det i många fall. Präster ställer upp vid släkt och vänners olika typer av förrättningar utan att ta betalt.

Problemet är alla de andra medlemmarna som har fått någon slags relation till en präst man tycker om, men där relationen inte är så nära. Där är det lite svårt att förvänta sig, att prästen ska ställa upp på sin fritid utan ersättning. Vid de tillfällena blir det väldigt ofta ett nej. Man har inte möjlighet att ta på sig förrättningen i fråga. Den enkät som gick ut till kyrkoherdarna andades också att allt är väl beställt och det kanske det är ur kyrkoherdarnas synvinkel. Ordningen som är nu är, att man inte alls behöver förordna någon önskad präst. I fjorårets beslut sa man att en generös tillämpning skulle användas, men det finns inga mekanismer som tvingar kyrkoherden till en generös tillämpning och väldigt ofta är tillämpningen inte alls särskilt generös.

Det jag vill säga här utmynnar i en förhoppning. Min förhoppning är att den översyn av clearingsystemet som pågår ska kunna ta tag i detta. Ofta kan det i sådana fall där clearing är aktuellt förekomma, att man har plockat in en önskad präst någon annanstans ifrån. Om det kunde dyka upp någon sorts tydliga direktiv på hur prästdelen i clearingens lämpligen då kan betalas ut som arvode till tjänstgörande präst, har vi i alla fall underlättat lite. Jag sätter därför mitt hopp till denna clearingöversyn. Tack.

STEN ELMBERG:

Herr ordförande, ledamöter, biskopar och övriga åhörare! Jag har genom mitt uppdrag i kyrkostyrelsen fått följa det här ärendet ganska nära hela tiden och det var Uppdrag granskning som egentligen satte fingret på den heta knappen, vilket var bra, tycker jag. Det är inte bra att de här lägena så att säga har skett med svarta pengar. Jag misstror inte den undersökning som kansliet gjorde här och som vi fick redogjort för oss både i kyrkostyrelsen och här genom kyrkomötet i utskottets arbete.

Däremot vet jag att det är två system här som inte riktigt fungerar. Om vi tänker oss att vi har en karta för någonting och att vi sedan i realiteten har en terränglåda, om jag får uttrycka det så som vi normalt uttrycker det i mitt arbete. I terränglådan finns det mycket människor och när man möter en präst, kanske lite närmare om det är en institutionspräst, i fängelse, sjukhus, skola eller inom försvaret till exempel, skapar man ofta en väldigt god kontakt. Då är det så som flera har nämnt här tidigare, att det ska finnas möjligheter att man genom denna kontakt och detta förtroende som man redan har skapat för den prästen man vill ta del av kyrkans tjänster och förrättningar.

Å andra sidan, om vi tittar på detta med kartan, är det först så, att församlingen själv har rätt att bestämma om man vill betala den här prästen eller inte. Ett godkännande som nu ligger i förslaget är att resan ska kunna betalas. Det tycker jag är en bra början, men jag känner ändå inte att vi har nått ända fram. Det står också i våra texter till kyrkomötet i dag att det ska räknas in i clearingsystemet framöver, hur man ska lösa detta. Jag tar inte upp denna fråga för att jag tror att präster kommer att bli jättefattiga. Jag tror att man kan hantera en och annan förrättning mellan varven utan att få betalt, självklart. Men jag vill också säkerställa på det sättet, att förrättande präster inte ska behöva känna att

de ställs inför det läget. Människor som ni vet är ju alltid i dag beredda att betala för saker. Om man vill ha färska eller frysta räkor väljer man och lägger den slanten extra.

Jag tycker nog ändå att kyrkomötet ska kunna ge uppdraget till kyrkostyrelsen att påskynda detta, att det inte glöms bort i clearingutredningen. Det är syftet med att jag skriver detta. Jag vet nämligen, då jag reser ganska mycket runt om i landet, att det är många präster som ställs inför denna fråga, hur man ska hantera detta på ett riktigt sätt. Man ska kunna säga till anhöriga eller brudpar eller föräldrar som ska döpa sitt barn att "jag har betalt för det här, glöm bort det". Alltså, att man kommer ifrån den diskussionen överhuvud taget i vår kyrka. Den har egentligen överlevt sig själv med den personliga ersättningen.

Därför lyfter jag den här frågan. Vägarna in i kyrkan vet vi är väldigt olika. De sker på ett mångfacetterat sätt i dag. Kanhända är det att man möter en präst på en arbetsplats och på det sättet får kontakt med kyrkan och vill ha en förrättning. Så fördjupas kontakten. Att vi kan se de här delarna tycker jag är väldigt viktigt. Som sagt var, att skriva en motion om detta var framför allt för att skapa en trygghet för förrättarna. De ska inte behöva svara på den här frågan mer än att säga: Ja, jag har betalt.

Därför skulle jag naturligtvis från början ha yrkat bifall till motionen 2012:32, vilket jag härmed gör nu. Tack.

MATS JOHANSSON FLYGG (REPLIK):

Den här typen av situationer kan ibland uppkomma. Jag har en. En präst begärde att få ut en reseersättning och åkte cirka tio mil. Enligt anvisningarna fick han reseersättning men tog inte ut något, eftersom han ändå var bekant med familjen. Den dag som familjen ringer upp prästen säger de: "Tack, det var en jättefin begravning. Men varför kom det ett brev från vårt pastorat som tog ut reseräkning för din skull?" Där har vi en sådan situation som jag tror kan vara något som Sten och Sven lyfter fram. Då känner vi inte någon rättstrygghet. Visst kan jag ställa upp och göra en tjänst för en familj, och jag tror att många kan det, men det kan få konstiga konsekvenser. Tack.

SVEN KRAGH:

Herr ordförande! Vi har väckt den här motionen, 2012:32, därför vi tycker det är lite spännande att de hur man ser på arbete i kyrkomötet. Är det så att man är pensionär och går in och gör en tjänst i församlingen och är anställd får man ett arvode. Det gäller lön för den. Men är det så att man blir uppmanad av en församlingsbo att ställa upp och ta en begravning, därför att man har varit involverad i församlingen och kanske bött där länge eller kanske i grannförsamlingen, får jag reda på att "du är så välkommen, men jag tänker inte förordna dig och några pengar kommer du inte att få. Men du är välkommen." Den bilden av Svenska kyrkan tycker jag vi måste sudda ut. Svenska kyrkan som jag bejaktar har territoriella församlingar och gränser för det, men vi har också människor som inte riktigt fattar de där gränserna och hur regelsystemen ser ut. Därför är det viktigt att vi börjar sätta församlingsbornas önskemål i första hand.

Vi har lärt oss under det här långa strukturarbetet som vi ska ta beslut om i morgon, att människors relationer till kyrkan är väldigt, väldigt svaga. Jag tror att vi i kyrkan måste se det på det sättet att de som har skapat relationen till några som gör att de vill ha med prästen eller diakonen i olika situationer – i det här fallet gäller det de kyrkliga handlingarna, så det handlar bara om prästerna – i det som är viktigt för dem, att vi vågar erkänna och vara generösa i det systemet, inte

bara för församlingsborna utan också mot de präster som har gått i den här tjänsten tidigare och kanske vill resa över församlingsgränserna. Nu är det ju så att alla inte kan rymma detta inom den partiella tjänst som man har utan ibland måste försöka klara upp den här situationen utanför. Alla är inte släkt som ber oss att komma.

Därför yrkar jag bifall till motionen 2012:32, precis som Sten. Tack.

VIVIANNE WETTERLING:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2012:32. Det gör jag för att jag ser vikten av att ett helhetsbegrepp i frågan om ersättning för kyrkliga handlingar sker skyndsamt. Jag var medmotionär i frågan om att förbjuda de så kallade vita kuverten för präster och jag var medmotionär i frågan om att förbjuda de vita kuverten för andra församlingsmedarbetare. Det var för några år sedan. En kollega till mig frågade hur många jag har i min församling som önskar sin präst vid en förrättning. Jag sa att jag har max tio per år. Hon sa: "När det gäller min del får du lägga till en nolla och det gör djupa hål i församlingens plånbok." En annan kyrkoherde jag hade samtal med sa att han kategoriskt sa nej till andra människors önskan att få ha sin präst vid förrättningar. Han sa att dessa personer ju kan betala ur sin egen plånbok, men jag tycker inte att det är en bra lösning. Jag måste erkänna att jag ibland erbjuder mig själv och det har skett med viss framgång. Jag tycker inte heller det är en bra lösning att alltid göra det.

Jag säger ja till motionen som är skriven, 2012:32. Det är för att tiden går och att ganska många församlingar tycker att detta är ett stort problem. Tack.

MATS JOHANSSON FLYGG (REPLIK):

Bara för att klargöra utskottets mening är det också så, att det finns utredningar som har gjorts. Där har vi 500 präster som inte är i tjänst och lite av varje som finns som grund för utskottets bedömning. Utskottet har gjort sin bedömning. Jag står naturligtvis bakom den och den ska utan tvekan lyftas fram. Fortfarande gäller att vi väntar på clearingfrågan och jag ser förstås gärna att frågan om ersättning tas upp i samband med den. Tack så mycket.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 113.

§ 63 Kyrkoantikvarisk ersättning

SIGVARD OLSSON:

Ordförande, ledamöter av kyrkomötet, åhörare! Jag talar för utskottet. Av framställningen framgår att utskottet yrkar avslag på motion 2012:19, vilket härmed biträdes. Motionen har det vällovliga syftet att ta upp en ständigt aktuell fråga för vår kyrka. Kyrkan har på olika håll svagare ekonomi och starkare ekonomi. Det gör att den här frågan alltid kommer upp. Kan man fullfölja åtagandet gentemot svenska staten och den överenskommelse som träffades inför kyrkans förändring år 2000?

Ersättningen av staten utgörs av motiverade kostnader. Förvaltande församlingars egen ekonomi ska inte vara avgörande för detta. Det får alltså inte ingå i utjämningsystemet på något vis. Lagen om kulturminnen från 1988 är grunden för det här, revideringen 1998 och sedan överenskommelsen som träffades med svenska staten inför kyrkoförändringen år 2000. Kyrkostyrelsen har arbetat med revidering av det här förslaget 2011–2012 och det har fastställts av kyrkostyrelsen. Arbetet med att ta fram en handbok för detta pågår för att ge kunskap om hur man förfar. Det kan vara lite olika i olika stift hur man får tilldelning och hur

man kan täcka upp kostnader, kanske för förbättrade värmesystem upp till 90 procent av kostnaden.

Strukturutredningen hade också detta ärende uppe. Då var tanken att stiftens skulle ta ett större ansvar för den här delen av finansieringen, alltså självfinansieringen. Det var då också på förslag att man skulle utväxla någon form av kostnadstäckning, det som mellan kommun och landsting kallas skatteväxling. Remissen gav däremot inget stöd för det vid det här tillfället, utan kyrkostyrelsen och utredningen får arbeta vidare med förslaget.

Mot bakgrund av detta och arbetet som fortgår i den riktning som motionären önskar är utskottets förslag att motion 2012:19 avslås och vi hemställer till kyrkomötet om kyrkomötets bifall till detta. Tack för ordet.

PATRIK EHN:

Herr ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! Vi människor har många olika identiteter. Vi som träffas här i Uppsala under några dagar är till exempel inte bara svenskar och kristna. Vi bär också med oss en rad olika lokala och regionala identiteter. Att vårda vårt kulturarv är ett viktigt led i att stärka dessa identiteter. Svenska kyrkan har i dag rätt till viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader. Ersättningen fördelas av Svenska kyrkan från nationell nivå till stiftens och vidare till lokal nivå. Fördelningen av medel sker i samråd med Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna. Jag tycker det är bra att man utnyttjar kompetensen där.

Dagens moderna människa lever i hög grad i nuet och jag är inte så säker på att det alltid är så hälsosamt för själen. Tvärtom ingår det i den andliga friskvården att vi vårdar våra rötter. En människa, och för den delen ett folk, utan historia har nämligen svårare att möta framtiden. Att vårda vårt kulturarv handlar lika mycket om respekt för våra förfäder som ansvar för kommande generationers svenskar.

Eftersom det redan pågår ett omfattande arbete i den riktning som motionären önskar yrkar jag bifall till utskottets förslag.

ULLA RICKARDSSON:

Jag hade egentligen inte tänkt begära ordet, men så blev det så ändå. Anledningen var att jag tycker att min önskan tillgodosedd, fastän motionen 2012:19 är avslagen, genom att det i texten står att den nationella nivån bland annat har framfört till stiftens att ersättningsnivåerna bör höjas. För 2013 är det då avsatt 600 miljoner och för 2014 600 miljoner till antikvarisk ersättning, trots att pengarna från staten är 465. Att det kan bli 600 beror på att de helt enkelt inte har gått åt utan att det finns pengar över, lika väl som det finns ett behov. Handbok är också på väg för det här.

2014 ska det tas upp nya förhandlingar med staten. Då är det viktigt att vi ger till känna att det här behovet finns. Vi är helt övertygade om detta, men lokalt kan man inte svara upp mot kraven där. Vi vet vad strukturutredningen sa, som vi avslög. Den sa att stiftens skulle hantera våra kyrkobyggnader. Då kanske vi hade lyckats bättre. Vi får se vad den kommande utredningen kommer fram till.

Jag vill också säga, att man på nationell nivå har ett väldigt gott samtalsläge med Riksantikvarieämbetet. Det är snarare så att vi ute i stiftens kan ha lite jobbigare med länsstyrelserna, som inte ser utvidgade användningsområden på samma sätt som man säger att Riksantikvarieämbetet gör. Det är därför viktigt att jobba med länsstyrelserna på ett väldigt tidigt stadium och diskutera med dem. Då

kanske vi lättare kan klara av att använda de här pengarna. De är mycket vällovliga.

Bifall till utskottet. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 114.

§ 64 Hållbart skogsbruk

STEN PERSSON:

Ordförande! Jag talar för utskottet och tillstyrkan av utskottets förslag om att motionerna 2012:9 och 2012:11 ska avslås. Låt mig inleda med ett tack till Ylva Wahlström och Marie-Helena Fjällås för era motioner som gett oss möjligheten att diskutera detta viktiga ämne.

Svenska kyrkan ska i sin förvaltning av prästlönetillgångarna självklart ta ett stort miljöansvar. Vi gör det utifrån vårt ansvar för skapelsen men också för att vi tror att ett högt miljökunnande är ekonomiskt försvarbart. Som framgår av bakgrundstexten är allt skogsbruk i prästlönetillgångarna certifierat enligt PEFC respektive FSC, eller enligt båda. Frågan hör enligt kyrkoordningen egentligen hemma på stiftsnivå, då förvaltningen av prästlönetillgångarna hanteras av respektive stift. Stiftens egendomsförvaltningar samarbetar i miljöarbetet liksom på många andra områden, för att vi vet att vi tillsammans har större kunskap än var och en för sig. Det finns inget enkelt svar som löser bevarandet av alla värden i form av biologisk mångfald, ett minimum av miljöpåverkan samt hänsynstagande till kulturmiljövärden och människors rätt att vistas i marker enligt allemansrätten, minskad påverkan på klimatet genom utsläpp som kan kopplas till våra aktiviteter i skogsbruk och jordbruk.

I en historisk tillbakablick har inte alltid skogsbruket skett med det allmännas bästa för ögonen. Under 1800-talets andra hälft i samband med sågverksindustrins framväxt längs norrlandskusten skedde rovdrift genom så kallad dimensionshuggning. Det innebar att man tog ut alla mogna grova träd i en första våg, detta i tro att övriga träd skulle växa till sig. Nästa gång man behövde timmer högs de då grövsta träden. Det fanns inga krav på återbeskogning eller ens en skogsbrukslag som reglerade svenskt skogsbruk. Detta skogsbruk kan sägas vara någon form av kontinuitetsskogsbruk, som föreslås av motionärerna i motion 2012:11. Jag kanske också får påminna om det skövlingsskogsbruk som från och till har präglat vårt land vad gäller framtagande av träkol, för järnbruksindustrins behov, behov av ved för tillmätning i gruvdrift och svedjebränning av skogsmark för odlingsmark att så rågen i. En variant av skogsmissbruk var betesdrift i västra Småland och Hallands skogsbygder, som skapade stora ljunghedar. Men det var andra tider och folk kämpade för sin överlevnad.

Historien har mycket att lära oss, men då måste vi också sätta oss in i den och ta vara på erfarenheter som vunnits, positiva och negativa. Mycket av det som upplevs negativt med modernt skogsbruk kan knytas till en period som tidsmässigt kan sättas till tiden för mekaniseringen av svenskt skogsbruk eller 1960-talet och framåt. Då gjordes många kalhyggen, som inneburit svåra miljöer och naturvårdsmässiga tillkortakommanden. Dessutom fanns det stora sammanhängande arealer i samma utvecklingsfas. De behövde åtgärdas efter att tidigare emulsionshuggningar sänkt virkesråd och lämnat efter sig fel trädslag.

De två skogsskötselmetoder som är vetenskapligt beprövade bygger båda på att en trakt i taget avverkas. Med trakt menas en avverkad yta, men det behöver inte vara en kal yta, för att prata i klartext. Den ena metoden benämns i dagligt tal för kalhyggeskogsbruk, den andra blädningsskogsbruk. Skillnaden dem emellan

är en fråga om storleken på ytan som avverkas samt att kontinuitetsskogsbruk kräver fullskiktad skog, som är en mindre vanlig skog. Kontinuitetsskogsbruk i tallskog medför att resultatet blir granskog. Det, bland annat, lärde vi oss av dimensionshuggningar på 1800-talet. Kontinuitetsskogsbruk förutsätter också att det blir ingrepp i samma område flera gånger per tidsenhet. Det går åt en längre sträcka att samla ihop fullt lass och därmed mer spår i terrängen per kubikmeter virke.

Jag tänker ha en spännande fortsättning i mitt andra inlägg.

PATRIK EHN:

Herr ordförande! Förra motionen, 2012:19, gällde kulturvården. Dessa motioner, 2012:9 och 2012:11, handlar om naturvården och om att förvalta Guds skapelse, som även föregående talare påpekade. Som jag själv påpekade i mitt förra anförande lever den moderna människan i alltför hög grad i nuet på ett sätt som inte är hälsosamt för själen. Denna livsstil påverkar inte bara oss själva som människor utan också vår miljö.

Svenska kyrkan är Sveriges femte största skogsförvaltare och med det följer givetvis ett stort ansvar. Stiftelsen Skogsbrukets forskningsinstitut konstaterar att Svenska kyrkan tar detta ansvar. Skogsbruk kan vara både ekologiskt och ekonomiskt hållbart och kontinuitetsskogsbruket visar att detta är möjligt. Det handlar, precis som inom kulturvården, om att förstå den viktiga länken mellan gårdag och morgondag och mellan forntid och framtid, om man så vill.

Liksom utskottet tycker jag, att Svenska kyrkan har en hög ambition inom skogsvårdsområdet. Därför yrkar jag också bifall till utskottets förslag.

LENNART KJELLIN:

Herr ordförande! Det land som vi har förmånen att leva och verka i är ett kulturlandskap format av människor framför allt under de senaste 1000 åren. Svenska kyrkans skogar, där förvaltningen är delegerad till de 13 stiftet, bör också i framtiden skötas klokt och framsynt. Det är i första hand en affärsmässig ekonomisk förvaltning, där ett trakthyggesbruk är en väl beprövad och genomforskad modell. Modellen fungerar som uthållig råvaruförsörjning till industri och som energi i form av skogsbränsle till värmeverk.

Stora överskott i kyrkans verksamhet har under åren levererats och kan framledes fortsätta att göra det, om vi håller fast vid nuvarande modell. Kontinuitetsskogsbruk i olika former har provats under mer än 50 år under 1900-talet. Det ledde till dåliga resultat när det gällde produktion och ekonomi. Exempel på det är den så kallade gröna lögnen i Norrlands inland på 1950-talet. I Tyskland och Österrike minskar användningen av skogsskötselmetoden blädning och plockhuggning. Där är ändå förutsättningarna att använda sådana metoder betydligt bättre än i Sverige. Att avsätta stora arealer till så kallad fri utveckling får till följd, att skogen inte utnyttjas på ett optimalt sätt. Här kan också nämnas, att välskött växande skog binder koldioxid. Självklart ska trakthyggesbruket bedrivas med hänsyn till natur och miljö. Kyrkans skogar är, som Sten Persson sa, certifierade och det finns både kyrkoreservat och andra naturreservat på kyrkans marker.

Miljöarbetet kan naturligtvis förbättras. Ett problemområde som behöver utvecklas är sönderkörning och spårbildning av tunga maskiner vid avverkning. Men låt oss fortsätta på den inslagna vägen och förvalta och utnyttja den ur flera synpunkter värdefulla och förnyelsebara resurs kyrkans skogar utgör på bästa sätt. Bifall till utskottets förslag.

JAN FRIHEDEN:

Ordförande, kyrkomötesdeltagare, biskopar, ärkebiskop, övriga åhörare! Jag talar för motionärerna och yrkar bifall till motion 2012:9, punkterna 2 och 3, och motion 2012:11, punkt 2. Bakgrunden till detta är att prästlönetillgångarnas förvaltning enligt kyrkoordningen endast anger skälig hänsyn. Det är därför mycket som behöver göras. Det är kyrkostyrelsen som har det övergripande ansvaret och därmed allas vårt ansvar för skapelsen.

Jag har fått in synpunkter från folk ute i Sverige, som på ett eller annat sätt har drabbats. Även på kyrkans marker har det gjorts misstag. Sten har berättat lite grand om skogens historia på ett jättebra sätt. Jag sitter också med i utskottet, dock bara som ersättare. Jag har, när det gällde motion 2012:11 och avslaget till den, noterat att det skulle hållas ett oktobermöte. Jag kollade upp detta möte, där en man från SLU, Lars Lundqvist, informerade om kontinuitetsjordbruket som han i stort sett inte gillade. Det var dock på en sådan nivå att det nästan var beklagligt, tycker jag. Jag skulle kalla det mullenivå. Jag tycker det skulle vara mer seriöst, när man ska få information om de möjligheter som finns inom skogsbruket och – så att säga – möjligheterna till en fortsättning på ett ansvarstagande för skapelsen.

I förra numret av Kyrkans Tidning står det om hänsynsfullt skogsbruk. Det är en av våra medlemmar, Marie Karlsten, som har beskrivit hur man har avhänt sig till mark till kyrkan och hur man sedan bedrövad så småningom hittade Sörmlandsleden där. Sådana misstag får inte göras. Det är viktigt att detta övergripande ansvar gör, som vi också säger i motionerna, att man tar ansvaret för utbildning av alla dem som behandlar skogarna, och även jordbruket och andra marker. Det är viktigt att vi gör det på ett sådant sätt, att vi inte bara finns där för en kort stund.

Certifieringen ska jag också ta upp. Den tror inte jag på. Den information jag har fått säger är det bara handlar om ett tillfälligt uppehåll. Sedan kan man fortsätta igen. Jag tror på att kyrkan själv måste ta ansvar, åka ut, titta på de bra sakerna och ta till sig dem. Tack.

STEN PERSSON:

Ordförande! Om kontinuitetsskogsbruk är lika med plockhuggning av många och grova träd, kan enligt svensk skogsforskning den metoden användas på två till fem procent av skogsmarken i landet. Vi sköter redan i dag den arealen och mer därtill ur aspekten lönsamt skogsbruk på ett mindre acceptabelt sätt. Vi gör detta av hänsyn till tätorter och dess invånare, som vill ha orörda skogsmiljöer att ströva i och att titta på. Vi gör det av hänsyn till biologisk mångfald. Men låt mig bara säga, att det är mycket vanligt att biologisk mångfald försvinner på grund av igenväxning. Vi behöver frihugga träd och ofta gamla grova träd som kan vara värdar för en mängd arter som är ljusgynnade och lever på barken och i trädens ihålligheter.

De marker som finns inom prästlönetillgångarna är inte bara skogsmark utan även inägojord och betesmark. För betesmarken är det största hotet igenväxningen. Det öppna landskapet säger vi ju alla att vi vill värna. Det är stora arealer som tidigare har varit betesmarker men som växt igen med sly eller blivit allmänt träd- eller buskbeväxta och därmed räknas som skogsmark. Nog vill vi att de hellre ska skötas som just betesmarker än som skogsmark. Övrig skogsareal på 95 till 98 procent ska skötas med *stort* hänsynstagande till natur- och miljövärden, men det får gärna vara ett lönsamt skogsbruk. Jag önskar att vi alla får möjlighet att delta i diskussionen, där modernt skogsbruk visas och debatteras. Allt är inte

nattsvart med det nationella skogsbruket som vi bedriver i Sverige och i prästlönetillgångarna.

Så har vi frågan om vi borde avsätta 20 procent av kyrkans skogsmark till fri utveckling. Härom veckan såg jag en uppgift om, att Sverige var sämst i EU med att skydda mark. Endast 13 procent var skyddad enligt en rapport som tagits fram i EU. En annan uppgift, i Kyrkans Tidning nummer 44 2012, berättar att skyddad mark och frivilligt avsatt mark för naturvårdsändamål uppgår till en fjärdedel av skogsmarken. Ja, mer än 20 procent. Artikeln hänvisar till en webbplats som via kartor visar skyddad skog i landet. Nu ska villigt erkännas att fri utveckling inte alltid är positivt. Nej, jag hoppas att motionären är medveten om, att fri utveckling betyder just fri utveckling. Där får inga ingrepp göras, inte ens för att öka möjligheten för en rik biologisk mångfald. Till exempel kan man inte elda skog eller bränna den där, men en del av certifieringskraven är att vi ska ha brandfält. Det är trots allt lämpligast där vi har kalavverkad mark eller där vi har tagit bort de träd som står för mest ekonomiskt värde. Därefter tänder vi eld på ris och sådant som är kvar och då kan vi få blommor som brandnäva och svedjenäva att komma upp till ytan igen, med 60 till 100 års mellanrum. Tack.

JAN FRIHEDEN (REPLIK):

Jag skulle bara vilja säga det som inte är sagt här. Jag har följt med i skogsutvecklingen. 1980–1984 satt jag i Naturskyddsföreningens riksstyrelse för att jobba mot skogsbruket. Det var först när det blev skydd av gammelskog och sådant – det kom så sent som 1979 för de här § 3-skogarna – som det blev likställt mellan produktionsmålen och miljömålen. Kyrkan har ju möjlighet att avsätta dessa reservat också som kyrkomark. Jag tyckte det var rätt bedrövligt. Vissa av stiftet har knappast någon kyrklig mark, men till exempel Skara är jätteduktiga. Tack.

STEN PERSSON (REPLIK):

Utbildning är viktigt och jag vet att vi i egendomsnämndernas gemensamma organisation ENSO kommer att satsa mer på utbildning och förkovra oss framöver. Sedan försöker vi använda den expertis som finns och som bygger på vetenskaplig grund. Ingen har ännu forskat fram någonting om kontinuitetsskogsbruk i Sverige som man kan peka på, men gamla erfarenheter pekar på att det inte är någon framkomlig väg. Vi ska alla hjälpas åt att göra vår förvaltning av prästlönetillgångarna ännu bättre.

JAN FRIHEDEN (REPLIK):

Det finns ju något som heter de fjällnära skogarna. Det var först väldigt sent som de fick skydd. De markerna kan man mycket väl låta ligga och behålla sitt naturvärde. Tack.

IRENE OSKARSSON:

Ordförande! Jag kunde inte låta bli, när jag hör att en av Sveriges mest kompetenta personer som har forskat i 30 år på kontinuitetsskogsbruk avfärdas med en lite fnysning här framme. Lundqvist är en av de bästa vi har i ämnet i Sverige.

Jag har nämligen varit på skogsexkursioner i höst, hur många vet jag inte. Jag har förmånen att delta i miljömålsberedningens arbete. Jag tycker att Svenska kyrkan, vilket jag ibland i de sammanhangen sätter en halv fot i att vara stolt representant för, ska ta åt sig att ni som sköter det här ute i landet gör det riktigt bra. Ni har dessutom skaffat en central kompetens som ni ska vara mycket stolta över. Jag har tyvärr nu har tappat namnet eftersom jag är namndyslektiker, men

hon är oerhört duktig och välrenommerad i skogskretsar och dessutom kvinna i sammanhanget. Jättekul, tycker jag.

Jag tycker också det är högst väsentligt att lyssna på det Sten sa. Hur vi brukar vår skog är oerhört väsentligt, därför att det handlar om vad vi vill ha den till. Rekreation, bevarande av biologisk mångfald, utveckling av nya möjligheter att producera energi och så vidare. Det är oerhört viktigt att reflektera över hur vi bäst tar vara på de olika delarna i detta. Att bevara den biologiska mångfalden är kanske inte det som görs bäst med kontinuitetsskogsbruk i den bemärkelse som är den gängse rådande, till exempel. Det finns väldigt mycket att gröta ner i i de här frågorna, men jag kunde inte låta bli att lägga en kommentar. Jag tror att vi ska vara lite ödmjuka i att se att här behövs mer forskning och utveckling, och kyrkan ska vara en aktiv part i det arbetet. Det hoppas jag på. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 115.

§ 65 Om skattebefrielse vid gåvor

BERTIL OLSSON:

Ordförande, kyrkomötesledamöter, biskopar och åhörare! Det är en nyhet nu i vårt land att vi har möjlighet att få en skattebefrielse vid gåvor enligt vissa regler. Svenska kyrkans internationella arbete har fått godkännande för detta sedan i april, om jag minns rätt. Men hur har den här informationen gått ut? Jag har varit givare via autogiro i många år till ursprungligen missionen och Lutherhjälpen som nu är sammanslaget och omfattas av de här reglerna, men jag har inte hört en rad från Svenska kyrkans internationella avdelning om det. Rimligtvis bör man också före årsskiftet ha samlat in personnumren från alla sina givare, om man inte har dem. Man är skyldig att lämna kontrolluppgifter, eftersom man har sökt om skattebefrielsen. När det nu finns angivet i Skatteverkets register att Svenska kyrkan har den här rätten, utgår vi ifrån att vi ska få en kontrolluppgift. Det är mycket dåligt. Röda Korset har heller inte gett ut någon information. Den enda jag för min del har hört ifrån är Stockholms stadsmission, som faktiskt tog kontakt. Det är viktigt att man sköter detta, om man ska få fler gåvor. Vi behöver informeras om att vi får skattebefrielse om vi ger de här regelbundna gåvorna.

När det gäller motionen 2012:20 talas där om konstruktionen att samla in pengar till andra juridiska personer än Svenska kyrkan. Det fungerar inte enligt skattereglerna, så där är jag helt inne på utskottets förslag. Jag vill påpeka att det är viktigt för Svenska kyrkans internationella arbete att informera om, att man faktiskt tillhör dem som har den här rätten att ta emot gåvor som givarna får skattebefrielse för. Tack.

KJELL PETERSSON:

Herr ordförande, ledamöter, biskopar, åhörare! Precis som Bertil Olsson nämnde är det nu möjligt att få skattebefrielse vid gåvor. Detta gäller trossamfund, det gäller ideella föreningar och stiftelser. En av de saker som gör att man kan få sådan skattebefrielse är hjälpverksamhet bland behövande, alltså diakonalt arbete.

Då tänkte jag: Tänk om Svenska kyrkan nationellt kunde fungera som en koncernledning, och jag vet att ärkebiskopen vid något tillfälle har fört fram den tanken. Då kunde alla som i någon mening tillhör Svenska kyrkan, inte bara föreningar och stiftelser utan också församlingar, i sitt hjälparbete få denna skattebefrielse till dem som ger gåvor. Det går ju alldeles utmärkt, därför att det som jag tror skulle hjälpa alla dessa små föreningar och stiftelser, som är för små för att betala 10 000 och 7 000 om året som det kostar. De är rätt många. De gör

ett utomordentligt arbete lokalt och bidrar till Svenska kyrkans goda namn och rykte.

Nåväl, nu har utskottet föreslagit att kyrkomötet ska avslå motionen 2012:20. Det var kanske inte alldeles oväntat. Jag kan leva med detta. Jag har fått lyfta frågan, men det är något som jag vill lyfta fram när det gäller motiveringen. Utskottet tar fram att det är administrativt komplicerat. Det är alldeles säkert så. Sedan kommer det ett resonemang i slutklämmen att detta är oetiskt. Jaha, tänkte jag, oetiskt. Förslaget är oetiskt. Det måste då vara jag själv här i kyrkomötet som argumenterar för någonting som är oetiskt. Jag kan hålla med om att jag inte är Guds bästa barn. Min skuld, min skuld, min stora skuld, men jag tycker inte att det ska tas upp i Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande 2012:5. Jag ville bara ha detta sagt.

Det går ju inte att ändra på någonting här, men jag yrkar på att motionen 2012:20 godkänns. Tack för ordet.

INGRID KARLSSON:

Ordförande och kyrkomötesledamöter, biskopar och övriga åhörare! Jag talar för utskottet i betänkande 2012:5. Det här med skattebefrielse vid gåvor kom ju till i början av det här året. För att man ska kunna få denna krävs det en hel del. Man ska vara förutbestämd godkänd mottagare av gåvorna. Jag ska ge en lite bakgrund så att ni förstår.

För att en gåva ska kunna ges rätt till skattereduktion krävs det, att den ges till en i förväg godkänd gåvomottagare. För att bli godkänd gåvomottagare måste man uppfylla kraven enligt 7 kap. i inkomstskattelagen. Det går till ideella föreningar och stiftelser och precis som har sagts här tidigare till hjälpbehövande. Gåvorna ska mottas och användas på det sätt som är avsett. Sedan är det också jätteviktigt att dessa gåvomottagare har en bokföring och för räkenskaper där det ska framgå vilka gåvor som har mottagits och hur de har använts. Dessutom ska gåvomottagarna ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor.

Vi diskuterade i utskottet kring hur motionären tänker. Även om det kanske är tokigt att skriva ”oetiskt” – vi vill ju inte att någon människa är oetisk – hade utskottet svårt att se att den av motionären föreslagna ordningen skulle rymmas inom ramen för den nuvarande lagstiftningen. Om att Svenska kyrkan som godkänd gåvomottagare skulle ta emot gåvor och föra dem vidare till annan juridisk person menade utskottet, att det kunde vara så att avsikten enbart var att kringgå administrativa avgifter. Det är ju faktiskt väldigt dyrt att bli godkänd gåvomottagare. Det kostar 10 000 kronor och sedan 7 000 kronor varje år för att behålla det godkända gåvomottagningsbeviset.

Därmed föreslår utskottet avslag på motion 2012:20. Tack.

KJELL PETERSSON (REPLIK):

När det gäller avsikten bakom motionen 2012:20 kan jag ge besked, eftersom det är jag som har skrivit densamma. Avsikten är att kunna hjälpa de föreningar eller stiftelser som finns på olika håll i landet och som gör ett mycket behjärtansvärt arbete bland behovande. Min hustru är ordförande i en förening som heter *Den öppna dörren* i Stockholm. Jag ska inte gå in på allt vad de gör, men de bedriver ett arbete bland behovande. De har ont om pengar. Det jag då tänkte var: Tänk om man kunde hitta en modell som hjälpte den att få lite mer gåvor. Detta var avsikten bakom motionen och inte att kringgå administrativa avgifter eller annat sådant. Tack så mycket.

INGRID KARLSSON (REPLIK):

Det är jättebra att hjälpa. Vi ska hjälpa varandra med så mycket gåvor som möjligt naturligtvis, men det är ju så, att om en juridisk person har blivit godkänd kan inte det överlåtas till en annan juridisk person. Det måste vara till just det ändamålet. Det är väldigt, väldigt viktigt. Man kan inte överlåta från en juridisk person till en annan. Det måste vara en godkänd gåvomottagare för just det ändamålet.

KJELL PETERSSON (REPLIK):

Herr ordförande! Jag var ju medveten om detta, men jag tänkte att det fanns en sådan kompetens på kyrkokansliet här i Uppsala och att man kanske kunde hitta någon utväg ur detta. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 116.

§ 66 Arbete mot prostitution och trafficking och stöd till brottsoffer

MARGARETA VIKLUND:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2012:7. För cirka ett år sedan stod jag också här och argumenterade om vår skyldighet som medlemmar i Svenska kyrkan att hjälpa kanske de mest utsatta och förnedrade människorna i vårt samhälle, nämligen de prostituerade. I det svar jag får på mina motioner av kyrkomötets olika instanser i år och förra året får jag en mer eller mindre lång förteckning över de aktiviteter man gör för att hjälpa och uppmärksamma bland annat denna grupp. Visst är det bra att kyrkan gör en massa bra saker och att man talar om vad Svenska kyrkan gör, men det är inte det min motion handlar om. Jag tror nämligen inte att den lokala nivån klarar av att tillräckligt bra hantera denna viktiga fråga som motionen gäller. Den berör över stifts- och församlingsgränser. Det jag vill med motionen är, att kyrkan på nationell nivå ska samordna verksamheten, så att de prostituerade som vill lämna sina liv som prostituerade får en möjlighet till stöd, rehabilitering och behandling i en miljö där det är möjligt. Den här uppgiften är sådan att det behöver göras något på nationell nivå.

När jag läste igenom svaret på motionen fick jag faktiskt vissa associationer från olika berättelser och uppmaningar ur Bibeln, bland annat berättelsen om den rike ynglingen som frågade Jesus vad han skulle göra för att få evigt liv. Mannen berättade för Jesus att han hållit alla Guds bud ända sedan han var mycket ung. Han tyckte tydligen att han egentligen var ganska bra, men Jesus sa till mannen: ”Gå bort och sälj allt vad du äger och ge pengarna till de fattiga. Då ska du få en skatt i himlen. Kom sedan och följ mig.” Efter det svaret gick mannen bedrövad bort från Jesus. Han ägde nämligen mycket. Det här berättas det om i Markus 10 bland annat.

Svenska kyrkan både äger och gör mycket och i svaret på mina motioner berättar man hur bra man är. Men ordförande, vårt ansvar kan vi inte komma förbi vare sig som enskilda eller som kollektiv. Visst ska samhällets olika nivåer uppfylla sina förpliktelser mot oss alla invånare. Frågan som motionen talar om gäller oss alla på alla nivåer. Ibland måste dock initiativförmåga, inlevelseförmåga och förmågan att se, förstå och känna till av nödvändighet lyftas till en högre nivå, för samordningens skull men också för möjligheten till tydligare och lättare kontakter med myndigheter också på riksnivån.

Jag förstår och vet att frågan är svår och jobbig att ta tag i, men kanske är den desto viktigare. Den handlar om den lilla människan, som de flesta kanske inte vill, orkar eller kan se. Den handlar om vilja, samverkan, empati, förståelse, insikt

och om att öppna möjligheten att hjälpa en av samhällets mest utsatta grupper, om man anstränger sig lite. Den handlar om samverkan mellan församlingar och stift.

MARGARETA ANDERSSON:

Ordförande! Min motion 2012:53 handlar om stöd till brottsoffer, och brottsoffer kan vi vara lite var. Vi kan ha varit utsatta för bilstölder, för någon som har förstört någonting vi äger. Det kan också vara mycket värre saker, någon som har förgripit sig på mig själv, på mina barn, på mina kära. Det kan vara mobbning, det kan vara våldtäkter, det kan vara att någon har mördat. Dessa personer får väldigt mycket hjälp av samhället och det finns med i svaret som finns här på min motion.

Sedan finns det en sak. Det är en av bönerna i Vår Fader, "liksom vi har förlåtit dem som står i skuld till oss". Detta ber vi, de flesta av oss säkert dagligen. Det är den biten som jag vill att Svenska kyrkan ska hjälpa till med. Det kan inte Brottsoffermyndigheten, det kan inte socialtjänsten hjälpa till med. Det är ett uppdrag för Svenska kyrkan att hjälpa de människor som annars riskerar att hamna i bitterhet, sorg, skam, en känsla av att vara mindervärdig, att vara värdeflös. Det är sådana frågor som jag ville lyfta men den här motionen, att man ska få hjälp att komma vidare i livet och också för sin egen själsfrids skull komma vidare. Kan jag förlåta den som har mördat den jag älskar, den som har förgripit sig på mig när jag var ett litet barn, den som har förstört saker som jag ägde, bara för sitt nöjes skull har förstört saker som var värdefulla för mig. Det är den biten som jag vill att Svenska kyrkan ska ta upp och beakta. Jag har pratat med några präster, som kanske är den kategori människor tillsammans med diakonerna som skulle kunna hjälpa till här. Hon som jag pratade med senast sa att det där var en lite annorlunda tanke. Det var kanske någonting vi behöver ta och jobba vidare med.

Jag tror att vi är väldigt många som har ganska svårt att komma vidare, att vara riktigt ärliga när vi säger "liksom vi har förlåtit dem som står i skuld till oss". Därför yrkar jag bifall till min motion 2012:53.

BRITT LOUISE AGRELL:

Jag talar för utskottet. Det är helt klart att båda de här motionerna, 2012:7 och 2012:53, tar upp viktiga frågor, där vi som kristna har ansvar för att stödja utsatta människor.

I utskottet tycker vi att vi inte i kyrkan ska skapa parallella strukturer. Det handlar kanske mera om Margareta Anderssons motion. Vi ska i stället använda våra resurser och speciella kompetens till stöd för de organisationer som redan finns. När det gäller människohandel har ju det problemet ökat i omfattning i vårt land, det vet vi. Detta uppmärksammas ständigt såväl av socialtjänst som av hela vår rättsapparat. ECPAT har också blivit en allt mer betydelsefull aktör i kampen mot människohandel och prostitution, men vi som kyrka måste delta i det här arbetet med att erbjuda själavård och ställa upp med mänsklig värme och omtanke. Vi måste också erbjuda en fristad för de människor som drabbas. Däremot ska vi inte ha någon parallell struktur.

När det gäller arbete för att stödja brottsoffer har Margareta Andersson bett om uppdrag till kyrkostyrelsen att utreda hur Svenska kyrkan kan arbeta för att stödja brottsoffer. Nu hör vi att hon vill att vi ska tala om förlåtelse och hur människor ska komma vidare. Det är klart att det är en väldigt viktig del av kyrkans arbete, men det är ju också en församlingsfråga. Det handlar också där

om att församlingarna och vi måste ställa upp med själavård och med mänsklig värme och omtanke. Dessutom finns det i dag någonting som heter medling, ett medlingsinstitut inom rättsväsendets ram, där man just arbetar med de frågorna. Det innebär naturligtvis inte, att inte vi i kyrkan ska göra vad vi kan, men i utskottet menar vi, att det inte finns någon anledning att ha någon egen organisation för det. Det finns oerhört mycket. Förutom det som står i betänkandet finns Nationella kvinnofridslinjen, Nationellt kvinnofridscentrum här i Uppsala, kvinnojourer, tjejjourer, mansjourer och mottagningar av olika slag tillsammans med socialtjänst och rättsväsende. Man har möjlighet att vara målsägandebiträde och särskild företrädare.

Nu när jag hör att det handlar om att hjälpa människor till förlåtelse tror jag, att vi alla måste ta ansvar för det, var och en i sin församling. Jag yrkar på utskottets förslag.

MARGARETA ANDERSSON (REPLIK):

Herr ordförande! Jag tycker också att vi ska samarbeta med alla de här organisationerna som finns. Det är väldigt bra att de finns och det är bra att vi har lyft de här frågorna. För bara 10-15 år sedan fanns de inte på dagordningen någon stans. Det här är ytterst en del av Svenska kyrkans ansvar för alla människor egentligen. Det är ett själavårduppdrag, men jag har inte upplevt att det har varit särskilt uppmärksammat. Det finns säkert och vi har väldigt mycket arbete som syns väldigt tydligt med förövarna, med dem som har begått de fruktansvärda brotten som jag räknar upp. En del är inte så fruktansvärda heller, men alla brott som kränker en annan människas människovärde är synder mot Gud och mot andra människor. Här frågar jag mig då hur jag som brottsoffer ska komma vidare. Hur ska jag kunna be bönen ”liksom vi har förlåtit dem som står i skuld till oss”? Det gäller att komma vidare där, det är den biten. Jag vill lyfta den, så att vi får med det i olika former av själavårdsutbildningar för präster och diakoner och alla andra. Tack.

BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):

Det är klart att vi ska hjälpa till i alla sammanhang. Det är ju faktiskt brottsoffren som alla de här organisationerna hjälper också. Vi är många som försöker ställa upp för brottsoffer i olika sammanhang, men jag vidhåller att det inte är så, att kyrkostyrelsen behöver utreda hur vi ska arbeta för att stödja brottsoffer. Vi kan ha kontakt med alla de organisationer som finns och ta fram vår särskilda kompetens och vår särskilda möjlighet att hjälpa till. Jag tror att detta är en uppgift för varje kristen.

MARGARETA ANDERSSON (REPLIK):

Ordförande! Det är väldigt bra att vi har kompetensen att vi kan, men se då också till att de som är drabbade, de som har det här behovet, upptäcker det och ser det. Vi behöver hitta nya vägar till kontakt även med dem som kanske inte själva har sökt upp brottsofferjouren eller någonting annat. För dem som kanske tio år efter att det där hände fortfarande inte orkar ta tag i det, som behöver stöd och hjälp, gör klart att Svenska kyrkan skulle kunna arbeta med detta, så att det blir naturligt att ta kontakt. Det är den biten jag också vill lyfta. Tack.

BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):

Jag tror att den omständigheten att Margareta Andersson har lyft den här frågan i kyrkomötet i mycket stor utsträckning medverkar till att den blir synliggjord.

BRITT KJELLGREN:

Ordförande, ledamöter och åhörare! Jag yrkar bifall till motion 2012:7. Jag instämmer i Margareta Viklunds motion om arbete mot prostitution och trafficking. Något måste göras nu. Som det är nu lockas unga flickor hit till Sverige i hopp om att de ska få det bra, men i själva verket påtvingas de att utföra olika sexuella tjänster under vidriga förhållanden. Detta måste vi sätta stopp för. Vi ska se till att det finns övernattningslägenheter för skyddat boende, där flickorna som är ända nere i 12-årsåldern kan känna sig trygga och i lugn och ro får återhämta sig i en normal tillvaro med hjälp av psykologer, läkare och präster. Även annan utbildad personal ska finnas tillgänglig. Om vi alla hjälps åt kommer vi att kunna stävja denna brottliga verksamhet som är olaglig sedan 1999.

Jag yrkar bifall till motion 2012:7. Tack.

MARGARETA VIKLUND (REPLIK):

Ordförande! Utskottets företrädare nämnde att man inte skulle bygga upp parallella strukturer. Det jag pekade på i min motion 2012:7 var inga parallella strukturer. Det var att man skulle hjälpa varandra över alla församlings-, pastorats- och stiftsgränser. Det är detta det handlar om. Många kommuner och församlingar har dessa problem in på sina knutar men har inte möjligheter att hjälpa dem på det sätt som de vill. Naturligtvis ska den här hjälpen ske i samverkan med kommunens insatser och vad de gör. Jag skulle kunna prata mycket om detta.

MARIANNE KRONBÄCK:

Herr ordförande, kyrkomötesdeltagare och övriga! Jag sitter med i Kyrkolivsutskottet och yrkar bifall till min reservation där. Den lyder: "Till förmån för bifall till motion 2012:7 av Margareta Viklund, Arbete mot prostitution och trafficking. Även om en liknande motion inlämnades förra året, så är det på inget sätt anledning att den nationella nivån inte behöver engagera sig på ett tydligt sätt. Problemen har inte blivit mindre; tvärtom större."

Utskottet anser att Svenska kyrkan inte bör bygga egna strukturer för arbetet parallellt med de strukturer som redan finns. Som ni ser är bakgrundstexten vad gäller denna motion mycket kort och jag vill hävda att Svenska kyrkan inte i tillräcklig utsträckning arbetar med dessa frågor. I så fall skulle det ha räknats upp en del goda exempel. Förra året nämndes dock några ideella sådana exempel. Jag anser att frågan är så viktig att Svenska kyrkan skulle ta vara på de ideellas kunskap och erfarenhet för att därigenom kunna sprida ett effektivt sätt att hjälpa. Varje enskild församling har ju ofta problem men inte alls några resurser. Tro inte att problemen har minskat, vill jag säga sammanfattningsvis.

Bifall till min reservation.

BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):

Som jag sa från början är utskottet väl medvetet om att de här problemen inte har minskat utan snarare ökat. Vi anser dock inte att det ligger på den nationella nivån att utarbeta något program för detta. Detta är en sak där vi måste hjälpa till med de resurser vi har i varje församling.

MARIANNE KRONBÄCK (REPLIK):

Men snälla Britt Louise! Hur ska de resurserna ute i församlingarna räcka till detta? Det är ett så stort problem att det måste samordnas. Som motionär tror jag att det måste komma initiativ från nationell nivå, som kan stödja stift och

församlingar. Det här är en alldeles för stor uppgift för enskilda församlingar, särskilt i storstäderna. Det är helt ogörligt.

BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):

Då måste jag fråga Marianne: Vad är det du vill att vi ska göra?

MARIANNE KRONBÄCK (REPLIK):

Det har motionären nämnt i sitt inlägg och jag överlämnar det till motionären att förklara. Jag tror att hon kan det bättre än jag. Det kan vara boende, det kan vara psykolog och sjukhuspräst etcetera, etcetera. Det kostar, men finns viljan så går det. Vi är ju ingen fattig kyrka.

BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):

Men ska det ligga på nationell nivå? Ska nationell nivå tala om att det i den församlingen finns den psykologen och i den församlingen finns den sjukhusprästen? Det förstår inte jag.

MARGARETA VIKLUND (REPLIK):

Som jag sa förut har ju inte alla församlingar möjligheter att hjälpa så som de skulle vilja göra, även om det sker i samverkan med kommunens eller stadens möjligheter, vad det nu kan vara. Det kan vara bara ett hem. Man kan få ge dessa människor som vill ändra på sin livsstil möjlighet till ett annat boende, där de ska kunna få psykologisk hjälp, själavård eller annan hjälp som de skulle behöva. Då kan det vara så, att flera olika församlingar eller kanske ett helt stift, vad vet jag, kan samordnas, så att de kan bygga och hjälpas åt att finansiera ett sådant här boende i en institution.

BRITT-MARIE DANESTIG:

Herr ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! Jag har också noterat, att det enbart är kvinnor som går upp i den här frågan. Varför det är så kanske är någonting vi bör fundera på tillsammans. Jag vill också yrka bifall till motion 2012:7, Arbete mot prostitution och trafficking, av Margareta Viklund. Som ni har hört tidigare föreslår motionären, att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att utreda vad vi i Svenska kyrkan kan göra på nationell nivå för att stödja och hjälpa stiftet och församlingarna i arbetet mot prostitution och trafficking. Vi har också hört det som jag tycker är väsentligt, att utskottet avslår motionen med motivet att det inte hör hemma på nationell nivå. Det kan inte jag hålla med om.

Trafficking och därmed också prostitution är vår tids slaveri. Som en del av organiserad brottslighet omsätter den här verksamheten miljarder kronor per år och omfattningen bara ökar. Enligt de beräkningar som har gjorts kommer det mellan 400 och 600 oftast mycket unga kvinnor, många under 18 år, till Sverige varje år för sexuella ändamål. De flesta kommer från Östeuropa, från de baltiska staterna och Ryssland. En gång på 1970-talet, alltså för länge sedan, arbetade jag i ett stort projekt som svenska Röda Korset drev mot prostitution. Det var i uppsökande verksamhet och jag känner därför djupt för de här frågorna. Jag kommer fortfarande ihåg de unga kvinnor som jag träffade då. Då var det gatu-prostitution här i Stockholm, det var Malmskillnadsgatan och det var Centralstationen och också några andra gator. Nu har prostitutionen ändrat karaktär. Nu är det inomhusprostitution och internetprostitution och den senare ökar. Den har vi också väldigt svårt att överblicka och nå fram till.

Jag var med när riksdagen tog sexköpslagen 1999. Jag undrar om den har fått någon effekt överhuvud taget. Jag har letat efter statistik som skulle kunna bekräfta det eller inte. Jag hoppar av tidsbrist över resten och säger, att vad vi vet är att fattigdomen är det som driver kvinnor att hamna i prostitution och att trafficking också gäller barn, de gömda och glömda barnen. Kom ihåg det. Jag vill bara säga att man mycket väl på nationell nivå kan bidra till detta genom ökad kunskap. Den är alltså det första bidraget till förändring. Den bidrar till en attitydförändring att kvinnor och barn inte är några handelsvaror. Tack.

BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):

Jag tror att vi alla måste hjälpas åt, var och en, att göra någonting åt detta i den mån vi har möjlighet men att det kanske ändå inte ligger på nationell nivå att göra detta. Det här är en mellanmänsklig fråga och en fråga om själavård i det enskilda fallet. Alla är överens om att detta är förfärligt och att det måste beivras, i all synnerhet när det gäller människohandel. Det är ju hela vårt samhälle mycket, mycket medvetet om.

BRITT-MARIE DANESTIG (REPLIK):

Med all respekt för kyrkostyrelsens kompetens och förmåga att lösa saker vill jag ändå säga, att jag tror det är väldigt att Svenska kyrkan på nationell nivå samarbetar med andra organisationer och också myndigheter när det gäller den här stora och svåra frågan. Det gäller bland annat att man måste utveckla metoder. Man måste också utveckla material och kunskap om handledning och utbildning. Jag skulle också vilja säga att detta också är en hälsofråga. Många prostituerade lider väldigt svårt av posttraumatiska symptom, alltså liknande symptom som man får efter tortyr och svåra krigsupplevelser.

Jag vädjar faktiskt till kyrkomötet att yrka bifall till den här motionen 2012:7.

MARGARETA LARSSON:

Ordförande, ledamöter! Jag är en av de kvinnor i lämmeltåget som vill yrka bifall till motion 2012:53. Jag instämmer till fullo med den föregående talaren om hur viktigt det är med kunskap i de här frågorna. Man kan ju tycka att vi, nu när vi strukturerar om i kyrkorna, också kunde passa på att städa upp lite grand i våra verksamheter och se över vad det är vi ska prioritera. Vad ska kyrkans kärnverksamheter bestå av? Det är en viktig fråga. Kanske får vi svar när vi läser evangelierna. Jag tror aldrig att Jesus skulle hänvisa prostituerade till socialtjänsten eller till Brottsförebyggande rådet, om det nu fanns sådana myndigheter på hans tid. De här människorna lever i en ytterst själslig smärta, som man behöver en kristen själavård för. Jag tror inte man har den inom socialtjänsten. Tittar vi vidare på hur Jesus rörde sig, befann han sig ofta mitt bland samhällets mest föraktade och han anklagades också för att äta och dricka med syndare. Det är inte de friska som behöver läkare utan de sjuka, svarade han.

Jag är egentligen inte förvånad över utskottets svar. Vi svenskar är så rädda för att närma oss människor på djupet och vi har en manisk rädsla för att säga fel saker, bli avvisade och göra bort oss. Tänk om någon blir arg, brusar upp och ringer en journalist. Så agerar vi också många gånger som prästerna som red förbi den nedslagne mannen som slagits medvetslös av rövare. Jag tror knutpunkten ligger i att vi är osäkra på att hantera sådana här frågor. Då tycker jag att man kan erkänna det. Det är första steget till förändring. Det är mycket ärligare att säga det, men i stället är det kanske lättare att knyta näven och skriva arga

artiklar mot våld och förtryck någon annan stans, helst på andra sidan jordklotet, så att inte smärtan som finns runt husknuten kommer oss för nära.

Bifall till motion 2012:58.

BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):

Jag tycker vi ska vara lite sakliga. I motionen 2012:7 sägs det att man vill uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram vad nationell nivå måste göra för att stödja och hjälpa stift och församlingar i arbetet mot prostitution och trafficking. I våra överväganden i utskottet har vi sagt:

Utskottet anser att kyrkan bör arbeta i de strukturer som redan finns och inte bygga egna. Kyrkan ska samarbeta med andra men också särskilt använda och utveckla de unika verktyg som kyrkan har, till exempel själavård och församlingen som läkande miljö.

Det är lite annorlunda.

MARGARETA LARSSON (REPLIK):

Herr ordförande! Jag tolkar motionärens mening så, att hjälpa och stödja kan vara mycket. Jag anser att detta att ge kunskap om hur man hanterar människor, sprider den kunskapen och erbjuder den till stift och församlingar är ett sätt att i första hand hjälpa och stödja, så att man sedan kan bedriva ett pragmatiskt hjälparbete.

BERTH LÖNDAHL:

Vågar man säga något efter dessa kvinnor? Det har betonats så mycket att det bara var kvinnliga debattörer. Jag skulle faktiskt vilja säga att jag inte har något yrkande, men att jag skulle vilja säga ett tack till Margareta Andersson när det gäller både de inlägg du har haft och den motion du har skrivit. Det du gör i motionen som jag ändå fattar som angeläget är, att du ser och lyfter fram att det i församlingarna finns brottsoffer som genom decennier eller kanske bara år lever med trauman och sår för det brott de har blivit utsatt för. Där tror jag att du har en poäng. Det är att som präster och diakoner ha ett ständigt medvetande om att de finns där och därför också kunna vara lyhörd för den enklaste och mest blyga viskning om något som har skett i deras liv, vare sig om det har varit av sexuell natur eller traumatiskt på något annat sätt. I den meningen behöver präster och diakoner utbildas för att fånga signalerna och känna igen tecknen på att här har någonting skett. Här finns en skam, en skuld, detta att man har blivit "skammad" som någon har sagt, det vill säga att skammen har kastats på en ungefär som en kardborre av någon annan, men det är inte ens egen skam.

I en församling behöver präster och diakoner men också andra medkristna vara lyhörda för detta. Ibland är det just tystnadsplikten som gör att den första viskningen kommer. Att då inte kunna fånga den signalen kan vara förödande. Det finns redan utbildningar för detta. Att fortsätta de utbildningarna och medvetandegöra präster och diakoner kring sådan lyhördhet tror jag är viktigt.

Jag har inget yrkande i saken, men jag vill lyfta fram det och bekräfta det Margareta säger, nämligen att detta är något som finns i vår miljö. Det tillhör så att säga vår egen lilla hundkoja, för att anknyta till någonting jag sa i går. Det är där vi befinner oss och ofta kan församlingen vara den miljö dit människor vågar visa sin längtan efter att försonas med sitt förflutna, att läkas i det som har varit så brustet och att få de sår man kanske bär att ändå bli till förlåtelse för andra men också att kunna förlåta och försonas med sig själv.

LEVI BERGSTRÖM:

Jag delar helt Britt Louise Agrells uppfattning och det utskottet har sagt. Detta är ett ansvar i första hand på församlingsnivå.

Det finns en organisation i riket som heter Hela Människan. Den organisationen har verksamhet på väldigt många ställen i Sverige. Det kan heta stadsmission, det kan heta Riaverksamhet, det kan heta Öppen gemenskap eller något annat. Man har många verksamheter. På en del ställen har man någon enstaka och på andra ställen har man en mycket bred verksamhet. Jag är ordförande för enheten som är i Umeå som heter Öppen gemenskap. Där säger församlingarna, att detta är den största diakonala verksamhet de har i Umeå kyrkliga samfällighet. Därför ger man också årligen ett rejält anslag för att vi ska kunna ha skyddat boende, för att vi ska kunna hjälpa människor som inte har ett boende etcetera etcetera. Det är församlingarnas verksamhet, det är inte nationell nivå som ska sitta och konstruera fram vad som ska göras i detta avseende. De idéerna måste finnas lokalt.

Bifall till utskottets förslag.

MARGARETA VIKLUND:

Herr ordförande! Det är församlingarnas ansvar. Ja, det håller jag med om, men som jag har sagt flera gånger nu i kväll är det en del församlingar som inte har möjligheter att hjälpa dem som verkligen behöver hjälp. Man klarar det inte även om man samverkar med kommunen och andra. Därför kan det behövas ett stöd från kyrkan på högsta nivå för att ge de här människorna råg i ryggen, så att de orkar fortsätta och kanske också få ekonomisk hjälp. Det vet jag inte, men det behöver man titta på. Jag yrkar således bifall till min motion 2012:7.

Jag glömmer aldrig när jag stod på Hötorget inför en valrörelse. Det var några år sedan. Vid det tillfället var just den frågan väldigt aktuell. Man skrev i tidningarna om den och det var väldiga diskussioner. Jag sa när jag stod där och talade i en mikrofon som här med folk som gick förbi och folk som stannade, att den första motion som jag skulle skriva när jag kom in i riksdagen, jag sa inte om utan jag sa när, var att jag skulle föreslå att prostitution ska avskaffas. Jag anser det. Jag kom faktiskt in i riksdagen och den första motionen jag skrev var just den. Det var flera andra som också hade vaknat. Vi blev ett helt gäng som lämnade in motioner i den här frågan, både tillsammans och enskilt. Den resulterade tyvärr inte i att prostitutionen avskaffades men däremot att köp av prostitution förbjöds. Nu är det den andra halvan som fattas i det förslaget som vi arbetade med, nämligen ett förbud. Men ett förbud hjälper ju inte just nu för alla dem som har råkat ut för det här. Jag tycker det är väldigt, väldigt bra att man just tar fram de så kallade brottsoffren. Ni skulle stå bara en kväll vid Sergels torg i Stockholm och se på när taxibilarna kommer med gråtande, skrikande barn, som har blivit inkastade i bilarna för att föras vidare upp på hotellrum, fruktansvärt. Det finns oerhört mycket att göra. Det gäller bara för oss att öppna ögonen, att se, att handla och att göra. Här har Svenska kyrkan ett mycket stort ansvar, vilken nivå det än gäller, och det högsta ansvaret ligger ändå på just oss här i dag.

Bifall till min motion 2012:7.

LEVI BERGSTRÖM (REPLIK):

Ordförande! Jag kan förstå församlingar som har det knapert ekonomiskt, men kanske som ett led i att lösa delar av detta är, att kyrkomötet röstar rätt i morgon när det gäller Organisationsutskottets betänkande om strukturfrågor.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 119.

§ 67 Inrättande av stipendier och utbildning i miljökunskap

STEN PERSSON:

Ordförande! Jag har inget särskilt yrkande i detta ärende, men tack för svaret. Jag är avundsjuk. Får man vara avundsjuk i Svenska kyrkan? Avund, invidia, är ju en av dödssynderna. Det får vara hur som helst med den saken. Jag avundas. Vi ska snart dela ut ett antal stipendier till ett antal företrädare för olika kulturområden, som berikar det dagliga livet för människor i vårt land och gärna i någon form har samband med kyrkans arbete som en del av samhället. Jag skulle gärna se, att vi vid samma tillfälle hade belönat förtjänstfulla människor inom de ämnesområden jag brinner för. Observera att jag använder pluralis på ämnesområden som skulle kunna belönas: naturvård, miljövård och kulturmiljövård, tre områden som är knutna till hur mark används och bevaras. Svaret från utskottet är i singularis.

Biologisk mångfald som en del av skapelsen brukar fascinera de flesta. Vi vet att ett stort antal arter hotas av vår påverkan på landskapet, jord- och skogsbruk, men också våra moderna kommunikationer, bebyggelsestrukturer och andra storskaliga företeelser. Miljöpåverkan sker dagligen i vårt moderna samhälle av aningslöshet men också medvetet, när vi inte tror det finns något alternativ. Med kunskap kan man komma långt och det finns personer och organisationer som har eller har skaffat sig kunskap om hur man kan leva i ett modernt samhälle och ändå minska miljöbelastningen. Vi lever i ett land som är ungt. För så där 10 000 år sedan hade nyss det senaste tjocka istäcket lämnat Uppsala. Snart nog började människor flytta in för att ägna sig åt jakt och fiske. Ända sedan dess har vi lämnat spår efter oss, spår som kan betecknas som kulturmiljölämningar. Dessa spår hjälper oss förstå hur man levt och av vad under århundradena. Dessa tre områden, som alla har påverkats av mänsklighetens uppträdande i skog och mark, är viktiga för allas vår framtida trevnad. Ett stipendium kan sägas vara en morot, en belöning, och jag vill hellre se morötter än piskor som pådrivare av ett ansvarsfullt liv. Därav min motion om morötter.

Till slut ett stort tack för den seriösa behandlingen av min motion 2012:3. vad gäller antalet ord.

YLVA WAHLSTRÖM:

Ordförande och övriga närvarande! Jag vill bifalla min motion 2012:8 som handlar om grundläggande utbildning i miljökunskap och ekologi. Det är två olika punkter och man kan välja att rösta på båda eller bara välja den man tycker är bäst, även om utskottet valt att avslå den. Tyvärr har vi ännu den ordningen här att vi har lite svårt att ta utbildningsfrågor. Jag hoppas vi kommer att bli bättre på det när vi tar bort nämnden som behandlar det. Det är fler som försöker få igenom utbildningsfrågor och det är trögt. Men vi kan rösta igenom detta redan nu.

Jag har bakom den här motionen med mig ekoteologer också, som verkligen har bett mig och översänt en vädjan och en bön att motionen får gehör här i kyrkomötet. Det skulle glädja många. Det skulle vara en tryggare bas för vårt allmänna miljökunskande och för hela vår skapelse. Vi får vetskap om att moder jord blir sämre och sämre i dag och vi behöver hjälpas åt för att kunna rädda den skutan. Kunskap och teologi är ett redskap för det. Jag stannar där. Tack.

ANN-SOFIE NELSTRAND:

Jag talar för utskottet och vill förstås yrka bifall till utskottets hemställan. Det här betänkandet behandlar två väldigt angelägna frågor. Den handlar om miljön, om skapelsen och om vårt ansvar för att vårda skapelsen. Jag vill tacka Ylva och Sten för att ni lyfter mycket angelägna frågor.

Jag börjar med den som handlar om utbildning i ekoteologi och miljökunskap i kyrkliga utbildningar. Vad gäller den motionen, 2012:8, konstaterar utskottet att nya fackutbildningar har fastställts för diakoner, präster, församlingspedagoger och kyrkomusiker. Inom kort kommer också nya utbildningsplaner att fastställas för de här utbildningarna. Hur dessa utbildningsplanernas mål ska uppfyllas beslutas lokalt av varje utbildningssamordnare i lokala kursplaner. Att föra in kurser i ekoteologi och miljökunskap för blivande medarbetare i vår kyrka är något som skulle påverka grundutbildningen. Vi tror inte att det är en framkomlig väg från kyrkomöteshåll att bestämma i detalj vad som ska finnas med i kursplanerna för de kyrkliga utbildningarna. För egen del tror jag att detta med miljön och skapelsen och vårt ansvar för den är en fråga som är så viktig och aktuell för vår kyrka att den nog finns med på något sätt i de kyrkliga utbildningarna.

När det sedan gäller inrättande av stipendier för natur, miljö och kulturmiljövård, motion 2012:3, har den frågan tidigare varit uppe. Man har behandlat frågan om inrättande av ett Svenska kyrkans miljöpris. Det var uppe på kyrkomötet 2008 och där skedde en utredning med anledning av den motionen. Jag är väl medveten om att detta med ett miljöpris är något annat än ett stipendium som skulle vara inom en rad olika områden, så det har du rätt i, Sten, att det är något annat. Det som man kom fram till i den utredningen menar vi kan tillämpas också på den här frågan. Tack.

YLVA WAHLSTRÖM (REPLIK):

Den replik jag vill ge är, att jag inte kan hålla med om att det är detaljstyrning att lyfta in ämnen som man önskar ska finnas med. Om man gör det som ett medskick härifrån är inte det någon detaljstyrning. Tack.

ANN-SOFIE NELSTRAND (REPLIK):

Jag kanske uttryckte mig slarvigt när jag sa detaljstyrning och det är heller inget som står i utskottets betänkande. Huvudskälet till avslaget var, att de här frågorna behandlas på en annan nivå.

EVA-MARIA MUNCK:

Jag vill yttra mig om motion 2012:8, punkt 2, och börjar med att tacka Ylva Wahlström för motionen. Kyrkolivsutskottet säger att det handlar om att kräva kurser i ekologi och miljökunskap och att de här kurserna då skulle påverka grundutbildningen. Det håller jag med om. Det tror jag motionären också är fullt medveten om. Det är för att klimatfrågan ju påverkar grundutbildningen för våra blivande medarbetare. Klimatfrågan påverkar vår kyrka och vår framtid, framför allt våra systrar och bröder i andra länder just nu.

Jag tror kanske inte att det förslag på beslut som finns i motionen kommer att kunna gå igenom. Därför har jag ett nytt förslag som lyder ”att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka hur ekoteologi och kopplingen mellan etik, ekologi och ekonomi kan införas såväl i grundutbildningen som i den senare pastoral och teologiska fördjupningen för blivande medarbetare.”

I teologifestivalens teologiska manifest om skapelsens frälsning ges 13 utmaningar till kyrkorna och teologerna. Utmaning nummer 12 är att teologiutbildningen snarast bör kompletteras. Per Larsson, Elisabeth Gerle, Anna Karin Hammar, Mats Lagergren, Göran Lindström och Annika Spalde skriver: ”Även teologer behöver teologiska kurser både i basal ekoteologi och i de nödvändiga sambanden med ekonomi, ekologi och människosyn.”

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 120.

§ 68 Utdelning av Svenska kyrkans kulturstipendier

INGER GUSTAFSSON:

Ordförande, ledamöter, biskopar, åhörare och kanske främst av allt stipendiaterna som nu sitter vid den högra sidan här! Det är med glädje och stolthet som jag företräder Nämnden för utbildning, forskning och kultur, Nufk, som vi ibland säger. Det känns också riktigt att vi mitt i kyrkomötesdiskussionerna får stanna upp och begrunda k:et i nämndens namn och just betona kulturens roll. I nämndens uppdrag ingår det att varje år utlysa stipendier och utse stipendiater. Vi vänder oss då till kulturens alla uttrycksformer. Det är musik, litteratur, bildkonst med foto och installationer och det är teater med dans och performance. Vi vill med dessa stipendier stimulera konst som berör livsfrågorna med det övergripande målet att uppmuntra dialogen mellan kyrka och kulturliv. Det ska också vår ärkebiskop säga några ord om efter en liten stund.

Vi har också i nämnden beslutat att försöka koncentrera antalet eller att inte ha för många stipendiater, för att stipendiesumman ska kunna bli substantiell. Sammanlagt har vi faktiskt 500 000 kronor att dela ut och årets fem stipendiater får alltså 100 000 kronor var. Det går ju att jämföra med fem Augustpris. Det var cirka 330 stipendieansökningar i år, så den arbetsgrupp som har tagit fram dessa fem har gjort ett fantastiskt gott arbete. Av stipendiaterna är fyra här i kväll med sina projekt och de kommer att presenteras av vår nya kultursekreterare Erika Hedenström. Stipendiaterna är också beskrivna i en fantastiskt fin broschyr, *Svenska kyrkans kulturstipendiater 2012*. Den finns i en begränsad upplaga, så se till att ni får med er en sådan hem.

Vi ska också alldeles strax få förmånen att lyssna till ett musikstycke. Det heter *Med ett liv mig givet*. Det är en av 2011 års stipendiater som nu är här och framför ett musikverk. Att vi får en feedback på vad det var vi beslöt förra året är ju också roligt. Det är Anna Nyhlin, sångsolist, och Olof Wendel, slagverkare, som ska framföra detta musikverk. Min förhoppning är att årets stipendieutdelning ska göra, att vi alla känner stolthet, en berättigad sådan, över allt vad som görs inom kyrkan för kulturen, att vi också alla blir ambassadörer för detta arbete och att vi hjälper till med att göra årets stipendiater välkända inom samtliga stift och församlingar. Tack.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Så mycket av naturvetenskapens och teknikens framgångar under några hundra år tog sin utgångspunkt i att man kunde reducera. Man kunde se att det är det som är verksamt, det är så orsakssammanhangen ser ut. Det är som, det är inget annat än. Nu är inte ens tekniken och ännu mindre naturvetenskapen så reduktionistisk. Det har blivit också där mer sammansatt än så. När det gäller humanvetenskaperna är människan alltid mer. Om vi inte låter människan var mer än, så har vi gjort människan mindre än det vi själva råkar kunna uttrycka och identifiera just då. Så är det inte. Människan är alltid mer än, och Gud är alltid ännu mer än. Sedan man i kyrkan har lämnat idéer om att man precis ska kunna uttrycka sanningar i fullständig och sluten form, vare sig det handlar om människans innersta väsen eller om Gud, har den alltid varit inriktad på det öppna och mångtydiga. Att ge rum för associationer, att ge rum för vidgad förståelse, att inte stänga om uttrycksformerna utan uttrycka på ett sådant sätt att det finns rum för ytterligare förståelse. När man ska tala om Gud går det inte att komma särskilt långt alls, om man begränsar sig vid att bara göra det så vackert som möjligt, så fullkomligt som möjligt, så harmoniskt som möjligt, därför att Gud är också det

som inte alls kan uttryckas, det som ibland uttrycks i förnedring och enkelhet och icke-het.

Kultur handlar om att inte trivialisera, att inte bara göra underhållning, bara göra dekoration, bara göra någonting som inte stör. När vi ska uttrycka viktiga saker om vad det är att vara människa måste vi ta till många uttrycksformer och vi måste öppna för tolkning och därmed för en osäkerhet. När årets Kasper Salinpris delades ut fanns det tre finalister. Jag är så oerhört glad över att det till två av dessa finalister – det är ju ett arkitekturpris – var kyrkliga beställare, Årsta kyrka och Domkyrkoforum i Lund. Här har vi som kyrka ett envist ansvar att inte bara göra det där som dekorerar eller som inte stör men som ser snyggt ut eller låter bra. Det ska skava, det ska ge utrymme för associationer, det ska finnas någonting att upptäcka som vi inte alls märker av i vår generation för kommande generationer. Det är viktigt att vi är en kultursponsor med öppna ögon.

Där spelar kulturstipendierna en roll och jag är glad åt att ni har vågat er på att koncentrera er och att markera tydligt, så att det verkligen kan göra avtryck, både för er som får priserna och för dem som noterar att de delas ut. Ett varmt grattis till er som är kulturstipendiater! Nu ska vi få höra lite mer om vad pengarna har gått till.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Ärade kyrkomötesdeltagare, vad roligt att vara här! Kära stipendiater, vad roligt att ni är här! Tack för allt det fina som ni tänkt och planerar att göra och som vi kan glädja oss åt så småningom. Kanske är det ni som är här nästa år, så att vi får höra vad det faktiskt blev. Jag tänkte att ni skulle få berätta lite om era projekt och jag tänkte få börja med dig, Ulrika Kärnborg, som är kulturjournalist, skönlitterär författare, kritiker och dramatiker. Du har fått Svenska kyrkans kulturstipendium för att skriva en bok om filosofen Friedrich Nietzsches syster Elisabeth. Hur kan det komma sig, varför en bok om Elisabeth Nietzsche?

ULRIKA KÄRNBORG:

Först vill jag tacka Svenska kyrkan så jätte-, jättemycket. Det här stipendiet spelar stor roll för oss och jag tror att er tanke att ge ett substantiellt pris som gör skillnad är rätt. Jag är i alla fall oerhört tacksam.

Elisabeth Nietzsche är en av europeisk kulturhistorias stora kvinnor, fast tyvärr inte på något positivt sätt utan snarare på ett negativt sätt. Hon var syster till filosofen Friedrich Nietzsche och till skillnad från honom var hon också ledande antisemit under 1800-talets andra hälft i Tyskland. Hon grundade en arisk, fruktansvärd koloni i Paraguay. Efter det fiasko som den här kolonin innebar återvände hon till Tyskland och tog hand om Nietzsche och redigerade sönder och förstörde hans livsverk. Hon redigerade det i en riktning, så att man kunde tolka hans skrifter som antisemitiska. Jag vill skriva en roman om den här kvinnan, därför att hennes destruktiva personlighet fascinerar mig och därför att det är ett stycke europeisk kulturhistoria som jag vill undersöka.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Men varför en roman? Det där låter ju som ett ämne för en fackbok. Varför skriver du en roman?

ULRIKA KÄRNBORG:

Den psykologiska sanningen om en sådan här person med så destruktiva egenskaper kan man aldrig komma åt i en dokumentär berättelse eller en historisk

berättelse. Här är det en annan typ av sanning och då måste man gå in i det skönlitterära och tillåta sig att dikta helt enkelt, även om man för den skull inte ska förvränga det som hände på riktigt.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Tack, Ulrika, och varmt grattis!

Under 2014 kommer Umeå att vara i världens blickfång när Umeå är kulturhuvudstad. Församlingarna i och kring Umeå tillsammans med Luleå stift gör en stor satsning under kulturhuvudstadsåret. Som en del av det arbetet har man tillsammans med Piteå kammaropera bestämt sig för att beställa ett libretto och musik till en opera baserad på Martin Lönnebos *Hjärtats nycklar*. Här med oss i dag har vi dig, Åsa Bergius, som är projektledare för det som Svenska kyrkan gör under kulturhuvudstadsåret. Då undrar jag, varför en opera på *Hjärtats nycklar*?

ÅSA BERGIUS:

Vi ville hemskt gärna göra en kyrkopera. Vi samlades därför några stycken och tänkte tillsammans. Det var Piteå kammaropera, det var några personer från församlingarna och jag. Vi ville utgå från en bra berättelse, något som kunde beröra, och någon av oss hade läst *Hjärtats nycklar* och blivit just väldigt berörd. *Hjärtats nycklar* handlar om de tolv nycklar som kan låsa upp hjärtat för ett gott liv. Martin Lönnebo bjuder in till en fantastisk fest, ett 80-årskalas i hans Storkågeträsk, där han samlar personer som har betytt mycket för honom, både från olika visdomstraditioner och från personer nära honom själv. Vi trodde väl, Tomas, att det skulle kunna bli en ganska sinnlig grej av alltihopa?

TOMAS ISAKSSON

Jag heter Tomas Isaksson är chef för Piteå kammaropera. Boken *Hjärtats nycklar* är ju fylld av någon slags stilla visdom, skulle jag säga, och stilla visdom är kanske inget man förknippar med opera utan med små åthävor, men nu är vi en kammaropera och har gjort kyrkoperor tidigare. Det är alltså ett mycket intimare format. Det känns intressant att försöka skildra de här inre skeendena på ett sätt i operaformatet.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Med er har ni också operans kompositör Peter Bruun. Välkommen! Du kommer ändå från Köpenhamn. Jag undrar förstås hur det kommer att låta.

PETER BRUUN:

Det vet jag inte ännu och jag ska bespara er att demonstrera det, men det kommer förhoppningsvis att bli spännande.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Du berättade för mig tidigare att du hade en vän som hade beskrivit din musik. Kan du inte dela det med oss?

PETER BRUUN:

Jag har en riktigt god vän som är väldigt glad. Han har beskrivit den musik jag skriver som folkmusik från ett ännu okänt land eller folkmusik från ett icke-existerande land. Det blir nog något åt det hållet.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Du, Tomas Isaksson, kanske är mer skickad att berätta hur du tänker att det ska låta, eftersom ni har valt Peter till det här projektet. Varför tänkte ni på Peter Bruun?

TOMAS ISAKSSON:

Mycket just för det Peter säger. Martin Lönnebo och den boken är någonting som på något sätt förenar det vardagskloka, det kloka hos vanligt folk, med den här djupa livsfilosofin. Jag tycker att Peters musik, som han också säger, kan presenteras som från ett land som inte finns i kombination med det som vi kallar konstmusik. Detta tycker jag gifter sig bra med Martins text.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Det ser vi fram emot att höra och se så småningom. Varmt välkomna och grattis!

Teresa Glad, du belönas för en film. Teresa är animatör och ägnar sig åt det mycket mödosamma hantverket att göra tecknad film för hand. Du får priset för ett synopsis till en film som heter *Ängelen* och som handlar om en man, som blir så pass förälskad att han förväxlar föremålet för sin förälskelse med en ängel. Du beskriver om den här filmen som att den handlar om vår jakt efter förälskelse och vårt behov av andlighet. Då funderar jag: Tänker du att våra tankar och känslor kring förälskelse faktiskt har med andlighet att göra?

TERESA GLAD:

Ja, det kan ju ha med varandra att göra. Jag tror att man kan likna en andlig upplevelse vid förälskelse, fast jag tror inte riktigt det är samma sak.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Vad var grundskottet för filmen? Hur tänkte du när du fick den här idén och varför ville du göra filmen?

TERESA GLAD:

Jag ville göra en kärlekshistoria från början och en film om längtan. Jag vill göra filmer om ämnen som dels berör mig själv och dels som jag tror många andra kan relatera till.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Filmen kommer att bli tio minuter lång. Hur lång tid tar det att göra tio minuters animerad film?

TERESA GLAD:

Jag har en produktionstid på nio månader nu. Då har jag ändå gjort förarbete i tre månader ungefär. Det tar lång tid att göra animerad film, mycket längre än vad man tror. Det är så att en sekund animerad film är fem teckningar och det krävs mycket förberedelse innan man ens kan börja animera.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Vad kostar det att göra en tio minuters animerad film? Kan du uppskatta det?

TERESA GLAD:

Ja, man brukar säga att en minut film faktiskt kostar 100 000 kronor, men då är det mycket som ingår i det som man kanske inte tänker på. Det ska göras ett

manus, det ska göras design, det ska göras storyboard, det ska göras en animatic. Sedan ska det animeras, det ska färgläggas, det ska redigeras och musik ska till. Det är så många delar och också ofta med flera inblandade. Det tar ännu längre tid om man är helt ensam som jobbar med filmen.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Grattis till de 100 000, en minut av din tio minuter långa film!

Med oss har vi också Helena Andersson Bromander. Du får Svenska kyrkans kulturstipendium för att skapa en musikalisk föreställning om det svåra ämnet att vara en förälder och mista sitt barn. Varför har du valt det temat?

HELENA ANDERSSON BROMANDER:

Jag blev kontaktad av en kvinna för några år sedan som hade förlorat sitt första barn. Hon hade hört min musik och undrade, om jag ville tonsätta texter som hon hade skrivit. Det var dagboksanteckningar, e-postkonversationer omkring och efter barnets död med vänner och släkt, det var brev till skattemyndigheten och brev till gravvårdsmyndigheter. Hon kände att allt detta som rör ett barns död, som både har helt personliga och känslomässiga nivåer och också väldigt formella nivåer, skulle hon vilja skildrades på något sätt. Det kändes som ett fantastiskt förtroende att någon säger: "Kan inte du ta det här och göra musik till, det skulle jag uppskatta." Sedan har det tagit några år. Jag har inte riktigt varit där själv, men nu är jag där och det känns fantastiskt att också få stöd för det nu.

ERIKA HEDENSTRÖM:

En musikalisk föreställning, vad är det vi kommer att få höra och se på det här temat?

HELENA ANDERSSON BROMANDER:

Jag får väl säga som min vän här, att det vet vi inte riktigt än. Men det kommer att vara en berättare och en musikalisk ensemble på sex personer, det är i alla fall tanken. Det kommer också att vara tre röster, en manlig röst, där pappan till barnet också ska finnas, och två kvinnliga röster som ska ha lite olika roller. Det blir lite musikdramatik över det, när jag tänker efter. Det blir en kompgrupp med slagverk, bas och piano och jag själv ska spela fiol och sjunga lite, tänkte jag.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Jag vet att du också har tanke på en speciell publik för den här föreställningen. Den ska vara vidare än själva föreställningen, eller hur?

HELENA ANDERSSON BROMANDER:

Ja, när jag och hon som står bakom texterna har pratat om detta har hon önskat, att man når människor som i sina yrkesroller möter människor som har förlorat barn, personer som arbetar inom vården, inom skolan, kyrkan, polisväsendet, som kanske inte riktigt vet hur man ska hantera det här som är en särskild sorts förlust. När ett litet barn dör är det som att det går bortom det vi vill och det vi kan föreställa oss. Barnen ska ju inte dö före vi dör. Det är någonting som väcker väldigt mycket smärta och ångest hos dem som möter föräldrar eller möter syskon som har förlorat sitt syskon. Vi tänker oss, att en musikalisk föreställning kan ge en annan sorts förståelse än vad facklitteratur och fortbildningar ger, alltså det man får under sin utbildning i hur man möter människor i sorg. Det här kan kanske ge en särskild sorts existentiell förståelse. Det är väl konstens uppgift.

ERIKA HEDENSTRÖM:

Tack. När nu de här projekten fullbordas och blir till verk, kommer åtminstone jag att känna mig väldigt stolt att ha en liten del i det. Det har vi ju alla anledning att göra. Stipendiaterna kommer nu att finnas kvar efteråt vid måltiden för den som tala med dem eller kanske bara säga grattis. Vi hoppas förstås också att era verk ska få ett fortsatt liv i Svenska kyrkans församlingar och stift. Jag ska snart lämna över till ärkebiskop Anders Wejryd och åt kyrkomötets ordförande och ni ska få era stipendier i symbolisk form i ett diplom i dag. Pengarna kommer så småningom och en blomma ska ni också få.

Jag vill avsluta med en hälsning från den stipendiat som inte är här. Katarina Löfström har fått stipendiet för bildkonst. Hon arbetar med skulptur och ljud-installationer och hennes verk handlar ofta om språk och språklöshet, om frånvaron av språk, det språklösa. Hon tilldelas Svenska kyrkans kulturstipendium för ett projekt med arbetsnamnet *Meditationer*. Hon vill utforska meditationernas förhållande till färg och form, till det visuellt abstrakta. Katarina Löfström är på en lång arbetsresa i Mexico och kan inte vara här i dag, men hon har skickat oss en hälsning och kanske framför allt då till Nämnden för utbildning, forskning och kultur.

”Jag vill framföra ett varmt tack för detta stipendium”, skriver Katarina Löfström, ”som ger mig möjlighet att forska, tänka, meditera och utvecklas vidare som konstnär och människa. I det ordlösa land jag försöker röra mig i kan det ibland kännas som att man är mitt på ett stort hav utan land, fyrar eller andra båtar i sikte. Finns det någon annan där ute? Har någon varit här innan mig? Ett stipendium som detta skänker mig hopp och tro på att vi kan nå ut till varandra. Vi kan hitta varandra utan ord, trots att havet är stort och vi människor så små. Trots min strävan att komma bort från orden i mitt arbete finns det ett ord som jag alltid har med mig. Det är litet och magiskt: Tack.”

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Kul att vi har fått ha er här! Kom ihåg att man får prata med stipendiaterna under måltiden som serveras här ute i den öronbedövande hallen.

§ 69 Kontakter med dopfaddrar

LARS-IVAR ERICSON:

Ordförande, kyrkomötesvännar! Så här kan de se ut, fadderbrevet som överlämnas vid dopet. I dem kan man hitta några texter, exempelvis:

Du har fått en gåva som innebär en möjlighet att följa ett barns liv, att få visa kärlek och omtanke, att dela lek och allvar. Under barnets uppväxt kan du vara en vän som ger dig tid att lyssna och att samtala om det som är viktigt för barnet. Att vara fadder är att få ett förtroende från dopbarnets föräldrar och från kyrkan. Detta förtroende har du fått och din samhörighet med dopbarnet och dopfamiljen har stärkts.

Visst är det fint att som präst få träffa engagerade föräldrar till dopbarnet och engagerade faddrar, att känna deras glädje över att barnet har fötts och att det har burits fram till dopet. Men vad händer sedan? Vi kan ju hoppas att faddrarna tar sina uppgifter på allvar, men nog kan det ibland behövas en påminnelse om deras uppdrag även när barnet växer upp. Vi kan jämföra med den service som dopbarnet och dopfamiljen förhoppningsvis får från församlingen. Det kan innebära inbjudningar, dophälsningar på 1-, 2-, 3- och 4-årsdagen av dopet. Det kan

handla om inbjudan till kyrkans dopundervisning genom barn- och ungdomsverksamheten, inbjudan till konfirmation, inbjudan till gudstjänster.

Genom min motion 2012:2 vill jag få i gång ett tänkesätt om hur kyrkan skulle kunna utvidga kommunikationen med dopfaddrarna. Förutsättningarna för att detta ska kunna fungera bra är, att församlingen har tillgång till adresser till dem som en gång har accepterat fadderuppdraget. Därför välkomnar jag utskottets förslag att kyrkomötet beslutar uppdra att undersöka möjligheten att registrera faddrarnas personnummer i kyrkobokföringssystemet. På så sätt finns det möjlighet till fortsatt kontant och jag tror att faddrarna vill ha den här fortsatta kontakten. De efterfrågar kommunikation med kyrkan. Jag vill citera några ord från förra veckans nummer av Kyrkans Tidning. Det är ett fadderpar som säger: "Som fadder får man inte mycket hjälp från kyrkan om vad som förväntas." Både Ida och Magnus har saknat församlingens stöd i fadderskapet. De fadderbrev som de fick vid dopet är inte tillräckliga, anser de. "Jag tycker att de lokala församlingarna borde ha satsningar på dopfaddrarna", säger Magnus. Ida nickar och säger: "Församlingarna skulle kunna bjuda in till dopfadderträffar, så att alla kan dela med sig av sina erfarenheter och ge varandra tips på vad man kan göra som fadder."

Fadderskapet är oerhört viktigt. Själv har jag glädjen och äran att få vara fadder till en systerdotter. Jag känner det som min uppgift att be för henne och jag har också fått vara med att förrätta dop av hennes dotter. Låt oss ta fadderskapet på större allvar och hoppas att det kommer att kunna fungera med det nya systemet, om det nu blir av att man kan få reda på personnumren på faddrarna och på så sätt uppehålla kontakten.

Med de orden vill jag tacka för utskottets förslag och yrkar bifall till detta.

MARIANNE KRONBÄCK:

Herr ordförande, deltagare i kyrkomötet! Jag talar för utskottet. Utskottet avslår motionen 2012:2 men föreslår att kyrkomötet ska besluta att med anledning av denna motion uppdra åt kyrkostyrelsen att undersöka möjligheterna att registrera faddrarnas personnummer i kyrkobokföringssystemet. Precis som motionären gläder sig också utskottet över, att det blir allt vanligare med fler faddrar vid dop. Församlingen har dock problem med att hålla kontakt med faddrarna. Utskottet vill att kyrkostyrelsen undersöker om det är möjligt att via personnummer få tillgång till faddrarnas adresser. På så sätt kan faddrarna bli delaktiga vid olika inbjudningar som rör det eller de barn som de är faddrar för. Dopet är så viktigt och skulle därmed få en större tydlighet i vår kyrka. Dessutom skulle delaktigheten i församlingen och gemenskapen stärkas ytterligare.

Bifall till utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 121.

§ 70 Säkra mångfalden i våra vigningstjänster

CARINA ETANDER RIMBORG:

Herr ordförande, kyrkomötet! Jag representerar utskottet och föreslår bifall till utskottets betänkande 2012:4 och därmed avslag på motion 2012:10, punkt 1 och 2.

I detta betänkande behandlar vi motion 2012:10, där motionären föreslår att mångfalden i rekryteringsprocesserna till kyrkliga uppdrag som präst eller diakon ska ses över och att antidiskrimineringslagarna kan syna kyrkans antagningsförfarande. Till det här betänkandet har Läronämnden uttalat sig. Rekryteringsprocesserna och antagningarna till präst och diakon ligger helt på stiftsnivå. Utöver

de kriterier som ställs i kyrkoordningen har biskopen ytterst ansvar för alla kandidaterna. Läronämnden skriver i sitt utlåtande:

En konsekvens av evangeliet är att varje människa utifrån sina förutsättningar får möjlighet att bidra till evangeliets förkunnelse i ord och handling. Antagningsförfarandets uppgift är att pröva varje kandidats lämplighet att fullgöra uppdraget som präst eller diakon i enlighet med vigningslöftena.

Alla stift träffas också regelbundet varje år för att diskutera antagningar och lämplighetsprövningar.

Kyrkolivsutskottet tycker också att en mångfald inom vigningstjänsten är en tillgång i Svenska kyrkan, men det som motionären föreslår ligger inte på kyrkomötets bord att besluta om. Det är en stiftsangelägenhet.

Därför föreslår utskottet avslag på båda att-satserna i motion 2012:10.

YLVA WAHLSTRÖM:

Herr ordförande och alla åhörare och närvarande! Jag vill tacka utskottet för svaret. Eftersom det inte ligger på den här nivån är det inte läge att återyrka. Däremot vill jag skicka med er som arbetar med antagningsförfarande, att ni, om man vill säkra mångfalden, bör ha med folk som är experter på funktionshinder, alltså på människor som har funktionshinder på olika sätt. Även om man är van vid att möta människor kanske man inte ser värdet. Man kanske ser funktionshindret mer än människan bakom. Det är viktigt att man tänker på den aspekten när man sätter ihop antagningsgrupperna. Det vill jag skicka med. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 122.

§ 71 Jämställdheten i Svenska kyrkan

CARINA ETANDER RIMBORG:

Herr ordförande! Jag representerar fortfarande utskottet och föreslår kyrkomötet att lägga 2012 års jämställdhetsredovisning till handlingarna.

1998 beslutades att kyrkostyrelsen under varje mandatperiod ska lämna en jämställdhetsrapport. Den avrapporteringen ska ske så, att nomineringsgrupperna i god tid kan använda sig av informationen när de ska sätta samman sina listor inför kommande val. Nu har kyrkostyrelsen lämnat denna mandatperiods rapport i och med skrivelse 2012:4.

Vi i Kyrkolivsutskottet har konstaterat, att utvecklingen när det gäller ökad jämställdhet mellan könen och lönenivåer går oerhört långsamt. Jag tänker också, att det är viktigt för oss i nomineringsgrupperna att nu läsa igenom rapporten noga och sedan inför våra nomineringsarbeten aktivt se över alla kriterier på hur vi sätter samman våra listor. Det gäller kompetens, ålder, yrke, kön, bara för att nämna några. När det gäller löneskillnader och höga sjukskrivningstal är det viktigt att kyrkostyrelsen följer utvecklingen och fortsätter söka lösningar med Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation.

Utskottet föreslår att kyrkomötet lägger 2012 års jämställdhetsredovisning till handlingarna.

IRÉNE PIERAZZI:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag har ingen annan åsikt än utskottet att den här skrivelsen ska läggas till handlingarna, men jag vill gärna kommentera den. Redovisningen uppskattas av oss alla men kanske inte resultatet. Av den här redovisningen av statistiska uppgifter kan vi också konstatera, att den visar på att

här finns stora utvecklingsområden. Med tanke på alla de positiva konsekvenser som morgondagens beslut om strukturfrågor kan medföra hoppas jag, att det också innebär att nästa jämställdhetsskrivelse kommer att se annorlunda ut och förhoppningsvis också utvecklas.

I skrivelsen finns en uppmaning till oss alla, att vi behöver tänka noga på representationen i vår kyrka, inte minst nu när vi går mot ett nytt kyrkoval men också när vi arbetar lokalt och regionalt med rekrytering, arbetsmiljöfrågor, löneutveckling och mångfaldsfrågor. Hur jämställdheten ser ut beror på oss. Jämställdheten är ett viktigt område för alla styrelser inom Svenska kyrkan. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 123.

§ 72 Lokalisering av kyrkliga utbildningar

CECILIA BRINCK:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag talar för utskottet och jag ska försöka fatta mig extremt kort. Utskottets ställningstagande när det gäller motionen 2012:37 är formellt. Detta är inte en fråga som kyrkomötet äger. Det här beslutet har fattats av Nämnden för utbildning, forskning och kultur. Den här motionen borde ha avisats, den borde aldrig ha hamnat i utskottet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

BISKOP ANTJE JACKELÉN:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Om jag inte hade behövt ge mig iväg till bokmässan innan slutjusteringen av det här betänkandet, skulle jag ha anslutit till min kollega Åke Bonniers särskilda mening. Jag menar alltså också, att det är principiellt viktigt med mer än en utbildningsort. Att, som utskottet konstaterar, Nämnden för utbildning, forskning och kultur har fattat beslut om ny utbildningsorganisation är riktigt. Men detta kan inte befria kyrkomötet från sitt ansvar att se en större helhet än den som ingår i nämndens direktiv. När nu kyrkostyrelsen har beslutat om en strategi för undervisning och mission, framstår det som angeläget att sätta frågan om Svenska kyrkans pastoralteologiska utbildningsinstitut i ett större sammanhang än det som utgörs av nämndens mandat. Det här är alltså en vädjan om att se det större sammanhanget.

Till det större sammanhanget hör bland annat: Varje luthersk kyrka med självaktning bör ha ett religionspedagogiskt institut, särskilt aktuellt nu för oss efter kyrkostyrelsens satsning på undervisning. Ett sådant institut kunde med fördel knytas till en pastoralteologisk utbildningsort, medan till exempel glesbygds- och storstadsfrågor kunde knytas till en annan. En sådan profilering, som kanske är i samklang med respektive utbildningsortskaraktär, skapar goda förutsättningar för att på ett effektivt sätt hålla ihop praxis nära forskning och utbildning. God undervisning behöver den här växelverkan mellan forskning och utbildning.

En framgångsrik utbildningssituation kräver också den goda konkurrensen. Utan dynamik mellan olika utbildningsorter blir det svårt att få den kvalitet som vi behöver. Att hög utbildningskvalitet skapas genom centralisering, som utskottsbetänkandet tycks göra gällande, är lika egendomligt som att tro att domstolsväsendet blir bättre när man centraliserar och tar bort jämförelsemöjligheterna. Den goda konkurrensen mellan enheter har bättre förutsättningar att föda fram spetskompetens. Det är trots allt lättare att flytta spetskompetenta lärare än hela klasser.

Vi kan naturligtvis inte ha hur många utbildningsorter som helst men definitivt mer än en. Två tredjedelar av landet ligger norr om Uppsala. 40 procent av präst- och diakontjänster finns i södra Sverige, Lunds, Växjö, Göteborgs, södra Skara och södra Linköpings stift. Därför är det väsentligt att det finns möjlighet till utbildning även i denna region. Närhet till utbildningsort påverkar möjligheterna att ha kompetenta medarbetare. Så jag vädjar: Tänk större, tänk bättre!

PATRIK EHN:

Herr ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! I början av 1960-talet träffades mina föräldrar på Stora Sköndal. Min mor utbildade sig till kyrkokantor, en utbildning som var alldeles ny där, och min far läste till socionom och byggde på den utbildningen med en diakoniutbildning. När min far skulle åka hem och hälsa på farmor och farfar var det tåg till Kolbäck och rälsbuss sista sträckan hem till Hallstahammar. För min mor var det tåg hem till Kalmar via Nässjö, en resa som tog sin tid. Så småningom föddes jag och sedan min bror och vi bosatte oss i Otterbäcken i Amnehärads församling, där min mor tjänstgjorde i 37 år som kantor, en mycket duktig och uppskattad kantor måste jag få säga utan att skryta på något sätt.

Vad vill jag då ha sagt med detta? Jo, att lokaliseringen av kyrkliga utbildningar så klart är viktig, oavsett vem som är huvudman, men att viktigare än lokaliseringen är utbildningens kvalitet. Nu är det så att Nämnden för utbildning, forskning och kultur har fattat ett beslut om en ny utbildningsorganisation för kyrkomusiker, diakoner med flera. Beslutet innebär att Svenska kyrkan inrättar ett utbildningsinstitut i egen regi och att detta ska ligga här i Uppsala. Jag tror att det är ett väl övervägt beslut och därför föreslår jag, trots att jag är från Göteborg, i likhet med utskottet att motion 2012:37 avslås. Tack.

BRITT LOUISE AGRELL:

Utskottets företrädare har en uppfattning och det tycker jag är ett märkligt sätt att resonera. Oavsett om man skulle kunna tolka nämndens instruktion som att man där har rätt att besluta om såväl utbildningar som organisation, måste det ändå vara kyrkomötet som är Svenska kyrkans högsta beslutande organ obetaget att ha synpunkter på en sådan för kyrkan grundläggande och viktig fråga. Jag vill påpeka att det förra gången vi hade en utbildningsreform, i början på 90-talet, var dåvarande Ombudsmötet, identiskt med kyrkomötet, som fattade beslut och därigenom också tog ansvar för beslutet.

Vi har inga problem med att man har ett förvaltningsbolag, där kyrkan tar hand om den pastorala utbildningen i egen regi, men vad vi vänder oss emot är, att man vill lokalisera utbildningen till en ort. Sverige är ett land med långa avstånd och ett land som både innehåller storstad och glesbygd. Den största delen av landet finns dessutom norr om Uppsala. Även om inte merparten av människorna av tvingande skäl faktiskt bor där, finns det ändå ganska många människor som bor norr om Uppsala. Svenska kyrkan ska ju som bekant vara en rikstäckande kyrka och finnas i hela landet.

Vi måste också inse att vi kan ha nog så stora ambitioner att få unga människor att välja våra utbildningar, men det är mycket troligt att man i stället som i dag först arbetar ute i samhället innan man väljer tjänst i kyrkan. Det gäller särskilt diakoner och det tycker jag är bra. Att man då som etablerad med hem och familj skulle vara tvungen att flytta till Uppsala kan medföra, att man helt enkelt avstår från att bli diakon och det är väl inte det vi vill. Två eller flera utbildningsorter i vårt avlånga land skapar större närhet till hemorten och kan

påverka rekrytering också till församlingar i glesbygd. Det är ju faktiskt så att Karlstads, Västerås, norra delen av Uppsala, Härnösands och Luleå stift dessutom har en glesbygdsproblematik som inte på samma sätt finns i resten av landet och som kanske behöver belysas särskilt på en utbildningsort i den norra landsdelen. En samverkan mellan flera aktörer är stimulerande för utbildningens bredd och bra för utbildningens kvalitetsutveckling. Vi har fått sådana här förslag till yttranden över våra motioner av De ungas kyrkomöte. De påpekar också, att det skulle gynna barnfamiljer att ha flera utbildningsorter och ge en mångfald som kan vara utvecklande och berikande.

Enligt nämndens handlingsplan ska man ha överläggningar med kyrkostyrelsen i samband med en utredning om påbyggnadsutbildning som man ska göra. Det är också generalsekreteraren, kyrkostyrelsens högsta tjänsteman, som har ansvar för utbildningsinstitutet. Syftet med vår motion är, att kyrkostyrelsen i dessa sammanhang ska ta hänsyn till de fördelar som möjligheten till flera utbildningsorter inom det tänkta institutets ram har för en rikstäckande folkkyrka.

Jag yrkar bifall till reservationen.

CECILIA BRINCK (REPLIK):

Ordförande! Jag vill bara i all stillhet påpeka, att det faktiskt inte är så att utskottets företrädare står i talarstolen och har uppfattningar. Det är utskottets majoritet som har den uppfattning som jag gav uttryck för för en stund sedan. Jag vill också påpeka, att enligt den arbetsordning vi har, de delegationsordningar vi har och de instruktioner våra nämnder har fattas vissa beslut på vissa nivåer. Poängen med delegation är inte att man tar tillbaka den, om den man har delegerat beslutsrätten till fattat ett beslut som man skulle råka tycka illa om.

BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):

Att jag sa som jag sa beror på, att det var just utskottets nuvarande företrädare som framförde uppfattningen om avvísning i vårt arbete i Kyrkolivsutskottet, där vi båda satt. Dessutom var det faktiskt så, att det var lite problematiskt med att tolka den här instruktionen. Utskottet fick därför lov att be rättschefen komma och hon trodde att man nog skulle kunna tolka den så som nu utskottet har gjort. Egentligen är det ju inte detta det handlar om. Vad det handlar om är, att kyrkomötet måste kunna ha uppfattningar om detta. Vad vi har begärt är, att kyrkomötet ska be kyrkostyrelsen att ta hänsyn till de här frågorna i det fortsatta arbetet, där kyrkostyrelsen faktiskt enligt nämndens handlingsplan ska vara med.

CECILIA BRINCK (REPLIK):

Ja, men Britt Louise Agrell, självklart kan kyrkomötet ha uppfattningar i frågan. Jag har inte sagt någonting annat. Det jag har sagt är, att kyrkomötet inte kan ta tillbaka en delegation bara för att det fattats ett beslut med den delegationen som kyrkomötet inte tycker om.

BRITT LOUISE AGRELL (REPLIK):

Kyrkomötet är Svenska kyrkans högsta beslutande organ. Kyrkomötet måste kunna säga hur man vill att utbildningarna ska organiseras i framtiden. Annars är det något uppenbart fel.

CHRISTINA MELTIN WESTERLUND:

Jag yrkar bifall till motion 2012:37 och avslag på utskottets avslagsyrkande 2012:6. Den 2 november sände jag in en lista till kyrkostyrelsen med cirka 700 namn. Det är människor från större delen av landet samt även några som har flyttat utomlands, som protesterar mot centraliseringen av de kyrkliga utbildningarna till Uppsala. För vår del i Härnösand betyder det också, att vi slåss för vår regionala överlevnad. En centralisering av utbildningssamordningen kanske känns nödvändig om man tycker, att de utbildningar som nu finns runt om i landet inte uppfyller det krav man har. Det är möjligt och det är positivt, att man nu vill hålla samman de studerande inom de kyrkliga utbildningarna för att höja den gemensamma kompetensen för det kommande arbetslaget, men man måste kunna åstadkomma det även om utbildningen sker på fler ställen än ett. Jag föreslår till exempel en utbildningsort i norra Sverige, en i Mälardalen och en i södra Sverige.

Per Larsson, en känd föredragshållare, präst och författare samt ekoteolog, sa att vi måste hushålla med resurserna och miljön. Att då alla ska sitta och åka till Uppsala från hela Sverige är inte att hushålla vare sig med mänskliga eller miljömässiga resurser. Sedan kan man också ställa sig frågan var alla ska bo under sin studietid i Uppsala. Om så kallade kyrkliga miljöer som byggts upp på flera platser i landet har någon betydelse för den kyrkliga utbildningen, menar då Svenska kyrkan att dessa miljöer inte längre kan bidra till en del av det viktiga som varje kyrkligt anställd har att förvalta? Är det enbart viktigt med en akademisk miljö? Vad är det vi totalt sett rustar våra kommande kyrkligt anställda till?

Tar man en titt på kartan ser man, att större delen av landet ligger norr om Uppsala. Jag är mycket medveten om att vi befolkningsmässigt är försumbara, men det kan vi tacka Mälardalen till stor del för. Våra ungdomar har åkt hit ner, de har studerat, de har bosatt sig och skaffat jobb här. Vi i glesbygden har försörjt dessa områden med arbetskraft och vi tycker det är dags att detta betalas tillbaka, om så bara en bråkdel av vad vi i glesbygden skänkt bort i form av bland annat ung arbetskraft.

Jag frågar mig, liksom motionären Britt Louise Agrell, om det verkligen är riktigt att ett sådant här viktigt och avgörande beslut fattas i en nämnd. Tanken att låta hela Sverige leva var och är en solidarisk tanke, som allt mer försvinner när ekonomin ska råda. Stoppa centraliseringen av de kyrkliga utbildningarna!

Bifall till motion 2012:37. Tack för ordet.

IRENE GUSTAFSSON:

Presidiet, ledamöter, biskopar och övriga åhörare! Att kunna studera var du än bor i Sverige är i dag självklart. Hur mycket hemstudier och hur mycket platsbundna timmar som ingår i utbildningarna eller kurserna kan variera. Ny teknik används för föreläsningar och instruktioner. Sveriges olika högskolor och universitet hjälps åt för dessa fysiska eller virtuella möten med studenterna i ett mixat utbud, allt för att tillmötesgå de nya kraven från omvärlden.

Det verkar lite märkligt att man försöker få allt på en utbildningsort. Behöver man inte söka från hela landet? Frågorna är många. Jag kan ta ett exempel från min egen vardag. I Umeå fanns tidigare en distansutbildning för audionomer. På Sunderby sjukhus i Luleå är två audionomer sjukskrivna och två är mammalediga och det är omöjligt att få vikarier för dessa. Tidigare, när det fanns en utbildning uppe i Västerbotten, var det aldrig något problem att få tag på någon vikarie. Nu får människor med hörselproblem vänta i flera månader innan de får

träffa en audionom, även om de är helt beroende av hjälpmedel och inte kan arbeta.

Närhet till utbildningsorterna är viktig när man ska välja vad man ska utbilda sig till. Dessutom är det till exempel många barnfamiljer som försöker kombinera studier med hemarbetet. Det är olyckligt om rekryteringen till utbildningarna bara blir från den ena delen av landet. Risken finns att det blir svårt att få utbildad personal uppe i den norra delen av vårt avlånga land. Det är en viktig fråga som bör tas i beaktande. Vi har en rikstäckande kyrka och då bör man även kunna räkna in den norra delen.

Jag förstår alla farhågor som finns med en centralisering av utbildningarna och jag yrkar bifall till reservationen.

BERTIL MURRAY:

Ordförande, biskopar, ledamöter och övriga! Bifall till reservationen. Lagg inte alla ägg i samma korg. Det är lång erfarenhet av kraschade ägg men också av kraschade ambitioner som har lett till det uttrycket. Som Stefan Demert sjöng: "Dom krascha mot en vägg, det blev en enda röra utav folk och få och ägg." Därför vill jag säga: Lagg inte all utbildning i samma stad och på samma institution. Att koncentrera utbildningen till Uppsala och – jag vet inte – inledningsvis möjligen Lund är för mycket på prästernas villkor också. Vad blir effekten för rekrytering i sin helhet och i hela landet? Får vi samma tillgång till diakoner, pedagoger, musiker och präster? Vad blir effekten för identiteten, när folkhögskoletraditionen tas bort ifrån musiker och pedagoger? Vad blir effekten för utbildningsinstitutionerna och deras samlade erfarenhet, Vårsta, Johannelund, Ersta, Sköndal, Bräcke? Är stordrift bättre än smådrift? Är enfald bättre än mångfald?

Nej, det hjälps inte att många har tänkt länge och mycket kanske, om man ändå bara slår dövörat till kritiken. Då är risken att vi snart får sjunga som Stefan Demert. Vi la all vår utbildning i ett enda institut, det blev en enda röra utav alltihop till slut.

BISKOP ÅKE BONNIER:

Ordförande, ledamöter, biskopar, åhörare vid när och fjärran fält! Allra först vill jag säga att jag helt delar Antje Jackeléns uttalande, men jag vill också understryka något och påminna om våra judiska bröder och systrar, som ofta belyser mycket allvarliga ting med humor. Jag vill låna det greppet från dem.

En judisk man fick frågan vad han skulle göra om han blev strandsatt på en öde ö. Han skulle bygga två synagogor, svarade han. "Två synagogor?" frågade den andra. "Ja, en som jag skulle gå i regelbundet och en som jag aldrig skulle sätta min fot i." Med detta vill jag understryka mitt särskilda yttrande, som återfinns i betänkandet. Det är principiellt viktigt med mer än en utbildningsort. Det är begripligt att Nämnden för utbildning, forskning och kultur har fattat ett beslut om ett utbildningsinstitut. Det verkar klokt att samla profilutbildningarna på ett sådant sätt, men att också minimera utbildningsorterna till att i slutänden bara vara en menar jag är djupt olyckligt. Det är olyckligt ur studentsynpunkt, därför att det försvårar för studenterna, inte minst ur bostadssynvinkel men också av familjehänsyn i övrigt. Dessutom är det bättre med fler utbildningsorter, som möjliggör en dynamik som annars omintetgörs.

Jag vill upprepa, att utvecklingen av den pastoralteologiska utbildningen med fler än en utbildningsort dessutom främjas, vilket i sin tur skulle kunna leda till

utveckling av olika spetskompetenser med växelverkan mellan undervisning, utbildning och forskning.

KRISTINA BACKE:

Ordförande och alla kyrkomötesvänner! I går talade vi mycket om territorialbegreppet här i kyrkomötet. År 2003 firade vi i Lund stort i det gamla ärkesätet. Vi firade 900 år. Lund var alltså ärkesäte för Sverige, Norge, Danmark, Island och Rügen. När jag läser det som står i utskottets övervägande när det gäller det pastoralteologiska slutåret känns det absolut felaktigt, att det ska begränsas på ett sådant sätt som det står i texten: "Utskottet konstaterar att beslutet innebär att utbildningsinstitutet placeras i Uppsala och att verksamheten inledningsvis förläggs till två utbildningsorter, Uppsala och Lund. Efter en övergångsperiod kan verksamheten komma att bedrivas på en ort."

Jag har ett eget yrkande där det ska stå: "Utskottet konstaterar att beslutet innebär att utbildningsinstitutet placeras i Uppsala och verksamheten förläggs till två utbildningsorter, Uppsala och Lund." Tack.

ANNE-CHARLOTTE FRÖBERG:

Ordförande, kyrkomötet, biskopar! Jag vill göra ett inlägg i den här debatten. Jag sitter som styrelsens ordförande för Jämshögs folkhögskola. Jag tycker det är synnerligen olyckligt att nämnden redan fattat beslutet om de kyrkliga utbildningarnas framtid. Frågan borde ha fått utrymme här på kyrkomötet.

I presidiet på Jämshögs folkhögskola är vi mycket bekymrade över vad som händer. Svenska kyrkans grundkurs försvinner. Församlingspedagogutbildningen försvinner. Ja, det är mycket oro och många diskussioner på skolan bland personalen och bland kursdeltagarna. Jag vill framföra särskilda hälsningar från församlingspedagogerna. De säger unisont: Varför centralisera och akademisera? Folkhögskolan, har det visat sig i utredningar, genomför en god högskolemässig utbildning. Vi vill understryka att vi behöver folkbildning, mångfald och spridning. Vi behöver ha de kyrkliga utbildningarna på flera platser i vårt avlånga land och vi behöver värna om de målgrupper som vill gå en kyrklig utbildning förlagd till folkhögskola.

Nu ska jag ta lite från en diskussion som vi hade på folkhögskolan. Rita ett k. Låt det stå som en symbol för Svenska kyrkan men vänd på k:et. Den ena änden är tradition och den andra änden nyheter. Vi är bekymrade på folkhögskolan, eftersom vi ser att det är för mycket nyheter.

Jag vill avsluta mitt inlägg med att säga: Nämnden är välkommen till folkhögskolan för en fortsatt dialog. Jag yrkar bifall till utskottet i övrigt.

BIRGER WERNERSSON:

Herr ordförande, ledamöter och biskopar! Bertil talade ju om ett ägg och att inte lägga allt i en korg. Det kan bli äggröra också om det är flera ägg. Nu har vi ett ägg i samma korg.

Ordförande! Först yrkar jag bifall till utskottets förslag. Jag tycker det är bra i ett inledningsskede, att nämnden föreslagit ett utbildningsinstitut med två utbildningsorter för den pastoral utbildningen, en i Lund och en i Uppsala. Jag är övertygad om att den nya inriktningen av utbildningar kommer att bli bra. Likaså är jag medveten om att antalet studenter framöver kommer att minska, vilket kommer att kräva nya beslut i utbildningsfrågorna.

Med detta ytterligare en gång, bifall till utskottet.

HELENA KLAHR FAST:

Ordförande, biskopar, ledamöter och åhörare! Enligt Tomas Nygren, som är rektor på Johannelund, innebär Nämnden för utbildning, forskning och kulturs centraliseringsbeslut att från och med den 1 augusti 2013 den mest integrerade prästutbildningen i Svenska kyrkan stoppas, en prästutbildning som ges på Johannelund. Efter 1 augusti nästa år kommer Johannelund enbart att kunna utbilda präster för EFS och inte för Svenska kyrkan i övrigt. Johannelunds prästutbildning är uppbyggd så, att pastoral moment ingår genom hela utbildningen. Denna prästutbildning möjliggjordes genom att Biskopsmötet 1981 godkände upplägget. Det är många nu aktiva präster i Svenska kyrkan som har valt att gå den här utbildningen. Därigenom har Johannelund fått vara med och berika hela Svenska kyrkan. Prästutbildningen med samisk inriktning, som ger kompetens att arbeta i samiska områden, är så vitt jag förstår också unik för Johannelund och borde också behövas även i fortsättningen.

Relationerna mellan EFS och Svenska kyrkan fastställdes i en överenskommelse 1990, vilken sedan förnyades 2009. Då sas det, att även Johannelunds roll för prästutbildningen skulle förtydligas i kommande genomarbetning av utbildningsdokument. Det är besvärande att man i nämndens beslut inte tar hänsyn till intentionerna i den här överenskommelsen mellan Svenska kyrkan och EFS. Jag har själv ingen direkt koppling till EFS, men jag anser att det är mycket angeläget att värna mångfalden inom Svenska kyrkan, där EFS och prästutbildningen på Johannelund är en viktig del. Jag vill skicka med kyrkostyrelsen, utskottets ordförande och nämndens ordförande och även biskoparna en mycket stark önskan, oavsett vilket beslut som fattas här på kyrkomötet i denna fråga, att ni ser över beslutets konsekvens i förhållande till prästutbildningen på Johannelund. Tack.

NILS GÄRDER:

Herr ordförande, kyrkomötesledamöter, biskopar! Cecilia Brinck, som talade för utskottet, förklarade att utskottet ville avvisa motion 2012:37, det vill säga inte sakbehandla den, eftersom man menade att där hade överlämnats ett uppdrag till nämnden och nämnden hade fullgjort detta. Jag tycker det är en viktig utgångspunkt för tolkningen av hela detta samtal. Jag drar slutsatsen, vilket jag tycker också framgår av hur pass kortfattat betänkandet är, att det egentligen inte har förekommit någon sakbehandling i utskottet av frågan. Därför är det oerhört viktigt att inte kyrkomötet drar slutsatsen, att frågan om utbildningarnas lokalisering är avgjord genom ett kyrkomötesställningstagande här och nu. Tvärtom tror jag Cecilia Brinck gör rätt när hon förklarar, att man har gjort en summarisk behandling och mer refererar vad nämnden kommit fram till.

Jag kan vara nöjd med det, därför att dessa frågor som nu har berörts av många är mycket angelägna och långt ifrån är fullständigt behandlade. Det är också viktigt att man läser texten rätt, när man nu talar om en övergångsperiod som *kan* vara två år men som naturligt också kan vara väsentligen längre. Man kan också uttrycka det "tills vidare", om man vill tolka det så.

Biskop Åke Bonnier pekar naturligtvis på en mycket viktig fråga, när det handlar om värdet av en, ska vi kalla det, intern konkurrens på ett nyttigt sätt. En annan sak som jag tror måste diskuteras ytterligare är nämndens beräkningar av dimensioneringsbehoven. Jag tror nämnden har gjort en rätt bedömning av det totala utrymmet för löne medel i kyrkan om något årtionde, men jag tror nämnden har alldeles förenklat saken genom att anta att nedskärningarna i utbildningarna blir likformiga. Om jag räknar rätt skulle det innebära, att nämnden antar att

antalet prästtjänster i landet skulle minska med nästan 1 000 under planeringsperioden. Jag tror det är helt orealistiskt och skulle få alldeles katastrofala konsekvenser.

Jag skulle också vilja beröra en annan sak som har att göra med just Lund. Det finns som alla vet en samverkan mellan universitetet och pastoralinstitutet. Kyrkan är mycket beroende av universitetet. Staten bekostar där den kvalificerade teologiska forskningen och den teologiska utbildningen, men denna lever i en samklang med pastoralinstitutet. Därför tror jag det för kyrkan är oerhört viktigt att inte Lund, som är ett expansivt universitet, förlorar sin teologiska fakultet. Tack, herr ordförande.

CECILIA BRINCK (REPLIK):

Herr ordförande! Jag tror inte någon som deltog i Kyrkolivsutskottets arbete under förra sessionen anser att vi behandlade motionen 2012:37 summariskt. Tvärtom hade vi en lång och bitvis väldigt intensiv diskussion i form såväl som i sak. Vi konstaterade nämligen ganska fort, att redskapet att avvisa eller att förklara motionen besvarad inte finns i det här sammanhanget. Det är ett verktyg vi inte har. Vi kan bifalla eller vi kan avslå och vi var då tvungna att avslå.

NILS GÄRDER (REPLIK):

Normalt sett ägnar sig ett utskott inte i huvudsak åt formfrågan. Jag inser också att man nu har diskuterat sakfrågan, men jag lyssnade nyss på inledningsanförandet och drar min egen slutsats om vad som var i fokus. Jag tror det är viktigt att inse, att frågan inte är avgjord och avgörs naturligtvis inte heller i plenum, eftersom detta är en fråga som kräver en mängd olika tillämpningsöverväganden. Tack.

INGRID KARLSSON:

Åhörare, ledamöter och biskopar! Jag vill tala för att stödja den lokala, kyrkliga utbildningen, den grundläggande utbildningen. Anne-Charlotte Fröberg talade om folkhögskolan i Jämshög. Jag kommer från Jämshögs församling och kan intyga hur viktigt det är för församlingen, orten och kommunen med dessa utbildningar. Vi har ju, precis som Irene sa, en rikstäckande folkkyrka och då är det också viktigt att vi har en utbildning över hela landet. Vi har haft glädje av eleverna på Jämshögs folkhögskola. De har deltagit i gudstjänstlivet i vår församling. De har varit ledare för våra ungdomar i Svenska Kyrkans Unga. Dessutom bidrar det till arbetstillfällen inom kommunen.

Vår förhoppning är att dessa kyrkliga utbildningar får finnas kvar på lokala orter. Visserligen är Olofström i södra Sverige ingen glesbygd, men det behövs verkligen utbildningar även där. Jag hoppas att vår folkhögskola får vara kvar. Tack.

HAKON LÅNGSTRÖM:

Herr ordförande! När det gäller utbildningarna finns det missförstånd. Det hör man av debatten. Jag ska försöka reda ut några saker.

Att läsa till de här fyra kyrkliga yrkena som vi nu talar om och som nämnden har i uppdrag att arbeta med, alltså präster, diakoner, kyrkomusiker och pedagoger, gör man över hela landet. För grundutbildningen använder vi oss av de statliga utbildningarna. Den läser man överallt. Det som det handlar om och som vi ska göra i egen regi är den pastoralteologiska slutterminen eller slutterminerna,

alltså max två terminer. Det är det som det handlar om. Sedan kan man läsa över precis hela landet.

Vidare är det så när det gäller kantorerna, att de fortsättningsvis också liksom i dag kommer att utbildas på folkhögskolor och kanske på någon musikhögskola. Det tas inte heller bort. De får också sin pastoralteologiska skolning på sin folkhögskola där de går. Ibland låter det som om vi utbildar 10 000 elever och då kan vi sprätta ut dem över hela landet. Det handlar, mina vänner, om ungefär 100 elever och vi har sett stora fördelar med att samordna utbildningen. Man ska ju sedan arbeta i samma församlingar och man får då redan när man utbildas pastoralteologiskt en gemensam utbildning. 100 stycken. Åkes historia om synagogan tycker jag är underbar. Vi har haft en sådan synagoga i flera år, som ingen människa har satt sin fot i. Jag ska inte nämna platsen. Svenska kyrkan har betalat för utbildning, där vi inte har haft någon student på många, många år. Vi har alltså testat det, Åke, men din historia är helt underbar. Jag älskar den.

Så här ligger det alltså till. Då är det så här, att ett utbildningsinstitut är det som har hand om detta. Vi har tyckt att Uppsala är en bra plats, eftersom vårt kyrkokansli finns här. Sedan har vi till en början två orter, Uppsala och Lund, två klassiska utbildningsorter. Vi har inte satt någon borte gräns för detta. Det är rätt märkligt. När jag tänker på att vi präster har fått välja mellan de två orterna, Uppsala och Lund, har det gått bra. Det är ganska många präster i Sverige och även ganska många pensionärer som har överlevt detta. Om det skulle visa sig att Lund blir så oerhört populärt att de flesta går dit, får vi ju tänka på det om några år och se hur vi gör då. Det är inte låst. Tack.

INGER GUSTAFSSON:

Ordförande, kyrkomötesledamöter, biskopar och andra! Det här är en viktig fråga, det har vi förstått. Vi har arbetat intensivt i nämnden med utbildningsfrågorna. Vi har känt ett tryck på oss att vi måste bli färdiga med denna långbänk. Vi har gjort undersökningar. Det finns kilovis med handlingar, det finns enkäter, det finns stiftsrundor, det finns samtal. Vi har kartlagt alla våra utbildningsorter. Vi har tittat på det antal som finns och många gånger är det väldigt få elever eller studenter på de olika ställena. Vi har alltså sett litenhetens betydelse. Vi har jobbat intensivt och i nära samverkan med kyrkostyrelsen och dess arbetsutskott. Presidiet har vid ett stort antal tillfällen varit inkallat för att lämna synpunkter och rapporter på vårt arbete och vi har känt ett stöd i detta. Det har varit viktigt för oss att arbeta i samklang. Nämnden har också själv aktualiserat frågan om vem som äger beslutet. Vi har fått det och man har sagt att vi arbetar korrekt. Det är vi som hittills äger frågorna som vi jobbar med och de beslut som vi har fattat. Efter den juridiska expertisen känner vi oss trygga i det beslutet.

Naturligtvis har vi vägt mycket för och emot. Det finns en mängd faktorer att fundera över. Det finns ett Sverige som är ett stort och långt land, det finns studentperspektiv och familjeperspektiv, utbildningsperspektiv och traditioner. Vi har ändå bestämt oss. Det gäller ett litet antal, 100 till 150 som Hakon sa, varav jag tror kanske de flesta under vissa perioder är präster. Där vill jag instämma i Nils Gårders diskussion om antal. Det är alltså inte många. Då tycker vi, att de under sin studietid bör träffas i alla fall en gång och sammanföras, samarbeta och samutbildas inom Svenska kyrkan. Vi vill äga den utbildningen och vi vill kunna styra den. Det har funnits diskussioner om köp-säljssystem eller om att göra på något annat sätt, men alla andra studieår kan man läsa var som helst i Sverige. Det finns mängder av utbildningsorter. Jag är så gammal att det fanns nästan bara två alternativ när jag skulle läsa vid universitet. I dag har ju våra ungdomar och

alla ett stort antal alternativ att välja mellan. Men när det sedan kommer till det sista svenskkyrkliga året förordar vi ett institut och att det ska vara i Uppsala med en start i både Uppsala och Lund.

Nämnden kommer att arbeta lika intensivt som vi har gjort under hela nästa år också. Sedan kommer vi på upploppet att lämna över till den nya kyrkostyrelsen, som vi hoppas, högkvalitativ och hållbar utbildningsorganisation för den att ta vid. Tack.

CHRISTINA HOLMGREN:

Ordförande, ledamöter av kyrkomötet, biskopar och åhörare! Jag yrkar bifall till reservationen. Ja, vi är kyrkomötesledamöter och vi har faktiskt rätt att ha synpunkter på hur Nämnden för utbildning, forskning och kultur har jobbat med den här frågan. Vi har ju en demokratisk folkkyrka. Som ledamot av kyrkomötet tar jag mig den rätten att faktiskt ifrågasätta motiv och anledningar till varför nämnden har kommit fram till det här beslutet. Jag ställer mig helt bakom biskop Antje Jackeléns anförande. Vi lever ju också i en verklighet i Kyrksverige, i folkkyrkans Sverige. Alla bor inte i tätorter. Alla är inte unga studenter. Alla har inte tio mil till sin studieplats. Vi ska väl ändå se till, att vi har yrkesutbildningar som lockar en mångfald av människor med olika erfarenhet och bakgrund. Vi ska utbilda inte bara dagens utan också morgondagens yrkesgrupper i Svenska kyrkan. Vi ska väl inte bara se till ett minimum av utbildningsplatser. Vi ska försöka maximera utbildningarna. Det kan finnas någon som är intresserad av Svenska kyrkans utbildningar också utanför vårt eget rekryteringsbehov.

Jag tycker vi i dag lever i en helt annan verklighet. För 20, 30 år sedan reste man till en speciell ort och där stannade man tills man var klar. Vi ska inte exkludera människor från de här möjligheterna. Vi ska vara nutidens och framtidens folkkyrka, Svenska kyrkan i världen. Tack.

STAFFAN HOLMGREN:

Ordförande! Det normala när man delegerar till något organ är, att man också säger att frågan i principbeslut bör föras högre upp. När vi i revisionen hade en överläggning med presidiet för Nämnden för utbildning, forskning och kultur, diskuterade vi just vem som fattade det avgörande beslutet. Vi fick nog intrycket av, att den här frågan skulle gå till en högre nivå och egentligen till kyrkomötet.

Nu visade det sig att det inte var så det var tänkt. Jag tycker fortfarande att frågan borde ha varit underställd kyrkomötet, eftersom det är en sådan genomgripande förändring av utbildningsorganisationen. Därför tycker jag det är bra att det kom en motion, så att man fick diskutera frågan. När det sedan gäller nämndens själva arbete har vi intrycket att detta har gjorts mycket gediget. Det är en fråga som har diskuterats väldigt mycket, den har varit föremål för remissomgångar och det har varit mycket synpunkter på detta. Nu har jag uppfattat det som att nämnden verkligen har genomarbetat frågan. Man har belyst den ur kvalitetssynpunkt och ur ekonomisk synvinkel och man har också, som har framhållits här, belyst omfattningen av antalet studenter. Inför framtiden tror jag man verkligen måste tänka på hur stor organisation Svenska kyrkan har råd med. Man måste anpassa sig till de förutsättningar och de realiteter som föreligger och det har jag uppfattat att nämnden har gjort.

Nu när diskussionen pågår här förstår man alla lokala intressen. Jag kommer osökt att tänka på när riksdagen på sin tid diskuterade regementsnedläggningar. Då kom från alla orter som hade regementen som skulle läggas ner alla argument som fanns mot nedläggning. Jag har full förståelse och respekt för att de som sitter

ute i bygderna tycker, att det är hotande med en centralisering. Jag tror ändå att det är nödvändigt att våga ta ett sådant beslut inför framtiden. Även om jag alltså har haft synpunkter på formfrågan, där jag kanske tycker man skulle ha haft en annan handläggning, har jag i sakfrågan fullt förtroende för det arbete som nämnden har lagt ner.

Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

KARIN LÅNGSTRÖM VINGE:

Herr ordförande! Jag är också motionär och vill yrka bifall till motion 2012:37 av Britt Louise Agrell med flera. Det går ju inte att ta miste på, att nämnden har gjort ett engagerat arbete och lagt ner väldigt mycket tid på det här, vilket tacksamt erkänns. Nu är det några som är bekymrade och vi vill ta tillfället i akt att uttrycka vår bekymmersamhet i frågan. Jag vill inte rada upp argumenten igen utan ställer mig bakom biskoparna Antje och Åke samt Britt Louise, Christina, med flera. Tack för ordet.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

När vi förut har haft diskussioner om lokalisering av utbildningar har det gärna blivit lokaliseringsdiskussioner och frågor om hur man ska subventionera olika institutioner som finns. Här har Nämnden för utbildning, forskning och kultur försökt börja i en annan ände – och det började för flera år sedan – genom att försöka gå igenom vad det är för behov vi har, vad det är för krav man kan ställa, vad det är för kvalitet vi kan erbjuda och vilket utbildningssamhälle i övrigt det är som det här ska göras i. Även om jag också har synpunkter på en del saker och kan känna att detta inte blir enkelt, att detta får vi allt försöka ordna till på något smidigare sätt, har jag respekt för det helhetsgrepp som har tagits. Jag tror att jag också talar för en majoritet i kyrkostyrelsen. Det är det intrycket jag har fått.

Här försöker man hantera en mycket svår uppgift, där det finns väldigt många olika delintressen. Jag behöver inte upprepa det som Hakon Långström sa, men jag vill ändå stryka under det. Vad handlar det om i utbildningsväg? Jo, om ett år eller ett halvår, medan man bedriver den övriga utbildningen på många, många håll i landet. Det blir ännu mer tydligt med den föreslagna nya pedagogutbildningen. Jag tror vi måste inse, att detta ungefär är den dimension som vi ska ha, om vi ska uppnå en kritisk massa, om vi verkligen ska få till att olika yrkesgrupper ska få träna med varandra, få se varandras kompetenser och ta vara på det, om vi ska få ett bättre arbetssätt i församlingarna bland utbildade när de kommer ut.

Vi ska inte underskatta komplexiteten i de fortsatta uppgifterna. Kyrkostyrelsen ska fastställa utbildningsplaner för vurningstjänsterna och det återstår mycket att hantera i det. Sedan ska kyrkomötet fastställa budget och det återstår naturligtvis mycket den dagen vi kommer så långt. Hittills har jag förtroende för det arbete som nämnden har lagt ner.

BRITTA BROMAN:

Ordförande, ledamöter! Jag har hört präster nu från Luleå, Härnösand och Lund. Därför vill jag komma med en erinran från västra Sverige och tala om, att där redan finns en stor kompetens på utbildningssidan i diakoni, teologi och musik. Att därför lokalisera all utbildning till Mälardalen känns mycket olyckligt. De människor som studerar i Göteborg, till exempel, är oftast människor som har bildat familj. Detta kan i sin tur innebära, att de väljer bort den kyrkliga utbildningen. Det vore ju utarmande i längden om så skedde.

Därför önskar jag bifall till reservationen.

TORBJÖRN ARVIDSSON:

Jag yrkar bifall till reservationen. Det här är min första period i kyrkomötet. Jag tänkte bara få säga, att jag vill uttrycka min stora respekt för kyrkomötets uthållighet när det gäller debatter här i plenum. Det gäller ledamöterna i allmänhet och det gäller presidiet i synnerhet. Jag är grymt imponerad.

Trots att ni är så uthålliga ska jag inte förlänga debatten. Jag tycker att det har varit välformulerade argument från båda sidor, men argumenten för reservationen tycker jag har framställts så bra, att jag inte upprepar något av dem. När vi fick ett så fint citat av Åke Bonnier från den judiska traditionen tänkte jag att vi väl kan få lägga till ett från den västkustska traditionen. Jag tror att mångfald nästan alltid är bättre än centralistisk enfald. Vår vän Bengt Pleijel säger: "Mångfald, inte likriktning, är Bibelns väg. Det ligger en doft av död i ordet likriktning."

Bifall till reservationen.

BERTIL PERSSON:

Kyrkomötet har självfallet rätt att uttala sig om precis vad man vill, även om lokalisering av utbildningar. Det finns mycket att säga om utbildningspaketet. Det har i alla fall gjorts ett fantastiskt jobb. Jag kan ifrågasätta delar av det, men ingen ska tvivla på att det har gjorts ett gediget arbete.

När jag begärde ordet saknade jag i debatten företrädare för nämnden, som kunde ge lite mera fakta om vad det egentligen handlar om. Nu har Hakon Långström lättat på en del av förlåten och Staffan Holmgren har bidragit. Jag tycker bara att vi ska komma ihåg vad det handlar om. Det är korta utbildningar och ett litet antal studenter. I dag har vi en mångfald utbildningsplatser som kostar en sjuherrans massa pengar. En liten tanke på att det hela ska gå ihop borde vi också ha. Men är det så att det räcker till mer än ett pastoralinstitut, kan man gärna lägga det i Lund.

NIKLAS LARSSON:

Ordförande, biskopar, ledamöter och åhörare! Det är första gången för mig här i talarstolen, så det är lite spännande. Svenska kyrkan kommer även i framtiden att ha behov av utbildade personer med olika geografiskt ursprung. En del, ganska många, väljer att söka sig till kyrkans utbildningar efter att de har bildat familj. Då tycker jag det är viktigt med närhet i vårt avlånga land. Jag är själv ung. Jag tror faktiskt att jag är yngst i kyrkomötet. Jag har inte sett så många i 24-årsåldern här inne.

Jag konstaterar, liksom De Ungas Kyrkomöte, att det är en fördel med flera utbildningsorter om man ska välja en kyrklig utbildning överhuvud taget. Jag ser just nu inget omedelbart hot mot de decentraliserade utbildningar som för närvarande finns på olika håll i landet, men det gäller att se upp om vi i fortsättningen ska kunna rekrytera bra personal. Det är då viktigt att kyrkan ser till landets helhet och är beredd att avsätta medel till utbildning.

Låt mig ta ett exempel. Jag har en god vän som studerar till församlingspedagog på Jämshögs folkhögskola i Blekinge, den som varit lite omtalad här innan. Det är inte säkert att han hade valt den utbildningen om den inte hade funnits på nära håll. Jämshögs folkhögskola har utbildat församlingspedagoger under många år och det vore olyckligt om den nu skulle försvinna. Utifrån mina tankar att hela Sverige ska leva är det oerhört viktigt med utbildning på flera olika orter. Tack.

TERESIA DERLÉN:

Niklas, nu ställde du till det här för mig. Du får vänta ett tag. Hakon Långström nämnde att vi präster har fått välja mellan två utbildningsorter länge de senaste åren. Jag vill nämna en tredje. Jag har själv gått på pastoralinstitutet på Westcott House i Cambridge. Det är ett gott *middle to high church* prästseminarium i den anglikanska kyrkan. Tro mig, liturgi är viktigt. Jag vet hur man håller ett rökelsekar när en biskop är i processionen. Ni biskopar kan ju komma till mig sedan.

I Cambridge finns också ett ställe som heter Ridley Hall, som också tillhör den anglikanska kyrkan. Det är också ett prästseminarium där. De vet inte vad liturgi är, där är det väldigt *evangelical*. De har alltid med sig Bibeln. När vi möttes före föreläsningarna satte vi studenter oss gärna på var sin ända av salen och allra helst hade vi lite metodister, reformerta, baptister och katoliker där mellan oss som en buffert. Det enda vi hörde var lite bibeltrassel där bortifrån. Den här spännvidden kanske skrämmer en del goda representanter för Svenska kyrkan, men tro mig, denna spännvidd mäter också den spännvidd som finns bland folket. Det håller i gång en livaktig teologisk, liturgisk, pastoral diskussion. Förhoppningsvis har vi också en spännvidd i vår svenska folkkyrka bland våra medlemmar, en spännvidd som vi som präster, diakoner, musiker, pedagoger, medarbetare helt enkelt, måste kunna möta. Jag vill inte låsa fast mig vid någon ort. För mig spelar det ingen roll ifall utbildningsorterna finns i Korpilombolo eller på Ven, men jag tror det är viktigt att vi har olika utbildningsinstitut.

Jag vet inte om det är möjligt, men jag vill gärna skriva upp mig på biskop Bonniers särskilda yttrande. Annars vet ni vad jag tycker ändå. Tack så mycket.

ANN-SOFIE PERSSON:

Ordförande, biskopar, ledamöter och lyssnande och twittrande. Vi hoppas väl att det är slut på talare. Vi får se. Många utbildningsplatser, ett fåtal studenter, det är en värld som vi har levt i ganska länge i Svenska kyrkans utbildningar. I stället för det vill vi samla alla studenterna inom ett och samma institut, en plats där alla kan mötas med var sina spetskompetenser och där alla kan bryta tankar och funderingar med varandra. Det är lättare när man är fler studenter än när man går i en klass på kanske 7 till 8 studenter. I ett institut kan det finnas ett flertal, mellan 50 och 75. Att det finns en plats där man kan mötas, tänka, möta andra med andra traditioner från andra geografiska platser i landet tror jag gör, att vi blir bättre rustade för ett långt arbetsliv i Svenska kyrkan.

Som en av ledamöterna i nämnden välkomnar jag ändå alla synpunkter som vi har fått in på vägen. Vi har försökt ha en så öppen process som det har varit möjligt. Precis som vi har gjort hela tiden har vi lyssnat på synpunkter som har kommit i dag, liksom vi självklart lyssnar på synpunkter som kommer in i framtiden. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 124.

§ 73 Social ekonomi

MARGARETA ANDERSSON:

Ordförande! Det har varit en mycket intressant och spännande diskussion om utbildningar. Jag kan väl trösta er med att jag inte tror att de här utbildningarna kommer att räcka. Jag är rätt övertygad om, att Svenska kyrkan också småningom kommer att behöva ha utbildningar för dem som ska jobba med olika former av verksamhet inom den sociala ekonomin, den biten som inte kyrkan jobbar med redan. Kyrkan är den största aktören inom den sociala ekonomin redan som det

är nu, eftersom den sociala ekonomin är det kitt som håller samman samhället. Vi har privat verksamhet och vi har offentlig verksamhet och där emellan har vi folkrörelser, organisationer, föreningar av olika slag. Där är Svenska kyrkan med sina sex och en halv eller sju och en halv miljoner medlemmar – en miljon hit eller dit – väldigt viktig. Det är viktigt att vi också fortsätter att utbilda dem som ska tjäna människorna som finns i Svenska kyrkan.

Jag har skrivit en motion, 2012:54, som handlar om att vi ska ha bra utbildningar. I dag finns det så vitt jag vet en enda utbildning och den finns på Vaddö folkhögskola, som utbildar människor som vill jobba vidare med att starta arbetsintegrerande sociala företag. Det är en viktig del och den passar bra in i kyrkans verksamhet, där man stöttar människor som behöver komma in på arbetsmarknaden. Svenska kyrkan har goda resurser för att göra det. Men jag tror också det finns andra delar av den sociala ekonomin, detta med utbildning, social omsorg, vård och annat. Jag tror att man kommer att behöva skaffa sig utbildningar på det området också.

Jag är också övertygad om, att man kommer att behöva fundera över hur man ska finansiera de här verksamheterna. Det är en sak som är helt klar för mig och för många andra som har jobbat med den sociala ekonomin i ganska många år, att det inte är meningen att Svenska kyrkan ska stötta med pengar. Man kan låna ut pengar, man kan gå i borgen, man kan göra lite olika saker för att stötta verksamheten inom den sociala ekonomin, inom den arbetsintegrerade sociala verksamheten. Det är viktigt, men det ska inte vara så, att vi använder kyrkoavgiften till att driva den här verksamheten. Det är inte meningen. Möjligen kan man till och med tjäna pengar på det, men det är heller inget självändamål. Det är om det blir någonting över.

Överhuvud taget är det här nya delar av verksamheten som finns och som man har startat. Luleå stift har en väldigt fin skrivelse som jag tror att ni har delat ut: *Därför att ingen har lejt oss*. Det är många hänsyftningar till vad Jesus har sagt i detta fina lilla häfte som de har tagit fram, där man visar på olika verksamheter för att människor ska kunna komma in på arbetsmarknaden. Sådana här saker håller vi på med. Vi har bidrag från Europeiska unionen för att sätta i gång dessa verksamheter. För att samla ihop dem, dra ut det bästa av dem, tror jag att vi kommer att behöva både ekonomiska och utbildningsmässiga förutsättningar som vi inte har i dag och som vi inte vet hur det kommer att fungera.

Eftersom jag har hört den animerade debatten och inte vill dra i gång en till på det här området, avstår jag till och med från att yrka bifall till min motion 2012:54. Jag tror att man kommer att diskutera de här frågorna ändå och det är ju inte i kyrkostyrelsen det här är viktigt. Det är viktigt ute bland oss alla som är verksamma i Svenska kyrkan. Ta det med hem nu, allihop. Ni kommer från alla stift och ni kommer från många församlingar. Det är bara att fortsätta att arbeta. Vill ni veta mer har jag faktiskt en del erfarenheter och kunskaper, som inte alla andra har, men jag vet också att det finns i flera stift. Det finns redovisat i det här häftet. Gå hem och läs på, så jobbar vi vidare i den sociala ekonomin. Tack.

ANDERS ÅKERLUND:

Fru ordförande, ledamöter, biskopar! Vi delar motionärens entusiasm för social ekonomi. Det är också så, att våra partner ute i världen som framgångskoncept har ett levande gudstjänstliv, ledarskap och också väldigt tydligt bidrar med sociala ekonomier i samhället och gör en skillnad. Detta är en framtidsväg för kyrkan,

men vi var tvungna att säga nej till motionen, eftersom en utredning just nu om en utförarorganisation pågår.

Tack, Margareta, för att du tog upp det här. Vi skulle vara fattigare utan denna markering av att hålla den frågan levande och vi ser fram emot en expansiv kyrka i framtiden. Bifall till utskottet. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 125.

§ 74 Kvalitetsverktyg i konfirmandarbetet

HANS G ERIKSON:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag talar för Kyrkolivsutskottet och yrkar bifall till utskottets förslag, nämligen avslag på motion 2012:17 i betänkande 2012:8. Motionären föreslår, att kyrkostyrelsen ska ”erbjuda församlingarna en årlig konfirmandenkät i pappersform”. Utskottet har diskuterat motionen ingående och har inget att invända mot att kyrkokansliet kan bidra med olika verktyg för utvärdering av konfirmandarbetet i församlingarna. Utskottet ställer sig dock frågan, i vilken omfattning kyrkokansliet ska serva församlingarna med utvärderingsmaterial och i vilken form materialet då ska presenteras. I pappersform vill motionären ha det, men utskottet undrar om det hör hemma i tiden. Kostnader för pappersenkät drar iväg uppåt och måste begränsas och sett ur miljöperspektiv är pappersenkät inte att rekommendera.

Nu finns ju bland ungdomen och inom församlingarna tillgång till elektronisk teknik och den bör därför kunna nyttjas mer för utvärderingsarbetet. Utvärdering av allt arbete i vårt samhälle är utomordentligt viktigt för att kunna läsa av såväl erfarenheter från genomförda verksamheter som för utveckling av framtida aktiviteter. Svenska kyrkan är här naturligtvis inget undantag. Församlingar, pastorat och stift måste kunna klara utvärdering av sina verksamheter på egen hand, utan att kyrkostyrelse och kyrkokansli är med och styr i detaljfrågor. Församlingar kan givetvis samarbeta med varandra och stiftet kan säkert bidra med verktyg i form av råd och stöd.

Ett mycket viktigt och lättåtkomligt verktyg i detta utvärderingsarbete är givetvis av intresse hur konfirmandarbetet utvecklas i församlingen. Det är lätt att läsa av. Stort intresse eller märkbart växande intresse bland ungdomen att vilja vara med i konfirmandundervisningen visar, att församlingen är på rätt väg. Minskat intresse kan vara tecken på att undervisningen inte är lockande och därför behöver ses över. Församlingarna planerar ju sin konfirmandverksamhet och utifrån denna planering kan det inte vara någon stor konst att också åstadkomma en utvärdering med ett antal frågor att besvaras via elektronik, samtal eller via andra verktyg. Församlingarna måste kunna klara merparten av detta arbete med egna resurser. Det engagerar ju såväl ledare som ungdomen och deras föräldrar. Dessutom kan undervisningen utformas utifrån egna förutsättningar, planering och erfarenheter. Vi tror att svårare än så är det nog inte. Tack.

NIKLAS GRAHN:

Fru ordförande, biskopar, ledamöter, åhörare! Jag yrkar bifall till motion 2012:17. Svenska kyrkans konfirmandarbete är en av de viktigaste kontaktytorna kyrkan har med sina medlemmar, kanske den allra viktigaste. År 2011 deltog en tredjedel av landets 15-åringar i de 60-timmarskurser i kristen tro som konfirmandverksamheten innebär. Ingen annan organisation utöver skolan möter en så stor andel av en åldersklass i samtal om liv och om tro. Svenska kyrkans konfirmandarbete utgör därmed en viktig arena i det svenska samhället för unga män-

niskors existentiella samtal och är en unik plattform för kyrkans dopundervisning. Under det senaste decenniet har nära en halv miljon människor i åldern 16 till 25 år deltagit i konfirmandarbetet som konfirmander och som unga konfirmandledare. Dock står konfirmandarbetet inför stora utmaningar.

För ett decennium sedan befann sig Svenska kyrkans konfirmandarbete i djup kris. Andelen kyrkotillhöriga 15-åringar som konfirmerades minskade snabbt för varje år och konfirmandverksamheten var i hög utsträckning en verksamhet i avsaknad av strategi och utvärderingsbara mål. Situationen var akut, vilket har lett till en kraftsamling. Nya metoder och arbetssätt har växt fram i församlingar. Konfirmandmedarbetare har fått kvalificerad fortbildning och nya riktlinjer för konfirmandarbetet har antagits av stiftens domkapitel. I dessa riktlinjer står arbetet med lokala handlingsplaner och kontinuerlig utvärdering i centrum. Utvärderingsarbetet har tagit avstamp i kvalitetsbegreppet runt frågor om vad som kännetecknar god kvalitet. Vad bör och kan Svenska kyrkan göra för att utveckla sitt konfirmandarbete?

I församlingens handlingsplan för konfirmandarbetet arbetas utvärderingsbara mål fram. Därmed skapas förutsättningar för ett målstyrt arbetssätt, men ett målstyrt arbetssätt förutsätter också metoder för utvärdering. Därför erbjuds församlingarna sedan 2004 ett utvärderingsverktyg i form av en konfirmandenkät. År 2006 övertog kyrkokansliet ansvaret för enkäten och därmed kunde alla församlingar i Svenska kyrkan erbjudas detta verktyg. År 2010 upphörde kyrkokansliet av kostnadsskäl att erbjuda församlingarna konfirmandenkäten i pappersform. I stället genomförs enkäten sedan dess i digital form. Även de lokala rapporter med hjälp till analys som stöd till församlingarnas konfirmandarbetslag har upphört och likaså den årliga revideringen av enkät och rapport. Resultatet har blivit en kraftig nedgång i antalet församlingar som använder enkäten. Det är tydligt att den elektroniska hanteringen inte har fungerat på det sätt som en gång avsågs. Från över 10 000 enkätsvar har antalet gått till drygt 1 300 år 2011.

Det är mycket glädjande att konstatera, att de satsningar som Svenska kyrkan gjort de senaste tio åren för att utveckla konfirmandarbetet nu ger resultat. År 2011 ökade för andra året i rad den procentuella andelen kyrkotillhöriga eller antecknade 15-åringar som konfirmerades i Svenska kyrkan. Därmed kan vi tala om ett trendbrott, ett trendbrott som vi bara kunde be om för ett decennium sedan. Det är oerhört viktigt att kyrkan nu inte slår sig till ro, utan att arbetet med att kvalitetssäkra och utveckla konfirmandarbetet fortsätter och även intensifieras. I detta arbete är konfirmandenkäten ett mycket viktigt och efterfrågat verktyg. Det ligger väl i linje med målen i kyrkostyrelsens skrivelse om en satsning på lärande i alla åldrar, i förhållande till värdet dessutom till en förhållandevis låg kostnad.

Jag yrkar alltså bifall till motion 2012:17.

ROLAND JOHANSSON:

Ordförande, biskopar, ledamöter, åhörare! Jag har varit med vid behandlingen av den här motionen, 2012:17, men jag skulle kanske ha reserverat mig. Nu vill jag fråga dig: Om du under de senaste månaderna har sett något bra, hört något bra eller läst något bra, visst vill du se eller höra mer och läsa mer om det? Du vill nog också att det som det hela handlar om ska få ett lyckligt slut, att det ska få chans att utvecklas på ett positivt sätt. Kanske hade du och jag den upplevelsen när vi läste årets motioner till kyrkomötet. Det var spännande läsning, många bra idéer, många motioner som man skulle kunna säga ja till, idéer som skulle kunna

utvecklas och kunna hjälpa kyrkan i hennes uppgift att göra Gud tydlig i världen eller stödja dig i den mission och det engagemang du har i kyrkan.

Motionerna om konfirmandarbetet var sådana som jag skulle kunna säga ja till. Men så började utskottsarbetet, vi fick reciter med information om vad som var på gång, bland annat riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete, information om enkätverktyget, hur man hade gått från papper till digitalt och att kyrkokansliet hade tagit över arbetet med enkäten. Så länge som man hade pappersenkäter var svarsprocenten högre, men när kansliet tog över och övergick från papper till digitalt sjönk svarsprocenten drastiskt. I församlingarna finns inte dataresurser. Visserligen reducerades kostnaderna för enkätarbetet, men vad hjälper det när man inte får in enkäter.

Motionären, som arbetat med pappersenkäter under flera år, såg problematiken och skrev sin motion. Där står, att stiftens konfirmandkonsulenter vid upprepade tillfällen har framfört önskemål om att konfirmandenkät och rapporter åter ska erbjudas församlingarna i pappersform, då många församlingar vittnar om att enkäten har varit ett viktigt kvalitetsverktyg i utvecklingen av ett målstyrt arbetssätt. Konfirmandverktyget ligger väl i linje med den skrivelse från kyrkostyrelsen som talar om satsning på undervisning i alla åldrar. I betänkandet har utskottet skrivit, att en ny undersökning har genomförts hos 1 000 ungdomar i åldrarna 16 till 25 år. Resultatet presenterades av ärkebiskopens möte förra veckan. Jag har tagit del av undersökningen och tycker nog, att den inte hjälper oss i våra församlingar. Den handlar om genomsnittsvärden för hela landet och om vad vi kan göra i våra församlingar.

Nu slutar jag med att säga följande. Eftersom det digitala inte tycks fungera tycker jag, att utskottets beslut borde ha varit att bifalla motionen. Vi har i alla fall möjlighet att göra det när vi i morgon ska fatta beslut i plenum. Jag tror att det blir större glädje i himlen om vi gör det. Bifall till motion 2012:17.

PER INGVARSSON:

Det märks när utskottet pratar om den här motionen, 2012:17, att man inte vet så mycket om hur det går till. Varför kan man då inte fråga motionären om, varför man är skeptisk till den digitala och varför man förordar pappersversionen? Jag har själv också jobbat med den här enkäten när den var i papper. Det var alltså en väldigt hög procent svar som vi har hört här innan, jämfört med när man fört över den till den digitala, som man från utskottet sa att man borde kunna sköta i dag i våra moderna tider. Men hur praktiskt genomför man då en digital enkät? Innan var det så, att konfirmanderna innan konfirmationen under en lektionstid fick 45 minuter på sig att svara på enkäten. Hur gör man det i dag? Drar man dit 20, 30 datorer, så att man ska kunna svara på den? Eller är enda möjligheten i samband med ett läger, där ungdomarna en och en då får gå till en dator och svara?

Det är det praktiska kring detta som gör, att det är så svårt att svara digitalt. Det är också därför vi säger till nationell nivå, att ni måste hjälpa oss att fortsätta att använda pappersvarianten, eftersom vi vet att den har fungerat och också att det kanske är en av anledningarna till att vi har lyckats vända trenden. Det är så typiskt när vi från stiftens ber om någonting från nationell nivå. Vi har verkligen bett i flera år att vi ska få hjälp med konfirmandfrågor och så får vi inte den hjälpen.

Jag yrkar bifall till motion 2012:17.

NIKLAS GRAHN:

Fru ordförande! När jag läser utskottets betänkande förvånar det mig att utskottet, samtidigt som man bejakar att nationell nivå ska tillhandahålla ett enkätverktyg, skriver att man till och med ser fram emot att det ska vidareutvecklas så att det upplevs lättillgängligt och attraktivt för församlingarna att använda. Till och med har man samtidigt kommit fram till att detta inte bäst sker genom att erbjuda församlingarna konfirmandblanketten i pappersform. Då undrar jag vad man grundar detta på. Utskottet tror sig alltså veta att det förhåller sig på detta sätt, trots att stiftens konfirmandkonsulenter vid upprepade tillfällen har framfört önskemål om att konfirmandenkät och rapport ska erbjudas församlingarna just i pappersform. Samma sak har framförts av ett antal kanslichefer vid kanslichefsöverläggningarna som skedde senast i augusti detta år.

Under året som har gått har jag tillsammans med några andra som har jobbat med utvecklingsfrågor kring konfirmandarbetet träffat över tusen konfirmandmedarbetare runt om i stiftet. Det är likadant där. Dessa vittnar om att verktyget i dess digitala form inte fungerar. De önskar en återgång till tidigare arbetssätt, som också har varit en samverkan mellan i stort sett samtliga stift, där kyrkokansliet genom sin forskningsavdelning har kunnat vara en stor tillgång och en bidragande kraft.

Jag vill därför fråga utskottet vad de grundar sig på när de anser sig veta bättre än dessa tusen konfirmandmedarbetare i församlingarna, stiftens konfirmandkonsulenter och stiftens kanslichefer. Vad grundar man sig då på, när man kan avgöra vilket sätt som är mest funktionellt? Ofta säger sig nationell nivå vilja lyssna till stift och församlingar hur nationell nivå bäst kan stödja och främja dessa. I det här fallet behöver man inte lyssna. Man har redan talat om vad man önskar och därför är det vårt ansvar att fatta beslut.

HANS G ERIKSON:

Ordförande! Att det ska vara så svårt att genomföra detta med digital enkät i dag förstår jag inte. Vilka är det som behärskar digitaltekniken om inte ungdomarna? Alla bär ju en mobil på sig, som ju kan användas till allt möjligt. Detta handlar väl om en vilja också från församlingarna att dra i gång det här kanske tillsammans med stiftet. Jag tänker på att vi kanske kommer att bestämma att det blir församlingsbidrag extra på 100 miljoner under två år framåt, om allt går igenom. Här är det väl alldeles utmärkt att söka ett projekt och få pengar till det för att genomdriva det här moderna. Vi måste försöka komma ifrån detta med papper lite överallt. Tekniken måste kunna fungera även i den här verksamheten. Tack.

NIKLAS GRAHN (REPLIK):

Ja, 100 miljoner skulle räcka långt i konfirmandarbetssammanhang, om det gick att använda dem till sådana här saker. Det här handlar inte om jättestora resurser. Det handlar om några hundra tusen. 300 000 tror jag siffran var som vi har fått från kyrkokansliet när vi har frågat vad detta har kostat. Det här handlar helt enkelt om en vilja och att lyssna till vad församlingar och stift säger att vi kan hjälpa dem med. Det är ju tydligt. Det har gått från 10 000 till 1 300, det är svaret som visar att det här inte är så alldeles enkelt. Man klarar inte av att hantera detta. Det tycker jag är ett svar som ni bör lyssna till.

HANS G ERIKSON (REPLIK):

Bara en tanke till, fru ordförande. Om nu inte alla församlingar har råd att skaffa sig den här digitala tekniken till ungdomarna, finns det kanske möjlighet att ha en

uppsättning som man kan låta gå runt inom församlingar i ett stift, till exempel. Man måste ju kunna starta med den digitala tekniken i detta samhälle som vi nu lever i. Det går om man vill, tror jag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 126.

§ 75 Svenska kyrkans konfirmandarbete och undervisning i alla åldrar

NIKLAS GRAHN:

Fru ordförande! Jag börjar med att yrka bifall till motionen 2012:18. Som jag tidigare nyss konstaterade har den fallande trenden i Svenska kyrkans konfirmandarbete brutits. Tänk om det är så, att en bidragande orsak till detta är de omfattande satsningar som gjorts runt om i vår kyrkas församlingar. Satsats har det faktiskt gjorts. Nya riktlinjer har antagits av stiftens domkapitel, där målstyrt arbete med lokala handlingsplaner och kontinuerlig utvärdering står i centrum. Församlingar har utvecklat ny metodik, konfirmandarbetare erbjuds kvalificerad fortbildning och omfattande satsningar görs för att utveckla det snabbt växande arbetet med unga konfirmandledare. Tänk om det faktiskt spelar roll vad vi gör, om det finns frågor som vi som kyrka äger.

Ofta syns det mig som om vi lägger alltför stor vikt vid frågor vi inte äger, frågor som står utanför vår möjlighet att påverka. I det utvecklingsarbete som pågår är stiftens konfirmandkonsulenter viktiga. Dessa arbetar med att främja och utöva tillsyn över konfirmandarbetet i stiftens församlingar. Mycket av det senaste decenniets utvecklingsarbete har bedrivits i nära samverkan mellan Svenska kyrkans stift. Vid ett flertal tillfällen har konfirmandkonsulenter uttryckt önskemål om att nationell nivå ska ta ett ökat ansvar för stöd, samordning och utveckling av det arbete som i dag samordnas i hög utsträckning av stiftens själva. Detta önskemål har även framförts av stiftens kanslichefer och senast vid samma överläggning som jag nyss hänvisade till i augusti innevarande år.

Svenska kyrkans nationella nivå satsar uppseendeväckande lite resurser i förhållande till konfirmandarbetets volym och betydelse. Varje år samlas tusentals konfirmandgrupper i en verksamhet som omsätter hundratals miljoner kronor. Samtidigt finns i dag vid kyrkokansliet endast motsvarande 20 procent av en heltidstjänst som handläggare för Svenska kyrkans konfirmandarbete. Samtidigt framhålls att kyrkokansliet arbetar mer än någonsin med konfirmandfrågor och detta sägs ske genom kansliövergripande arbete, där de frågor som handlar om konfirmandarbete ska genomsyra allt som sker. Det är nog en bra tanke. Dock är det många som uppger att de frågor som rör konfirmandarbetet med detta arbetssätt i ökad utsträckning har blivit osynliggjorda. Konfirmandarbetets volym och betydelse motiverar särskilda resurser. Resursbristen på nationell nivå kring konfirmandarbetet blir synligt på flera sätt. De tidigare skriftliga publikationer som har funnits, till exempel Aktuellt för konfirmandarbetet, 24tretton och så vidare, har lagts ner utan att ersättas av något annat. År 2008 fattade kyrkomötet beslut om att det skulle utarbetas en nationell handlingsplan med kvalitativa och kvantitativa mål för Svenska kyrkans konfirmandarbete. Detta hade, när motionen skrevs fyra år efter beslutet, ännu inte slutförts.

Det är glädjande att det planeras en projektjänst på tre år med inriktning mot unga och konfirmander, men enligt uppgift ska denna tjänst spänna över en stor mängd frågor, skolfrågor, unga ledare, konfirmander, ungdomsfrågor i stort och frågor kring kyrkans möte med de ungdomar som inte konfirmeras. Det är inte detta som stift och konfirmandkonsulenter efterfrågar. Konfirmandarbetets volym och betydelse motiverar en särskild resursförstärkning. Konfirmandarbetet är i

behov av långsiktighet och därför räcker det inte med en tidsbegränsad projekt-tjänst. Behov finns av en permanent resursförstärkning, som arbetar nära tillsammans med stiftet. Detta kräver strategi och uthållighet, vilket inte sker i ett projekt under tre år.

ANN-SOFIE PERSSON:

Just med anledning av denna heltidstjänst som kommer att löpa på tre år inriktad på tonår och konfirmation avslår utskottet motion 2012:8, första att-satsen. I den här tjänsten kommer också samordningen av konfirmandarbetet att ligga. Det är viktigt att bredda bilden och därför har man valt kombinationen av tonår och konfirmand för tjänstens utformning. Planen är också att fortsätta att samordna arbetet med barn och unga på kansliet, liksom att kansliets samlade insats vad gäller analys, forskning och kommunikation kommer att fortsätta. Det gynnar arbetet med konfirmander både direkt och indirekt. Bland annat har projektet *Stöd för arbete med handlingsplan för Svenska kyrkans konfirmandarbete* presenterats på ärkebiskopens möte för barn och unga.

Med anledning av andra att-satsen anser utskottet, att arbetet med de religionspedagogiska frågorna är viktigt men att Kyrkolivsutskottet inte vill presentera i vilken form arbetet ska ske. En möjlig utveckling på området är, att de religionspedagogiska frågorna kommer in i det kommande utbildningsinstitutet.

Bifall till utskottets förslag.

NIKLAS GRAHN:

Fru ordförande! Svenska kyrkans konfirmandarbete är i behov av att i mycket högre utsträckning än i dag bli en lärande organisation. I dag sker mängder av lokala experiment kring nya arbetsformer, kring pedagogik och metodik. Antalet unga människor som vill stanna kvar i konfirmandarbetet som unga ledare växer mycket snabbt. Mellan åren 2001–2011 ökade antalet unga konfirmandledare i Svenska kyrkans församlingar med över 80 procent. Strukturer och modeller för detta arbete utvecklas i många stift och i många församlingar. Samtidigt saknas i hög grad nationella samordnande resurser för att ta till vara de kunskaper och de erfarenheter som utvecklas och möjliggör att dessa kommer Svenska kyrkan som helhet till del.

I församlingar och stift har omfattande resurser lagts ner på att utarbeta de handlingsplaner för konfirmandarbetet som varje församling enligt riktlinjerna ska upprätta. Dessa handlingsplaner ska revideras årligen. Resurser behövs på nationell nivå för att utvärdera och sprida erfarenheter från detta arbete. Behovet av att i ökande omfattning bli en lärande organisation gäller i hög grad många av de frågor som handlar om undervisning och lärande i Svenska kyrkan. Svenska kyrkan bör därför upprätta, menar jag, ett religionspedagogiskt institut, som tilldelas ett nationellt ansvar för utvärdering och utveckling av kyrkans undervisning i alla åldrar. Jag anser att Svenska kyrkan har en övertro på projektlösningar. Vi behöver långsiktighet, vi behöver uthållighet. Ett institut med omfattande resurser och med ett mandat till sitt förfogande skulle kunna göra skillnad. Inrättandet av ett sådant institut ligger väl i linje med nationell nivåns uppgift i satsningen på undervisning i alla åldrar. Denna är enligt kyrkostyrelsens skrivelse bland annat att stödja stift och församlingar genom att tillhandahålla resurser och bidra med forskning och kommunikation.

När Kyrkolivsutskottet i sitt betänkande bejakar vikten av arbetet med de religionspedagogiska frågorna men inte vill precisera i vilken form arbetet ska ske, tycker jag att man är feg. Antingen bör man säga, att man inte tycker att ett

institut är någon bra idé eller, om man är osäker, tillstyrka motionen om att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda förutsättningarna för inrättandet av ett religionspedagogiskt institut. Det är så vi brukar göra. Vi utreder för att få underlag för att fatta beslut.

Jag yrkar alltså bifall till båda att-satserna i motion 2012:18.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 127.

§ 76 Mission i Sverige

ROLAND JOHANSSON:

Ordförande, biskopar, ledamöter och åhörare! Jag talar för utskottet och yrkar bifall till utskottet vilket innebär avslag av motion 2012:22 och motion 2012:23. Utskottet anser att den planerade gemensamma strategin för kyrkans undervisning och mission i alla åldrar, som syftar till att stärka församlingarna i det grundläggande uppdraget, tillgodoser motionärernas önskan.

I kyrkostyrelsens skrivelse 2012:1 framgår det, att kyrkostyrelsen kommer att samspela med stift och församlingar i att utveckla samsyn och en gemensam vision avseende kyrkans undervisnings- och missionsuppdrag. Kyrkostyrelsen avser vidare att stärka kyrkans utbildningar och församlingarnas förmåga att vara lärande miljöer präglade av evangeliet. Inom ramen för den strategiska satsningen vill kyrkostyrelsen också stärka kunskapen om kristen tro och tradition hos media och andra centrala samhällsaktörer.

I utskottets överväganden säger vi att mission utövas i möten och dialog mellan människor, både i närmiljön och utanför vårt lands gränser. Vi säger också, att mission tillhör församlingens grundläggande uppgift och speglar det sändningsuppdrag som alla kyrkans medlemmar har. Utskottet ser med tillförsikt fram mot den gemensamma strategin för kyrkans undervisning och mission för alla åldrar, som syftar till att stärka församlingarna i det grundläggande uppdraget. Utskottet menar att denna gemensamma satsning kommer att bidra till, att mission lyfts fram i Svenska kyrkan och att motionärernas önskan därmed är tillgodosedd.

Bifall till utskottet.

MATS LINDSTRÖM:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2012:22, Kyrkolivsutskottets betänkande 2012:10. Kyrkan i Sverige nedmonteras successivt. Färre går i kyrkan. Det finns manliga präster som inte kan arbeta i Svenska kyrkan utan måste göra det utomlands. Människor lämnar kyrkan för att kyrkan håller på att tillfredsställa alla människors alla åsikter. Att bemötas i kyrkan och på kyrkans grundkurs med orden "här får ni tro vad ni vill" och sedan inte stå upp för den kristna tron på Jesus Kristus, på Guds ord och Bibeln, är allvarligt. Det är troende människor som ska leda kyrkan. Det är i dag politiken som sitter och klämmer sig fast vid den kristna kroppen och hindrar evangelisation för det svenska folket och för invandrare.

Många förstår varför Gud gav Mose lagtavlan och varför Gud sände sin enfödde son Jesus Kristus. I dag måste vi villigt erkänna, att många i Sverige i dag behöver undervisning i Guds ord. Vid mission kommer till och med det jäktade prästerskapet att få tid till bön och Guds ord. I Guds ord finns kraft för både den som läser och den som lyssnar. Ett ja till denna motion tror jag är till välsignelse för Sverige och för folket

Jag yrkar bifall till motion 2012:22.

HÅKAN SUNNLIDEN:

Ordförande, biskopar, ledamöter och andra åhörare! Jag vill yrka bifall till motionerna 2012:22 och 2012:23, som handlar om mission i Sverige. Förslaget går ut på att uppgiften mission i Sverige behöver tydliggöras och underblåsas. Kyrkolivsutskottet har behandlat, ja nästan bejakat, motionernas intention men också i vanlig ordning föreslagit avslag på båda motionerna. Huvudskälet för dessa avslag är dels att missionen inte får frigöras från allt annat vi gör inom Svenska kyrkan – allt vi gör är ju mission – och dels kyrkostyrelsens skrivelse om att det ska utarbetas en strategi för kyrkans undervisning och mission. Det är rätt och det är bra, men det är vagt och inte tillräckligt rätt och bra, menar jag. Mission är och måste vara en integrerad del av kyrkan, men det hindrar inte att vi behöver utveckla en samsyn och en gemensam vision för mission i Sverige. Både kyrkostyrelsen i sin skrivelse och utskottet i sitt betänkande menar att mission i Sverige är viktig, men det talas ingenting om vad mission innebär eller hur den skulle kunna gå till. Det finns inget innehåll i begreppet och ingen vägledning, men det kanske är det som är tänkt ska komma.

I betänkandets bakgrundstext sägs att mission handlar om att förmedla kunskap, men det sägs ingenting om denna kunskap. I biblisk mening innebär en rätt kunskap om Gud ett erkännande av Guds herravälde och en anpassning till detta faktum. En sådan kunskap berör intellektet men ännu mer det som Bibeln kallar för hjärtat och det liv som utgår ifrån hjärtat. Förhoppningsvis menar utskottet att hjärtats omvändelse och efterföljelse är självklar, men jag är långt ifrån övertygad efter gårdagens debatt om ekumenik och religionsdialog. Läronämnden gjorde då klart för oss att ord som ekumenik nu måste omdefinieras. Det handlar om Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett religiös tradition. Jag undrar hur det resonemanget återverkar på begreppet mission, kyrkans grundläggande uppgift. Kommer den också att omdefinieras? Är mission i dag till sitt väsen något annorlunda än den var i går? Är det, för att citera betänkandet, att ”erbjuda människor redskap för livstolkning”? Det var knappast den hållningen som Jesus hade och ännu mindre Paulus, en av kyrkans riktigt stora missionärer.

Debatten om strukturutredningen gjorde också klart för oss, att de församlingar som ingår i storpastorat ska frigöras från administration och annat för att bland annat kunna ägna sig helt åt mission. Tänk om det kunde bli så. Församlingen kommer visserligen inte att ha någon beslutande makt eller självständigt kunna disponera sin ekonomi, men utöva mission kan man faktiskt göra utan pengar. En levande församling inte bara utövar mission utan är mission i sig. Missionen är en del av hennes väsen. Missionen är den härlighet som utgår från henne när hon lovsjunger och tillber. En församling utan makt kommer att vara beroende av den Helige Ande och kan bli stor i trovärdighet, men den skulle ha ett bra beskydd och stor glädje av ett råd för mission i Sverige, som motionen föreslår, och av att kunna vända sig till den biskop som har missionen för Sverige på sitt hjärta eller åtminstone få del av ett biskopsbrev om missionen. Då kommer vi ju dessutom att få veta mer om vad som menas med begreppet mission.

Jag hoppas på bifall till motionerna 2012:22 och 2012:23.

ELISABETH HOLMBLAD:

Ordförande, ledamöter, biskopar, nära och kära! Jag börjar med att yrka bifall till motion 2012:23. Det står mycket bra i utskottets överväganden om vad mission är, men precis som Håkan efterlyser jag mer definition av mission och vill därför

ge lite av min bild av mission, både för att det ska sägas här och för att poängtera behovet av att prata om vad mission är.

Jag anser att mission är att dela sin tro med andra. När jag pratar med konfirmander om mission brukar jag ta bilden av att andas in och andas ut. Vi andas in liv och vi andas ut liv och det är ett sätt att leva. Mission är inte alls att trycka ner något i halsen på någon, khakihattar eller vilken annan association vi kan få av ordet mission. Det är inte någonting som ger en människa en personlig tro. Att bara prata om undervisning i samband med mission blir som att slå Bibeln i huvudet på folk. Det vet vi ger ingen människa en personlig tro. Men när vi delar våra erfarenheter av Gud, våra möten med Gud, med andra människor väcker det många gånger nyfikenhet och några gånger tro. Det tillsammans med undervisning bygger vår kyrka. Mission kan aldrig bara vara de anställdas ansvar. Mission gäller oss alla. Jag yrkar bifall till motion 2012:23, för att kunskap om mission ska gå via våra anställda ut till våra församlingar och för att ett biskopsbrev ska nå ut till så många som möjligt i vår kyrka. Och så har ju ni hört det nu också.

Bifall till motion 2012:23.

LEIF NORDLANDER:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Jag yrkar bifall till motion 2012:22 och motion 2012:23. I den anglikanska kyrkan har ärkebiskopen av Canterbury tillsatt en *Bishop's Missionary* som leder *Fresh Expressions*-arbetet i den anglikanska kyrkan. I dag är det biskop Graham Cray som leder arbetet. Jag hade förmånen att få tolka honom i S:t Matteus kyrka förra helgen och i S:ta Clara kyrka förra söndagen i Stockholm. Där finns det så många idéer, så många nya initiativ, så många nya tankar om hur vi ska föra ut evangeliet om Jesus Kristus. Där tror jag vi har någonting att lära oss. Det finns i dag mer än tusen uttryck för *Fresh Expressions* i den anglikanska kyrkan. Kyrkan på nationell nivå i Storbritannien uppmuntrar och vägleder, skickliggör och sammanställer nya initiativ. Här kan vi ha något att lära. Vi behöver *Fresh Expressions* också i Svenska kyrkan. Graham Cray ledde anglikanska kyrkans utredning *Mission-Shaped Church*. Man skulle kunna säga att Church of England kom till en situation där man konstaterade, att vi de nu måste göra allt de kunde för att föra ut evangeliet så att människor har en kontakt och en relation till kyrkan och kristen tro.

Det är tid att vi i Sverige inser att vi är där i dag också. Här finns det ingen tid att vänta. Det finns ingen tid att se tiden an och tro att det kommer att lösa sig själv. Detta arbete måste initieras från nationell nivå och inspireras ut till stiftet, ut i församlingarna där jobbet ska göras. Jag upplever, kanske lite annorlunda än vad motionären uttrycker, att utskottet uttrycker sig begränsande i en tid, då vi skulle behöva alla goda krafter i vårt land att återevangelisera eller, om du så vill, missionera på nytt, så att Kristus blir trodd, känd och efterföljd.

För ett år sedan var jag tillsammans med alla mina präster i pastoratet i Ridley Hall, där, som Derlén sa tidigare, ett evangeliskt sammanhang var tydligt. Vi fick många goda exempel på att vara kyrka i 2000-talet. Tack.

Bifall till motionerna 2012:22 och 2012:23.

BERTH LÖNDAHL:

Fru ordförande, ledamöter och biskopar! Jag vill yrka bifall till motion 2012:22 till att börja med. En enkel fråga är: Vill vi fortfarande som kyrka i Sverige verka för människors omvändelse och tro? Vill vi hjälpa människor till en levande bekännelse till att Jesus Kristus är Herre? Och vågar vi tala om det på det sättet?

Vill vi och vågar vi arbeta för att detta ska hända? Vågar vi missionera och så vara utsända till dem som inte känner Jesus i vårt land?

Det handlar inte bara om att öka kunskapen. Det handlar inte bara om att den kristna traditionen levandegörs, inte bara om att fördjupa förståelsen av vad kristen tro är i ett mångkulturellt och mångreligiöst samhälle, så som utskottet uttrycker det i sitt betänkande. Det är ofta mer legitimt att öka kunskapen, att levandegöra den kristna traditionen eller fördjupa förståelsen, men till sist handlar det inte om detta. Det handlar om att vittna om Jesus Kristus. Ingen av kyrkans martyrer dog för att öka kunskapen, för att levandegöra en tradition. De dog för vittnesbördet att Jesus Kristus är Herre. Att leva i honom kan förvandla en människas liv i grunden. Det handlar om den förvandlande kraften i Jesus Kristus.

Mission i vårt eget land är i dag en absolut nödvändighet. Vi lever inte längre i detta historiens arv eller traditionens makt. I vårt samhälle är det så, att vare sig kyrkan eller kristen tro är någonting som betyder något, en tradition, utan det är för allt fler människor en nullitet. Men när man väl söker kyrkan väntar man sig, att den man möter ska vara kyrka. Det finns inte bara detta med bristande kunskap utan det handlar om en frimodigt, djärvt vittnande och missionerande kyrka. Därför behöver vi ett missionsråd för inre mission i Sverige.

MARIANNE KRONBÄCK:

Jag ska försöka fatta mig kort. Jag kommer att koncentrera mig till motion 2012:22, punkt 1, och jag lämnar yrkandet bifall till punkt 1 i motion 2012:22. Det som Håkan Sunnliden med flera önskar i sin motion om att snarast tillsätta ett råd med ansvar för mission skulle med de här ändringarna om nämnder kunna bli en verklighet relativt snart, men jag vill ändå markera att det är viktigt i och med detta. Jag har haft tid att tänka över motionen lite mera och kommit fram till detta. Det kanske inte är någon överraskning, eftersom kristdemokraterna under lång tid har försökt att stärka just detta område. Jag behöver bara säga Seth Henriksson, Uppsala, och Torsten Josephsson. En del av er kanske minns hur de arbetade för det, och vi vill fortsätta.

Mission har ofta blivit synonymt med mission i andra länder enbart, men jag hoppas nu att kyrkostyrelsen tar ett ledningsgrepp om missionen, både den inre och den yttre, och förhoppningsvis då tillsätter ett råd. Punkt 2 i motionen är jag däremot tveksam till i nuläget. Men vi behöver rent generellt en större medvetenhet om vad mission är, såväl på nationell som stifts- och församlingsnivå. Det är allas vårt ansvar som kristna med utgångspunkt från Jesus själv i missionsbefallningen. Alldeles nyss läste jag i tidningen Budbäraren från EFS, där det står att vi kan förvänta oss draghjälp. Det står på sidan 3: "EFS' uppgift är att bistå Svenska kyrkan i missionsuppgiften."

ROLAND JOHANSSON (REPLIK):

Fru ordförande! Det kommer en hel del frågor och synpunkter här och jag kan inte som representant i utskottet svara på vad kyrkan ska göra med detta. Frågan om missionsråd fanns det en del om i utskottets skrivning, om Sveriges Kristna Råd och Svenska Missionsrådet. Sedan sas det också att utskottet uttrycker sig begränsande. Det kanske det gör, jag kanske gör det själv också. Låt mig då säga att biskopen, som var i S:ta Clara kyrka och som representerade och informerade om vad man kunde göra i England, var i min kyrka två dagar innan. Vi hade alltså som en lokal församling bjudit in en person. Jag tror det också är viktigt, att vi på våra lokala orter gör vad vi kan för att göra Gud synlig i världen.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 128.

§ 77 Flerårskonfirmation

BENGT A GUSTAVSSON:

Fru ordförande, ledamöter, biskopar, övriga åhörare! Jag talar för utskottet och yrkar bifall till utskottets förslag, som innebär avslag på motion 2012:1. Kyrkolivsutskottet har alltså behandlat den här motionen som handlar om flerårskonfirmation. Motionären vill uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka möjligheten att införa flerårskonfirmation som ett komplement till nuvarande konfirmationsmodeller. De exempel på flerårskonfirmation som motionären tar fram innefattar konfirmationsläsning under tre år från årskurs 6 till och med årskurs 8 och därmed konfirmation vid 15 års ålder, eller i vart fall när konfirmanden går i klass 8. Det är konfirmation precis enligt nuvarande riktlinjer. Det handlar alltså inte om att förändra vid vilken ålder man kan konfirmeras utan bara om under hur lång tid man är konfirmand. Utskottet menar, att det är bra om församlingar kan erbjuda olika alternativ för konfirmation. De alternativ som motionären talar om behöver dock varken undersökas eller utredas. De är fullt möjliga redan i dag. Därför föreslår utskottet att motionen avslås.

Jag vill ge ett litet lokalt vittnesbörd. Vi vet hur det är att vara gift. Min hustru vägrar att ha mig som chef och därför jobbar hon i grannpastoratet. Där är hon kyrkomusiker och konfirmandledare. De har just i Ullevads pastorat utanför Mariestad den här typen av konfirmandläsning under tre år. Jag frågade henne hur länge de har hållit på med det. Åtminstone 15 år. I betänkandet hittar vi ytterligare exempel på en sådan församling.

Å utskottets vägnar bifall till Kyrkolivsutskottets förslag i betänkandet 2012:11. Tack.

LARS-IVAR ERICSON:

Fru ordförande, kyrkomötesvänner! Jag får tacka för svaret. Av utskottets betänkande framgår det alltså att flerårskonfirmation redan finns i dag på ett antal platser. Då får väl min motion tjäna som inspiration, så att det kan provas på flera ställen i Sverige.

Själv har jag många goda erfarenheter av juniorgrupper som fick undervisning under två till tre år. Ungdomarna i de här grupperna och deras anhöriga tyckte det var väldigt praktiskt och att det var lättare att kombinera med skola och andra fritidsaktiviteter. Konfirmandtiden är en viktig kontaktyta för kyrkan när de gäller att möta tonåringarna och deras anhöriga. Det är ju glädjande att kyrkan nu erbjuder många alternativ. Jag tror att vi skulle nå ännu flera, om vi mera medvetet gick in och erbjöd alternativet att börja i årskurs 6 och konfirmeras i årskurs 8. Just nu har vi konfirmandkonsulenter som åker runt och inventerar konfirmandundervisningen i Lunds stift och vi är några som passar på att påtala den här konfirmationsmodellen.

Det är ju så, kära vänner, att en tidig kontakt med kyrkan också ger större förutsättningar för fortsatt engagemang. Det är också glädjande många konfirmander som i dag fortsätter som konfirmandassistenter. Ja, unga konfirmandledare är det snabbast växande ungdomsarbetet i Svenska kyrkan. Det lär vara mer än 8 000 konfirmandassistenter som är verksamma just nu.

För egen del måste jag erkänna, att det efter att ha undervisat konfirmander i snart 40 år har blivit något av en nyändning att arbeta tillsammans med dessa konfirmandassistenter. För närvarande har jag en grupp med 12 konfirmander och 10 assistenter. Dessa assistenter är då goda förebilder och konfirmanderna har lätt att identifiera sig med dem. Naturligtvis har konfirmandassistenterna

ännu större betydelse i en flerårskonfirmandgrupp, en grupp som de får följa under flera år.

Detta var några reflektioner. Det är väldigt bra att kyrkan nu satsar mera resurser på den viktiga konfirmandtiden. När vi dem inte då – när, hur och var ska vi då nå dem? Jag får också här från talarstolen framföra, att det är glädjande att det är några som finns kvar här i kväll. Jag ser flera trötta ansiktsuttryck och man kanske kan erinra om den latinska devisen *Ut desint vires tamen est laudanda voluntas*, ”även om krafterna fattas är dock den goda viljan berömvärd”.

BERTIL MURRAY:

Fru ordförande och alla andra vakna närvarande! Tack för en angelägen motion och tack, utskottet, för en som jag tycker förtydligande behandling av den. Men jag skulle önska ett ytterligare förtydligande från utskottet, om möjligt. Utskottet utgår från bestämmelserna i riktlinjerna, där det står att konfirmationsgudstjänsten äger rum tidigast det år konfirmanden fyller 15 år eller går i årskurs 8. Då kan man ju enligt det påbörja tidigare. Men om man går tillbaka tidigare i riktlinjerna finns en inledning och en motivering. Där finns också åldersfaktorn nämnd. Då står det: ”En effektiv och ändamålsenlig samverkan förutsätter, att konfirmandåldern är densamma i hela Svenska kyrkan. En avsikt med konfirmandarbetet är att ge stöd till tonåringarna under en fas av identitetsutvecklingen, som för de flesta inträffar i åldern 14-15 år och som därför ska vara den normala konfirmandåldern.” Jag ser gärna att man gör den tolkning som utskottet gör, men jag vill ändå fråga: Är det självklart att detta ska tolkas som att konfirmandarbetet kan påbörjas redan i 12-årsåldern?

BENGT A GUSTAVSSON (REPLIK):

Så vitt jag förstår det, ja. Men jag tror att det som Bertil syftar på, handlar inte det om att det fanns en hel del diskussioner om att man skulle kunna ha själva konfirmationsgudstjänsten vid lägre ålder? Det avvisades.

BERTIL MURRAY (REPLIK):

Om man får tolka det som ett auktoritativt uttalande från så att säga utskott och kyrkomöte tycker jag, att vi ska hjälpas åt att göra det här känt. Jag tror nämligen att det kan finnas missuppfattningar på den här punkten.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 129.

§ 78 Romerna en del av Sverige och Svenska kyrkan

ANNA EKSTRÖM:

Fru ordförande, ledamöter! Romerna är en del av Svenska kyrkan och jag talar för utskottet, vars förslag är att avslå motionen, då vi funnit att det arbete som kyrkostyrelsen nu har påbörjat i augusti enligt text och allt här tillgodoser det förslag som finns i motion 2012:60. Utskottet delar motionärens uppfattning om att romer är en bagatelliserad och diskriminerad grupp i det svenska samhället. Det är en motion som ligger rätt i tiden med tanke på vad som har hänt mellan våra två sessioner denna höst. Jag tänker på de romer som försökte hyra bil men som fick en lögn rakt upp och ner att det inte fanns någon, just för att de var romer. Det visar att detta är en fråga som inte är död. Den lever och den har vi tagit tag i. Bra, kyrkostyrelsen, att ni jobbar på detta. Tack.

MARIANNE KRONBÄCK:

Fru ordförande, kyrkomötesdeltagare, åhörare och eventuell press! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Jag är tacksam för svaret på motion 2012:60. Jag tycker den har behandlats välvilligt. Som föregående talare sa här är det ett aktuellt ämne. Romerna har blivit negativt bemötta på olika sätt och diskriminerats. Det har vi fått se i teve. Jag vill särskilt i utskottets bakgrundsskrivning läsa det sista stycket. ”Arbetet med att, i fördjupad dialog med stiftens, kartlägga och precisera behovet av insatser till stöd för stiftens och församlingarnas arbete med romska frågor har påbörjats i augusti 2012.” Det är alltså efter att jag skrev min motion. ”I kartläggningen ingår att föra dialog med romska företrädare om det fortsatta arbetet. Kartläggningen bedöms vara slutförd i januari 2013. De insatser som planeras under 2013–2015 inom ramen för den av kyrkostyrelsen beslutade satsningen bedöms innefatta även kunskapshöjande insatser.”

Det hoppas även jag och jag tackar än en gång för svaret.

ANKI ERDMANN:

Ordförande, ledamöter, biskopar, alla andra! Jag har vid ett par tillfällen själv motionerat här i kyrkomötet om romerna och deras situation. Jag har till och med fått igenom någon punkt, men jag har också fått flera avslag. I mina motioner 2003 och 2007 föreslog jag bland annat, att församlingar och stift ska uppmuntras, inspireras och motiveras att arbeta för och tillsammans med romer. Romska organisationer och företrädare ska få kännedom om Svenska kyrkans intentioner för ett fortsatt gott samarbete med romer och för att förbättra romernas situation såväl inom Svenska kyrkan som i samhället i övrigt. Det var ett annat av mina förslag. Därför är det med stor glädje som jag läser i Kyrkolivsutskottets betänkande 2012:12 att man nu har börjat arbeta med detta.

Efter alla år av utsatthet och förtryck, inte minst från Svenska kyrkan, är det verkligen dags att romerna får känna att de får upprättelse och att de känner sig välkomna och accepterade i Svenska kyrkan. Nu vill jag bara tacka kyrkostyrelsen för att ha påbörjat detta viktiga arbete och önska dem lycka till. Jag ser fram emot en redogörelse vid ett kommande kyrkomöte. Tack.

ÄRKEBISKOP ANDERS WEJRYD:

Bara för att uppdatera och dela med er kan jag säga, att vi inom en vecka ska ha haft ett sådant här seminarium med bland annat en av ministrarna närvarande och många romska företrädare. Det är ett slutet seminarium, men vi kommer att skriva om det efteråt. Vi har också tittat lite på vad som faktiskt sker på det här området i olika församlingar. Vi har förstärkt vår kompetens när det gäller minoritetsspråk på kansliet och det märks genast att vi kommer i gång med de här sakerna.

När jag nu berättar om detta tycker jag, att det i kanten av det här också ligger ett annat seminarium jag vill informera om. Det var ett seminarium vi hade för en tid sedan, dit det var utplockat ett 20-tal beslutsfattare, politiker, myndighetschefer, UD-folk, om religionsfrihetsfrågor och värderingsfrågor. Vi gjorde det tillsammans med Sigtunastiftelsen. Den här typen av samtal, som vi för med grupper med centralt placerade, opinionsbildare och myndighetspersoner, är väldigt viktiga. Detta ledde åtminstone till en ganska stor artikel i Dagens Nyheter, där inget nämndes om vilka som var med. Vi gör alltså sådana här saker och lägger mer och mer kraft på det. Jag tänkte att det kunde vara fint att dela detta med er.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 130.

§ 79 Ny ersättningsstadga

MARGARETA ANDERSSON:

Ordförande! Förslaget till ny ersättningsstadga har varit uppe till en mycket livlig diskussion i Kyrkorättsutskottet. Här finns också en hel del andra förslag. Det handlar till exempel om rätt till barntillsyn under kyrkomötets sammanträden och att det ska inrättas ett organ som ser över ersättningarna för kyrkomötets ledamöter. Jag ska börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Vi föreslår alltså att vi ska följa presidiets förslag till ersättningar för kyrkomötets ledamöter. Sedan har det kommit fram synpunkter på ersättningen för barntillsyn, där man har diskuterat att eventuellt följa den kommunala ersättningen, men det fungerar inte på samma sätt i kyrkomötet. Bland annat finns en tiotimmarsregel som då inte fungerar. Vi håller på i lite mer än tio timmar ibland. Där kommer förmodligen även fortsättningsvis det ärade presidiet att få diskutera med de aktuella föräldrarna hur ersättningen ska ske och hur barntillsynen under tiden som man är på kyrkomötet ska fungera.

Som sagt, ersättningsstadgan ska på ett eller annat sätt även bevakas inför kommande mandatperioder. Då har vi också på presidiets förslag sagt, att det ska inrättas en grupp som ska se över de här frågorna. Som jag ser det är det väl lämpligt att det är människor som själva inte sitter i kyrkomötet. Man kan tänka sig något liknande riksdagens arvodeskommitté, att man väljer människor som har god insikt i hur ser ut i andra delar av samhället, så att inte kyrkomötet direkt behöver göra det förslaget. Sedan är det troligen så, att kyrkomötet kommer att fatta själva beslutet, men förslaget ska i så fall komma från någon utomstående med insikt i vad kyrkomötet har att fatta för beslut och vilket ansvar man har som kyrkomötesledamot. Sedan finns det till det här förslaget fyra reservationer om förlorad arbetsförtjänst. Vad de vill får de klara ut själva.

Utskottet föreslår att vi ska följa presidiets förslag. Tack.

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Ordförande, ledamöter! Jag ska försöka förklara reservation 2 som jag yrkar bifall till. Vi Kristdemokrater för En levande kyrka tycker, att förslaget från presidiet som blev utskottets förslag är lite märkligt, när vi i kyrkomötet så ofta möts av frågan om vikten av besparingar för kyrkomötet. Vi anser att 4 procent av basbeloppet, som innebär ett dagarvode av i dag cirka 1 700 kronor, är mycket väl tilltaget som en arvodering, även om det i det beloppet ingår ersättning för förlorad arbetsinkomst. Vi menar också att dagens ersättningssystem för kyrkomötet är rättvist och mer jämlikt än utskottets förslag. Som vi uppfattar det blir utskottets förslag också dyrare för kyrkomötet. Det beror på att reglerna för förlorad arbetsinkomst är annorlunda som vi uppfattat det. Enligt utskottets förslag kan de som begär förlorad arbetsinkomst få det i ersättning upp till 7 procent av basbeloppet. Dessutom får de ersättning som alla andra på 3 procent av basbeloppet, om vi har fattat det rätt.

Det är den här ändringen som gör, att det kommer att kosta mer än en miljon kronor mer för kyrkomötet och för Svenska kyrkans medlemmar. Jag håller med om det som reservation 4 talar om, när det där beskrivs vilka som kommer att förlora på de nya förslaget från presidiet. Det är de som arbetar på en timanställning, som egenföretagare, är deltidsarbetande med låg inkomst, är pensionär eller studerande, som det står där. Jag tycker att det ersättningssystem som vi redan har är det bästa. När nu kyrkomötet har förkortat med en dag som en del av den nationella nivåns sparbeting, framstår det som minst sagt motsägelsefullt att fördyra kyrkomötets kostnader med en miljon kronor genom att

införa förlorad arbetsförtjänst. Jag skulle i så fall rekommendera att vi utökar med en dag till i stället. Det blir ju väldigt sent i dag.

Bifall till reservation 2. Tack.

ANNA EKSTRÖM:

Fru ordförande, ledamöter! Jag har en fråga till presidiet angående uppdrag som kyrkomötet nu ger när det gäller att besluta om en skälig ersättning för barnpassningen. Kommer ni att revidera ert förslag som nu ligger på bordet, som kanske är förslaget som ska gälla inför nästa år och som även i praktiken även har gällt under denna höst? Nu är det många barn på kyrkomötet. Det är väl ingen som har missat alla vagnar som är här utanför, den ena större än den andra, som ni går och snubblar över.

I det papper där det står är det de här reglerna som vi tidigare har hört. Det är 10 timmar. 10 timmar betyder att vi skulle ha varit härifrån för länge sedan, eller ersättningen med 0,38 procent av ett basbelopp, som då blir 167 kronor och 20 öre i timmen, vilket i slutändan blir en ordentlig slavlön, eller vad vi ska kalla det. Det är inte läge att dra på dessa frågor, det krävs snabb handling för att småbarnsföräldrar ska våga stå på listan inför nästa år, att de ska se att det faktiskt går och funkar att sitta i kyrkomötet och ha en ung familj.

Från presidiet får vi en revidering under våren och jag har även ett förslag till beslut här. Det är att presidiet under våren 2013 senast sista maj återkommer med en ny skrivelse angående skälig ersättning för barntillsynen. Tack så mycket.

STAFFAN HOLMGREN:

Ordförande! Jag yrkar bifall till reservation 1, som är en uppföljning av min och Jan G Nilssons motion 2012:40 och som innebär ett förslag att arvodet ska vara oförändrat 4 procent. Sedan tycker vi naturligtvis att man ska införa ersättning för förlorad arbetsförtjänst, men principen är att arvode är en sak och förlorad arbetsförtjänst är en sak. Det arvode som finns i dag tycker vi är rimligt för den arbetsinsats som görs i kyrkomötet. Det faktum att man inför ersättning för förlorad arbetsförtjänst har egentligen ingenting alls att göra med arvodet. Det är ju den vanliga principen.

Nu säger man någonstans här i handlingarna, att det nuvarande arvodet skulle baseras på något slags invägd ersättning för förlorad arbetsförtjänst, men det är en väldigt konstig ordning eftersom det ju är olika för olika ledamöter. Med den sammansättning som man ser att kyrkomötet har är det ju ganska många som inte torde behöva någon ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Jag vet inte riktigt hur man har räknat på detta med kostnaderna, men det återkommer Jan till. Det blir en väldigt orättvisa om man gör på det här sättet. Därför tycker jag man ska behålla arvodet oförändrat och införa ersättning för förlorad arbetsförtjänst.

Bifall till reservation 1.

JAN G NILSSON:

Fru ordförande, alla övriga! Staffan och jag har den här motionen 2012:40 ihop och då börjar jag med att yrka, precis som Staffan, bifall till reservation 1. Som underströks är det här ju en principiell fråga för oss. Den gäller alltså bara bibehållet arvode om 4 procent och den behandlas i ett betänkande från Kyrkorättsutskottet. Jag blev lite förundrad, när jag fick höra Kyrkorättsutskottets ordförande framföra utskottets uppfattning. När jag å andra sidan tänkte efter var det ju faktiskt så det står, att man i betänkandet beaktar de huvudsakliga nyheterna i presidets skrivelse, nämligen att ersättning föreslås utgå för förlorad

arbetsförtjänst samt att det införs en rätt till ersättning för barntillsyn och att man inrättar ett särskilt arvodesorgan. Nedvärderingen av ledamöternas arbete nämnde varken ordföranden eller betänkandet.

Det har lämnats tre reservationer mot utskottets beslut och som går i motionens riktning. Det är alltså sex stycken av de femton beslutande som företräder de där. Sedan har det lämnats en reservation till med två reservanter, alltså åtta stycken som inte tycker som de sju som återstår av de femton i utskottet. Motionen tar som sagt inte ställning till några andra frågor när det gäller ledamöternas olika ersättningar, som till exempel ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Vi konstaterar också att presidiets skrivelse inte motiveras av ett för närvarande för högt arvode i förhållande till ansvar och arbetsinsatser.

Nu är det så att den här motionen har sammanlagts med andra frågor. Därför blir det lite svårt, när man säger att det är en principiell fråga bara, att frånsä att argumentationen faktiskt blandar in lite siffror. Då blir man kanske tvungen att halka in på det också. Det är inte en ekonomisk fråga för oss. Det är en fråga om en icke-ekonomisk värdering av ledamöternas i Svenska kyrkans högsta beslutande organ arbetsinsats. Det kan då nämnas, för att sätta det i lite perspektiv, att den totala kostnadsramen som ni har hört för budgeten för 2013 är 2,8 miljarder, som vi alltså förfogar och beslutar över. Kostnaden för kyrkomötets förtroendevalda här var 3,9 miljoner i 2011 års bokslut inklusive årsarvoden till presidiet. Traktamenten uppgick till 397 000 kronor.

Bland så många som finns här måste det vara några som har sysslat med fackliga frågor. Hur skulle ni då ha ställt er till ett arbetsgivarförslag, där arbetsgivaren förutsätter samma arbetsinsats men med 25 procent lägre ersättning? Det är ju en väldigt ointelligent fråga egentligen. Det är en så hypotetisk fråga att den bara inte kan uppstå, inte ens hos SAS, tror jag. Av det här uppdraget som presidiet har fått att modernisera ersättningsstadgan framgår inte, att det egentligen skulle avse en besparing, utan det är presidiet själva som har kommit fram till att man ansåg sig tvungna till detta. Det är intressant att konstatera, att Budgetutskottet i sitt yttrande har kommit till samma slutsats som undertecknad, nämligen att det är svårt att beräkna hur förslaget påverkar kyrkomötets kostnader. Budgetutskottet bedömer att ett bifall till vår motion skulle medföra en årlig kostnadsökning på 1 miljon jämfört med presidiets förslag. Det där begriper inte jag riktigt, eftersom motionen handlar om bibehållen arbetsnivå. Alltså borde nivån vara densamma som för närvarande.

Som sagt, bifall till reservation 1.

MARGARETA ANDERSSON (REPLIK):

Ordförande! Jag är mycket väl medveten om att vi inte har någon stark majoritet i utskottet för det här förslaget, men det är ju också så, att reservanterna inte har något gemensamt förslag. Då hade de haft majoritet. Nu är vi sju stycken som är överens om detta. Sedan spretar de andra förslagen åt olika håll. Så ser det ut i verkligheten.

IRENE GUSTAFSSON:

Det känns som att det borde vara väldigt otacksamt att skriva motioner som tas så här sent, när 50 procent är borta. Detta är inte riktigt. Det var tur att inte det var min motion den här gången.

Att minska arvudet kändes från början helt okej, men efter att ha jämfört med andra arvoden i många andra kyrkliga sammanhang är det inget högt arvode med 4 procent av basbeloppet. Då måste man våga tänka om, vilket jag verkligen

gjorde efter att ha pratat med andra. Den arbetsinsats som läggs ner före kyrkomötet är mycket stor. Den tar mycket tid. Den tar nästan mer tid än de timmar vi är här. Allt ska gås igenom, motioner och andra skrivelser. Sedan förbereds anföranden. Allt det där vet ni som verkligen lägger ner mycket tid på kyrkomötet. Eftersom dessutom en dag tagits bort, är dagarna alldeles för långa, krävande och stressiga. Titta bara på varandra! Titta på varandra precis som ni brukar göra i kyrkan ibland. Då får ni se hur ni ser ut. Det är så här det kommer att bli i framtiden, när vi har tagit bort en dag.

Dessutom skapar det här klyftor mellan ledamöterna. En del får mycket och en del får betydligt mindre för samma arbete. Det som sagts tidigare om olikheterna, en studerar, en går på timtid och har inte en fast anställning. En som är arbetslös får ingen hög ersättning. Många, speciellt kvinnor, har inte heltid. En är egenföretagare, ja listan kan göras hur lång som helst. 4 procent av ett basbelopp i arvode är inte mycket för det totala arbete som utförs.

Även jag yrkar bifall till reservation 1.

GUNNAR BREDIN:

Fru ordförande, kyrkomötesledamöter, biskopar! Det är jag som har skrivit reservation 1. Vi hade precis som Margareta sa en mycket, mycket livlig diskussion i utskottet om ersättningsreglerna. Den var så livlig, att jag före lunch hade vunnit den votering som var medan förslaget efter lunch att bifalla motionen 2012:40 med de kvarvarande 4 procenten föll. Det påpekades att det hade begåtts ett formellt fel, vilket gjorde att detta tvingade mig, Anna-Karin och Georg att skriva reservation 1.

Reservationen tar upp det som finns i motionen och motiverar precis det som har sagts tidigare i debatten. Arbetet här i kyrkomötet är så kvalificerat att det mer än väl är värt den ersättning vi får för det arbete vi lägger ner. De som skulle kunna få ersättning för förlorad arbetsförtjänst borde också kunna få det, men det har vi inte tagit upp i den här delen. De är så få, som också tidigare har sagts här, att den kostnaden inte på något sätt stjälper Svenska kyrkans verksamhet.

Kära vänner! Besinna att det arbete ni har gjort nu är mer än en normal åttatimmarsdag. Den sänkning av arvode som är föreslagen från presidiet motsvarar mer än väl de sänkningar som SAS hade en hel helg plus ytterligare en natt på sig för att förhandla fram.

Bifall till reservation 1.

MAJA BENGTTSSON:

Då byter vi helt inriktning. Jag yrkar bifall till reservation 4. Det finns många uppgifter i vår kyrka och allt fler av dem utförs ideellt, det vill säga utan ersättning. Att det har blivit så handlar om ekonomi men det handlar också om ideologi. Alla kan bidra med något i Guds församling och alla är lika viktiga. Det handlar inte om att nedvärdera det arbete vi gör här, utan det handlar om att inte nedvärdera det arbete som andra gör i våra församlingar vecka efter vecka.

Jag anser att det bör räknas som ett av många ideella uppdrag i församlingen att vara förtroendevald, även om det råkar vara på nationell nivå. Det är rimligt att det inte ska resultera i en kännbar ekonomisk förlust att ta ett sådant engagemang, men jag menar att det är fel att fortsätta dela ut arvode och dessutom lägga till förlorad inkomst. En sådan modell gör engagemanget avlönat och inte ideellt. Dessutom skulle kostnaderna faktiskt öka och det när kyrkan på alla andra nivåer krymper kostymen.

Därför yrkar jag bifall till reservation 4. En ledamot ska kunna välja mellan att ersättas endera i enlighet med sin förlorade arbetsförtjänst eller med 4 procent av ett basbelopp.

CHRISTER KAX SUNDBERG:

Jag börjar mitt anförande med att säga som Irene sa här nyss. Titta på varandra! Hur ser det ut i kyrkomötet? Är medelåldern motsvarande medelåldern i svenska samhället? Representerar vi alla åldersgrupper? Jag önskar bifalla utskottets förslag. Stadgan är ett väl genomarbetat förslag med ambition att vara väldigt tydlig. Vi ska veta hur vår ekonomiska situation ser ut för de olika uppdrag vi har. Jag får till exempel 3 procent av ett basbelopp per dag och ersättning för resa fram och tillbaks. Revisorerna har 75 procent och 50 procent av samma basbelopp, dock inte per dag. Det skulle nog inte kyrkomötet ha råd med.

Det finns ett undantag och det tänkte jag läsa upp nu. Anna visste inte om hon skulle kunna vara kvar här eftersom hon är småbarnsförälder. I 13 § i stadgan är det inte lika tydligt. ”De ledamöter av kyrkomötet som behöver anlita barn tillsyn under kyrkomötets sessioner har rätt till skälig ersättning för barnvakt. Ersättningen kan utgå för barn upp till tolv år. Kyrkomötets presidium beslutar om ersättningen.” Jag vet, Gunnar, att du redan har svarat Anna. Vi trodde nämligen att jag skulle in före henne. Men ändå, hur avser ni att handlägga det här beslutet inför nästa år? Det är en fråga som jag också hade med mig. Varför kan inte det särskilda organet, som hanterar alla andra arvoden, även hantera detta? Det är en sådan fråga som vi kan ta med oss till framtiden.

Jag avslutar i och med detta och återigen bifall till utskottets förslag.

ANDERS ROOS:

Fru ordförande! Nu blir det nog lite negativ energi, men det bjuder jag på. Alla ser strålande ut. Vi har väldigt roligt när vi är på kyrkomötet. Det är lika roligt som det är att sitta i ett råd eller en nämnd eller en kyrkostyrelse. Vi har ungefär lika mycket eller mindre papper och arbete att göra än de som sitter i kyrkostyrelsen. Därför bör vi anpassa arvoderingen och göra den lika i de organ som vi har på den nationella nivån, förlorad arbetsförtjänst och 2 procent av basbeloppet.

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till reservation 3.

PER-OLOF FLODSTRÖM:

Ärade kyrkomötespolare! Det här med ersättningar för förtroendeuppdrag är allt en delikat fråga, framför allt för mig som befinner mig på den yttre vänsterkanten. Jag har alltid haft en grundvärdering att det är en idealitet som ska vara drivande i alla former av förtroendeuppdrag. Men problemet uppstår någonstans i att vi vid alltför rigida ersättningsstadgar får en situation som påminner om hur det är vid Sveriges domstolar. Där är det mest pensionärer och arbetslösa som har möjlighet att ta förtroendeuppdragen. Den andra ytterligheten är de alltför frikostiga ersättningsformerna, där det gäller att dra till sig politiker. I kyrkomötet har vi en situation där vi både har en rigid och en frikostig ersättningsstadga. Om det innebär att vi har en överrepresentation av pensionerade politiker får vi ta och fundera över.

Vi i ViSK och MPSK ser positivt på att ersättningsstadgan ändras till en modell, där det är möjligt att få ut förlorad arbetsförtjänst. Att ta på sig ett politiskt uppdrag ska inte behöva resultera i en kännbar ekonomisk förlust. En modell där man sänker det fasta arvudet samtidigt som man inför ersättning för förlorad arbetsförtjänst skulle dock innebära en förlust jämfört med i dag för alla

som inte kan redovisa en förlorad arbetsförtjänst eller har väldigt låga inkomster. Ett exempel är de som jobbar i bemanningsföretagsbranschen och blir inringda några dagar innan. Det hände mig förra sessionen. Det ringde ett företag och frågade: Tjänare, kan du komma och jobba torsdag, fredag, lördag? Du får 100 kronor i timmen. En sådan form av inkomstbortfall går inte att få ersättning för enligt en sådan här reglering.

Vi tycker som sagt det är bra att man kan ersättas för sin förlorade arbetsförtjänst, men vi tycker inte att det ska bekostas av de ersättningsled som har lägst inkomst. Låt de som har anställningar betala det. Därför reserverar vi oss till förmån för förslaget att ledamoten ska kunna välja mellan att ersättas endera i enlighet med sin förlorade arbetsförtjänst eller med 4 procent av basbeloppet.

Bifall till reservation 4. Tack så mycket.

BERTIL MURRAY:

Fru ordförande och alla övriga! En sådan här natt kan man tänka, att vi både förtjänar högt arvode och förlorad arbetsinkomst. Så tycker dock inte Frimodig kyrka. Vi har inte hunnit ta ställning till vilken av reservationerna vi ska gå på, om det är 2, 3 eller 4. Själv känner jag preliminärt sympati för reservation 4.

Jag yrkar för min egen del bifall till reservation 4. Sedan vill jag fråga presidiet: Detta är väl en fråga som bryts loss ur de övriga punkterna i ersättningsstadgan? Jag vill till exempel bifalla ersättning för barntillsyn i 13 §.

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Så har vi uppfattat det. Reservationerna gäller just procentandelen.

BO HANSON:

Presidiet har haft i uppdrag att bereda detta ärende, men jag känner behov av att berätta, att presidiet i den här beredningen har samrått med gruppledarna. Om jag minns rätt har samtliga gruppleddare tillstyrkt presidiets förslag. Jag är därför lite förvånad över att grupperna är så spridda i sina reaktioner och förslag. Detta är ett förslag som samtliga gruppers samtliga ledare har tillstyrkt.

Jag tillstyrker utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 131.

§ 80 Ersätt lag om Svenska kyrkan med ett ömsesidigt avtal, ett konkordat

MARIA LAGERMAN:

Ordförande och ledamöter! Jag talar för utskottet och yrkar bifall till utskottets förslag att avslå motion 2012:29. Skälet som vi anger är att ingenting har ändrats sedan den tidigare bedömningen, som vi har gjort i Kyrkorättsutskottet. Vi sa så sent som 2009 att nuvarande reglering inte är till förfång för vår verksamhet. Då finns det ingen anledning att ta initiativ till någon förändring. Även riksdagen har avslagit förslag som har väckts om att ändra lagen om Svenska kyrkan.

Motiven att ha kvar lagen gäller än och vi avslår därmed motion 2012:29.

BERTIL OLSSON:

Ordförande, biskopar, ledamöter och åhörare! Det är otacksamt så här sent på kvällen att gå fram, men ärendet kommer ju nu och det skulle ha varit i morgon om allt hade gått som det skulle. Motivet till att jag och Lennart har skrivit motion 2012:29 är att vi har sett så många exempel på, att lagen om Svenska kyrkan faktiskt är en hämsko för oss. Jag kan ge ett exempel. I det förslag till

kyrkoordning, där vi vill ta bort ordet samfällighet och bara tala om pastorat, finns det en paragraf att det utgör en samfällighet när församlingar samverkar i ett pastorat. Varför? Jo, därför att det i Lag om Svenska kyrkan står, att Svenska kyrkan består av församlingar som kan samverka i samfälligheter samt stift och nationell nivå. Alltså kommer begreppet samfällighet att finnas kvar trots att vi inte vill ha det i vår egen vokabulär, därför att Skattemyndigheten och Kammarkollegiet kommer att följa lagen och inte kyrkoordningen. Jag har hört Lars Johnsson ett antal gånger säga, när frågor har varit uppe som tangerar Lag om Svenska kyrkan nu, när vi har diskuterat strukturutredning och frågorna kring det, att vi inte kan röra det. Vi då måste i så fall ändra Lag om Svenska kyrkan och det har man varit livrädd att göra.

Det handlar om att börja titta efter, om vi kan ha en annan samverkan än att ha en speciallag för Svenska kyrkan. Vi önskar ett avtal, där vi reglerar de bitar där vi har ett annorlunda förhållande till staten än vad de övriga samfunden har, alltså det som inte omfattas av lagen om trossamfund.

Bifall till motion 2012:29.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 132.

§ 81 Svenska kyrkan och Barnkonventionen

MICAEL DAHLBERG:

Fru ordförande! Jag ska inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag till beslut, som innebär avslag på motion 2012:46 av Anders Roos Den bär rubriken Svenska kyrkan och Barnkonventionen. Motionen har en att-sats men avser två saker. Båda handlar om att kyrkomötet ska ge kyrkostyrelsen ett uppdrag som kyrkostyrelsen senare ska återredovisa.

Det ena uppdraget handlar om, att kyrkostyrelsen ska lämna förslag till hur reglerna i Barnkonventionen ska kunna harmoniseras med kyrkoordningen, eller snarare tvärtom, hur kyrkoordningen harmoniseras med Barnkonventionen. I den delen har utskottets majoritet funnit, att de beslut som vi ska fatta i morgon kring de här frågorna visar att kyrkostyrelsen fortlöpande har en sådan reflektion kring Barnkonventionen. Därför tycker vi inte det finns anledning att ge kyrkostyrelsen ett sådant uppdrag.

När det gäller den andra delen handlar det om, hur kyrkostyrelsen ska återkomma med förslag till hur vi bättre ska kunna bedriva opinion kring frågan om att Barnkonventionen ska få ett bättre genomslag i svensk lagstiftning. Där har utskottets majoritet funnit, att kyrkostyrelsen – inte för närvarande i alla fall – är rätt forum för den typen av uppdrag av opinionsbildande karaktär. I sammanhanget kan jag påpeka, att det väl inte torde vara någon här obekant vilken hållning ärkebiskopen har i den frågan och hur han har arbetat med den. Vi anser att detta är tillräckligt.

Avslutningsvis skulle jag vilja säga som en personlig reflektion, att de här frågorna ytterst handlar om vilka faktiska beslut vi fattar i våra församlingar och stift och inte så mycket om hur vi hanterar Barnkonventionen i kyrkoordningens regelverk. Min erfarenhet från både politiskt arbete och mitt eget yrke är den, att lagregler som inte är särskilt precisa ofta inte leder till särskilt mycket resultat.

Bifall till utskottet.

ANDERS ROOS:

Fru ordförande! Till er som är där ute: Nu är det snart andakt, nu får ni komma in. I morgon kommer vi förmodligen att fatta beslut om att barnkonsekvens-

analyser ska bifogas beslut som fattas på olika nivåer i Svenska kyrkan. Det är bra. Förhoppningsvis blir det ett positivt resultat.

Men där finns mer. Det är ett lotteri att vara barn och ung i dag, beroende på var man är född, när man är född, vilken skola man går i, vilka förutsättningar man har, vilka föräldrar man har, om man lever i krig och vilken ekonomi man lever i. Det är ett lotteri att vara barn och ung i dag. Det är också ett lotteri när man är barn och ung vid asylärenden. När kommer man, vilken handläggare får man, vilket ombud får man, vad händer vid myndighetskontakter? Det är ett lotteri att vara barn och ung i de rättsliga processerna som finns i vårt samhälle, var de äger rum, vem som är handläggare, hur ärendehanteringens gång till, vilka ombud man har. Det är ett lotteri att vara barn och ung i samhället i dag. Är det någon som bryr sig om mig?

Det som har hänt sedan utskottet behandlade det här ärendet är, att regeringen har tillsatt en grupp som ska se på hur FN:s barnkonvention ska relateras eller harmonieras med svensk lagstiftning. Regeringen har alltså tagit ytterligare ett steg i den riktning som motionen 2012:46 föreslår. Det har dessutom hänt sedan utskottet behandlade motionen, att ärkebiskopen har haft sitt möte för barn och unga. Det var ett bra möte. Där var mycket tankeprocesser, där fördes många tankar vidare som måste landa i församlingar och på andra nivåer inom Svenska kyrkan. På det mötet var det tydliga budskapet att Barnkonventionen måste inkorporeras i svensk lagstiftning. Det måste bli en fortsättning på arbetet som har pågått kring ärkebiskopens möte för barn och unga. En naturlig fortsättning vore, att Svenska kyrkan funderar över vad FN:s barnkonvention kan betyda i församlingars liv och verksamhet och även i kyrkoordningen. Det vore hemskt om det skulle vara så, att de skulle vara ett lotteri för barn och unga i vilken församling man hamnar i Svenska kyrkan. Vi kan hjälpas åt genom att se till att barn och unga får det bra i våra församlingar, att vi i församlingar och på andra nivåer i kyrkan tar hänsyn till barns rätt till andlig utveckling, barns rätt till ett gott liv och allt annat som står i FN:s barnkonvention.

När utskottet säger att kyrkostyrelsen inte för närvarande är rätt forum handlar det väl om i morgon, men i morgon finns det anledning att rösta ja på den reservation som har lagts av några stycken av oss i utskottet. Därför, fru ordförande, är mitt förslag att vi röstar ja till reservationen som finns i utskottets betänkande.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 133.

§ 82 Meddelanden

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Nu blir det tre glada budskap här. Det första är en hälsning från kyrkomötets ordförande, som här viskar att maskinerna har kommit. Det betyder att omröstningsutrustningen har anlänt från Storbritannien och den sägs fungera perfekt.

Det andra är av annan art. Det är det glädjande budskapet att grupperna, såvida inte era gruppordförande har sagt något annat, kallas till gruppmöten klockan 08:00 i morgon bitti. Arbetsplenum startar klockan 10:00 här.

Det tredje var något på k. Jag har lyssnat och jag har njutit av dialekter och tänkt på alla drömmar som nu finns här i rymden i kupolen. Det brukar handla om Kristus och om kärlek när vi talar om k:n, men jag tänkte också på kapacitet och kurage. Vilken kapacitet det finns i det här kyrkomötet. Nu har vi faktiskt under denna om än långa arbetsdag klarat ärenden både från gårdagen och från

morgondagen. Här har funnits så mycket mod och kraft i samtalen. Det är ledamöter som håller i längden.

Tack för den här fina dagen! När det blir dags för det, sov så gott. Och låt oss nu samlas till kvällsandakt som i afton leds av Kristina Backe. Varsågod.

Kyrkomötet 2012

Onsdagen den 21 november

§ 118 Hälsning

BISKOP ESBJÖRN HAGBERG:

Till er alla som representanter för Svenska kyrkan vill jag framföra en hälsning från den koptiska kyrkan i Egypten och deras nye påve och patriark Tawadros II.

Det var en märkbart rörd biskop som i söndags mottog tecknen på att vara utnämnd till påve. Två veckor tidigare var han en av de tre som fanns i ett skrin med lotter, där en ung pojke med förbundna ögon fick dra en lott och just Tawadros lott blev dragen och därmed fick han uppgiften att gå in som den 118:e påven i den koptiska kyrkan.

Tawadros II har ett stort engagemang för barn- och ungdomsverksamhet. Han har varit den biskop som haft ett särskilt ansvar i den koptiska kyrkan för barn- och ungdomsverksamhet och har själv skrivit ett antal undervisningsböcker just riktade till barn och unga. Han har varit i Sverige ett antal gånger och känner ett stort engagemang för Sverige och är väldigt tacksam över den relation som finns mellan Svenska kyrkan och den koptiska kyrkan, en relation som betyder särskilt mycket i en tid av oro och utsatthet.

Det var tusentals människor som jublande tog emot den nye påven, som efteråt gjorde tydligt att han såg fram mot att mycket snart vara en gäst i Sverige och Svenska kyrkan.

Så en hälsning från den koptiska kyrkan och påven Tawadros II.

§ 135 Fyllnadsval till Svenska kyrkans valprövningsnämnd

STAFFAN HOLMGREN:

Valberedningen föreslår till ordförandens ersättare i Valprövningsnämnden justitierådet Per Virdesten, som också är ersättare i riksdagens valprövningsnämnd. Det fungerar så att ersättaren för ordföranden går in och fungerar som ordförande också i vår valprövningsnämnd när ordföranden är borta.

§ 136 Fyllnadsval till kyrkostyrelsen

STAFFAN HOLMGREN:

Det är ledamoten Hans Wallmark (M) som har avsagt sig sitt uppdrag och till ny ledamot föreslås nuvarande ersättaren Cecilia Brinck (M).

Det är också fyllnadsval som ersättare för Cecilia Brinck. Där föreslås Anders Björkman, Linköpings stift (M).

§ 137 Kyrkomötet avslutas

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Jag har ett meddelande: det nyvalda kyrkomötet, efter valet nästa år, kommer att kallas till ett extra valsammanträde den 20–21 november 2013 med start på kvällen den 20 november. Det särskilda valsammanträdet ska välja personer till de uppdrag som kyrkomötet har att förrätta val till. Detta för att man ska komma igång tidigare med de olika funktionerna som vi har. Och sen gör vi det i samband med att vi avslutar nästa års kyrkomöte, så många av ledamöterna kommer att vara kvar i det nyvalda kyrkomötet också. Därigenom blir det, relativt sett, ett billigt extra kyrkomöte.

Jag har inte haft tid att skriva något avslutningstal denna gång; det hoppas jag ni har förståelse för. Men det har varit ett annorlunda kyrkomöte. Dels har vi haft en dag kortare än tidigare. Dels har vi haft lite trassel med voteringsutrustningen så att vi har tagit alla beslut idag. Men jag är väldigt glad och tacksam för att utrustningen fungerade så bra som den gjorde idag, för idag var det inga mankemang alls. Och det är inte säkert att vi hade haft bättre med tid på oss om vi hade tagit besluten i den takt vi hade tänkt oss, för att sedan debattera även idag till exempel, som det hade blivit i så fall. Så att det har fungerat bra och jag är tacksam för det. Jag är tacksam för att ni har haft respekt för de tider som vi har försökt hålla. Det har varit bra och fina debatter överlag. Det är många som har väldigt många och fina idéer. Alla idéer kan inte förverkligas av skilda orsaker. En del saker kan gå vidare i en eller annan form, kanske genom att man har väckt en idé som så småningom kommer att förverkligas i ett förslag, även om det just i nuvarande kyrkomöte är avslaget.

Jag är mycket glad över att vi har kunnat genomföra det här som bra som vi har gjort. Jag vill att vi efter det här kyrkomötet skickar ut någon form av enkät till er, för att fråga lite grann hur det har varit att ha en dag kortare – om ni har tyckt det har varit bra eller om ni har tyckt det har varit dåligt, och hur vi skulle vilja göra. Detta är ju ett försök vi gör, vi gör det för att spara in en dag så att det blir billigare, men det ska ju fungera för ledamöterna också. Därför kommer någon form av enkät skickas ut till er så småningom.

Jag är mycket tacksam för att ni har haft full respekt för när vi har hållit i klubban här framme och följt de saker som vi har velat ha genomförda, och att det har skett på det sätt som det har gjort. Det är roligt med kyrkomötet tycker jag, och jag är väldigt glad att jag har kunnat vara här i år, som ni förstår.

Nåja, nu är vi klara och nu önskar jag er alla en mycket lycklig och fin hemresa och att vi träffas här på nytt nästa år.

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Så varma applåder Gunnar! Med din stora goda vilja så kom du till kyrkomötet, och vi har varit delaktiga i att det har varit en provningarnas höst för dig personligen.

Du har redan hunnit nämna de utmaningar som kyrkomötet varje år hanterar, och som i år blev – vad gäller teknik – extra prövande. Kyrkomötet ser dig i ditt esse när det handlar om propositionsordningar, voteringspropositioner, kontrapositioner och som idag tenderade kontrapositionsvoteringar i så många led. Endast den som har sprungit ett maraton och kommit i mål kan ana den prestation du nu har genomfört. Vi erfar en stor trygghet under din ledning när du lotsar oss fram till besluten.

I det här som inte hela kyrkmötet ser, som är presidiets eget gemensamma arbete, så finns det ett rättframt och rakt tilltal. Vi delar ambitionen om att göra ett seriöst arbete, och vi har också en god och lättsam gemenskap i det arbetet.

Stort tack från hela kyrkomötet, alla ledamöter, sekretariatet och övrig personal till dig – från folkkyrkan – till dig Gunnar Sibbmark. Nu önskar vi dig det viktigaste av allt, god hälsa! Och till advent ska jag se till att vi från kyrkomötet sänder vackra blommor.

ORDFÖRANDE GUNNAR SIBBMARK:

Tack så mycket! Det värmer!!

Härmed förklarar jag kyrkomötet avslutat.